

SLR-CO – 1

Seat
No.

--

Set

P

B.Com. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2018
(CBCS Pattern)
ENGLISH (Compulsory)
(Golden Petals)

Day and Date : Monday, 3-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

1. Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives. 14

1) Charlie Chaplin's first film was

a) Making a Living	b) The Little Tramp
c) Kid Auto Races	d) The Tramp

2) Through the gates of the _____ Chaplin entered the movies at the age of 25.

a) London Studio	b) Moving Picture World
c) New York Magazine	d) Keystone Company

3) Shanti Tigga rose to fame because of being the first _____ in the army.

a) Trainee	b) Female marksman
c) Female jawan	d) Poinstman

4) Yama granted Nachiketa the second boon because of his _____ nature.

a) Clever	b) Cunning	c) Unselfish	d) Cool

5) Nachiketa waited for the God of Death for three days by

a) Meditating	b) Reading
c) Singing	d) Mourning

6) Women were allowed to join the armed forces only as officers in the _____ unit.

a) Combat	b) Non-combat
c) Fighter	d) Family

P.T.O.

- 4) Describe the mysterious circumstances which led to the tragic death of Shanti Tigga.
 - 5) What did Nachiketa ask for the three boons granted to him by the God of death ?
 - 6) Describe Viswajet Yajna performed by Vijasrawas.
3. Answer **any two** of the following : **12**
- 1) Explain the term 'communication'. Give four points each to explain what do we communicate and why do we communicate ?
 - 2) 'Appropriate words are important to convey thoughts and messages effectively'. Illustrate by writing a paragraph using suitable words to give directions to your friend in order to help him to reach college from his house. (Imagine the route)
 - 3) Explain the conflicting emotions in the poem 'I Find no Peace'. Why does the poet not find peace ?
 - 4) What does the colour 'purple' symbolize in the poem 'Success is Counted Sweetest' ? Explain with reference to the following lines :

"Not one of all the purple Host
Who took the Flag today
Can tell the definition so clear of victory
As he defeated-dying . . ."
4. Answer **any one** of the following questions. **14**
- 1) What are the essentials of Effective Communication ? Explain with reference to the 'M' Approach.

OR
 - 2) Describe the communication cycle giving details of the different stages and parts involved in the communication process.
5. What is non-verbal communication ? Write a detailed note on the different forms of non-verbal communication and explain the merits and demerits of Body Language. **14**
-

- 9) Decision making authority concentrated in few hands at the top is called as _____
A) Centralised authority
B) Decentralised authority
C) Centralised and decentralised authority
D) None of the above
- 10) Planning is a _____ process.
A) Social
B) Psychological
C) Continuous
D) Only one time
- 11) A system of co-operative activities of two or more persons is called _____
A) Controlling
B) Organising
C) Planning
D) Decision making
- 12) The first stage in the process of decision making is _____
A) to find out the alternatives
B) to find out remedies
C) to identify the problems
D) none of the above
- 13) _____ planning elements is expressed in numerical terms.
A) Objectives
B) Budget
C) Policies
D) Rules
- 14) In management, organisation means _____
A) Collective task
B) Group task
C) Structural task
D) All of the above
2. Write short notes : 14
A) Types of planning.
B) Centralisation and decentralisation.
3. Write short answers : 14
A) Techniques of decision making.
B) Explain the functional areas of management.
4. Answer **any one** of the following question : 14
A) What is 'planning' ? Explain the process of 'planning' in detail.
B) Explain the 14 management principles of Henry Fayol.
5. Answer **any one** of the following questions : 14
A) What is 'management' ? Explain the importance of management in detail.
B) What is 'organising' ? Explain the steps in the process of organising.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्यायाची निवड करा :

१४

- १) सर्वसाधारणपणे ५ वर्षे किंवा त्याहून जास्त कालावधीसाठी केल्या जाणाऱ्या नियोजनास _____ नियोजन समजले जाते.
अ) अल्प कालावधी ब) दीर्घ कालावधी क) प्रशासकीय ड) सर्व समावेशक
- २) अधिकार आणि _____ या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत.
अ) शिस्त ब) जबाबदारी क) निर्देशन ड) नियंत्रण
- ३) चांगले नियोजन म्हणजे असे नियोजन की ज्यामध्ये _____ असते.
अ) साधेपणा ब) लवचिकता क) संतुलीत पणा ड) वरील सर्व
- ४) _____ यांना आधुनिक व्यवस्थापनाचे जनक म्हणतात.
अ) हेन्री फेयॉल ब) डॉ. एफ. डब्ल्यू. टेलर
क) एल्टन मेयो ड) मॅक्स वेबर
- ५) _____ ही कला, शास्त्र आणि पेशा आहे.
अ) संघटन ब) नियोजन क) व्यवस्थापन ड) नियंत्रण
- ६) काय काम करावयाचे हे अगोदर निश्चित करणे म्हणजे _____ होय.
अ) नियोजन ब) निर्णय घेणे क) संघटन ड) नियंत्रण
- ७) संघटनेतील अधिकार, सत्ता पद्धतशोरपणे हस्तांतरित करण्याची व्यवस्था म्हणजे _____ होय.
अ) केंद्रीकरण ब) विकेंद्रीकरण
क) श्रम विभाजन ड) विभागीकरण
- ८) काही निष्कर्षांच्या आधारावर दोन किंवा जास्त पर्यायातून करण्यात येणारी निवड म्हणजे _____ होय.
अ) प्रशासन ब) व्यवस्थापन क) नियोजन ड) निर्णय घेणे
- ९) वरिष्ठ पातळीवरील काही जणांच्या हाती निर्णय घेण्याचे अधिकार एकवटलेले असतात त्यास _____ म्हणतात.
अ) अधिकाराचे केंद्रीकरण ब) अधिकाराचे विकेंद्रीकरण
क) अधिकाराचे केंद्रीकरण व विकेंद्रीकरण ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

SLR-CO – 3

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – I (Semester – I) (CBCS) Examination, 2018
FINANCIAL ACCOUNTING

Day and Date : Wednesday, 5-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- N.B. :**
- 1) **All questions are compulsory.**
 - 2) **Figures to the right indicate full marks.**
 - 3) **Out of question No. 4(A) and question No. 4 (B) solve any one.**
 - 4) **Out of question No. 5 (A) and question No. 5(B) solve any one.**

1. Choose the correct alternative and complete the given sentence : 14

- 1) Receipts and Expenditure Account is maintained by _____
 - a) Professionals
 - b) Trading organisations
 - c) Sole traders
 - d) Non-profit organisations
- 2) According to _____ convention the policy once adopted should not generally be changed.
 - a) Conservatism
 - b) Consistency
 - c) Full disclosure
 - d) Materiality
- 3) Purchase consideration minus net assets = _____
 - a) Goodwill
 - b) Capital profit
 - c) Fixed assets
 - d) Capital reserve
- 4) Price payable to a partnership firm for purchase of its business is called _____
 - a) Purchase consideration
 - b) Purchase list
 - c) Purchase invoice
 - d) Purchase order

P.T.O.

- 5) Debit balance of Realisation Account shows _____ on Realisation.
a) Cost b) Capital c) Profit d) Loss
- 6) According to Rule _____ every Co-operative Society is required to maintain the required books of accounts and registers.
a) 68 b) 67 c) 66 d) 65
- 7) _____ accounting is recording of the financial transactions to find out the financial position of the business on the last day of the Financial Year.
a) Cost b) Management
c) Social d) Financial
- 8) Accumulated profits are transferred to Capital Accounts of partners in their _____ ratio.
a) Capital b) Sacrifice
c) Gain d) Profit sharing
- 9) Accounting is commonly referred to as the _____ of business.
a) part b) transaction c) language d) activity
- 10) Co-operative Movement was started in India to free the farmers from the clutches of _____.
a) Private Money lenders b) Governments
c) Bankers d) Creditors
- 11) Stock of drugs of a professional Doctor's are shown on _____.
a) Receipt side b) Expenditure side
c) Liabilities side d) Assets side
- 12) _____ shows the financial position on a particular day.
a) Trading Account b) Profit and Loss Account
c) Balance Sheet d) Receipt and Payment Account
- 13) _____ Accounting determines the cost of product.
a) Financial b) Cost c) Management d) Social
- 14) Combination of two or more firms is termed as _____.
a) Liquidation b) Conversion c) Amalgamation d) Partnership

2. Write short notes (7 marks each)

A) Accounting conventions 7

B) Users of Accounting Information. 7

3. A) Anand and Milind sharing profits and losses equally decided to convert their business into New Limited Company on 31st March 2017 when their Balance Sheet was 7

Balance Sheet as on 31-3-2017

Liabilities	Amount	Assets	Amount
	Rs.		Rs.
Capitals		Building	40,000
Anand	51,000	Plant	30,000
Milind	<u>39,000</u>	Furniture	5,000
Bills payables	5,000	Debtors	28,000
Creditors	25,000	Stock	10,000
		Bank	7,000
	1,20,000		1,20,000

New Limited Co. agreed to take over all the assets and liabilities at the values given below :

Building Rs. 42,000 ; Plant Rs. 25,000

Furniture Rs. 4,800 ; Stock Rs. 8,000;

Debtors subject to provision for doubtful debts at 3% and creditors at a discount of 2%.

The company issued 6,300 equity shares of Rs. 10 each at par and balance of purchase price is paid in cash.

Calculate purchase consideration and discharge of purchase consideration.

B) Dr. Vinod commenced his practice on 1st April 2016 with Rs. 1,50,000. His Receipts and Payments Account for the year ending 31st March 2017 was as under :

7

Receipts and Payments A/c for the year ending 31-3-2017

Receipts	Rs.	Payments	Rs.
To Cash introduced	1,50,000	By Furniture	40,000
To Visits fees	2,00,000	By Equipments	50,000
To Receipts from		By Purchase of drugs	30,000
dispensing	1,20,000	By Salary to staff	24,000
To Sundry Receipts	5,000	By Rent	18,000
		By Travelling expenses	12,000
		By Printing and	
		Stationery	6,000
		By Journals	10,000
		By Drawings	90,000
		By Balance	1,95,000
	4,75,000		4,75,000

Adjustments :

- 1) Amounts outstanding for visits and dispensing were Rs. 12,000 and Rs. 9,000 respectively.
- 2) Salary payable to staff amounted to Rs. 6,000.
- 3) 40% of travelling expenses were for domestic purpose.
- 4) Stock of drugs on 31-3-2017 was Rs. 8,000.
- 5) Furniture and equipments to be depreciated at 10%

Prepare Receipts and Expenditure A/c for the year ending 31-3-2017.

4. A) 'A' Ltd. was formed to acquire the business of X,Y and Z who's sharing profits and losses in the ratio of 2 : 1 : 1 respectively. The Balance Sheet of the firm as on 31st March 2017 was as follows :

14

Balance Sheet as on 31-3-2017

Liabilities	Amount	Assets	Amount
	Rs.		Rs.
Capital A/c's :		Plant and machinery	74,000
X 50,000		Motor Car	20,000
Y 24,000		Investments	20,000
Z <u>24,000</u>	98,000	Debtors	38,000
Investment fluctuation fund	10,000	Stock	34,000
Bills payable	32,000	Cash	2,000
Creditors	48,000		
	1,88,000		1,88,000

'A' Ltd. took plant and machinery, stock and debtors at 10% less than the book value and agreed to pay Rs. 20,000 for goodwill.

It is also agreed to pay creditors at book value. The purchase consideration is discharged by issuing 800 shares of Rs. 100 each and balance in cash.

Mr. 'X' took over motor car at Rs. 16,000. Investments were sold in the market for Rs. 18,000.

The partnership firm paid bills payable at 10% discount. Realisation expenses amounted to Rs. 4,600.

The partnership firm sold the shares of 'A' Ltd. at Rs. 72,000.

In the books of firm, prepare

- 1) Realisation Account
- 2) Capital Accounts of partners
- 3) Cash Account.

OR

- B) The following were the Balance Sheet of two firms M/s Kulkarni and Kale and M/s Patil and Deshmukh : 14

Balance Sheet of M/s Kulkarni and Kale as on 31-3-2017

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Capitals		Building	40,000
Kulkarni	60,000	Plant	30,000
Kale	<u>30,000</u>	Dead stock	5,000
Bills payable	5,000	Debtors	28,000
Creditors	25,000	Stock in trade	10,000
		Bank	7,000
	1,20,000		1,20,000

Balance Sheet of M/s Patil and Deshmukh as on 31-3-2017

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Capitals		Machinery	25,000
Patil	50,000	Stock	35,000
Deshmukh	<u>25,000</u>	Furniture	8,000
Bank loan	10,000	Debtors	25,000
Creditors	15,000	Bills receivables	6,000
		Cash	1,000
	1,00,000		1,00,000

The above two firms were amalgamated and the following changes were made in the values of assets and liabilities of the two firms.

- 1) Buildings were appreciated by 20% and dead stock was subject to 5% depreciation.
- 2) Plant as well as machinery was taken at 10% less.
- 3) Provision for discount on creditors of both the firms was to be made at 2%.
- 4) Provision for Reserve for doubtful debts was to be created at 3% on debtors of both the firms.

Prepare Revaluation Account and Partner's Capital Accounts in the books of two firms and Balance Sheet of the New firm as on 31-3-2017.

5. A) From the following Receipts and Payments Account of the Poona Sports and Gymkhana for the year ending 31st March 2017 14

Receipts and Payments Account

Receipts	Rs.	Payments	Rs.
To Balance (1-4-2016)	18,200	By Wages	65,000
To Donations	1,00,000	By Printing and Stationery	21,000
To Subscriptions	1,12,000	By Postage	5,000
To Entrance fees	3,450	By Insurance	2,500
To Interest	3,500	By Sports material	57,500
To Sundry receipts	3,850	By General expenses	30,000
		By Balance (31-3-2017)	60,000
	2,41,000		2,41,000

Adjustments :

- 1) As on 31st March, 2017 Sports material valued at Rs. 1,00,000.
- 2) As on 31st March, 2016 the book values of the fixed assets were :
Premises Rs. 2,00,000; Investments Rs. 1,00,000; Sports materials Rs. 50,000 and Furniture Rs. 75,000.
- 3) Capitalise donations.
- 4) Subscriptions of Rs. 20,000 is outstanding on 31st March, 2017.
- 5) Insurance is prepaid up to 30th September 2017 of Rs. 1,250.
- 6) Provide depreciation at 10% on furniture.

Prepare Income and Expenditure Account for the year ending on 31st March 2017 and Balance Sheet as on that date.

OR

- B) Bhagwant Co-operative Society rendering loans and rationing facilities to its members. Following is the Trial Balance of the society as on 31st March 2017 is as follows. 14

Trial Balance

Debit Balances	Rs.	Credit Balances	Rs.
Dead stock	70,000	Members share capital	1,41,000
Stationery and printing	7,500	Members deposits	3,00,000

Bank share purchased	50,000	Bank loan (simple)	3,10,000
Sahakari Sangh share purchased	20,000	Interest on members loan	5,31,500
Members loan	8,32,500	Sale of rationing grains	12,75,000
Purchase of rationing grains	12,00,000	Reserves and other funds	4,51,000
Office rent	90,000		
Salaries	1,05,500		
Travelling expenses	12,500		
Freights	13,000		
Coolie charges	9,000		
Bank Current A/c	3,35,000		
Bank interests	2,62,500		
Cash balance	1,000		
	30,08,500		30,08,500

Adjustments :

- 1) Closing stock of rationing grains on 31st March 2017 was Rs. 3,50,000.
- 2) Outstanding rent of office is Rs. 10,000
- 3) Provide for audit fees due Rs. 6,000
- 4) Provide bad debts reserve Rs. 15,000
- 5) Provide depreciation on dead stock at 5%.

Prepare Trading, Profit and Loss Account for the year ending 31st March 2017 and Balance Sheet as on that date.

Seat
No.Set **P****B.Com. – I (Semester – I) (CBCS) Examination, 2018
BUSINESS ECONOMICS**

Day and Date : Thursday, 6-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :** 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Draw diagram wherever necessary.*

1. Choose correct alternatives given below :

14

- 1) _____ is a subject matter of scope of business economics.
a) Demand analysis b) Production cost analysis
c) Production function analysis d) All the above
- 2) Under free market economy _____ is a king.
a) Producer b) Consumer c) Seller d) None of these
- 3) The co-ordination between traditional economics and real business is called as _____ economics.
a) Business b) Agricultural c) Industrial d) International
- 4) In _____ economy demand and supply are adjusted by price mechanism.
a) Socialistic b) Free market
c) Dictatorship d) All the above
- 5) Price elasticity of demand = $\frac{\text{Percentage change in demand}}{\text{-----}}$
a) Percentage change in income
b) Percentage change in price
c) Percentage change in investment
d) None of these
- 6) Perfectly elastic demand. Curve is always _____.
a) Parallel to 'x' axis b) Parallel to 'y' axis
c) Downward from left to right d) Downward from right to left
- 7) The concept of elasticity of demand is related to
a) J. M. Keynes b) Adam Smith
c) Dr. Marshall d) Edgeworth

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.
२) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) योग्य तेथे सुबक आकृती काढा.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) _____ हा व्यावसायिक अर्थशास्त्राच्या व्याप्तीचा अभ्यास विषय आहे.
अ) मागणी विश्लेषण ब) उत्पादन खर्च विश्लेषण
क) उत्पादन फलन विश्लेषण ड) वरील सर्व
- २) खुल्या बाजार अर्थव्यवस्थेत _____ हा राजा असतो.
अ) उत्पादक ब) उपभोक्ता क) विक्रेता ड) यापैकी नाही
- ३) _____ अर्थशास्त्र म्हणजे पारंपारिक अर्थशास्त्र आणि प्रत्यक्ष व्यवसाय यामधील समन्वय आहे.
अ) व्यावसायिक ब) शेती क) औद्योगिक ड) आंतरराष्ट्रीय
- ४) _____ अर्थव्यवस्थेत किंमत यंत्रणेद्वारे मागणी आणि पुरवठ्यात मेळ घातला जातो.
अ) समाजवादी ब) खुल्या बाजार क) हुकुमशाही ड) वरील सर्व
- ५) मागणीची किंमत लवचिकता = $\frac{\text{मागणीतील शेकडा बदल}}{\text{-----}}$
अ) उत्पन्नातील शेकडा बदल ब) किंमतीतील शेकडा बदल
क) गुंतवणुकीतील शेकडा बदल ड) यापैकी नाही
- ६) पूर्ण लवचिक मागणी वक्र हा नेहमी _____ असा असतो.
अ) 'x' अक्षाशी समांतर ब) 'y' अक्षाशी समांतर
क) डावीकडून उजवीकडे खाली येणारा ड) उजवीकडून डावीकडे खाली येणारा
- ७) मागणीची लवचिकता हि संकल्पना _____ नावाशी संबंधित आहे.
अ) जे. एम. केन्स ब) अँडम स्मिथ क) डॉ. मार्शल ड) एजवर्थ
- ८) डॉ. मार्शल यांचे उपयोगिता विश्लेषण _____ वर आधारित आहे.
अ) अंकवाचक उपयोगिता ब) क्रमवाचक उपयोगिता
क) अंकवाचक आणि क्रमवाचक उपयोगिता ड) यापैकी नाही
- ९) सामान्यपणे सीमांत पर्यायता दर _____ जाण्याची प्रवृत्ती असते।
अ) घटत ब) वाढत क) स्थिर ड) वरील सर्व

- १०) मीठ या वस्तुसाठी असणारी मागणी _____ असते.
 अ) लवचिक ब) जास्त लवचिक क) अलवचिक ड) यापैकी नाही
- ११) _____ रेषेणा अंदाजपत्रक रेषा असही म्हणतात।
 अ) किंमत उत्पन्न ब) किंमत उपभोग क) किंमत बचत ड) किंमत गुंतवणुक
- १२) भविष्यकालीन मागणी लक्षात घेणे म्हणजे _____ होय.
 अ) पुरवठ्याचे पुर्वानुमान ब) बचतीचे पुर्वानुमान
 क) मागणीचे पुर्वानुमान ड) यापैकी नाही
- १३) मागणीच्या पुर्वानुमानाचा लाभ _____ यांना होतो।
 अ) उत्पादक ब) उपभोक्ता क) सरकार ड) वरील सर्व
- १४) सामान्यपणे एका वर्षाच्या कालावधीसाठी केल्या जाणाऱ्या मागणी अंदाजाला _____ मागणी अंदाज असे म्हणतात.
 अ) अल्पकालीन ब) मध्यमकालीन क) दीर्घकालीन ड) अतिदीर्घकालीन
२. थोडक्यात उत्तरे लिहा :
- अ) व्यावसायिक अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा. ७
 ब) मागणीच्या पुर्वानुमानाचे प्रकार स्पष्ट करा. ७
३. थोडक्यात टिपा लिहा :
- अ) मागणीच्या उत्पन्न लवचिकतेचे प्रकार. ७
 ब) किंमत उत्पन्न रेषा. ७
४. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
 अ) मुक्त बाजार अर्थव्यवस्था म्हणजे काय ? मुक्त बाजार अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 ब) मागणीची किंमत लवचिकता म्हणजे काय ? मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
 अ) उपयोगिता विश्लेषणातील दोष स्पष्ट करा.
 ब) मागणीच्या पुर्वानुमानाचे महत्व स्पष्ट करा.

SLR-CO – 5

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. (Part – I) (Semester – I) (CBCS Pattern) Examination, 2018
MARATHI (Compulsory)
Pratibharang (प्रतिभारंग)

Day and Date : Friday, 7-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

१. वस्तुनिष्ठ प्रश्न : योग्य पर्याय निवडा.

१४

- १) 'माझा मराठाची बोलु कौतुके' असे कोणी म्हटले आहे ?
अ) संत ज्ञानेश्वर
ब) संत सावता माळी
क) संत तुकाराम
ड) संत रामदास
- २) 'तनधैले वावर' या लेखाचे लेखक कोण आहेत ?
अ) म्हाई भट
ब) म. जोतिबा फुले
क) यशवंतराव चव्हाण
ड) द. मा. मिरासदार
- ३) 'विद्यापीठ म्हणजे पदवी मिळविण्याचा कारखाना किंवा यंत्रणा आहे असे कोणास वाटते' ?
अ) बॅ.पी.जी. पाटील
ब) म. जोतिबा फुले
क) यशवंतराव चव्हाण
ड) द. मा. मिरासदार
- ४) 'अखेरचे क्षण' हा उतारा कोणत्या कादंबरीतून घेतला आहे ?
अ) त्रिदल
ब) झुंबर
क) सेतू
ड) भूमि
- ५) शेतीची सुधारणा करण्याविषयी कोणी उपाययोजना सुचविल्या आहेत ?
अ) प्रकाश गव्हाणे
ब) म. जोतिबा फुले
क) यशवंतराव चव्हाण
ड) द. मा. मिरासदार
- ६) 'तुझ्याहून बरं गोठयातलं जनावर' या काव्यपंक्ति कोणाच्या कवितेतील आहेत ?
अ) प्रकाश गव्हाणे
ब) संत जनाबाई
क) भा.रा. तांबे
ड) बहिणाबाई चौधरी
- ७) उत्तम पुरुषाची लक्षणे कोणी सांगितली आहेत ?
अ) संत ज्ञानेश्वर
ब) संत नामदेव
क) संत तुकाराम
ड) संत रामदास

P.T.O.

- ८) 'डोळे हे जुलमि गडे' ह्या कवितेतून कोणता भाव व्यक्त झाला आहे ?
 अ) दुःखाचा
 ब) शांततेचा
 क) प्रेमाचा
 ड) गर्वाचा
- ९) 'गणा मास्तर' ही व्यक्तिरेखा कोणत्या लेखात आली आहे ?
 अ) शेतकीची सुधारणा
 ब) अमृताचे कुंभ
 क) बाबू पैलवानाचे उपोषण
 ड) अखेरचे क्षण
- १०) 'मायबाप तुम्ही झाला, आण्णा हीना दीनांचे' असे कोणी म्हटले आहे ?
 अ) बॅ. पी. जी. पाटील
 ब) म. जोतिबा फुले
 क) यशवंतराव चव्हाण
 ड) द. मा. मिरासदार
- ११) 'प्रकाश गव्हाणे' यांच्या कवितेतून कशाबद्दलचे दुःख व्यक्त झाले आहे ?
 अ) निराधार मुले
 ब) पाण्याविषयी
 क) दारूविषयी
 ड) दुष्काळाविषयी
- १२) जाहिरातीचा प्राण असे कोणास म्हटले जाते ?
 अ) दूरदर्शन
 ब) मसुदा
 क) आकाशवाणी
 ड) इंटरनेट
- १३) कार्यालयीन टिप्पणीची भाषा कशी असावी लागते ?
 अ) वस्तुस्थिती निदर्शक
 ब) लालित्यपूर्ण
 क) अनौपचारिक
 ड) शिष्टाचारी
- १४) निरक्षरांपर्यंत जाहिरात पोहचविण्यासाठी प्रभावी माध्यम कोणते ?
 अ) दूरदर्शन
 ब) वर्तमानपत्र
 क) आकाशवाणी
 ड) इंटरनेट

२. लघुत्तरी प्रश्न: थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) :

१६

- १) बाबू पैलवानाने कशासाठी उपोषण केले होते ?
- २) संत जनाबाई 'पक्षी जाय दिगंतरा' या अभंगातून काय सुचवतात ?
- ३) दिवसरात्र बाया पाण्याशीच बोलतात असे कवीने का म्हटले आहे ?
- ४) 'परमिट रूम' या कवितेतून कोणता संदेश दिला आहे ?
- ५) जाहिरात लेखनासाठी आवश्यक गुण कोणते ?
- ६) सरकारी पत्रांचे कोणते प्रकार आहेत ?

३. लघुत्तरी प्रश्न: थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : १२
- १) 'इमला' या कवितेचा भावार्थ.
 - २) प्रबोधन झाले रयतेचे.
 - ३) जाहिरात मसुदा व जाहिरातीचे घटक.
 - ४) आवक-जावक.
४. 'परमिट रूम' या कवितेतून कवीने दारूच्या व्यसनावर कसे उपरोधात्मक भाष्य केले आहे ते कवितेच्या आधारे स्पष्ट करा. १४
- किंवा**
- 'मानूस' या कवितेतून बहिणाबाईंनी माणसाच्या प्रवृत्तीवर कशाप्रकारे भाष्य केले आहे ?
५. शेतीमध्ये सरकारने कोणकोणत्या सुधारणा केल्या पाहिजेत असे म. जोतिबा फुले यांना वाटते ? १४
-

SLR-CO – 6

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. – I (Semester – I) (CBCS) Examination, 2018

HINDI (Compulsory)

Sahityasudha Aur Vyavharik Hindi

Day and Date : Friday, 7-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं ।

1. निम्नलिखित पर्यायों में से उचित पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए ।

14

- 1) “पूस की रात” कहानी में कर्ज से पीड़ित एक _____ की दुर्दशा का चित्रण है ।
1) अध्यापक 2) मजदूर 3) लेखक 4) किसान
- 2) _____ कहानी के कहानीकार भीष्म साहनी हैं ।
1) ठाकूर का कुआँ 2) चीफ की दावत 3) उसने कहा था 4) पंच परमेश्वर
- 3) रामवृक्ष बेनीपुरी का जन्म _____ में बेनीपुर गाँव में एक किसान परिवार में हुआ था ।
1) 1901 2) 1902 3) 1903 4) 1904
- 4) _____ की आजी कैसी बड़ी डायन हैं ।
1) स्वरूपा 2) रूपा 3) शिल्पा 4) दीपा
- 5) _____ को आधुनिक मीरा के नाम से जाना जाता है ।
1) सुभद्राकुमारी चौहान 2) मन्नू भंडारी
3) महादेवी वर्मा 4) ममता कालिया
- 6) हरिशंकर परसाई के कहानियों का _____ प्राण तत्त्व है ।
1) हास्य 2) विस्म 3) करुणा 4) व्यंग्य
- 7) कबीर के गुरु का नाम _____ था ।
1) आनंद 2) स्वानंद 3) रामानंद 4) परमानंद

P.T.O.

- 8) _____ के पदों में विनय तथा दास्य भाव प्रमुखता से दृष्टिगोचर होता है ।
 1) बिहारी 2) कबीर 3) सूरदास 4) रैदास
- 9) प्रायः हुई _____
 वह तोड़ती पत्थर ।
 1) सुबह 2) दुपहर 3) शाम 4) रात
- 10) _____ के मुख्य कवि हरिवंश राय बच्चन हैं ।
 1) छायावाद 2) हालावाद 3) प्रगतिवाद 4) प्रयोगवाद
- 11) _____ नाटक सर्वेश्वरदयाल सक्सेना द्वारा लिखित है ।
 1) बकरी 2) अंबपाली 3) कोर्ट मार्शल 4) चिंदियों की एक झालर
- 12) जो मादकता के मारे हैं,
 वे _____ लूटा ही करते हैं ।
 1) अमृत 2) मधु 3) विष 4) शराब
- 13) अनुवाद को अंग्रेजी में _____ कहते हैं ।
 1) ट्रान्सलेशन 2) ट्रान्जेक्शन 3) सिलेक्शन 4) कलेक्शन
- 14) अनुवाद _____ का तत्सम शब्द है ।
 1) हिंदी 2) संस्कृत 3) मराठी 4) अंग्रेजी

2. निम्नलिखित में किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

14

- 1) अनुवाद किसे कहते हैं ?
- 2) निम्नलिखित मराठी परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए ।
 पाऊस वैरी होऊन डोळे आकून कोसळत होता. त्या शिळंधार पावसाने भल्याभल्यांची भंबेरी उडवली होती. हातावर पोट भरणाऱ्या गोरगरिबांची उपासमारीने दैना केली होती.
- 3) निम्नलिखित वाक्य शुद्ध करके लिखिए ।
 दशरथ को चार पुत्र थे ।
- 4) मैंने मेरा काम किया ।

- 5) वीर मौत को नहीं डरते ।
- 6) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों के लिए पर्यायी शब्द लिखिए ।
- 1) Export
 - 2) Labour welfare
- 7) 1) Flight
- 2) Academy
- 8) 1) Custom
- 2) University.
3. अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए । 8
- 1) “पाव पलक की सुधि नहीं, करै कालह का साज ।
काल अचानक मारसी, ज्यों तीतर को बाज ।”
 - 2) “दुलक माथे से गिर सोकर
लीन होते कर्म से फिर ज्यों कहा-
मैं तोड़ती पत्थर ।”
 - 3) “आदमी से ज्यादा लोग,
पोस्टरों को पहचानते हैं ।”
- आ) निम्नलिखित किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए । 6
- 1) कबीर ने समाज की किन कुरुढ़ियों का विरोध किया है ?
 - 2) गोपियाँ किस के विरह में व्याकुल हैं ?
 - 3) कवि हरिवंशराय बच्चन जी ने “जो बीत गई” कविता में कौन-सी प्रेरणा दी है ?
4. “सबिया” का चरित्र-चित्रण कीजिए । 14
- अथवा**
- “सूरदास के पद” रचना के माध्यम से कृष्णलीला के साथ माता यशोदा के वात्सल्य भाव को प्रस्तुत कीजिए ।
5. “रूपा की आजी” इस रेखाचित्र में चित्रित ग्रामीण अंधविश्वास की समस्या को स्पष्ट कीजिए । 14

SLR-CO – 7

Seat No.	
-------------	--

Set

P

B.Com. – I (Semester – I) (CBCS) Examination, 2018

URDU

Prose, Poetry and Communication

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : i) **All questions are compulsory.**

ii) **Figures into the left indicate full marks.**

14

۱. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے خانہ پُر کیجئے :

(۱) _____ نے ایشور کا نام لے کر ہمارے دروازے پر مکا بازی شروع کر دی۔

(پطرس بخاری لالہ لچیت رائے لالہ کرپا شنکر جی لال دیال شنکر)

(۲) _____ نے اپنا سارا خواب اپنی ماں سے کہا۔

(لڑکے لڑکی بہو چاچی)

(۳) لالچی نے مصنف کو _____ بجے ہی جگا دیا تھا۔

(دو پانچ چار تین)

(۴) اپنا حال سوچ کر وہ اس دلفریب _____ کے ملنے سے مایوس ہوا۔

(معتوقہ محبوبہ لیلیٰ دلہن)

P.T.O.

- (۵) "شولا پور کے روشن چراغ" یہ کتاب _____ کی تحریر کردہ ہے۔
 (حمیل جانی شیر پرواز میر افضل میر غلام دستگیر)
- (۶) خواجہ حسن نظامی کے انشائیوں کا مجموعہ " _____ " ہے۔
 (رنگ و حشت نقش فریادی تلخیاں سی پارہ دل)
- (۷) "پنجر" یہ مضمون _____ کا تحریر کردہ ہے۔
 (خواجہ حسن بصری خواجہ احمد عباس خواجہ حسن نظامی خواجہ اکرام الدین)
- (۸) "ہاسٹل پر پڑھنا" یہ مضمون _____ نے لکھا ہے۔
 (خواجہ حسن نظامی سرسید احمد خان پطرس بخاری امام بخاری)
- (۹) بیگم صاحبہ کے سر میں درد ہونے لگا تو _____ سے کہا کہ مرزا جی کو بلاؤ۔
 (لالہ کرپا شنکر نواب صاحب مصنف ماما)
- (۱۰) _____ نے کہا میں کھیلوں گا ہی نہیں۔ آپ پہلے جا کر سن آئیں۔
 (مرزا جی بیگم میر صاحب ماما)
- (۱۱) _____ نے بیگم صاحبہ سے کہا "تم نے غضب کر دیا۔"
 (میر صاحب ماما مرزا مولوی کریم الدین مصنف)
- (۱۲) نظیر اکبر آبادی کو اردو کا پہلا _____ تسلیم کیا جاتا ہے۔
 (قومی شاعر عوامی شاعر فطری شاعر رومانی شاعر)

(۱۳) _____ کے زمانے میں لکھنؤ عیش و عشرت کے رنگ میں ڈوبا ہوا تھا۔

(نواب آصف الدولہ نواب میر جعفر نواب واجد علی شاہ نواب سراج الدولہ)

(۱۴) علامہ اقبال کا پہلا اردو شعری مجموعہ _____ کے نام سے شائع ہوا۔

(بال جبرئیل ارمغان ادب ضرب کلیم بانگ دراء)

16

۲. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات لکھیے (کوئی چار):

(۱) "یکتا عدنی" کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟

(۲) احمد شاہ پطرس بخاری کی مختصر سوانح حیات تحریر کیجئے۔

(۳) مصنف نے نوجوان ہم وطن کو کیا پیغام دیا؟

(۴) ڈاکٹر غلام و سٹیگر صاحب کی زندگی کے اہم پہلو اجاگر کیجئے۔

(۵) خواجہ حسن نظامی کا انشائیہ "مچھر" کا مرکزی خیال تحریر کیجئے۔

(۶) نظم "نوجوان سے" کا خلاصہ تحریر کیجئے۔

12

۰۳ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات لکھیے (کوئی دو/2):

(۱) اُف! یہ مہنگائی۔

(۲) اُف! یہ بے روزگاری۔

(۳) ہندوستانی بینکنگ نظام۔

(۴) نظم کا بغور مطالعہ کر کے سوالات کے جوابات لکھیے۔

- ذہن و دل میں علم کی شمعیں جلاتی ہے کتاب
طالبان علم ہوں یا ہو کوئی استاد فن
کوئی کب، کیا کارنامہ اس جہاں میں کر گیا
چین کی، جاپان کی، ایران، عربستان کی
پاس جب کوئی نہ ہو تب دوست بن جاتی ہے یہ
مسکرا کر مشکلوں کا سامنے کیسے کریں
نیکیاں کیسے کریں، کیسے برائی سے بچیں
صرف آنکھیں ہی نہیں، بیدار ذہن و دل بھی ہوں
مجھ کو پڑھ کر دولتِ علم و ہنر حاصل کرو
(۱) کتاب کس کے قصے سناتی ہے؟
(۲) کتاب کب دولت بن جاتی ہے؟
(۳) کتاب ہمیں کون سا ہنر سکھاتی ہے؟
(۴) اس نظم کا مناسب عنوان تجویز کیجئے۔
- تیرگی سے روشنی میں ہم کو لاتی ہے کتاب
ہر کسی پہ علم موتی لٹاتی ہے کتاب
عظمتِ اسلاف کے قصے سناتی ہے کتاب
گھر میں بیٹھے سیر دنیا کی کراتی ہے کتاب
کس قدر تنہائیوں میں کام آتی ہے کتاب
حوصلوں کی، عزم کی باتیں سکھاتی ہے کتاب
امتیاز خیر و شر کیا ہے، بتائی ہے کتاب
جاگ جاؤ، خوابِ غفلت سے جگاتی ہے کتاب
اک یہی پیغام دنیا کو سناتی ہے کتاب

14

۴. مندرجہ ذیل سوال کا مفصل جواب لکھیے (کوئی ایک):

- (۱) "گذرا ہوا زمانہ" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجئے۔
(۲) "سویرے جوکل آنکھ میری کھلی" کا خلاصہ لکھیے۔

14

۵. افسانہ "شطرنج کی بازی" کا خلاصہ تحریر کیجئے۔

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Part – I) (Semester – I) (CBCS) Examination, 2018
PRINCIPLES OF MARKETING

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternative from given alternatives : **14**
- 1) _____ is the central theme of Marketing.
a) Profit earning b) Advertising c) Selling d) Exchange
 - 2) _____ is an attempt to recognize distinct stages in the sales history of the product.
a) Product Life Cycle b) Packaging
c) Promotion d) Price
 - 3) Modern concept of marketing is _____ oriented.
a) Production b) Sales c) Customer d) Profit
 - 4) The goods which are used for producing other products are known as _____ goods.
a) Industrial b) Consumer c) Necessity d) Luxury
 - 5) 'Installation Service' is an example of
a) Buying b) Selling
c) After Sales Service d) Exchange
 - 6) _____ is the exchange value of goods and service in terms of money.
a) Product b) Profit c) Price d) Promotion
 - 7) Goods which are purchased by customer frequently and with minimum efforts are known as _____ goods.
a) Convenience b) Shopping c) Unsought d) Installation
 - 8) _____ is a delivery of a standard of living to the society.
a) Management b) Marketing
c) Money d) All of the above
 - 9) Dividing the total market into different small parts is known as _____
a) Market Segmentation b) Market Specialization
c) Market Standardization d) Market Analysis

- 10) In _____ market the possession of goods is immediately given to the buyer after sale.
a) Spot b) Future c) Regulated d) Unregulated
- 11) Stock Exchange is a _____ type of market.
a) Local b) Unregulated c) Organised d) Unorganised
- 12) When a brand is legally protected it becomes _____
a) brand name b) product name
c) trade mark d) none of these
- 13) Goods which are purchased by the consumer for consumption is known as _____ goods.
a) Industrial b) Consumer c) Unsought d) Installation
- 14) _____ factor is considered important in Selling.
a) Profit b) Customer c) Demand d) Price
2. Write short notes :
a) Role of Packaging. 7
b) Types of Market on the basis of Commodities and competition. 7
3. Write short answers :
a) What do you mean by Industrial Goods ? Explain the types of Industrial Goods. 7
b) Discuss the importance of Pricing. 7
4. Answer **any one** of the following questions : 14
1) What do you mean by Market Segmentation ? State the bases for market segmentation.
2) What do mean by Product Life Cycle ? Discuss the various stages in Product Life Cycle.
5. Answer **any one** of the following questions : 14
1) Discuss the internal and external factors affecting the price of a product.
2) Define Marketing and state the importance of marketing.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खाली दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) _____ ही विपणनाची मध्यवर्ती संकल्पना आहे.
अ) नफा प्राप्ती ब) जाहिरात क) विक्री ड) विनिमय
- २) वस्तूच्या विक्री इतिहासातील विविध अवस्था दर्शविणाऱ्या क्रिया म्हणजे _____
अ) वस्तू जीवन चक्र ब) आवेष्टन क) वृद्धि ड) किंमत
- ३) विपणनाची आधुनिक संकल्पना _____ केंद्रित आहे.
अ) उत्पादन ब) विक्री क) ग्राहक ड) नफा
- ४) ज्या वस्तूचा उपयोग दुसऱ्या वस्तूच्या उत्पादनासाठी केला जातो त्यास _____ वस्तू म्हणतात.
अ) औद्योगिक ब) उपभोग्य क) आवश्यक ड) चैनीच्या
- ५) 'स्थापना सेवा' हे _____ चे उदाहरण आहे.
अ) खरेदी ब) विक्री क) विक्रयोत्तर सेवा ड) विनिमय
- ६) पैशाच्या मोबदल्यात वस्तू व सेवांचे जे विनिमय मूल्य असते त्याला _____ असे म्हणतात.
अ) वस्तू ब) नफा क) किंमत ड) वृद्धि
- ७) ज्या वस्तूची ग्राहक वारंवार व कमीत-कमी परिश्रमात खरेदी करतो त्यास _____ वस्तू म्हणतात.
अ) सोयीच्या ब) सौद्याच्या क) अनोळखी ड) स्थापना
- ८) समाजाला राहणीमानाचा एक दर्जा प्रदान करणारी यंत्रणा म्हणजे _____
अ) व्यवस्थापन ब) विपणन क) पैसा ड) वरील पैकी सर्व
- ९) संपूर्ण बाजारपेठेचे लहान लहान भाग पाडणे म्हणजे _____ होय.
अ) बाजारपेठ विभाजन ब) बाजारपेठ विशेषीकरण
क) बाजारपेठ प्रमाणीकरण ड) बाजारपेठ विश्लेषण
- १०) मालाच्या खरेदी-विक्री व्यवहार झाल्या बरोबर लगेच त्या मालाचा ताबा खरेदीदाराला दिला जात असेल तर त्यास _____ बाजारपेठ म्हणतात.
अ) हजर ब) वायदे क) नियंत्रित ड) अनियंत्रित
- ११) भागबाजार हे _____ बाजारपेठेचे प्रकार आहे.
अ) स्थानिक ब) अनियंत्रित क) संघटित ड) असंघटित

SLR-CO – 9

Seat
No.

Set **P**

B.Com. Part – I (Semester – I) (CBCS) Examination, 2018
KANNADA

Modern Prose and Poetry – I

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

೧. ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ :

14

- 1) ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆ
ಅ) ಹಿಂದಿ ಆ) ಮರಾಠಿ ಇ) ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಈ) ತೆಲುಗು
- 2) ಕನ್ನಡದ ಇಂದಿನ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ
ಅ) ಕತೆ ಆ) ನಾಟಕ ಇ) ಕಾದಂಬರಿ ಈ) ಕಾವ್ಯ
- 3) ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ - ಇದು ಒಂದು
ಅ) ನಾಟಕ ಆ) ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಇ) ಕಾದಂಬರಿ ಈ) ಪ್ರಹಸನ
- 4) ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ ಬರೆದವರು
ಅ) ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಆ) ಶಂಕರಿ ಇ) ಮಾಚ ಈ) ಕಾರಂತರು
- 5) ಕಾರಂತರು ಪಡೆದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
ಅ) ನೋಬೆಲ್ ಆ) ಅಕಾಡಮಿ ಇ) ಕಾಳಿದಾಸ ಈ) ಜ್ಞಾನಪೀಠ
- 6) ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಕಡಲ ಭಾರ್ಗವ ಎಂದರೆ
ಅ) ಕಾರಂತರು ಆ) ಇಲಿಯೆಟ್ ಇ) ಪಂಪ ಈ) ಹರಿಹರ
- 7) ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ ಎಂದರೆ
ಅ) ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಆ) ಒಂಟೆ ಇ) ಕುದುರೆ ಈ) ಆಕಳು
- 8) ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ ಇದು ಒಂದು _____ ಸಂಕಲನ.
ಅ) ಕಥಾ ಆ) ಕಾವ್ಯ ಇ) ನಾಟಕ ಈ) ವಿಚಾರ
- 9) ನಿತ್ಯೋತ್ಸವದ ಕವಿ
ಅ) ಪಂಪ ಆ) ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದ್ ಇ) ದರ್ಗಾ ಈ) ಸನದಿ
- 10) ಜೋಗದ ಸಿರಿ
ಅ) ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆ) ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಇ) ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ
- 11) ಮತ್ತೆ ಬರದಿರು ಹಳೆಯ
ಅ) ನೆನಪೆ ಆ) ಕತೆಯೆ ಇ) ಮನೆಯೆ ಈ) ಗೆಳೆಯನೆ

P.T.O.

- 12) ಅವರು ಇವರು ನಾವು ನೀವು _____ ಸಾರ್ _____.
 ಅ) ನರಿಗಳು ಆ) ಮರಿಗಳು ಇ) ಕುರಿಗಳು ಈ) ಹೋರಿಗಳು
- 13) ನಮ್ಮ ಕಾಯ್ದೆ ಕುರುಬ _____ ನಾದ.
 ಅ) ರಾಜ ಆ) ಕಟುಕ ಇ) ಕಿವುಡ ಈ) ವೈರಿ
- 14) ನನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ಕವಿ _____.

೨. ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ :

16

- 1) ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು.
- 2) ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಗಳು.
- 3) ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದರು ?
- 4) ಕುರಿಗಳು ಎಂದರೆ ಯಾರು ?
- 5) ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಏಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ?
- 6) ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಮಗ ಏನು ಓದಿದ್ದನು ?

೩. ಎರಡರ ಸಂದರ್ಭ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರಿ :

12

- 1) ಅವರು ಇವರು ನಾವು ನೀವು ಕುರಿಗಳು ಸಾರ್ ಕುರಿಗಳು !
- 2) ಗತ ಸಾಹಸ ಸಾರುತಿರುವ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ !
- 3) ನಾಳೆ ಬೆಟ್ಟದ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ !

೪. ಒಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ :

14

- 1) ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಉಪಚರಿಸಿದರು ? ವಿವರಿಸಿರಿ.
- 2) ನಿತ್ಯೋತ್ಸವದಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.

೫. ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

14

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. I (Semester – I) (CBCS Pattern) Examination, 2018
BUSINESS MATHEMATICS

Day and Date : Saturday, 8-12-2018

Total Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :** 1) **Graph paper** will be **supplied** on request.
2) Use of soundless calculators is **allowed**.
3) **All** questions are compulsory.
4) Figures to the **right** indicate **full** marks.
5) Assume suitable data, **if** required.

1. Choose the most appropriate alternative from the following. **14**
- 1) In LPP, the graph of inequalities is always
 - a) linear
 - b) quadratic
 - c) cube
 - d) none of these
 - 2) The matrix whose all elements are zero is called as
 - a) scalar matrix
 - b) unit matrix
 - c) diagonal matrix
 - d) null matrix
 - 3) An equation that relates price per unit with the quantity demanded at that price is called as _____ function.
 - a) Supply
 - b) Demand
 - c) Profit
 - d) Revenue
 - 4) A null matrix plays the role in matrix addition as the number _____ does in addition of numbers.
 - a) zero
 - b) one
 - c) two
 - d) four
 - 5) The cost charged for using someone's money for specified length of time is known as
 - a) period
 - b) principal
 - c) interest
 - d) term
 - 6) Rate of interest means the interest charged _____ per year.
 - a) per ₹ 5,000
 - b) per ₹ 100
 - c) per ₹ 500
 - d) per ₹ 50,000

3. a) Find $7A - 5A^2 + 2I$ where $A = \begin{bmatrix} 1 & 7 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$. 7

b) Find the maturity value of an immediate annuity of ₹ 17,000 for 3 years at 4% p.a. compound interest. 7

4. Attempt **any one** out of the following A and B.

A) i) If $A = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 3 \\ 5 & -7 & 2 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} 6 & 2 & 0 \\ 3 & 1 & 7 \end{bmatrix}$, $C = \begin{bmatrix} 3 \\ 9 \\ 4 \end{bmatrix}$, then simplify $(3A - 2B)C$. 8

ii) Mrs. Sanjana is willing to invest for 4 years. She expects to get a triple amount as an interest on the money invested. Find the rate of compound interest per annum. 6

B) i) Solve the following equations using Cramer's rule 10
 $x + 5y + 3z = 15$
 $x + 2y - z = 5$
 $x + y + z = 10$

ii) Find the missing term if

$$\begin{vmatrix} \dots & 0 & 2 \\ 0 & 1 & 0 \\ 4 & 0 & 3 \end{vmatrix} = 0.$$
4

5. Attempt **any one** out of the following A and B.

A) i) Find the inverse of the matrix by Adjoint method. 10

$$\begin{bmatrix} 1 & 0 & 3 \\ 0 & 2 & 0 \\ 1 & 0 & 4 \end{bmatrix}$$

ii) How much amount should be set aside and deposited in a bank at 5% p.a. compound interest, so that a 6 years old child will receive ₹ 30,000 p.a. until he attains a majority? 4

B) i) Solve the L.P.P.

12

$$\text{Min } z = 5x + 4y$$

$$\text{Add Max } w = 3x + 2y$$

Subject to the constraints

$$x + y \leq 8$$

$$x \leq 5$$

$$y \leq 4$$

$$x \geq 3$$

$$y \geq 2$$

ii) If $\begin{vmatrix} x & 7 \\ 5 & y \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 9 & n \\ m & 2 \end{vmatrix}$ then find x, y, m and n.

2

SLR-CO – 11

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

B.Com (Part – I) (CBCS) (Sem. – I) Examination, 2018
INSURANCE
Life Insurance – I

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks :70

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose correct alternative and rewrite the answer : 14
- 1) The tool which shares loss of few with large number of people is known as _____
a) Co-operation b) Business c) Corporate d) Insurance
 - 2) Insurance concept was firstly used by _____ businessman in the world.
a) Indian b) Chinese c) Roman d) Egyptian
 - 3) Principle of indemnity will not apply for _____ insurance.
a) Fire b) Marine c) Life d) Burglary
 - 4) Principle of utmost good faith applied to _____
a) Insurer b) Insured
c) Insurance agent d) Both insurer and insured
 - 5) Two or more than two people insured in a single insurance policy is known as _____
a) Group insurance policy b) Burglary policy
c) Endowment policy d) Common insurance
 - 6) After the privatization of life insurance sector in India, _____ institution is formed by the government to regulate insurance sector in India.
a) Insurance Regulatory and Development Authority
b) General Insurance Corporation
c) Life Insurance Corporation of India
d) Reserve Bank of India
 - 7) Insurable interest must present in _____ at the time of taking insurance policy.
a) Marine Insurance b) Life Insurance
c) Credit Insurance d) Cattle Insurance
 - 8) Pradhan Mantri Suraksha Bima Yojana is the example of _____ insurance.
a) Whole life b) Fidelity guarantee
c) Social security d) Fire insurance

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पुन्हा लिहा :

१४

- १) मोजक्या लोकांचे नुकसान अनेकांमध्ये विभागण्याचे साधन म्हणजे _____ होय.
अ) सहकार्य ब) व्यवसाय क) प्रमंडळ ड) विमा
- २) जगात प्रथमतः विमा हि संकल्पना _____ देशातील व्यापाऱ्यांनी वापरली.
अ) भारत ब) चीन क) रोमन ड) इजिप्त
- ३) नुकसान भरपाईचे तत्त्व _____ विम्यास लागू पडत नाही.
अ) अग्नी ब) सागरी क) जीवन ड) घरफोडीच्या
- ४) परमोच्च विश्वासाचे तत्त्व _____ ला लागू पडते.
अ) विमेकरी ब) विमेदार
क) विमा प्रतिनिधी ड) विमेकरी आणि विमेदार दोघांनाही
- ५) दोन किंवा दोनपेक्षा जास्त व्यक्ती एकाच विमापत्रात विमा संरक्षण मिळवतात, त्या विमा प्रकारास _____ म्हणतात.
अ) समूह विमा ब) घरफोडीचा विमा
क) हयातीत विमा ड) सामान्य विमा
- ६) भारतामध्ये जीवन विमा क्षेत्राचे खाजकीकरण केल्यानंतर, भारतीय विमा क्षेत्राचे नियमन करण्यासाठी सरकारने _____ ही संस्था स्थापन केली.
अ) विमा नियमन व विकास प्राधिकरण ब) सामान्य विमा प्राधिकरण
क) भारतीय जीवन विमा निगम ड) भारतीय रिजर्व बँक
- ७) _____ मध्ये विमा घेताना विमेय हित हे असलेच पाहिजे.
अ) सागरी विमा ब) जीवन विमा क) ऋणको विमा ड) पशुधन विमा
- ८) प्रधानमंत्री सुरक्षा विमा योजना हे _____ विम्याचा प्रकार आहे.
अ) आजीवन ब) प्रामाणिकपणाच्या हमी
क) सामाजिक सुरक्षेच्या ड) अग्नी
- ९) आयुर्विम्याची मुदत संपल्यानंतर विमेदारास विम्याची रक्कम मिळवण्यासाठी _____ भरावे लागते.
अ) मेडिकल अर्ज ब) प्रस्ताव अर्ज क) बेचन अर्ज ड) डिस्चार्ज अर्ज
- १०) विमा प्रतिनिधीला आपल्या कामाच्या मोबदल्यात _____ मिळते.
अ) समर्पण मूल्य ब) कमिशन क) अदा मूल्य ड) दावा मूल्य
- ११) विमा प्रतिनिधीच्या कामाची दिशादर्शक नियमावली म्हणजे _____ होय.
अ) विमा करार ब) डिस्चार्ज अर्ज क) प्रशिक्षण ड) आचारसंहिता

- १२) आयुर्विमापत्र मुदतपूर्व बंद केल्यास विमेकरी जी रक्कम विमेदारास देते, त्यास _____ असे म्हणतात.
 अ) विमा रक्कम ब) अदा मूल्य क) समर्पण मूल्य ड) घसारा मूल्य
- १३) काही वर्तमान प्रक्रिया किंवा काही भविष्यातील प्रसंगापासून निर्माण होणारे मानवी जीवनावरील संभाव्य नकारात्मक शक्यतांना _____ असे म्हणतात.
 अ) जोखीम ब) मृत्यु दर क) समर्पण मूल्य ड) विमा
- १४) चालू आयुर्विमापत्रामध्ये विमापत्रातील संरक्षणाला जोडून अतिरिक्त अथवा जास्तीचे विमा संरक्षण घेण्याच्या संकल्पनेस _____ असे म्हणतात.
 अ) अदा मूल्य ब) रायडर्स क) कमिशन ड) जोखीम कवच
२. टीपा लिहा : १४
- १) विमेय हित तत्त्व
 २) आयुर्विम्याचे महत्त्व.
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
- १) विमा प्रतिनिधी बनण्याची कार्यप्रक्रिया लिहा.
 २) जोखीम निवडीवर परिणाम करणारे घटक कोणते ?
४. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- विमा म्हणजे काय ? विम्याची विविध तत्त्वे सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
 आयुर्विम्याचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
५. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- आयुर्विमा हप्ता ठरवणारे विविध घटक सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
 आयुर्विमापत्राची रक्कम मिळवण्याची कार्यपद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set

P

B.Com. – I (Semester – I) (CBCS) Examination, 2018
Opt. GEOGRAPHY
Economic Commercial Geography
Economic Geography – I

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**
3) **Neat diagram should be drawn wherever necessary.**
4) **Use of map stencils are allowed.**

1. Choose correct alternative and fill in the blanks :

14

- 1) Economic Geography is a branch of _____ Geography.
a) Physical b) Human c) Regional d) Social
- 2) _____ is known as father of Economic Geography.
a) Robinson b) Ratzel c) Chisholm d) Smith
- 3) _____ approach is used to explain spatial distribution of any commodity in the world.
a) Commodity b) Regional c) Principle d) Activity
- 4) _____ is a renewable resource.
a) Forest b) Coal c) Petroleum d) Iron ore
- 5) _____ power resource is known as black diamond.
a) Natural gas b) Petroleum c) Coal d) Uranium
- 6) _____ ranks first in production of petroleum in the world.
a) India b) China c) U.S.A. d) Soudi Arabia
- 7) _____ is a non-conventional energy resource.
a) Coal b) Petroleum c) Natural gas d) Solar energy
- 8) _____ is a tertiary economic activity.
a) Farming b) Fishing
c) Manufacturing industry d) Trade

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

१. अचुक पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

१४

- १) आर्थिक भूगोल ही _____ भूगोलाची शाखा आहे.
अ) प्राकृतिक ब) मानवी क) प्रादेशिक ड) सामाजिक
- २) _____ हे आर्थिक भूगोलाचे जनक म्हणून ओळखले जातात.
अ) रॉबीनसन ब) रँटझेल् क) चिशोल्म ड) स्मिथ
- ३) एखाद्या वस्तूचे प्रादेशिक वितरण स्पष्ट करण्यासाठी _____ दृष्टीकोण (अभ्यासपद्धती) वापरला जातो.
अ) वस्तू ब) प्रादेशिक क) तात्वीक ड) क्रियाप्रक्रीया
- ४) _____ ही पुनर्निर्माणक्षम (अक्षय) साधनसंपत्ती आहे.
अ) जंगले ब) दगडीकोळसा क) खनिजतेल ड) लोहखनिज
- ५) _____ शक्तीसाधन काळा हिरा म्हणून ओळखले जाते.
अ) नैसर्गिक वायू ब) खनिजतेल क) दगडीकोळसा ड) युरेनियम
- ६) जगामध्ये _____ चा खनिजतेल उत्पादनामध्ये प्रथम क्रमांक लागतो.
अ) भारत ब) चीन क) यु. एस. ए. ड) सौदी अरेबीया
- ७) _____ हे अपारंपारीक शक्तीसाधन आहे.
अ) दगडीकोळसा ब) खनिजतेल क) नैसर्गिक वायू ड) सौरशक्ति
- ८) _____ ही एक तृतीय श्रेणीची आर्थिक क्रिया (व्यवसाय) आहे.
अ) शेती ब) मासेमारी क) वस्तूनिर्माण उद्योग ड) व्यापार
- ९) पोलाद निर्मितीसाठी _____ टक्के मँगॅनिजचा वापर होतो.
अ) ७० ब) ८० क) ९० ड) १००
- १०) मासेमारी हा मानवाचा _____ प्रकारचा (श्रेणीचा) व्यवसाय आहे.
अ) प्राथमिक ब) द्वितीय क) तृतीय ड) चतुर्थ

- ११) गुरुमहिसानी ही खाण भारताच्या _____ राज्यात आहे.
 अ) ओरिसा ब) झारखंड क) मध्यप्रदेश ड) महाराष्ट्र
- १२) वेबर यांचा उद्योगधंद्याचे स्थानिकीकरणाचा सिद्धांत हा किमान _____ खर्चावर आधारीत आहे.
 अ) कच्चा माल ब) मजूर क) वाहतूक ड) उभारणी/स्थापना
- १३) ओसाका हे _____ चे मॅचेस्टर म्हणून ओळखले जाते.
 अ) भारत ब) चीन क) जपान ड) ऑस्ट्रेलिया
- १४) आशियामधील सर्वात मोठा लोहपोलाद कारखाना _____ मध्ये आहे.
 अ) जपान ब) भारत क) श्रीलंका ड) चीन
२. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा : १४
 अ) आर्थिक भूगोलाची व्याख्या देवून त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 ब) मृदा व पाणी या संपत्तीसाधनाच्या संवर्धनाची गरज व स्वरूप स्पष्ट करा.
३. टीपा लिहा : १४
 अ) अपारंपारिक ऊर्जासाधने (शक्तीसाधने).
 ब) उद्योगधंद्याच्या स्थानिकीकरणाचे घटक.
४. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १४
 अ) आर्थिक भूगोलाची व्याप्ती व शाखा स्पष्ट करा.
किंवा
 ब) संयुक्त संस्थानातील (यु.एस.ए.) लोहखनिज वितरण, उत्पादन आणि व्यापार याचे वर्णन करा.
५. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १४
 अ) आर्थिक क्रियांचे प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
 ब) वेबर यांच्या उद्योगधंद्याचे स्थानिकीकरण सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.

SLR-CO – 13

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – I (Semester – II) Examination, 2018
(Old CBCS Pattern)
ENGLISH (Compulsory)
On Track – English Skills for Success

Day and Date : Monday, 3-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Fill in the blanks with suitable words from the alternatives given in each sentences :

14

- 1) Dr. Abdul Kalam was known as the _____ of India.
 - a) People's President
 - b) Fifth President
 - c) First Scientist
 - d) Popular scholar
- 2) According to Dr. Abdul Kalam, _____ is an overwhelming and joyous experience while working.
 - a) Flow
 - b) Confidence
 - c) Being energetic
 - d) Success
- 3) The Maharaja of Khatri provided Vivekananda his ticket on the boat and _____
 - a) letters
 - b) a beautiful robe
 - c) train ticket
 - d) money
- 4) The first session of the Parliament of Religions began on _____
 - a) September 11, 1893
 - b) June 24, 1893
 - c) July 12, 1983
 - d) September 23, 1893
- 5) The lesson 'Human Rights and Legal Responsibilities' is written by _____
 - a) a historian
 - b) Nani Palkhiwala
 - c) a political leader
 - d) Dr. Abdul Kalam

P.T.O.

- 6) What advice did Von Braun give to Dr. Kalam ?
- 7) What was the motivating slogan behind the American Civil War ?
- 8) What is the current state of human rights in the world ?
3. A) Answer **any two** of the following questions in about **fifty** words **each** : **6**
- 1) How does religion feature in the poem 'Full Moon' ?
 - 2) Explain the different images in the poem 'Brahma'.
 - 3) What role do God and religion have in the poem 'Full Moon' ?
- B) Attempt **any two** of the following questions : **8**
- 1) Explain the guidelines for writing emails.
 - 2) Imagine that you are Rajesh Supe. Write an e-mail letter to the accounts manager on the email address **manager accts@gmail.com**, accepting the appointment order for the post of Secretary sent by the company.
 - 3) What is an e-mail ? What are the advantages of the use of e-mails in business communication ?
4. Attempt **any one** : **14**
- 1) You are a fresh graduate wish to apply for the post of Junior Accountant in a Nationalised Bank. Prepare your CV for the post.
 - 2) Prepare a CV of the CEO of an engineering company.
5. As the Secretary of the Press Club of India, Pune, draft a notice and agenda of the Second meeting of the club members. Imagine the points on the agenda to be discussed in the meeting. **14**
-

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. I (Semester – II) Examination, 2018
(CBCS Pattern New)
ENGLISH (Compulsory)
Golden Petals**

Day and Date : Monday, 3-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

1. Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative given below.

14

- 1) 'When I Think of Death' refers to the idea of poet's own _____
a) Life b) Demise c) Education d) Illness
- 2) _____ animal had Jim tied up as bait for the tiger.
a) Deer b) Cow c) Buffalo d) Zebra
- 3) The school of Barbiana was set up by progressive educator and priest _____.
a) Tom Cole b) Sir Ernest Barker
c) Nora Rossi d) Lorenzo Milani
- 4) The family involves the fact of _____.
a) Consanguinity b) Dereliction
c) Piety d) Neighbor
- 5) Sarojini Naidu was fondly known as _____ of India.
a) Weaver b) Lawyer c) Swan d) Nightingale
- 6) The story of 'The End of the Mohan Man-Eater' takes place in the month of _____.
a) April b) May c) June d) March
- 7) 'Letter to a Teacher' presents an indictment of the injustices of a _____ school system.
a) Modern b) Indian c) Conventional d) British

- 8) Please, fill up this form with blue ink _____ only.
- a) Pain b) Pen c) Pane d) Pan
- 9) The _____ place of John is Belgrade.
- a) Birth b) Berth c) Barth d) Bert
- 10) _____ are words that have the same spelling and pronunciation but differ in their meaning and origin.
- a) Homophone b) Homograph c) Homonyms d) Homowords
- 11) To what kind of families did the authors of the book belong ?
- a) Affluent b) Middle Class
c) Higher Middle d) Peasant
- 12) Dr. A.P.J. Kalam always followed some _____ in his life, so that he became a great scientist.
- a) Principle b) Prinsiple
c) Principal d) Principol
- 13) Our exams commence next week and we have not revised the course yet; we will have to _____
- a) Behind the times b) Turn back the hands of time
c) Against the clock d) Beat the clock
- 14) The author sat on _____ after killing the tiger.
- a) The ground b) A fallen tree
c) A rock d) An elevated surface
2. Answer the following questions in **two** or **three** sentences **each (any seven)** : **14**
- 1) Why can't tigers lie in one position for long time ?
 - 2) Where do the children go when they are "failed out" of school ?
 - 3) What circle, according to Sir Barker, do neighbors form ?
 - 4) How was the narrator able to cough in the presence of a tiger ?
 - 5) Name the three mechanical devices that, according to the author, are used to avoid people.
 - 6) According to the author, who is a neighbor ?

- 7) What was written under the picture of African Lion in 'The End of the Mohn Man-Eater' ?
- 8) What are the ways in which the claims of man on man can be met and satisfied ?
3. A) Attempt **any two** of the following : **8**
- 1) What is Blog and what are its uses ?
 - 2) What is an Email ? Write a brief note on Email etiquette.
 - 3) Miss Jabeen has purchased new laptop recently and it is not functioning properly. Write an email to the Technical Head of the store, telling them about your problem and a replacement request for the same.
- B) Write answers of the following questions of about **6 – 8** lines **each (any two)** : **6**
- 1) Explain the theme of 'Indian Weavers.
 - 2) Why is the poet not able to accept others' death ?
 - 3) Write a brief note on the idea of death in the poem.
4. Write a piece of group discussion among Annie, Alfiya, Aishwarya and Ananya on the topic 'Can India become a Corruption-free Country ? Imagine the necessary details. **14**

OR

You are last year student of an Engineering College. You need educational loan for your higher studies. Draft the script of interview with Bank Manager for your loan.

5. You are Miss Sujata, UR of your college. Prepare an agenda and minutes of the meeting called to plan the 'Annual Gathering function' to be held in your college. **14**
-

- 9) In _____ communication the subordinates only receives order from the higher authority.
A) Multiple way B) One way C) Two way D) All of the above
- 10) _____ is the work, a manager performs to inspire, encourage and impel people to take required action.
A) Control B) Leadership
C) Communication D) Motivation
- 11) Change is always for
A) Present B) Future
C) Past D) Present and Past
- 12) E-mail is _____ type of communication.
A) Oral B) Informal
C) Written D) None of the above
- 13) Critical path method is _____ technique of control.
A) Modern B) Tradition C) Historical D) Oldest
- 14) Creating a sense of achievement is a _____ incentive of motivation.
A) Financial B) Political C) Social D) Non-financial
2. Write short notes : **14**
A) Process of controlling
B) Process of planned change.
3. Write short answer : **14**
A) Explain the concept and need of motivation.
B) Explain the functions of leader.
4. Evaluate different types of leadership style. **14**
- OR
- Explain different forms of business writing.
5. Explain the different techniques of control. **14**
- OR
- Explain resistance to change.

- ११) बदल हा नेहमी _____ साठी असतो.
 अ) वर्तमानकाळा ब) भविष्यकाळा क) भुतकाळा ड) वर्तमान व भुतकाळा
- १२) ई-मेल हा _____ संदेशवहनाचा प्रकार आहे.
 अ) तोंडी ब) अनौपचारिक क) लेखी ड) वरीलपैकी नाही
- १३) निर्णायक पथ पद्धती हे नियंत्रणाचे _____ तंत्र होय.
 अ) आधुनिक ब) पारंपारिक क) ऐतिहासिक ड) सर्वात जुने
- १४) यशाची (साध्याची) भावना निर्माण करणे हे _____ कार्यप्रेरणेचे साधन होय.
 अ) आर्थिक ब) राजकीय क) सामाजिक ड) आर्थिकेतर
२. टिपा लिहा. १४
 अ) नियंत्रणाची प्रक्रिया
 ब) नियोजनबद्ध बदलाची प्रक्रिया.
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा. १४
 अ) कार्यप्रेरणेची संकल्पना व गरज स्पष्ट करा.
 ब) नेत्याची कार्ये स्पष्ट करा.
४. नेतृत्व शैलीच्या विविध प्रकाराचे मुल्यमापन करा. १४
 किंवा
 व्यवसायिक पत्रव्यवहाराचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
५. नियंत्रणाची तंत्रे स्पष्ट करा. १४
 किंवा
 बदलास होणारा विरोध स्पष्ट करा.
-

3. a) Cost of goods sent on consignment Rs. 20,000 7
 Cost of stock with consignee Rs. 5,000
 * Expenses incurred by the consignor :
 Freight Rs. 600, Insurance Rs. 200 and Sundry expenses Rs. 100
 * Expenses incurred by the consignee :
 Carriage – Rs. 50, Octroi – Rs. 250, Insurance – Rs. 125,
 Advertisement – Rs. 100
 Ascertain the value of closing stock.
- b) From the following information prepare Total Debtors and Total Creditors Account and ascertain credit sales and credit purchases. 7
 1) Balance on 1-1-2017 – Debtors Rs. 50,000, Creditors Rs. 40,000
 2) Balance on 31-12-2017 – Debtors Rs. 60,000, Creditors Rs. 30,000
 3) Discount allowed Rs. 1,000 and discount received Rs. 800
 4) Return inward Rs. 700, return outward Rs. 800
 5) Cash from customer Rs. 70,000 and cash paid to suppliers Rs. 50,000
 6) Cash sales Rs. 20,000 and cash purchases Rs. 15,000.
4. a) Miss Anjali who keeps her books of account under single entry system. 14
 You are required to prepare Trading, Profit and Loss Account and Balance Sheet as on 31st March 2018.

Receipt and Payment A/c
For the year ending 31st March 2018

Receipts	₹	Payment	₹
To Balance b/d	6,000	By Creditors	81,000
To Sales	34,000	By Salary	4,500
To Debtors	1,25,000	By Rent	2,000
		By Wages	14,000
		By Trade expenses	8,000
		By Purchases	6,000
		By Drawings	15,000
		By Balance c/d	34,500
	1,65,000		1,65,000

The assets and liabilities as follows :

Particular	1-4-2017	31-3-2018
1) Stock	25,000	36,000
2) Creditors	13,000	14,000
3) Debtors	27,000	32,000
4) Furniture	12,000	12,000
5) Machinery	40,000	40,000

Provide for depreciation on Furniture at 5% and on Machinery at 10%, make provision for doubtful debts at 5% on debtors.

OR

- b) On 1st January 2018 Anjali Co. Ltd. Pune consigned goods of Rs. 11,000 to Rana Co. Ltd. Kolhapur at a proforma invoice value of Rs. 15,000. Anjali Co. Ltd. paid Rs. 400 for freight and insurance, Rana Co. Ltd. paid Rs. 1,000 for carriage and other expenses. Rana Co. Ltd. sent a bank draft of Rs. 2,000 to Anjali Com. Ltd. as an advance. Rana Co. Ltd. sold all goods for Rs. 16,000. Rana Co. Ltd. entitled to a commission at 5% on sale proceeds. Rana Co. Ltd. remitted balance to Anjali Co. Ltd. after deducting the commission and expenses.

Prepare necessary ledger accounts in the books of Anjali Co. Ltd.

14

5. a) From the following Trial Balance, prepare Departmental Trading, Profit and Loss Account for the year ended 31st March 2018.

Trial Balance		
Particular	₹ Dr.	₹ Cr.
Capital	–	30,000
General Reserve	–	20,000
Stock on (1-4-17)		
1. Dept. – Solapur	29,500	–
2. Dept. – Pune	26,000	–
Purchases		
1. Dept. – Solapur	50,000	–
2. Dept. – Pune	30,000	–

Set P

Wages		
1. Dept. – Solapur	12,000	–
2. Dept. – Pune	10,000	–
Carriage and freight	800	–
Salaries	20,000	–
Travelling expenses	1,500	–
Rates and taxes	6,000	–
Insurance	10,500	–
Sales :		
1. Dept. – Solapur	–	1,20,000
2. Dept. – Pune	–	80,000
Sundry Debtors and Creditors	12,500	7,500
Bills Receivable and Payable	2,500	2,000
Premises	14,000	–
Managers Salary	5,000	–
Printing and Stationery	500	–
Discount	1,000	–
Advertisement	3,500	–
Plant and Machinery	15,500	–
Furniture	500	–
Fuel and water	1,750	–
Incidental expenses	450	–
Cash in hand	1,200	–
Cash at bank	4,800	–
	2,59,500	2,59,500

Additional Information :

- 1) Stock on 31st March 2018 :
 - A) Dept. Solapur – Rs. 20,000
 - B) Dept. Pune – Rs. 15,000.

- 2) Provide R.D.D. at 5% on debtors.
- 3) Wages outstanding :
 - A) Dept. Solapur – Rs. 600
 - B) Dept. Pune – Rs. 400
- 4) Salary outstanding Rs. 4,000.
- 5) Rates and taxes prepaid Rs. 1,500.
- 6) Depreciation on plant and machinery at 10%.
- 7) Value of services Rs. 100 rendered by Department Pune to Department Solapur.
- 8) All unallocated expenses are to be apportioned on the basis of sales.

OR

- b) Following are the particulars relating to a Solapur Branch of Ganesh & Co., Pune for the year ended 31st March 2018.

14

Particulars	Rs.
1) Stock at branch on 1 st April 2017	1,500
2) Goods supplied to the branch	24,000
3) Salaries	1,200
4) Rent	360
5) Telephone expenses	100
6) Petty cash (remittance)	150
7) Remittances received from the branch	27,500
8) Stock on 31 st March 2018	1,250
9) Petty cash balance on 31 st March 2018	10
10) Petty expenses	140

All the branch expenses are paid by Head Office. Petty cash being supplied on imprest system.

Give the Journal Entries and The Branch Account in the Head Office Books.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

B.Com. – I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2018
BUSINESS ECONOMICS

Day and Date : Thursday, 6-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Draw diagram wherever necessary.*

1. Choose the correct alternatives given below :

14

- 1) The concept of _____ firstly introduced by Marshall.
a) Rent b) Quasi rent c) Wage d) Profit
- 2) Schumpeter introduced the _____ theory of profit.
a) Innovation b) Old c) Modern d) All the above
- 3) In _____ market average revenue curve is parallel to 'ox' axis.
a) Perfect competition b) Monopoly
c) Monopolistic competition d) All the above
- 4) Product discrimination is the feature of _____ market.
a) Perfect competition b) Monopoly
c) Monopolistic competition d) All the above
- 5) _____ means creation of utility.
a) Cost b) Demand
c) Production d) None of these
- 6) Marginal cost = $\frac{\text{Change in total cost}}{\text{Change in output}}$
a) Change in output b) Change in profit
c) Change in average cost d) None of these
- 7) Cross elasticity of demand is _____ in monopoly market.
a) Greater than one b) Less than one
c) Zero d) Equal to one

- 8) In monopolistic competition demand curve is
 a) Downward from left to the right b) Parallel to 'x' axis
 c) Upward from left to the right d) Parallel to 'y' axis
- 9) _____ situation occur in break even point.
 a) Total revenue = total cost b) Total revenue > total cost
 c) Total revenue < total cost d) None of these
- 10) According to Marshall _____ determined rent.
 a) Price b) Cost c) Profit d) Wages
- 11) No profit no loss analysis is useful in
 a) short period b) medium period
 c) long period d) very long period
- 12) The law to returns to scale assumes _____ situation.
 a) Short run b) Long run c) Medium run d) None of these
- 13) The functional relationship between input and output is called as
 a) Demand function b) Production function
 c) Cost function d) None of these
- 14) _____ means the labour paid remuneration for their work.
 a) Rent b) Profit c) Wages d) None of these
2. Write short answer of the following :
- A) State the internal economies scale. 7
 B) Features of monopolistic competition. 7
3. Write short notes :
- A) Quasi rent. 7
 B) Wage differentiation. 7
4. Answer **any one** of the following : 14
 A) Explain the features of monopoly market.
 B) Explain the dynamic theory of profit.
5. Answer **any one** of the following : 14
 A) Explain the loanable funds theory of interest.
 B) Explain the law of returns to scale.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) _____ ही संकल्पना सर्वप्रथम मार्शल यांनी मांडली.
अ) खंड ब) आभास खंड क) वेतन ड) नफा
- २) नफ्याचा _____ सिद्धांत शंपीटर यांनी मांडला
अ) नवप्रवर्तन ब) जुना क) आधुनिक ड) वरील सर्व
- ३) _____ या बाजारात सरासरी प्राप्तीचा वक्र 'अक्ष' या अक्षास समांतर असतो.
अ) पूर्ण स्पर्धा ब) मक्तेदारी क) मक्तेदारी स्पर्धा ड) वरील सर्व
- ४) वस्तुभेद हे _____ या बाजाराचे वैशिष्ट्ये आहे.
अ) पूर्ण स्पर्धा ब) मक्तेदारी क) मक्तेदारी स्पर्धा ड) वरील सर्व
- ५) _____ म्हणजे उपयोगितेची निर्मिती होय.
अ) खर्च ब) मागणी क) उत्पादन ड) यापैकी नाही
- ६) सीमांत खर्च = एकूण खर्चातील बदल
अ) उत्पादनातील बदल ब) नफ्यातील बदल
क) सरासरी खर्चातील बदल ड) यापैकी नाही
- ७) मक्तेदारी बाजारात मागणीची छेदक लवचिकता _____ असते.
अ) एकापेक्षा जास्त ब) एकापेक्षा कमी
क) शून्य ड) एका बरोबर
- ८) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेत मागणी वक्र _____ असा असतो.
अ) डावीकडून उजवीकडे वरून खाली येणारा
ब) 'x' अक्षाशी समांतर
क) डावीकडून उजवीकडे खालून वर जाणारा
ड) 'y' अक्षाशी समांतर

SLR-CO – 18

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – I (Sem. – II) (Old) (CBCS) Examination, 2018
MARATHI (Comp.)

“सृजनरंग”

Day and Date : Friday, 7-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

१. वस्तुनिष्ठ प्रश्न : योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) रयतेचा वाटा रयतेशी द्यावा असे पत्र छत्रपती शिवाजी महाराजांनी कोणास लिहले आहे ?
अ) रामजी सुभेदार
ब) छत्रपती संभाजी राजे
क) मल्हार चिटणीस
ड) कृष्णाजी सोहणी
- २) यशवंतराव चव्हाण यांच्या आत्मचरित्राचे नाव काय आहे ?
अ) सह्याद्रीचे वारे
ब) युगांतर
क) दिवस असे होते
ड) कृष्णाकाठ
- ३) ‘अक्षराच बेट’ हा पाठ कोणत्या लेखकाच्या पुस्तकातील आहे ?
अ) चंद्रकुमार नलगे
ब) डॉ. प्रकाश आमटे
क) यशवंतराव चव्हाण
ड) अरविंद ताटके
- ४) ‘महाराष्ट्र चेंबर ऑफ कॉमर्स’ या संस्थेची स्थापना कोणी केली ?
अ) जे. आर. डी. टाटा
ब) शेठ बालचंद
क) शेठ हिराचंद
ड) सर धनजीशहा कपूर
- ५) डॉ. प्रकाश आमटे यांना कोणत्या स्वरूपाचे पारितोषिक मिळाले आहे ?
अ) भारतरत्न
ब) ज्ञानपीठ
क) रॅमन मॅगसेसे
ड) साहित्य अकादमी
- ६) संत नामदेवांना कोणती भक्ती महत्त्वाची वाटते ?
अ) अर्चन
ब) वंदन
क) कीर्तन
ड) प्रवचन

P.T.O.

- ५) महानुभाव संप्रदायातील पहिली कवयित्री व तिच्या ग्रंथाचे नाव लिहा.
- ६) संत तुकारामांच्या मते साधुंच्या अंगी कोणते दोन गुण असावेत ते लिहा.
- ७) बालकवी यांचे संपूर्ण नाव व गाव कोणते ते लिहा ?
- ८) कवी 'संजीवनी' यांचे संपूर्ण नाव लिहा.
३. अ) लघुत्तरी प्रश्न - टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : ८
- १) छत्रपती शिवरायांची कुणब्याविषयी असणारी तळमळ.
- २) मंगेश पाडगांवकर यांच्या कवितेतील सामाजिक विचार.
- ३) वृत्तपत्रासाठी बातमी लिहताना घ्यावयाची काळजी.
- ब) लघुत्तरी प्रश्न : ससंदर्भासह स्पष्टीकरण (कोणतेही दोन) : ६
- १) राखावी बहुतांची अंतरे हे बालचंद यांच्या जीवनाचे सूत्र होते।
- २) दया करणे जे पुत्रासि । तेचि दासा आणि दासी।।
- ३) आयुष्य रोज चिंध्या झाले।
तुझ्याइतके कोणी फाटले नाही।।
४. दीर्घोत्तरी प्रश्न : १४
- १) डॉ. प्रकाश आमटे यांच्या जीवनातील प्राण्यांचे महत्त्व विशद करा.
- किंवा
- २) स्त्रीयांच्या शोषणाचे व दुःखाचे चित्रण ज्योती लांजेवार यांनी कसे केले आहे ?
५. यशवंतराव चव्हाण यांनी 'आशा निराशेचे क्षण' या पाठातून कोणकोणते विचार मांडले आहेत ? १४

SLR-CO – 19

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. I (Semester – II) (CBCS) (New) Examination, 2018
MARATHI (Comp.)
Pratibharang

Day and Date : Friday, 7-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

१. वस्तुनिष्ठ प्रश्न. योग्य पर्याय निवडा.

१४

- १) 'दुर्ग' हा उतारा कोणत्या पुस्तकातून घेतला आहे ?
अ) आज्ञापत्र ब) दीपस्तंभ क) प्रतिभारंग ड) यापैकी नाही
- २) "सिंहाला पाहावे वनात, हत्तीला पाहावे रानात, गाडगेबाबांना पाहावे कीर्तनात" असे कोणी म्हटले आहे ?
अ) शिवाजीराव भोसले ब) आचार्य अत्रे
क) नरेंद्र दाभोळकर ड) डॉ. आंबेडकर
- ३) खालीलपैकी कोणते पुस्तक साने गुरुजींचे आहे ?
अ) वसुधा ब) श्यामची आई क) आभाळ ड) पाऊलवाटा
- ४) 'जपून पेरा बेणं' हे प्रसिद्ध लोकनाट्य कोणी लिहले आहे ?
अ) वामन होवाळ ब) द.मा. मिरासदार क) वसंत सबनीस ड) शाहीर साबळे
- ५) शंकर पाटील यांचा जन्म कोणत्या गावी झाला ?
अ) कोल्हापूर ब) गडहिंग्लज क) गारगोटि ड) पट्टणकोडोली
- ६) 'ताटीचे अभंग' हे कोणाला उद्देशून आहेत ?
अ) संत ज्ञानेश्वर ब) निवृत्तीनाथ क) सोपानदेव ड) विठ्ठल
- ७) संत नामदेवांच्या नावे किती अभंग उपलब्ध आहेत ?
अ) १५०० ब) २५०० क) ३००० ड) ३५००
- ८) संत एकनाथांच्या पणजोबांचे नाव काय ?
अ) गावबा ब) भानुदास क) गहिनीनाथ ड) यापैकी नाही

P.T.O.

- ९) 'नको नको रे पावसा' ही कविता कोणी लिहली आहे ?
 अ) इंदिरा संत ब) इंदिरा घुगे क) रवी कोरडे ड) बालकवी
- १०) 'प्रेमाचा गुलकंद' या कवितेचा प्रकार कोणता आहे ?
 अ) प्रेमकविता ब) विरहकाव्य क) विडंबन काव्य ड) गझल
- ११) ७२ व्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाचे अध्यक्ष कोण होते ?
 अ) वसंत बापट ब) प्र. के. अत्रे क) ना.धो. महानोर ड) साने गुरुजी
- १२) इंटरनेटद्वारे केलेल्या खरेदी-विक्रीस काय म्हणतात ?
 अ) ई-कॉमर्स ब) ई-सुविधा क) ई-मेल ड) यापैकी नाही
- १३) खालीलपैकी कोणता शब्द शुद्ध आहे ?
 अ) आशीर्वाद ब) आशिर्वाद क) आर्शिवाद ड) आसिर्वाद
- १४) खालीलपैकी कोणते कवी सोलापूरचे आहेत ?
 अ) वसंत बापट ब) रवी कोरडे क) हेमकिरण पत्की ड) भा.रा.तांबे

२. दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही ७) :

१४

- १) रामचंद्रपंत अमात्य यांच्यामते गडावर पाण्याची व्यवस्था कशी असावी ?
- २) संत गाडगेबाबांनी कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचेवरील कोणते संकट दूर केले ?
- ३) साने गुरुजींच्या मते संयम म्हणजे काय ?
- ४) देव घावला ! देव पावला! या कथेतील पात्रांची नावे सांगा.
- ५) संत नामदेवांच्या मते सज्जन संत कसे असतात ?
- ६) प्र.के. अत्रे यांच्या व्यक्तिमत्त्वाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ७) सूत्रसंचालन म्हणजे काय ?
- ८) विकिपीडियाचे फायदे सांगा.

३. अ) लघुत्तरी प्रश्न : टीपा लिहा. (कोणतेही २) :

८

- १) अनुस्वाराचे शुद्धलेखनविषयक दोन नियम
- २) लोकसंस्कारपीठमधील संत गाडगेबाबा
- ३) 'बहिरा' भारूडाचा आशय

- ब) संदर्भासह स्पष्टीकरण लिहा (कोणतेही २) : ६
- १) फुटले मोती तुटले मन। सांधू न शके विधाता।
 - २) जोडोनिया धन उत्तम वेव्हारे
उदास विचारे वेच करी।
 - ३) “माझे आता फार दिवस राहिले नाहीत
हा एवढाच पावसाळा...”
४. शंकर पाटील यांच्या ‘वाघ गावात येतो’ या कथेतील विनोदाचे स्वरूप लिहा. १४
किंवा
सूत्रसंचालन म्हणजे काय ते सांगून सूत्रसंचालकाकडे कोणते गुण आवश्यक असतात ते स्पष्ट करा.
५. ‘प्रेमाचा गुलकंद’ या कवितेतील प्रेमवीराचा भ्रमनिरास कसा होतो याचे वर्णन करा. १४
-

SLR-CO – 20

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2018
HINDI (Compulsory)
Sahity Sudha aur Vyavharik Hindi

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

1. निम्नलिखित पर्यायों में से उचित पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

१४

- 1) पापा को न्यायालय ने _____ साल की कैद फरमाई थी।
(5/4/3/2)
- 2) 'सजा' कहानी की अम्मा का नाम _____ था।
(मालती/शारदा/ कांचन/ सरस्वती)
- 3) 'अज्ञेय' की कहानी _____ है।
(रोज/सजा/पूस की रात/ चीफ की दावत)
- 4) वास्को-दी गामा केरल के सी-बीच पर सन् _____ को उतरे थे।
(1458/1478/1498/1398)
- 5) महादेवी : स्मृति की रेखाएँ इस संस्मरण के लेखक _____ है।
(अमृता प्रीतम/अज्ञेय/अमृतराय/हिमांशु जोशी)
- 6) सुधा जी महादेवी के साथ _____ की यात्रा पर गई थी।
(हरिद्वार/बद्री केदार/द्वारका/ सोरटी सोमनाथ)
- 7) ध्रुव की सौतेली माँ का नाम _____ था।
(सावित्री/सुरुचि/ सुमित्रा/समिधा)

P.T.O.

- 8) रहिंमन बहु _____ करत, वुडधल न छुँडुतल सलथ।
(दवुईरुडुडु/डुडुषक/ऑषधु/इलुक)
- 9) सलक सलंगलर डुँध डग _____ लुकललक तक डलकुी ।
(घुँघुट/डुँकण/डलडल/घंठलरुडु)
- 10) शव कुु दे हड रूड, रंग आदर _____ कल।
(दलनव/डलनव/देव/रलकुस)
- 11) हु सुवर्ण-सूतुर से वलडलत, डेरुी _____ के धन।
(असडललतल/सडललतल/ वलडललतल/डरलकड)
- 12) संडुकुत 'र' के _____ डुरकलर नलशुकलत डलने डडे हुँ।
(दु/तुीन/कलर/डुँक)
- 13) _____ डलषल कल अलंकलर हुँ।
(डुहलवरल/कहलवत/लुकुकुकुतल/रस)
- 14) डूडते कुु _____ कल सहलरल।
(ललठी/डेड/तलनके/कुडुी)

2. नलडुनललखलत डुँ से सलत डुरशुनुँ के उतुतर संकुषेड डुँ ललखलए।

14

डुहवरुँ के अरुथ ललखलए।

1) अ) टकल-सल कवलड देनल।

ड) डरललुक सलधलर कलनल।

2) अ) डुुरी ठुीलुी करनल।

ड) धर दडलनल।

3) अ) हलथ आनल।

ड) कलहल-डलहल हुुनल।

लुकुकुकुतलरुँ के अरुथ ललखलए।

4) अ) अंधे के हलथ डुहलर लडुी।

ड) खुकुल डेडल ऑर खुकुल डुसल सडड डर कलड आतल हुँ।

- 5) अ) झोपडी में रहे महलों के सपने देखे।
ब) तकल्लुफ में है तकलीफ सरासर।
- 6) अ) यथा राजा तथा प्रजा।
ब) गुड़ न दे, पर गुड़ सी बात तो करें।
- 7) 'क' तथा 'त' वर्ग के पाँच -पाँच व्यंजन लिखिए।
- 8) वर्तनी के मानकीकरण में विभक्ति चिन्हों के दो नियम लिखिए।
3. अ) निम्नलिखित दो अवतरणों का ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए। 14
- 1) 'रहिमन' कोऊ का करै, ज्वारी, चोर लबार।
जो पत-राखनहार है, माखन-चाखनहार।।”
- 2) “माई साँवरे रंग राची।
साज सिंगार बाँध पग घूँघट, लोकलाज तज णाची ।”
- 3) “हाय ! मृत्यू का ऐसा अमर, अपार्थिव पूजन ?”
- आ) निम्नलिखित किन्ही दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।
- 1) जीवन में उत्साह का क्या महत्व होता है ?
- 2) 'आजादी सिर्फ तीन थके हुए रंगों का नाम नहीं' ऐसा कवि क्यों कहते हैं ?
- 3) रहीम का नीतिविषयक एक दोहा लिखिए।
4. निबंधात्मक प्रश्न : 14
- मालती के घर पर किसी शाप की काली छाया मंडरा रही हो, ऐसा लेखक बार-बार क्यों कहते हैं ?
- अथवा**
- मीराबाई की विरह व्यथा का वर्णन कीजिए।
5. निबंधात्मक प्रश्न : 14
- 'सजा' कहानी की समीक्षा कीजिए।

SLR-CO – 21

Seat No.	
-------------	--

Set

P

B.Com. – I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2018

URDU

Prose, Poetry and Communication

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : i) **All questions are compulsory.**

ii) **Figures to the left indicate full marks.**

14

۱. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے خانہ پُر کیجئے :

(۱) _____ کی صف اول میں کالج کے طالب علم آتے ہیں۔

(شعراء ادباء رہنما عشاق)

(۲) مصنف اور میاں دانی کے عربی کے پروفیسر _____ تھے۔

(فرحت اللہ حسین مولوی جمیل الرحمن مولوی ضیاء الدین مولوی ذکاء اللہ)

(۳) شعراء کے بعد اپنے وطن میں _____ کا نمبر سرفہرست ہے۔

(سیاسی لیڈروں مذہبی پیشواؤں عشاق زینداروں)

(۴) _____ روزانہ مسجد میں رات کے دس گیارہ بجے تک وظیفہ پڑھا کرتے تھے۔

(مولوی جمیل الرحمن مولوی چراغ علی مولوی نذیر احمد مولوی ضیاء الدین خان)

P.T.O.

(۵) ذرا مہربانی کر کے مجھ کو رانی نہ فرمائیے، بیگم کیے میں نے _____ کے گھر میں جنم لیا ہے۔

(سکھوں ہندوؤں مسلمانوں انگریزوں)

(۶) مرحوم عبدالجلیل سرتر لیسے خدمات _____ میں انجام دیئے۔

(سنکیشور کالج دیانند کالج واپنڈ کالج سوشل کالج)

(۷) "جنگ آزادی میں اردو شاعری کا حصہ" یہ مضمون _____ کا تحریر کردہ ہے۔

(قیوم صدیقی غلام دستگیر عبدالجلیل سر محمود شیخ سر)

(۸) جب انسان کے حال پر _____ آتی ہے تو اُسے روزانہ بھوکا پیاسا بٹھاتی ہے۔

(مفلسی تو نگری امیری خاکساری)

(۹) سیوک رام ناصر نے اپنی مشہور نظم _____ میں ہندوستانیوں کو غلامی سے جدوجہد

کرنے کا جذبہ پیدا کرایا۔

(غلامی کی زندگی آزاد ہندوستان صبح آزادی غلامی کی لعنت)

(۱۰) اردو کا پہلا عوامی شاعر _____ ہے۔

(علامہ اقبال الطاف حسین حالی محمد حسین آزاد نظیر اکبر آبادی)

(۱۱) نظم 'جواں مردی کا کام' میں _____ لڑکوں کی بہادری کے واقعات بیان کئے گئے ہیں۔

(پانچ چہ تین چار)

(۱۲) علامہ اقبال کو _____ کہا جاتا ہے۔

(شاعر دیوان شاعر جوان شاعر مغرب شاعر مشرق)

(۱۳) حضرت صفریٰ _____ کی بیٹی ہے۔

(حضرت امام حسن حضرت امام باقر حضرت امام جعفر صادق حضرت امام حسین)

(۱۴) میر انیس _____ شاعر کی حیثیت سے اردو شعری دنیا میں بلند مرتبہ رکھتے ہیں۔

(غزل گو نظم گو قصیدہ گو مرثیہ گو)

14

۲. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات لکھیے (کوئی سات):

(۱) منجلی بیٹے نے جواں مردی کی مثال کس طرح قائم کی؟

(۲) کالج کے طالب علموں کو کس سے عشق و محبت ہوتی ہے؟

(۳) مرحوم عبدالجلیل شیخ کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟

(۴) 'دیا سلائی' کی اہمیت مصنف کس طرح بیان کرتے ہیں؟

(۵) 'چارپائی' کو ہندوستانیوں کی جائے پناہ کیوں کہا گیا ہے؟

(۶) مرزا فرحت اللہ بیگ کے بارے میں مختصر معلومات لکھیے۔

(۷) ہندوستانی بہوی کا تخیل کس سے اخذ کیا ہے؟

(۸) پہلی جنگ آزادی کس کی قیادت میں لڑی گئی؟

8

3. الف) مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات لکھیے (کوئی دو):

(۱) جنگ آزادی میں اردو شاعری کا حصہ کا مرکزی خیال لکھیے۔

(۲) انگریزی عبارت کا اردو میں ترجمہ کیجئے :

Once, in the faraway land of China, there lived an old man with his three sons. Their house was on a hill, a little away from the village. There was a beautiful garden around the house. All the three sons were good looking and hard working. The old man wanted to find brides for them. He searched far and wide. In another village, he found two sisters. Both the sisters were lovely to look at, and good natured. The old man was very pleased. The two elder sons married the two sisters and they all began to live happily.

(۳) درج ذیل عبارت کا ایک تہائی $\frac{1}{3}$ پیرا گراف کیجئے :

ہانگ کانگ میں اسلام کی شروعات شاید ۱۵۰ برس سے بھی پہلے ہو چکی تھی۔ لیکن باقاعدہ اس کا آغاز ۱۹۰۰ء کے آس پاس ہوا۔ اس کی دو جہتیں تھیں۔ پہلی تو یہ کہ مملکت انگلشیہ کی فوج میں مسلمان سپاہیوں کی تعداد کافی تھی لہذا ہانگ کانگ میں بھی مسلمان سپاہی بڑی تعداد میں تھے۔ پھر اسی زمانہ میں جنوب مشرق ایشیا سے تاجر آکر وہاں آباد ہونے لگے تھے۔ چنانچہ ان مسلمانوں کو مساجد اور قبرستان کی ضرورت پڑی جس کے لیے حکومت نے انھیں زمین دی تاکہ وہ مسجدیں بھی بنا سکیں اور قبرستان بھی۔ ایک اندازہ کے مطابق اس وقت وہاں مسلمانوں کی تعداد تقریباً دو ہزار تھی۔ پھر آہستہ آہستہ ہندوستان، ملیشیا، انڈونیشیا اور پاکستان سے بھی آکر مسلمان آباد ہوتے گئے اور ان کی تعداد میں اضافہ ہوتا گیا۔ آج ایک صدی کے بعد وہاں مقامی مسلمانوں کی تعداد ستر ہزار ہے جس میں نصف مقامی چینی اور نصف ہی باہر کے ملکوں سے آئے ہوئے مسلمان ہیں جو وہاں سکونت پذیر ہو گئے ہیں۔ ان میں زیادہ تر پاکستان، ہندوستان، بنگلہ دیش، انڈونیشیا اور فلپین کے مسلمان شامل ہیں۔ اس کی علاوہ سری لنکا اور کچھ عرب ممالک سے آئے ہوئے مسلمان بھی ہیں۔ بہت ہی تھوڑی تعداد میں ناٹجیریا، ٹونیشیا و موروکو، مصر اور انگلستان کے بھی مسلمان ہیں۔ یہ بات دلچسپی سے خالی نہیں کہ تقریباً اتنے ہی مسلمان یعنی ستر ہزار سے کچھ زیادہ مسلمان اور بھی وہاں رہتے ہیں۔ لیکن ان کی مستقل سکونت نہیں ہے وہ صرف وہاں کام کرتے ہیں اس لئے ان کی تعداد گھٹتی بڑھتی رہتی ہے۔ بہر حال اکثریت فلپین اور انڈونیشیا کے لوگوں کی ہے۔ زیادہ تر خواتین ہیں جو مقامی لوگوں کے گھروں پر صفائی کا کام کرتی ہیں۔ اس طرح اگر دیکھا جائے تو ایک وقت میں ہانگ کانگ میں مسلمانوں کی تعداد تقریباً ڈیڑھ لاکھ رہتی ہے۔

6

SLR-CO – 21

-5-

(ب) مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات لکھیے (کوئی دو):

- (۱) نظم "آواز غیب" کا مرکزی خیال لکھیے۔
- (۲) "اُستاد کی تلاش" کا اختصار تحریر کیجئے۔
- (۳) نظم "مفلسی" کا مرکزی خیال تحریر کیجئے۔

14

۴. مندرجہ ذیل سوال کا مفصل جواب لکھیے (کوئی ایک):

- (۱) نظم "جواں مردی کا کام" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجئے۔
- (۲) "اپنے وطن میں سب کچھ ہے پیارے۔" کا خلاصہ لکھیے۔

14

۵. رشید احمد صدیقی کا تحریر کردہ مضمون "چارپائی" کا خلاصہ لکھیے۔

SLR-CO – 22

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Part – I) (Semester – II) (CBCS) Examination, 2018
PRINCIPLES OF MARKETING

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative from given alternatives : **14**
- 1) Distribution is concerned with movement of goods from the point of production to the point of consumption, therefore it creates _____ utility.
a) Place b) Time c) Possession d) Ownership
 - 2) _____ is any action or decision that will increase or helps to increase the present volume sales.
a) Service promotion b) Sales promotion
c) Price promotion d) None of these
 - 3) _____ is the process whereby individual decides what, when, how and from whom to purchase goods or services.
a) Social behaviour b) Religious behaviour
c) Consumer behaviour d) Political behaviour
 - 4) All disputes of compensation upto Rs. 20 lac are settled at
a) National Commission b) State Commission
c) International Commission d) District Forum
 - 5) _____ means buying and selling of goods and services with the help of internet.
a) e-Business b) e-Branding c) e-Advertising d) e-Security
 - 6) _____ is systematic attempt to get information useful in solving marketing problems.
a) Sales Research b) Product Research
c) Marketing Research d) Customer Research
 - 7) The study of consumer behaviour helps the marketer to decide _____ policy.
a) Distribution b) Sales c) Buying d) Promotion
 - 8) Amazon.com was established by
a) Joseph Benz b) Mukesh Ambani
c) Rahul Bajaj d) None of the above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्यायाची निवड करा.

१४

- १) वितरणाचा संबंध हा उत्पादन केंद्रापासून उपभोग केंद्रापर्यंत वस्तूची हालचाल करणे असल्यामुळे वितरण _____ उपयोगिता निर्माण करते
अ) स्थळ ब) समय क) स्वामित्व ड) मालकी
- २) वर्तमान विक्री प्रमाण वाढविणारी किंवा वाढविण्यास मदत करणारी कोणतीही कृती अथवा निर्णय म्हणजे _____ होय.
अ) सेवा वृद्धी ब) विक्रय वृद्धी क) किंमत वृद्धी ड) कोणतेही नाही
- ३) _____ ही एक अशी प्रक्रिया आहे की जिच्या माध्यमातून व्यक्ती कोणती वस्तू किंवा सेवा केंव्हा, कशी आणि कोणाकडून खरेदी करावी याचा निर्णय घेते.
अ) सामाजिक वर्तणूक ब) धार्मिक वर्तणूक
क) उपभोक्त्यांची वर्तणूक ड) राजकीय वर्तणूक
- ४) रुपये २० लाख रकमेपर्यंतच्या नुकसान भरपाईच्या सर्व तक्रारी _____ मध्ये सोडविल्या जातात.
अ) राष्ट्रीय आयोग ब) राज्य आयोग
क) आंतरराष्ट्रीय आयोग ड) जिल्हा न्यायमंच
- ५) _____ म्हणजे इंटरनेटद्वारे वस्तु आणि सेवांची करता येणारी खरेदी आणि विक्री होय.
अ) ई-व्यवसाय ब) ई-चिन्हांकन क) ई-जाहिरात ड) ई-सुरक्षा
- ६) विपणन समस्या सोडविण्यासाठी आवश्यक माहितीच्या प्राप्तीसाठी केलेले पद्धतशीर प्रयत्न म्हणजे _____ होय.
अ) विक्री संशोधन ब) वस्तु संशोधन क) विपणन संशोधन ड) ग्राहक संशोधन
- ७) उपभोक्त्यांच्या वर्तणूकीचा अभ्यास विक्रेत्याला _____ विषयक धोरण ठरविण्यास मदत करते.
अ) वितरण ब) विक्री क) खरेदी ड) वृद्धी
- ८) ॲमेझॉन.कॉम या कंपनीची स्थापना _____ यांनी केली.
अ) जोसेफ बेन्झ ब) मुकेश अंबानी
क) राहूल बजाज ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- ९) _____ हा विपणन संशोधन प्रक्रियेतील पहिला टप्पा आहे.
अ) पाठ-पुरावा ब) उद्दिष्ट निश्चिती
क) माहितीचे संकलन ड) माहितीचे विश्लेषण

SLR-CO – 23

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. (Part – I) (Semester – II) (CBCS) Examination, 2018
KANNADA
Modern Prose and Poetry – II

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

1. ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

14

- 1) ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಆರಂಭದ ಸಾಹಿತಿ
ಅ) ಮುದ್ದಣ ಆ) ಪಂಪ ಇ) ರನ್ನ ಈ) ಹರಿಹರ
- 2) ವರಕವಿ ಎಂದರೆ
ಅ) ಬೇಂದ್ರೆ ಆ) ಲಂಕೇಶ್ ಇ) ಚಂಪಾ ಈ) ಕರ್ಕಿ
- 3) ತತ್ವಪದ ಎಂದರೆ _____ ಪದ.
ಅ) ಭಜನೆ ಆ) ಸುಗ್ಗಿ ಇ) ಕೋಲು ಈ) ಹೋಳಿ
- 4) ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತತ್ವಪದಕಾರರು
ಅ) ಕಣವಿ ಆ) ರನ್ನ ಇ) ಗುರುರಾಜ ಈ) ಮಡಿವಾಳಪ್ಪ
- 5) ಮಡಿವಾಳಪ್ಪನ ಊರು
ಅ) ಚಿಣಮಗೇರಿ ಆ) ಸೇಡಂ ಇ) ಇಂಡಿ ಈ) ದುರ್ಗ
- 6) ಮಡಿವಾಳಪ್ಪನ ತತ್ವಪದಗಳ ಅಂಕಿತ
ಅ) ಗುಹೇಶ್ವರ ಆ) ಚನ್ನಯ್ಯ ಇ) ರಾಮನಾಥ ಈ) ಮಹಾಂತ
- 7) ಕಡಕೊಳ ಎಂಬುದು ಒಂದು
ಅ) ನಗರ ಆ) ಪಟ್ಟಣ ಇ) ಹಳ್ಳಿ ಈ) ಅಡ್ಡಹೆಸರು
- 8) ಆಯ್ದ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದವರು
ಅ) ಕಣವಿ ಆ) ಲಂಕೇಶ್ ಇ) ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಈ) ದೊಣ್ಣೆಗೌಡ
- 9) ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆ
ಅ) ಗುಜರಾತಿ ಆ) ಬಂಗಾಳಿ ಇ) ತಮಿಳು ಈ) ಇಂಗ್ಲೀಷ್
- 10) ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧಕಾರ
ಅ) ಹೆಚ್ಚಾಳೆ ಆ) ಸೋಮಯ್ಯ ಇ) ವೀರೇಂದ್ರ ಸಿಂಪಿ ಈ) ರಘುಶಂಖ

P.T.O.

- 11) ಕನ್ನಡಮೈನ ಕೊರಗಿಗೆ ಕಾರಣ ಕನ್ನಡಿಗರ
 ಅ) ನಿರಭಿಮಾನ ಆ) ದುರಭಿಮಾನ ಇ) ಧೈರ್ಯ ಈ) ನಿದ್ದೆ
- 12) ಬೋರ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದವರು
 ಅ) ಸ್ವಾಮಿ ಆ) ಶಿಕ್ಷಕಿ ಇ) ಮಾಣಿ ಈ) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು
- 13) ತ್ರಿಪುರ ಸಂಹಾರ
 ಅ) ವಿಷ್ಣು ಆ) ಬ್ರಹ್ಮ ಇ) ಶಿವ ಈ) ಹಿಟ್ಟರ್
- 14) ನನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಬಂಧ
2. ಏಳಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ. 14
- 1) ಎಮ್ಮೆ ಏನೆನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ?
 - 2) ಅಪ್ಪ ಕೊಡಿಸಿದ ಟ್ರಂಕ್ ಹೇಗಿದೆ ?
 - 3) ಬೋರ್ ಏಕೆ ಹೊಡೆಸಲಾಯಿತು ?
 - 4) ಸಾಲ ಏಕೆ ಮಾಡಬಾರದು ?
 - 5) ಕನ್ನಡಮೈನ ಕೊರಗು - ಇದರ ಲೇಖಕರು ಯಾರು ?
 - 6) ಆರು ವೈರಿಗಳೆಂದರೆ ಯಾರು ?
 - 7) ಗುರುವಿನ ಮಹತ್ವವೇನು ?
 - 8) ನನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು _____ - _____
3. ಎರಡರ ಸಂದರ್ಭ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಡಿಸಿರಿ. 14
- 1) ಬಾಯಿಲೊಂದಾಡತೀರಿ ಮನಸಿನೊಳಗೊಂದು ಮಾಡತೀರಿ !
 - 2) ಉಚ್ಚನೀಚ ಅನತಿದ್ವಿ ಹುಚ್ಚನಾಯಿ !
 - 3) ಇನ್ನೊಂದು ಬೋರ್ ಹೊಡೆಸಬೇಕು !
4. ಒಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ. 14
- 1) ಮಡಿವಾಳಪ್ಪನವರು ನೀಡಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.
 - 2) ಅಪ್ಪ ಕೊಡಿಸಿದ ಟ್ರಂಕ್ ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು ? ವಿವರಿಸಿರಿ.
5. ಕನ್ನಡವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಸಬೇಕು ? ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರಿ. 14
- _____

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2018
BUSINESS MATHEMATICS

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) Use of soundless calculators is **allowed**.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figures to the **right** indicate **full** marks.
4) Assume suitable data, if **required**.

1. Choose the most appropriate alternative from the following. 14

1) In Geometric Progression (G.P.) sum of first n-term is given by

a) $S_n = \frac{n}{2}[2a + (n-1)d]$ b) $S_n = a \left[\frac{1-r^n}{1-r} \right]$

c) $S_n = a + (n-1)d$ d) none

2) If $\lim \left[\frac{3^x - 2^x}{x} \right] =$

a) $\log 3 + \log 2$ b) $\log 3$ c) $\log \left(\frac{3}{2} \right)$ d) none

3) If $y = a^x$, $\frac{dy}{dx} =$

a) $\log a$ b) $x \log a$ c) $a^x \log a$ d) none of these

4) Marginal average cost =

a) $\frac{d^2C}{dx^2}$ b) $\frac{d(AC)}{dx}$ c) AC d) none of these

5) If each term of a G.P. is multiplied by a constant then the resulting sequence is

a) G.P. b) A.P. c) A.M. d) None of these

6) If elasticity of demand is greater than one, then demand is said to be

a) Elastic b) Inelastic
c) Perfectly inelastic d) None of these

7) $\int 5^x dx =$

a) 5^x b) $\frac{5^x}{\log 5}$ c) $5^x \log 5$ d) none of these

P.T.O.

- 8) If $\lim_{x \rightarrow 2} (4) =$
 a) 2 b) 4 c) 8 d) 0
- 9) The nth term of an A.P. 2, 5, 8, 11, 14, is
 a) $3n - 1$ b) $2n - 1$ c) $3n$ d) $5n$
- 10) $\int x^n dx =$
 a) nx^{n-1} b) $\frac{x^{n+1}}{n+1}$ c) $n \cdot x^{n+1}$ d) $\frac{1}{(n+1)^2}$
- 11) $\int_{-a}^a f(x) dx =$ _____ if $f(x)$ is odd.
 a) 0 b) $2a$ c) a d) $3a$
- 12) The limits of the product of two functions is equal to _____ of their limits.
 a) product b) sum c) difference d) addition
- 13) $\int 2^{x+3} dx =$
 a) $\frac{2^{x+3}}{\log 2}$ b) 2^{x+3} c) $2^{x+3} \log(x+3)$ d) $\frac{2}{\log 2}$
- 14) If $y = x^3 + 3x^2 + 4x + 1$ then $\frac{d^2y}{dx^2}$ is
 a) $3x^2 + 6x + 4$ b) $6x + 6$ c) $3x^2 + 6x$ d) $3x + 6$

2. A) Evaluate the limits

7

i) $\lim_{x \rightarrow 3} \left[\frac{1}{x-3} - \frac{3}{x(x^2 - 5x + 6)} \right]$

ii) $\lim_{x \rightarrow 3} \left[\frac{x-3}{\sqrt{x-2} - \sqrt{4-x}} \right]$

B) How many numbers are between 101 and 304 which are exactly divisible by 3 ?

7

3. A) If $f(x) = \sqrt{x^2 - 1}$, find $\frac{dy}{dx}$ using the first principles.

7

B) If the total cost function is $Q = x^3 + x + 16$ find

7

- i) average cost
 ii) marginal cost function
 iii) marginal average cost function.

Set P

4. Attempt **any one** out of **A** and **B**.

A) i) If u and v are two functions of x and $y = uv$ then 10

$$\frac{dy}{dx} = u \frac{dv}{dx} + v \frac{du}{dx}. \text{ Hence find } \frac{d}{dx}(x \log x).$$

ii) If $y = \frac{x^2 - 2x}{x^2 + 7}$ then find $\frac{dy}{dx}$. 4

B) i) If u and v are two functions of x then $\int uv \, dx = u \int v \, dx - \int \left[\int v \, dx \right] \frac{du}{dx} \, dx$.

Hence find $\int x \log x \, dx$. 10

ii) Evaluate $\int_1^2 (8x^3 - 5x^2 + 3x + 2) \, dx$. 4

5. Attempt **any one** out of **A** and **B**.

A) i) Find the maximum and minimum values of function 7

$$y = 2x^3 - 3x^2 - 12x + 12.$$

ii) If $y = \frac{x^2}{2^x}$ then find $\frac{dy}{dx}$. 7

B) i) Find $\int_0^5 \frac{\sqrt[4]{x+4}}{\sqrt[4]{x+4} + \sqrt[4]{9-x}} \, dx$. 7

ii) $\int_1^a (4x + 7) \, dx = 13$, find a . 7

Seat No.	
----------	--

Set

P

B.Com. – I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2018
INSURANCE

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N. B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternatives and rewrite the sentence : 14
- 1) _____ is a contract of indemnity.
a) Marine and Fire Insurance b) Marine Insurance
c) Life Insurance d) Fire Insurance
 - 2) _____ policy is designed to give cover of insurance to the properties situated at different location in the same town.
a) Floating policy b) Ordinary policy
c) Valued policy d) Declaration policy
 - 3) _____ policy covers both time factor and voyage factor.
a) Mixed policy b) Time policy c) Voyage policy d) Life policy
 - 4) The Central Govt. opened Insurance to private sector in the _____ year.
a) 2000 b) 1999 c) 1991 d) 1998
 - 5) The Insurance Regulatory and Development Act was passed in the year _____
a) 1999 b) 1993 c) 1956 d) 1963
 - 6) Fire Insurance provides compensation for loss due to _____
a) Accidental fire b) Productive fire
c) Chemical process d) Volcano
 - 7) Marine Insurance Act was passed in _____ year.
a) 1963 b) 1956 c) 1938 d) 1999
 - 8) Loss due to Jettison is compensated under _____
a) Marine Insurance b) Fire Insurance
c) Life Insurance d) Accident Insurance

- 9) The Head Office of Insurance Regulatory and Development Authority is situated at _____
 a) Hyderabad b) Mumbai c) Delhi d) Chennai
- 10) First step of taking Fire Insurance is _____
 a) Payment of Insurance premium b) To fill proposal form
 c) Survey of the property d) Selection of Insurance company
- 11) Burglary Insurance is important type of _____ insurance.
 a) Fire b) Marine c) Time d) Accident
- 12) Crop Insurance Scheme was started by the Govt. of India in the year _____
 a) 1984 b) 1986 c) 1987 d) 1985
- 13) According to Motor Vehicles Act, 1939, every motor owner has to take _____ Insurance.
 a) Vehicle b) Goods
 c) Accessories d) Third party liability
- 14) _____ is the oldest type of Insurance.
 a) Life Insurance b) Fire Insurance
 c) Accident Insurance d) Marine Insurance
2. Write short notes :
- A) Fidelity Guarantee Insurance. 7
 B) Importance of Marine Insurance. 7
3. Write short answers :
- A) Cattle Insurance. 7
 B) Characteristics of Fire Insurance. 7
4. Explain the various types of Marine Insurance Policy. 14
- OR
- Explain the functions of Insurance Regulatory and Development Authority. 14
5. Explain the procedure of settlement of claim of Fire Insurance Policy. 14
- OR
- Explain the merits and demerits of foreign direct investment in Insurance sector. 14

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

१४

- १) _____ हा नुकसान भरपाईचा करार असतो.
अ) सागरी व अग्नि विमा ब) सागरी विमा
क) आयुर्विमा ड) अग्नि विमा
- २) एकाच शहरात विविध ठिकाणी असलेल्या मालमत्तेला विमा संरक्षण देण्यासाठी तयार करण्यात आलेल्या विमापत्रास _____ म्हणतात.
अ) तरते विमापत्र ब) सामान्य विमा
क) निश्चित मूल्य विमा ड) घोषित विमा
- ३) मुदत आणि प्रवास या दोन्ही घटकांचा समावेश _____ या विमापत्रात असतो.
अ) मिश्र विमा ब) मुदती विमा क) प्रवास विमा ड) आयुर्विमा
- ४) _____ साली केंद्र सरकारने विमा खाजगी क्षेत्रासाठी खुला केला.
अ) २००० ब) १९९९ क) १९९१ ड) १९९८
- ५) विमा नियमन व विकास प्राधिकरण कायदा _____ मध्ये अस्तित्वात आला.
अ) १९९९ ब) १९९३ क) १९५६ ड) १९६३
- ६) अग्निविम्याच्या द्वारे _____ मुळे होणाऱ्या हानीची भरपाई दिली जाते.
अ) अपघाती आग ब) उत्पादक आग
क) रासायनिक प्रक्रिया ड) ज्वालामुखी
- ७) सागरी विमा कायदा _____ वर्षी संमत करण्यात आला.
अ) १९६३ ब) १९५६ क) १९३८ ड) १९९९
- ८) जेटीसन् (माल समुद्रात फेकणे) मुळे होणारी हानी _____ द्वारे भरून मिळते.
अ) सागरी विमा ब) अग्नि विमा क) आयुर्विमा ड) अपघात विमा
- ९) विमा नियमन व विकास प्राधिकरणाचे मुख्य कार्यालय _____ ठिकाणी आहे.
अ) हैद्राबाद ब) मुंबई क) दिल्ली ड) चेन्नई
- १०) अग्निविमा उतरविण्यामध्ये _____ ही पहिली अवस्था होय.
अ) विमा हप्ता भरणे ब) प्रस्ताव अर्ज भरणे
क) मालमत्तेचे सर्वेक्षण करणे ड) विमा कंपनीची निवड करणे

- ११) घरफोडीचा विमा हा _____ विम्याचा महत्त्वाचा प्रकार समजला जातो.
 अ) अग्नि ब) सागरी क) मुदती ड) अपघात
- १२) पीक विमा योजना भारत सरकारने _____ या वर्षी सुरू केली.
 अ) १९८४ ब) १९८६ क) १९८७ ड) १९८५
- १३) मोटार वाहन कायदा, १९३९ नुसार प्रत्येक वाहन मालकास _____ विमा घेणे सकतीचे आहे.
 अ) वाहनाचा ब) मालाचा
 क) उपसाधनांचा ड) तृतीय पक्ष जबाबदारी विमा
- १४) _____ हा सर्वात जुना विमा प्रकार आहे.
 अ) आयुर्विमा ब) अग्नि विमा
 क) अपघात विमा ड) सागरी विमा
२. टीपा लिहा.
- अ) प्रामाणिकपणाचा हमी विमा. ७
- ब) सागरी विम्याचे महत्त्व. ७
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा.
- अ) पशुधन विमा. ७
- ब) अग्नि विम्याची वैशिष्ट्ये. ७
४. सागरी विम्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. १४
- किंवा**
- विमा नियमन व विकास प्राधिकरणाची कार्ये स्पष्ट करा. १४
५. अग्नि विमा नुकसान भरपाई मिळविण्याची कार्यपद्धती स्पष्ट करा. १४
- किंवा**
- विमा व्यवसायामधील परदेशी थेट गुंतवणुकीचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा. १४

Seat No.	
-------------	--

Set

P

B.Com. – I (Semester – II) Examination, 2018
(CBCS Pattern)
GEOGRAPHY
Economic Geography – II
Economic Commercial Geography

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Total Marks : 70

- N.B. :** 1) *All questions are **compulsory**.*
2) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*
3) ***Neat** diagrams and maps should be drawn **wherever** necessary.*
4) *The use of maps stencils is **allowed**.*

1. Rewrite the following sentences by choosing appropriate words : 14
- 1) _____ Geography is a branch of Economic Geography.
a) Social b) Political c) Cultural d) Marketing
 - 2) The nature of commercial geography is
a) Static b) Natural c) Physical d) Changing
 - 3) _____ country is rank first in cotton production in the world.
a) India b) USA c) China d) Russia
 - 4) _____ farming maximum utilization of land is under cultivation.
a) Intensive b) Extensive c) Mixes d) Subsistence
 - 5) _____ is a backbone on Indian economy.
a) Agriculture b) Fishing c) Industry d) Animal Husbandry
 - 6) _____ is a longest rail route in the world.
a) Cape-Cairo b) Canada-Pacific
c) Trans-Siberian d) Mumbai-Delhi
 - 7) _____ is the longest National Highway in India.
a) Mumbai-Pune b) Mumbai-Chennai
c) Varanasi-Kanyakumari d) Mumbai-Delhi

P.T.O.

- 8) _____ company was started first time internet service in India.
a) BSNL b) VSNL c) ATCI d) ISDI
- 9) Lakes and cold places are the _____ type of tourist centers.
a) Cultural b) Historical c) Political d) Geographical
- 10) Trade is _____ types of occupation.
a) Primary b) Secondary c) Tertiary d) Quaternary
- 11) Shimla tourist place is famous for
a) Hot place b) Desert place c) Cold place d) None of these
- 12) The GATT organization established in _____ year.
a) 1947 b) 1948 c) 1949 d) 1950
- 13) In EEC organization _____ is permanent countries member.
a) 9 b) 10 c) 11 d) 13
- 14) If value exported goods are more than imported goods such trade is called as _____ trade.
a) Unfavourable b) Favorable c) Balanced d) Imbalanced
2. Answer the following questions : **14**
A) EEC
B) Agra tourist center.
3. Answer the following questions : **14**
A) Major water route in the world
B) Indian Rice production.
4. Answer the following questions (**any one**) : **14**
1) State the objectives of WTO and OPEC.
2) Explain the different types of Agriculture.
5. Answer the following questions (**any one**) : **14**
1) Give an account of Sugarcane production in India.
2) Define the commercial geography and give its nature and scope.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजविकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

१. योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा :

१४

- १) _____ भूगोल ही आर्थिक भूगोलाची एक शाखा आहे.
अ) सामाजिक ब) राजकीय क) सांस्कृतिक ड) विपणन
- २) व्यापारी भूगोलाचे स्वरूप _____ आहे.
अ) स्थिर ब) नैसर्गिक क) प्राकृतिक ड) परिवर्तनशील
- ३) कापूस उत्पादनात _____ या देशाचा जगात प्रथम क्रमांक लागतो.
अ) भारत ब) USA क) चीन ड) रशिया
- ४) _____ शेती पद्धतीत जमिनीचा जास्तीत जास्त उपयोग लागवडीसाठी केला जातो.
अ) सथन ब) विस्तृत क) मिश्र ड) उदरनिर्वाह
- ५) _____ हा भारतीय अर्थव्यवस्थेचा कणा आहे.
अ) शेती ब) मासेमारी क) कारखानदारी ड) पशुपालन
- ६) _____ हे जगातील सर्वात जास्त लांबीचा लोहमार्ग आहे.
अ) कैप-कैरो ब) कॅनडा-पॅसिफिक
क) ट्रान्स-सैबेरियन ड) मुंबई-दिल्ली
- ७) _____ भारतातील सर्वात जास्त लांबीचा राष्ट्रीय महामार्ग आहे.
अ) मुंबई-पुणे ब) मुंबई-चेन्नई
क) वारानसी-कन्याकुमारी ड) मुंबई-दिल्ली
- ८) _____ या कंपनीने भारतात सर्वप्रथम इंटरनेटजी सेवा सुरू केली.
अ) BSNL ब) VSNL क) ATCI ड) ISDI
- ९) तलाव व थंड हवेची ठिकाने ही _____ प्रकारची पर्यटन स्थळे आहेत.
अ) सांस्कृतिक ब) ऐतिहासिक क) राजकीय ड) भौगोलीक

- १०) व्यापार हा _____ प्रकारचा व्यवसाय आहे.
 अ) प्राथमिक ब) द्वितीय क) तृतीय ड) चतुर्थ
- ११) शिमला पर्यटन स्थळ _____ साठी प्रसिद्ध आहे.
 अ) तप्त ठिकान ब) वाळवंटी ठिकान
 क) थंड हवेची ठिकाने ड) यापैकी नाही
- १२) GATT या व्यापारी संघटनेची स्थापना _____ साली झाली.
 अ) १९४७ ब) १९४८ क) १९४९ ड) १९५०
- १३) EEC व्यापारी संघटनेत कायम सदस्य _____ देश आहेत.
 अ) ९ ब) १० क) ११ ड) १३
- १४) जेव्हा निर्यात मूल्य हे आयात मुल्यापेक्षा जास्त अस्ते तेव्हा आशा व्यापारास _____ म्हणतात.
 अ) प्रतिकूल ब) अनुकूल क) संतुलीत ड) असंतुलीत
२. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
 अ) EEC व्यापारी संघटना
 ब) आग्रा पर्यटन स्थळ.
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
 अ) जगातील महत्वाचे जलमार्ग
 ब) भारतातील भात उत्पादन.
४. खालील प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १४
 १) WTO व OPEC या व्यापारी संघटनेचे उद्दीष्ट स्पष्ट करा.
 २) शेतीच्या प्रकाराची सविस्तर माहिती द्या.
५. खालील प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १४
 १) भारतातील ऊस उत्पादनाचा वृत्तांत द्या.
 २) व्यापारी भूगोलाची व्याख्या देऊन स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Part – II) (Semester – III) Examination, 2018
(CBCS Pattern)
ENGLISH (Compulsory)
(Gems of Wisdom)

Day and Date : Tuesday, 18-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Complete the following statements by choosing correct from the alternatives given below. 14

- 1) India according to Dr. A.P.J. Abdul Kalam has never conquered the minds because it respects _____ for others.
a) justice b) fraternity c) liberty d) equality
- 2) The third vision that Dr. Kalam envisions in his speech is
a) moral power b) economic power
c) military power d) all together
- 3) Rakesh, the devoted son scanned his exam results in
a) The website b) Newspaper
c) T.V. news d) The scanner
- 4) Remove the odd one out.
a) devoted b) sincere c) kind d) dedicated
- 5) *With the photographer* is _____ story.
a) comic b) serious c) serio-comic d) tragic
- 6) The synonym for boundless
a) finite b) limited c) strong d) infinite
- 7) The tone of the poem, *Song: Go and Catch a Falling Star* is
a) critical b) serious c) cynical d) comic
- 8) The figure of speech in *Ride ten thousand days and night* is
a) simile b) metaphor c) hyperbole d) irony

- 9) The climate in the first stanza of the poem, *Stopping by Woods on a Snowy Evening* is
a) rainy b) summer c) winter d) dry
- 10) What did attract the traveler in the poem, *Stopping by Woods on a Snowy Evening* ?
a) field b) river c) sea d) jungle
- 11) The man fed the dog. The passive form of this sentence is
a) The dog was fed by the man
b) The dog is fed by the man
c) The dog is fedded by the man
d) The dog fed by the man
- 12) A big fish was being caught by Pradeep. The active voice of this sentence is
a) Pradeep was catching a big fish
b) Pradeep catching a big fish
c) Pradeep is catching a big fish
d) Pradeep had caught a big fish
- 13) He said that the sun rises in East. The direct narration of this sentence
a) He says, "The sun rose in the East"
b) He said, "The sun raised in the East"
c) He said "The sun rises in the East"
d) He says, "The sun rises in the East"
- 14) He said to his friend, "Wait for a moment". The indirect narration of this sentence
a) He ordered his friend to wait for a moment
b) He requested his friend to wait for a moment
c) He asked his friend to wait for a moment
d) He warned his friend to wait for a moment
2. Answer **any four** of the following questions. 16
- 1) What are the three visions that Dr. A.P.J. Abdul Kalam envisions for his country ?
- 2) What are the four blissful things in Dr. Kalam's career ?
- 3) Present irony in the title of the story *A Devoted Son*.

- 4) What changes you notice in the nature of the *Devoted Son* ?
 - 5) Describe the studio in *With the Photographer*.
 - 6) Bring out the elements of humor in the story *With the Photographer*.
3. Answer **any two** of the following questions. **12**
- 1) What are the tasks enlisted to prove female fidelity in *Song: Go And Catch A Falling Star* ?
 - 2) Write a note on the humorous ending of the poem *Song: Go And Catch A Falling Star* ?
 - 3) What is the central idea of the poem *Stopping by Woods on a Snowy Evening* ?
 - 4) What are the characteristics of a good business letter ?
4. Answer **any one** of the following questions. **14**
- 1) As a manager of Sudesh Electronics, Solapur, write a letter to Samsung Limited Company requesting them to send you the catalogue of mobile phones, discounts, packages, business terms and conditions.
 - 2) Draft an application letter for the post of a manager in Laxmi Hydraulics, Solapur.
5. Suppose you are applying for educational loan from Bank of Maharashtra. Draft a cover letter to go with your application. **14**
-

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

B.Com. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2018
BUSINESS ECONOMICS – II

Day and Date : Wednesday, 19-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Total Marks : 70

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative and rewrite the sentences : **14**
- 1) The concepts of micro and macro economics were first introduced by
a) Dr. Marshall b) Ragnar Fish c) J. M. Keynes d) Prof. Boulding
 - 2) $GNP = GDP + Export -$
a) Total expenditure b) Import
c) Subsidy d) None of these
 - 3) _____ is a state in which the value of money is falling, prices are rising.
a) Inflation b) Reflation c) Deflation d) All of the above
 - 4) "The General theory of Employment Interest and Money" this book is associated with
a) Prof. Shumpter b) J. M. Keynes
c) J. R. Hicks d) Dr. Marshall
 - 5) Full employment means
a) Absence of voluntary unemployment
b) Absence of involuntary unemployment
c) Enough vacancies
d) None of these
 - 6) According to Keynes the level of consumption is determine by
a) Level of income b) Effective demand
c) Rate of interest d) None of these
 - 7) Marginal propensity to consume means
a) $\frac{\Delta Y}{\Delta P}$ b) $\frac{Y}{P}$ c) $\frac{C}{Y}$ d) $\frac{\Delta C}{\Delta Y}$

- 8) $P = \frac{MV + M'V'}{T}$ in this equation 'T' stands for
 a) Quantity of money b) Velocity of money
 c) Total transaction d) None of these
- 9) In construction of index number base year price is assumed
 a) 1000 b) 100 c) 10 d) None of these
- 10) According to Prof. Fisher the value of money depends upon
 a) Demand for commodity b) Demand for money
 c) Supply of money d) None of these
- 11) _____ are the methods of computing national income.
 a) Income method b) Expenditure method
 c) Product method d) All of the above
- 12) According to Say's law of market total supply is equal to total
 a) Demand b) Production c) Expenditure d) None of these
- 13) In a cash balance approach _____ function of money has given importance.
 a) Medium of exchange b) Measurement
 c) Store of value d) None of these
- 14) Average propensity to consume = $\frac{\text{Total income}}{\text{Total consumption expenditure}}$
 a) Total consumption expenditure b) Total saving
 c) Total investment d) None of these
2. Write short notes :
 a) Gross National Product (GNP). 7
 b) Marginal Propensity to Consume (MPC). 7
3. Write short answers :
 a) Explain the scope of Macro Economics. 7
 b) Explain the determinant factors of effective demand. 7
4. Answer **any one** : 14
 a) Explain the various causes and measures to control inflation.
 b) What is consumption function ? Explain the factors influencing on consumption function.
5. Answer **any one** : 14
 a) What is National income ? Explain the various methods of computing national income.
 b) Explain the Fisher's quantity theory of money.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) _____ या अर्थतज्ञाने अंशलक्षी व समग्रलक्षी अर्थशास्त्र या संकल्पना सर्वप्रथम उपयोगात आणल्या.
अ) डॉ. मार्शल ब) रॅग्नर फिश क) जे. एम. केन्स ड) प्रो. बोल्डींग
- २) स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन (GNP) = एकूण देशांतर्गत उत्पादन (GDP) + निर्यात –
अ) एकूण खर्च ब) आयात क) अंशदान ड) यापैकी नाही
- ३) पैशाचे मूल्य कमी होऊन किंमत पातळी वाढते अशी अवस्था म्हणजे
अ) चलनवाढ ब) चलन प्रतिवाद क) चलनघट ड) यापैकी नाही
- ४) “रोजगार, व्याज व पैसाविषयक सर्वसाधारण सिद्धांत” हा ग्रंथ _____ यांनी लिहीला.
अ) प्रा. शुंपीटर ब) जे. एम. केन्स क) जे. आर. हिक्स ड) डॉ. मार्शल
- ५) पूर्ण रोजगार म्हणजे
अ) ऐच्छिक बेकारीचा अभाव ब) अनैच्छिक बेकारीचा अभाव
क) पुरेसा रोजगार ड) यापैकी नाही
- ६) केन्सच्या मते उपभोग पातळी _____ वरून ठरते.
अ) उत्पन्न पातळी ब) प्रभावी मागणी क) व्याजदर ड) यापैकी नाही
- ७) सीमांत उपभोग प्रवृत्ती म्हणजे _____ होय.
अ) $\frac{\Delta Y}{\Delta P}$ ब) $\frac{Y}{P}$ क) $\frac{C}{Y}$ ड) $\frac{\Delta C}{\Delta Y}$
- ८) $P = \frac{MV + M'V'}{T}$ या सूत्रात 'T' म्हणजे _____ होय.
अ) पैशाची संख्या ब) पैशाचा भ्रमणवेग
क) एकूण व्यवहारांची संख्या ड) यापैकी नाही
- ९) निर्देशांक तयार करताना मुळ वर्षातील वस्तूची किंमत _____ मानली जाते.
अ) १००० ब) १०० क) १० ड) यापैकी नाही
- १०) प्रा. फिशरच्या मते पैशाचे मूल्य _____ वर अवलंबून असते.
अ) वस्तुची ब) पैशाची मागणी क) पैशाचा पुरवठा ड) यापैकी नाही

- ११) _____ या राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या पद्धती आहेत.
 अ) उत्पन्न पद्धत ब) खर्च पद्धत क) उत्पादन पद्धत ड) वरील सर्व
- १२) सेच्या बाजारपेठेविषयक सिद्धांतानुसार एकुण पुरवठा हा एकुण _____ बरोबर असतो.
 अ) मागणी ब) उत्पादन क) खर्च ड) यापैकी नाही
- १३) रोख शिल्लक दृष्टिकोनात पैशाच्या _____ कार्याला महत्त्व दिले आहे.
 अ) विनिमय माध्यमाच्या ब) मापनाच्या
 क) मूल्य संग्रहाच्या ड) यापैकी नाही
- १४) सरकारी उपभोग प्रवृत्ती = $\overline{\text{एकुण उत्पन्न}}$
 अ) एकुण उपभोग खर्च ब) एकुण बचत क) एकुण गुंतवणुक ड) यापैकी नाही
२. टीपा लिहा :
- अ) स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन (GNP). ७
 ब) सीमांत उपभोग प्रवृत्ती (MPC). ७
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा :
- अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा. ७
 ब) प्रभावी मागणीचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा. ७
४. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- अ) भाववाढीची विविध कारणे आणि भाववाद नियंत्रित करण्याचे उपाय स्पष्ट करा.
 ब) उपभोग फलन म्हणजे काय ? उपभोग फलनावर प्रभाव टाकणारे घटक स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- अ) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे काय ? राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
 ब) पैशाचा चलनसंख्यामान सिद्धांत स्पष्ट करा.

SLR-CO – 30

Seat No.	
-------------	--

Set

P

**B.Com. II (Semester – III) Examination, 2018
(CBCS Pattern)
CORPORATE ACCOUNTING**

Day and Date : Thursday, 20-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative from given below each question. 14
- 1) If face value of the share is 30 and it is issued for Rs. 40 then it is known as shares issued at
a) discount b) par
c) premium d) lumpsum
 - 2) Dividend declared between two financial year is known as _____ dividend.
a) interim b) proposed
c) unclaimed d) final
 - 3) Expenses of fixed nature can be classified in _____ ratio for profit prior to and after incorporation.
a) time b) specific
c) sales d) varied
 - 4) Accounting standard – 6 is in respect of
a) Depreciation b) Construction contract
c) Changes in financial position d) Fixed assets
 - 5) Accounting standard 3 relates to
a) Disclosure of Accounting policies
b) Cash flow statement
c) Depreciation Accounting
d) Accounting for Fixed Assets
 - 6) The part of issued share capital which is agreed to take up by the public is known as _____ capital.
a) Authorised capital b) Issued capital
c) Subscribed capital d) Paidup

P.T.O.

- 7) A _____ days notice of demand must be issued before forfeiture of shares.
- a) 30 b) 21 c) 14 d) 12
- 8) Dividend is generally paid on
- a) Authorised capital b) Issued capital
c) Called up capital d) Paid up capital
- 9) Expenses which are payable but not paid up to year end are known as _____ expenses.
- a) Pre-paid b) Outstanding
c) Capital d) Revenue
- 10) Unless otherwise stated debentures are considered as
- a) Unsecured loan b) Secured loan
c) Current liabilities d) Contingent liabilities
- 11) Gross profit is divided in the ratio of
- a) Period b) Time
c) Sales of two period d) None of these
- 12) Profit prior to incorporation period if not otherwise used, is transferred to _____ reserve.
- a) Capital b) General
c) Reserve for doubtful debt d) None of these
- 13) Accounting is the _____ of business.
- a) Language b) Art
c) Science d) None of these
- 14) Accounting standard 21 relates to
- a) Consolidated Financial Statement
b) Accounting for Fixed Assets
c) Accounting for Amalgamation
d) Cash Flow Statement
2. Answer the following.
- a) Forfeiture of shares. 7
- b) Depreciation Accounting AS – 6. 7

3. Answer the following.

- a) XYZ Ltd., having an authorized capital of 4,000 shares of Rs. 20 each, issued 3,000 shares at Rs. 24 each. The applications were received for 4,000 shares. The amount were called as : Application money Rs. 5, allotment money Rs. 10 (including premium), First call Rs. 5, Final call Rs. 4.

The Directors refunded the application money on 400 shares and adjusted that on 600 shares towards the allotment money due.

All the amounts were received except the following :

Mr. A holding 100 shares did not pay first and final call.

Mr. B holding 200 shares did not pay final call.

Pass necessary Journal entries in the books of XYZ Ltd.

7

- b) J.S. Pvt. Ltd., which was incorporated on 1st May 2017 acquired the business of J.S. Enterprises with effect from 1st January 2017. The accounts of the company were closed for the first time on 30th September 2017, disclosing a gross profit of Rs. 84,000. The establishment expenses were Rs. 21,330, directors fees Rs. 1,500 p.m. and preliminary expenses Rs. 2,250. Rent up to 30th June, 2017 was Rs. 150 p.m. but thereafter it was increased to 375 p.m. Included in the directors fees was salary to the Manager at Rs. 750 p.m. He was appointed as a director at the time of incorporation of the company.

Prepare a statement showing profit prior and subsequent to incorporation assuming that the net sales were Rs. 12,30,000 the monthly average of which for the first four months of 2017 being half of that of the remaining period. The business earned profit at a uniform rate.

7

4. Attempt **any one** of the following.

- a) Kishor Industries Ltd. issued prospectus inviting applications for 12,000 shares of Rs. 100 each at a premium of Rs. 20 each. Payable as follows :

On Application Rs. 20

On Allotment Rs. 50 (including premium)

On first call Rs. 30

On final call Rs. 20

Application were received for 18,000 shares and allotment made pro-rata to the applications of 14,400 shares. Money over paid on application was employed on account of sum due on allotment and excess money refunded. Mr. Rahul, the holder of 360 shares failed to pay first and second call and his shares were forfeited after final call. The forfeited shares were sold to Ajit as fully paid for Rs. 70 each. Journalise the transactions.

14

b) Anand Traders Ltd. was registered on 1st January 2017 to take Business of M/S Vidya and Manisha as from 1st October, 2016. The company received its certificate of business on 1st February 2017. The accounts of the company prepared for year ending 30th September, 2017 showed the following :

- 1) Total Turnover for the year amounted to Rs. 2,40,000 of which Rs. 40,000 related to the period from 1st October 2016 to 1st February 2017.
- 2) Trading Account showed Gross Profit of Rs. 96,000.
- 3) Following expenses were debited to Profit and Loss A/C.

Particulars	Rs.
Salary	12,000
Rent	4,800
General expenses	1,800
Printing and stationery	2,400
Advertising	4,800
Travelling expenses	8,400
Bad debts (Rs. 500 related to debtors taken over from vendors)	1,500
Directors fees	2,000
Audit fees	800
Debenture Interest	5,000
Depreciation	3,600
Preliminary expenses	3,000
Commission on sales	3,600
Interest on Vendors (Up to 31 st May 2017)	4,000

Find out profit made by the company prior to and after incorporation.

14

5. Attempt **any one** of the following.

a) ABC Company Ltd., was registered with a capital of Rs. 2,00,000 divided in 2000 equity shares. The Trial Balance of the company as on 31-3-2018 was as follows.

Particulars	Trial Balance	
	Dr. Rs.	Cr. Rs.
Issued share capital	–	1,00,000
Motor Car	37,000	–
Sundry Debtors	9,600	–
Salaries	15,000	–

Set P

Bank Interest	400	–
Rent received	–	3,500
Travelling expenses	4,000	–
Machinery	80,000	–
Sales	–	1,05,000
Building	50,000	–
Discount allowed	1,500	–
Sundry Creditors	–	16,800
Wages	8,000	–
Bank Overdraft	–	12,200
Stock on 1-4-2017	7,000	–
Profit and Loss appropriation a/c	–	22,500
Purchases	30,000	–
Carriage	2,000	–
Cash in hand and at Bank	1,000	–
Printing and stationery	2,000	–
Repairs and Renewals	1,500	–
Directors Remuneration	2,500	–
Audit fees	500	–
Calls in arrears	3,000	–
Interim Dividends	5,000	–
	2,60,000	2,60,000

Prepare a statement of Profit and Loss Account for the year ended 31-3-2018 and Balance Sheet as on that date in prescribed vertical form as per the provisions of Schedule VI to the Indian Companies Act 2013, after considering the following.

- 1) Stock on 31-3-2018 is Rs. 6,000
- 2) Create R.D.D. at 5% on Debtors
- 3) Depreciate machinery by Rs. 2,000, Building by Rs. 7,000 and Motor car by Rs. 620.
- 4) Outstanding wages Rs. 1,000.
- 5) Directors declared a final dividend at 20% on paid up capital. **14**

b) What do you mean by accounting standards ? Explain their need. **14**

Seat No.	
----------	--

B.Com. (Semester - III) (CBCS) Examination, 2018
CORPORATE ACCOUNTING

Day and Date: Wednesday, 26-12-2018
Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative:

14

- 1) If face value of the share is 30 and it is issued for Rs. 40 then it is known as shares issued at _____.
 - a) Discount
 - b) Par
 - c) Premium
 - d) Lump sum
- 2) Dividend declared between two financial year is known as _____ dividend.
 - a) Interim
 - b) Proposed
 - c) Unclaimed
 - d) Final
- 3) Expenses of fixed nature can be classified in _____ ratio for profit prior to and after incorporation.
 - a) Time
 - b) Specific
 - c) Sales
 - d) Varied
- 4) Authorized capital is also known as _____ capital.
 - a) Called-up
 - b) Subscribed
 - c) Registered
 - d) Paid-up
- 5) As-3 relates to _____.
 - a) Amalgamation
 - b) Investment
 - c) Loan fund
 - d) Cash flow statement
- 6) If company registered on 1st May 2018 taking business of X Ltd. on 1st Jan 2018, closes its account every year on 31st December then the time ratio will be _____.
 - a) 2:3
 - b) 1:2
 - c) 3:4
 - d) 2:1
- 7) A company is allowed to give maximum _____ % discount on issue of shares.
 - a) 5
 - b) 10
 - c) 9
 - d) 20
- 8) Dividend declared can be calculated on _____ capital.
 - a) Issued
 - b) Subscribed
 - c) Paid-up
 - d) Authorized
- 9) As-10 relates to _____.
 - a) Fixed asset
 - b) Current asset
 - c) Depreciation
 - d) Cash flow
- 10) Sales – Cost of goods sold = _____.
 - a) Net profit
 - b) Gross-profit
 - c) Capital
 - d) Assets

- 11) Advertising expenses can be divided in the _____ ratio for a profit prior to & after in-corporation.
a) Specific	b) Sales
c) Time	d) Period
- 12) Shares issued at premium is _____ for the company.
a) Loss	b) Profit
c) Capital loss	d) Capital profit
- 13) Equity shareholders are _____ of the company.
a) Owner	b) Borrower
c) Creditor	d) Debtor
- 14) Expenses which are payable but not paid up to year end are known as _____ expenses.
a) Capital	b) Outstanding
c) Revenue	d) Pre-paid

Q.2 Write short note on following: 14

- a) Types of preference shares
- b) As-6 Depreciation Accounting

Q.3 a) Ajit Steel Ltd, issued for subscription 2000 shares of Rs.100 each at a premium of Rs.20 per share payable as under 07

- On application - 20
- On allotment - 50 (including premium)
- On first call - 20
- On final call – 30

Applications were received for 3000 shares, 2400 shares were allotted to the applicants for 2000 shares. The remaining applications for 600 shares being refused and applicants money was refunded. Excess money received adjusted against allotment. All the amounts were duly received except Mr. Mohan to whom 100 shares were allotted.

He fails to pay first and final call. His shares were forfeited and reissued to Mr. Sohan as fully paid for Rs.80 per share.

Pass necessary journal entries in regard to forfeiture and reissue of shares.

b) A company was incorporated on 1st May 2017 to take over business from 1st January 2017. The accounts of the company for the period ended 31st December 2017 disclosed the following facts. 07

Total Sales for the year was Rs.5,00,000 of which sales Rs.2,00,000 were for the period up to 30th April 2017.

Trading account showed Gross profit of Rs.70,000

Debenture interest	1000
Audit fee	700
Salary	9000
General expense	2100
Carriage outward	3500

Apportion the year's profit between the pre and post incorporation period.

- Q.4** Bipin Trading Co. Ltd.; invited the public to subscribe for 20,000 equity shares of Rs.100 each at a premium of Rs.10 per share payable on allotment. Payment to be made were as follows: **14**

On application – Rs.20, on allotment – Rs.40 (including premium); on first call – Rs.30; on second and final call – Rs.20.

Applications were received for 26,000 shares. Applications for 4000 shares were rejected and applicants money were refunded and allotment was made proportionately to the remaining applicants. Both the calls were made and all the money were received except the money on final call for 500 shares which were forfeited after due notice. Later on these forfeited shares were reissued as fully paid at Rs.85 per share. Pass necessary journal entries in the books of Bipin Trading Co. Ltd.

OR

Vishal Trading Co. Ltd.; was registered on 1st June 2017 to take over business of M/S Vidya as from 1st January 2017. The accounts of the company prepared for year ending 31st December 2017 showed the following.

- a) Total turnover for the year amounted to Rs. 12,00,000 of which Rs. 4,00,000 related to the period from 1st January 2017 to 31st May 2017.
- b) Trading account showed Gross profit of Rs. 1,08,000
- c) Following expenses were debited to P&L A/C.

Particulars	Rs.
Salary	12,000
Rent	7,200
General Expenses	4,800
Printing & stationary	3,600
Advertising	3,000
Travelling expenses	2,700
Bad debts	1,500
Director's fees	2,500
Audit fee	1,500
Debenture interest	2,000
Depreciation	6,000
Preliminary expenses	3,000
Commission on sales	2,400
Interest to vendors (up to 30 th June, 2017)	6,000

- Q.5** Sharad Company Ltd., was registered with a Nominal Capital of Rs. 6,00,000 in equity shares of Rs. 10 each. Following is the list of balances taken from its books on 31-3-2017. **14**

Particulars	Rs.
Premises	3,30,000
Machinery	3,00,000
Call in Arrears	7,500
Interim Dividend paid	37,500
Furniture	12,000
Goodwill	20,200
Sundry Debtors	87,000
Opening stock	75,000
Cash at bank	40,650
Share broker's Commission	5,000
Wages	84,000
Purchases	1,85,865

SLR-CO-30-RE

Freight	13,115
Sundry Expenses	16,000
Salaries	15,335
Director's fees	5,000
Bad debts	2,835
Debenture interest paid	9,000
Called-up Capital	4,00,000
7% Debenture	3,00,000
P&L A/C (Cr. Balance)	14,000
Bills payable	38,500
Sales	4,20,000
Sundry Creditors	38,000
General Reserve	32,000
Bad debts Reserve (1-4-2016)	3,500

Prepare Trading and P&L A/c for the year ended 31st March, 2017 and Balance sheet as on that date, in vertical form as per the provisions of Schedule VI to the Indian Co. Act, 2013 after considering the following adjustments:-

- Depreciate Machinery by 10%, premises by 5% and Furniture by 10% p.a.
- Write off 50% of Share Broker's commission.
- Provide for bad and Doubtful debts at 5% on Sundry Debtors.
- Stock on 31-3-2017 was valued at Rs. 1,30,000.
- Transfer Rs. 2000 to General Reserve.

OR

The Vijay co. Ltd; was registered with the nominal capital of Rs. 10,00,000 divided into 10,000 Equity Shares of Rs. 100 each. On 31st December, 2016 following were the ledger balances of the company.

Particulars	Rs.
Plant and Machinery	30,000
Insurance	3,000
Sales	4,10,000
Audit fee	2,000
Purchases	2,05,000
Purchase return	5,000
Sales return	10,000
Bad debt	2,000
Wages	70,000
Salaries	20,000
Printing and stationery	4,000
Stock on 1-1-2016	50,000
Rent	6,000
Rates and taxes	3,000
Trade expenses	4,000
Bank charges	8,000
Carriage Inwards	9,000
Travelling expenses	10,000
General expenses	1,000
Cash in hand	2,000
Cash at bank	10,000
Furniture	12,000
Sundry debtors	2,00,000
Sundry creditors	2,50,000

SLR-CO-30-RE

Bad debts provisions	5,000
Advertisements	6,000
Legal charges	1,000
P&L A/c (credit balance)	4,00,000
Goodwill	11,00,000
Bills Receivable	70,500
Bills Payable	12,000
Freehold property	6,30,000
5% debentures	5,00,000
Equity Share Capital	10,00,000
Calls in arrears	1,000
Debenture Interest	12,500
Final dividend paid for 2015	1,00,000

Prepare Trading Account, Profit and Loss Account for the year ending 31st December, 2016 and Balance Sheet as on that date in vertical form as per the provisions of Schedule VI to the Indian Co. Act, 2013 after making following adjustments:

- a) Insurance prepaid Rs. 500, rent outstanding Rs. 1000 and salaries unpaid Rs. 2000.
- b) Provide depreciation on plant and machinery @ 10% and furniture @ 10%.
- c) Create a reserve for bad and doubtful debts @ 5% on sundry debtors.
- d) Stock on 31st December, 2016 Rs. 1,00,000.
- e) Provide for taxation Rs. 30,000
- f) Transfer to General Reserve Rs. 1,20,000.
- g) Propose Equity Dividend Rs. 1,50,000.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

B.Com. (Part – II) (CBCS) (Semester – III) Examination, 2018
FUNDAMENTALS OF ENTREPRENEURSHIP

Day and Date : Friday, 21-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose correct alternative and rewrite the answer : 14
- 1) One who undertake an enterprise acting as intermediary between capital and labour is
a) Manager b) Capitalist c) Organiser d) Entrepreneur
 - 2) The entrepreneur who is engaged in business of purchase and sale of goods is known as
a) Women entrepreneur b) Private entrepreneur
c) Trading entrepreneur d) Technical entrepreneur
 - 3) Innovation theory of entrepreneurship is given by
a) Joseph Schumpeter b) Jefari Timonce
c) William Diamond d) A. H. Kol
 - 4) The process of action an entrepreneur undertakes to earn profit is known as
a) Organising b) Entrepreneurship
c) Management d) Leadership
 - 5) The women entrepreneurs who unwillingly came in business due to family problems are known as
a) Chance women entrepreneur b) Forced women entrepreneur
c) Trained women entrepreneur d) Natural women entrepreneur
 - 6) _____ is natural quality of women useful for women entrepreneurship development.
a) Communication skill b) Family support
c) Travelling skills d) Social traditions
 - 7) _____ entrepreneurs find the sustainable solution for the social problem.
a) Women entrepreneur b) Group entrepreneur
c) Agri entrepreneur d) Social entrepreneur
 - 8) Limited sense _____ mean co-operative business.
a) Group entrepreneurship b) Women entrepreneurship
c) Social entrepreneurship d) Technical entrepreneur

- 9) The ability to bring something new into existing is
 a) Risk taking b) Checklist c) Creativity d) Organising
- 10) The proposal for capital investment to develop facilities to provide goods and services means
 a) Project b) Balance sheet
 c) Profit and loss A/c d) Bank proposal
- 11) The first step in project management is
 a) Project formulation b) Project appraisal
 c) Project selection d) Project identification
- 12) Industrial focus group this method of idea generation has been given by
 a) F. W. Taylor b) Fern E. F.
 c) Alex Osborn d) Joseph Schumpeter
- 13) _____ is a spontaneous discussion in the search of new idea.
 a) Brainstorming b) Checklist
 c) Industry focus group d) Creativity
- 14) Checking the business idea before implementation is known as
 a) Idea Generation b) Project
 c) Idea screening d) Checklist
2. Write short answers : 14
 1) Explain the functions of entrepreneurs.
 2) Explain the significance of group entrepreneurship.
3. Write short answers : 14
 1) Explain the concept of brainstorming.
 2) Explain the different contents of project report.
4. Answer **any one** : 14
 What is meant by entrepreneur ? Explain the advantages of becoming entrepreneur.
- OR
- What is meant by women entrepreneurship ? What are the solutions for the problems of women entrepreneurs ?
5. Answer **any one** : 14
 Explain the different factors which are to be considered for idea screening.
- OR
- Prepare the project report of hotel business.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खाली दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पुन्हा लिहा. 14
- १) भांडवल आणि मजूर यातील मध्यस्थ म्हणून काम करून उद्योग उभारणाऱ्या व्यक्तीस _____ म्हणतात.
- अ) व्यवस्थापक ब) भांडवलदार
क) संघटक ड) उद्योजक
- २) वस्तू खरेदी विक्रीचा व्यवसाय करणाऱ्या उद्योजकास _____ असे म्हणतात.
- अ) महिला उद्योजक ब) खाजगी उद्योजक
क) व्यापारी उद्योजक ड) तांत्रिक उद्योजक
- ३) उद्योजकतेचा नवनिर्मितीचा सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
- अ) जोसेफ शंपीटर ब) जेफ्री तिमोन्स
क) विल्यम डायमंड ड) ये. एच. कोल
- ४) नफा मिळवण्याच्या उद्देशाने उद्योजक जी प्रक्रिया आणि क्रिया करतो त्याला _____ म्हणतात.
- अ) संघटन ब) उद्योजकता
क) व्यवस्थापन ड) नेतृत्व
- ५) कुटुंबाच्या समस्येमुळे नाईलाजाने ज्या महिला कुटुंबाचा उद्योग सांभाळतात त्यांना _____ महिला उद्योजक म्हणतात.
- अ) योगायोगाने झालेल्या महिला उद्योजक
ब) अनिवार्यतेतून झालेले महिला उद्योजक
क) प्रशिक्षित महिला उद्योजक
ड) निसर्गतः महिला उद्योजक
- ६) महिला मधील _____ हे उपजत गुणवैशिष्ट्य महिला उद्योजकता विकासास उपयुक्त ठरते.
- अ) संप्रेषण कला ब) कुटुंबाचे सहकार्य
क) प्रवास कैशल्य ड) सामाजिक परंपरा

- ७) सामाजिक समस्यांवर शाश्वत विकासाच्या स्वरूपात उपाय शोधणाऱ्या उद्योजकास _____
उद्योजक म्हणतात.
- अ) महिला उद्योजक
ब) समूह उद्योजक
क) कृषी उद्योजक
ड) सामाजिक उद्योजक
- ८) मर्यादित अर्थाने _____ म्हणजे सहकारी संस्था होय.
- अ) समूह उद्योजकता
ब) महिला उद्योजकता
क) सामाजिक उद्योजकता
ड) तांत्रिक उद्योजकता
- ९) काही नवीन गोष्टी निर्माण करण्याची क्षमता म्हणजे _____ होय.
- अ) जोखीम स्वीकारणे
ब) चेकलिस्ट
क) सृजनशीलता
ड) संघटन
- १०) वस्तू व सेवा पुरव्यासाठी, सुविधा विकसित करण्यासाठी भांडवल गुंतवणुकीचा प्रस्ताव म्हणजे _____ होय.
- अ) प्रकल्प
ब) ताळेबंदपत्रक
क) नफा तोटा पत्रक
ड) बँक प्रस्ताव
- ११) प्रकल्प व्यवस्थापनातील _____ हा पहिला टप्पा आहे.
- अ) प्रकल्प निर्मिती
ब) प्रकल्प छाननी
क) प्रकल्प निवड
ड) प्रकल्प शोध
- १२) औद्योगिक लक्ष्यकेंद्री समूह हि वस्तुकल्पना निर्मितीची संकल्पना _____ यांनी मांडली.
- अ) एफ. डब्लू. टेलर
ब) फर्न इ. एफ.
क) अँलेक्स ओसबॉर्न
ड) जोसेफ शुंपीटर
- १३) नवीन कल्पनांचा शोध घेण्यासाठी केलेली उस्फुर्त चर्चा म्हणजे _____ होय.
- अ) कल्पनांचे मुक्त प्रकटन/बुद्धिमंथन
ब) चेकलिस्ट
क) औद्योगिक लक्ष्यकेंद्रीत समूह
ड) सृजनशीलता
- १४) नवीन व्यवसाय सुरू करण्या अगोदर प्रकल्पाची व्यवहार्यता जाणणे म्हणजेच _____ होय.
- अ) वास्तुकल्पना निर्मिती
ब) प्रकल्प
क) वास्तुकल्पना तपासणी
ड) चेकलिस्ट

२. थोडक्यात उत्तरे लिहा. 14
१) उद्योजकाची कार्ये कोणती ?
२) समूह उद्योजकतेचे महत्त्व लिहा.
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा. 14
१) कल्पनांचे मुक्त प्रकटन/बुद्धिमंथन संकल्पना स्पष्ट करा.
२) प्रकल्प अहवालाचे विविध घटक कोणते ?
४. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 14
उद्योजक म्हणजे काय ? उद्योजक होण्याचे फायदे कोणते ?
किंवा
महिला उद्योजकता म्हणजे काय ? महिला उद्योजकांच्या समस्यांवर उपाययोजना सुचवा ?
५. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 14
वस्तूकल्पना तपासणीसाठी विचारात घ्यावयाचे विविध घटक सविस्तर लिहा.
किंवा
हॉटेल व्यवसाय सुरू करण्यासाठी प्रकल्प अहवाल लिहा.
-

Seat No.	
-------------	--

Set

P

B.Com. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2018
BUSINESS STATISTICS

Day and Date : Saturday, 22-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures to the right indicate full marks.**
iii) **Use of soundless calculator is allowed.**
iv) **Graph paper will be supplied on request.**

1. Choose correct alternative :

14

- 1) A quantity which changes its value is called
 - a) Constant
 - b) Variable
 - c) Data
 - d) Class
- 2) In a skewed distribution the values of median and mode are 24 and 28 respectively. The valued mean is
 - a) 24
 - b) 28
 - c) 22
 - d) 26
- 3) Rank correlation co-efficient developed by
 - a) Karl Pearson
 - b) Spearman
 - c) Fisher
 - d) Galton
- 4) The limits of correlation coefficient are
 - a) 0 to – 1
 - b) 0 to + 1
 - c) – 1 to + 1
 - d) Greater than 1
- 5) Coefficient Range =
 - a) $L + S$
 - b) $L - S$
 - c) $\frac{L + S}{L - S}$
 - d) $\frac{L - S}{L + S}$
- 6) If $b_{xy} = 1.2$ and $b_{yx} = 0.3$. So that $r =$
 - a) 1.2
 - b) 0.3
 - c) 0.6
 - d) 1.5

- 7) With the help of an Ogive curve we can determine
- a) Median
 - b) Quartile
 - c) Decile
 - d) All of these
- 8) For a perfect negative correlation
- a) $r = +1$
 - b) $r = -1$
 - c) $r = 0$
 - d) None of these
- 9) Stub refers to
- a) Heading or rows
 - b) Heading of columns
 - c) Heading of data
 - d) Side heading
- 10) If each observation in data increased by 5 then their simple mean is
- a) Increased by 5
 - b) Decreased by 5
 - c) Constant
 - d) None of these
- 11) Quartiles divide the data into _____ equal parts.
- a) 2
 - b) 4
 - c) 10
 - d) 100
- 12) Data taken from figures collected by others are termed as
- a) Primary data
 - b) Secondary data
 - c) Both
 - d) None of these
- 13) The data are arranged according to time it is called
- a) Geographical classification
 - b) Chronological classification
 - c) Qualitative classification
 - d) None of these
- 14) The value having maximum frequency is
- a) Mean
 - b) Median
 - c) Mode
 - d) None of these
2. A) Define simple mean. Explain merits and demerits of simple mean. 7
- B) For a distribution C.V. and mean are 80% and 20 respectively. Find the variance of the distribution. 7
3. A) Draw an Ogive curve and determine the median form the following data. 7
Marks	:	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
No. of Students	:	5	8	15	16	6
- B) Define classification. Explain the different bases of classification. 7

4. Find the missing frequency in the following distribution, if median of the distribution is 33. 14

Age (years)	:	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
No. of persons	:	18	23	–	15	14

And also find out the value of mode.

OR

Calculate Karl Pearson's coefficient of correlation between x and y. 14

x :	100	200	300	400	500	600	700
y :	100	90	80	70	60	50	40

5. The following information about the workers of two factories as under. 14

	Factory A	Factory B
i) No. of workers (N)	50	100
ii) Mean wages per month per worker (\bar{x}) (Rs.)	120	85
iii) Variances (Rs.)	9	16

- a) Which Factory A or B has large wages bill ?
- b) In which factory there is greater variation in distribution of Bill ?

OR

Calculate the standards deviation from the following data : 14

x :	7	8	9	10	11	12	13
y :	4	6	9	12	9	6	4

Seat No.	
----------	--

Set

P

B.Com. – II (Semester – III) (CBCS Pattern) Examination, 2018
MONEY AND FINANCIAL SYSTEM

Day and Date : Monday, 24-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

N. B. : i) **All questions are compulsory.**

ii) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternatives :

14

- 1) _____ Market is Prime market of short term funds.
A) Commodity B) Cloths
C) Gold D) None of these
- 2) In the Co-operative Banking structure _____ Bank is not Shikhar Bank.
A) Nationalize B) Commercial
C) Foreign D) All the above
- 3) RBI Accepted _____ concept for money supply.
A) M₁ B) M₂ C) M₃ D) M₄
- 4) The price stability is a prime objective of _____ policy.
A) Monetary B) Commodities
C) Gold D) All the above
- 5) _____ (note) or currency is printed by central Government's Finance Ministry.
A) One B) Two C) Five D) Ten
- 6) The problem of _____ system is resulted the origin of money.
A) Money B) Commodity
C) Gold D) None of these
- 7) State Finance Corporations established by _____ Act (year).
A) 1950 B) 1951 C) 1952 D) 1953
- 8) _____ market is illegal.
A) Capital B) Hawala
C) Money D) All the above

P.T.O.

- 9) Share capital is _____ term of source for finance supply.
A) Short B) Medium C) Long D) None of these
- 10) In 1955 _____ Bank is Nationalized.
A) RBI B) SBI C) A) and B) D) None of these
- 11) In India _____ paper currency system accepted.
A) Convertable B) Non Convertable
C) A) and B) D) None of these
- 12) How many instruments of Monetary Policy of RBI ?
A) Four B) Three C) Two D) One
- 13) _____ = C + DD + OD.
A) M_1 B) M_2 C) M_3 D) M_4
- 14) From 1951, RBI _____ monetary Policy accepted.
A) Active B) Passive C) Qualitative D) None of these
2. Answer the following :
- a) Hawala market 7
- b) Objective of Monetary Policy. 7
3. Answer the following :
- a) Types of Money 7
- b) Financial Instruments. 7
4. Answer the **any one** of the following : 14
- a) Explain the components of Indian Financial system.
- OR
- b) Explain the Instruments of Indian Monetary Policy.
5. Answer the **any one** of the following : 14
- a) What is money market ? Explain the features of Indian money market.
- OR
- b) State the definition of money ? And explain the functions of money.

- १२) आर.बी.आय.च्या चलनविषयक धोरणाची साधने किती आहेत ?
 अ) चार ब) तीन क) दोन ड) एक
- १३) _____ = C + DD + OD.
 अ) M_1 ब) M_2 क) M_3 ड) M_4
- १४) १९५१ पासून आर.बी.आय. ने _____ चलन विषयक धोरण स्विकारले आहे.
 अ) सक्रिय ब) निष्क्रिय क) गुणात्मक ड) यापैकी नाही
२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
 अ) हवाला मार्केट ७
 ब) चलन विषयक धोरणांची उद्दिष्ट्ये. ७
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
 अ) पैशाचे प्रकार ७
 ब) वित्तिय साधने. ७
४. खालीलपैकी **एका** प्रश्नांचे उत्तर लिहा. १४
 अ) वित्तिय रचनेचे (भारतीय)घटक स्पष्ट करा.
किंवा
 ब) भारताच्या चलन विषयक धोरणाची साधने स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी **एका** प्रश्नांचे उत्तर लिहा. १४
 अ) नाणे बाजार म्हणजे काय ? भारतीय नाणे बाजाराची वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
 ब) पैशांची कारका सांगून पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.
-

- 8) 'May the poison purify your _____ of desire, and your spirit of ambition, they said' (Ref. 'Night of the Scorpion').
a) Skin b) Flesh c) Bones d) Mind
- 9) The poem 'Mother to Son' is in the form of a _____ of an African American woman.
a) Sonnet b) Monologue c) Soliloquy d) Letter
- 10) The poem 'Night of the Scorpion' is about the selflessness of _____.
a) a mother's love b) the villagers c) the father d) the speaker
- 11) Rajesh went to the station and boarded the train. (Identify the type of sentence)
a) Simple sentence b) Compound sentence
c) Complex sentence d) Compound complex
- 12) There are many statues in this city. The given sentence is
a) Declarative b) Imperative c) Exclamatory d) Interrogative
- 13) I entered politics out to compulsion (Correct the sentence, if necessary).
a) My entry in politics out of compulsion
b) I entered politics out of compulsion
c) I entered politics as of compulsion
d) No correction
- 14) Please answer to my question. (Correct the sentence)
a) Please answer my question
b) Please, you answer to my question
c) Answer my question!
d) Request to please answer to my question
2. Answer **any seven** of the following questions in **two** or **three** sentences **each**. **14**
- 1) Who is Virginia Woolf addressing in the essay 'Professions for women' ?
 - 2) What is meant by Angel in the house ?
 - 3) What are the different dimensions of geography described in the essay 'Geography and some Explorers' ?
 - 4) Name the navigator who served geography even in his death ? Describe his contribution to the knowledge of earth ?
 - 5) How does Draupadi symbolize female emancipation ?
 - 6) Write a note on the character of Dopdi.
 - 7) What is the message given in the lesson 'Professions for women' ?
 - 8) Who is Senanayak ? Describe his character traits.

3. A) Attempt **any two** of the following questions :

8

- 1) What is a paraphrase ? Give hints to make Paraphrasing effective.
- 2) Paraphrase the following proverbs :
 - a) 'Necessity is the mother of invention'.
 - b) 'Birds of a feather flock together'.
- 3) Paraphrase the given passage from '*What is Courage*' ? by William Slim :
The two types of courage, physical and moral, are very distinct. I have known many men who had marked physical courage but lacked moral courage. Some of them were in high places but they failed to be great in themselves because they lacked it. On the other hand, I have seen men who have undoubtedly possessed moral courage were very cautious about taking physical risk, but I've never ever met a man with moral courage who wouldn't, when it was really necessary, face bodily danger. Moral courage is a higher and rarer virtue than physical courage.

B) Explain the following lines with reference to context (**any two**).

6

- 1) "I' se still climbin
And life for me ain't been no crystal stair"
- 2) "May he sit still, they said
May the sins of your previous birth be burned away tonight, they said."
- 3) "It's had tacks in it,
And splinters, and boards torn up".

4. Attempt **any one** :

14

- 1) As the owner of a furniture store how would you negotiate with a customer who is haggling for discounted rates on home furniture package including bedroom, living room and dining room furniture ? Write a conversation between the two resulting in successful negotiation.
- 2) Explain how team work and team building help in learning how to function in the job market and also develop social competence. List the qualities required to be a good team member.

5. Write a précis of the following passage to one-third of its length and also give a suitable title.

14

We all know what we mean by a “good” man. The ideally good man does not drink or smoke, avoids bad language, converses in the presence of men exactly as he would if there were ladies present, attends prayers regularly and holds the correct opinion on all subjects. He has a wholesome fear about wrong-doing and considers it as sin. He has a still greater fear about wrong thinking and considers it the business of the authorities to safeguard the young against those who question the wisdom of the views generally accepted by middle-aged successful citizens. Apart from his professional duties, at which he is very sincere, he spends much time in good work. As part of his good work he may encourage patriotism and military training among youth; he may promote industry, sobriety and virtue among wage earners and their children by seeing to it that failures in these respects receive due punishment. Further, he may be a trustee of a university and prevent an ill-judged respect for learning by disallowing the employment of professors with revolutionary and subversive ideas. Above all, of course, an ideally good man must be a person whose thoughts and principles are irreproachable and one who practices what he preaches.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Part – II) (Semester – IV) (New CBCS) Examination, 2018
BUSINESS ECONOMICS – II

Day and Date : Tuesday, 11-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**
3) **Draw diagram wherever necessary.**

1. Choose the correct alternative.

14

- 1) Public finance deals with the income and _____ of public authority.
 - a) Expenditure
 - b) Debt
 - c) Deficit financing
 - d) None of these
- 2) 'Purchasing Power Parity Theory' is associated with
 - a) Malthus
 - b) Gustav Casel
 - c) Dr. Ricardo
 - d) None of these
- 3) Business cycles are seen in _____ economy.
 - a) socialist
 - b) capitalist
 - c) socialist and capitalist
 - d) none of these
- 4) Terms of trade = $\frac{\text{Export price index}}{\text{-----}} \times 100$
 - a) Import price index
 - b) Base year index
 - c) Export price index
 - d) None of these
- 5) _____ is only a price of one currency quoted in terms of another currency.
 - a) Rate of exchange
 - b) Balance of payments
 - c) Terms of trade
 - d) None of the above
- 6) _____ is a Indirect Tax.
 - a) Income Tax
 - b) Wealth Tax
 - c) Sale Tax
 - d) Capital Gain Tax
- 7) _____ are the causes of disequilibrium in the balance of payments.
 - a) Trade cycle
 - b) Large government expenditure
 - c) Increasing population
 - d) All above

- 8) In India initially _____ State has implemented Value Added Tax (VAT).
 a) Maharashtra b) Haryana c) Punjab d) Gujarat
- 9) When impact and incidence of tax falls on the same person means _____ tax.
 a) Direct b) Indirect c) Proportional d) Regressive
- 10) The “Innovation theory of trade cycle” is associated with
 a) Hawtray b) Schumpeter c) Hayek d) Dr. Marshall
- 11) The terms of trade are _____ for developed countries.
 a) Unfavourable b) Favourable c) Balanced d) None of these
- 12) The concept of shifting of tax is related to the
 a) Income tax b) Property tax
 c) Tax on goods and services d) Gift tax
- 13) Short term debts are also called
 a) Funded debts b) Unfunded debts
 c) Internal debts d) None of these
- 14) G.S.T. means
 a) General Service Tax b) General Social Tax
 c) Goods and Service Tax d) None of these
2. Answer the following questions briefly.
- A) Explain the merits of direct taxes. 7
- B) Explain the causes of growth of public expenditure. 7
3. Write short notes on :
- A) Purchasing power parity theory. 7
- B) Floating exchange rate. 7
4. Answer **any one** of the following. 14
- a) What do you mean by International trade ? Explain the advantages and disadvantages of International trade.
- b) Explain Schumpeter’s theory of business cycle.
5. Answer **any one** of the following. 14
- a) Explain the kinds of public debt and causes of public debt.
- b) What is the disequilibrium in balance of payments ? What are the causes of disequilibrium in it ?

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) आवश्यक तेथे आकृती काढा.

१. योग्य पर्याय निवडा.

१४

१) 'सार्वजनिक आयव्यय' ही संकल्पना सरकारचे उत्पन्न आणि _____ यांचेशी निगडीत आहे.

अ) खर्च

ब) कर्ज

क) तुटीचा अर्थभरणा

ड) यापैकी नाही

२) 'खरेदी शक्ती समता सिद्धांत' _____ यांनी मांडल.

अ) माल्थस

ब) गुस्ताव कॅसेल

क) डॉ. रिकार्डो

ड) यापैकी नाही

३) व्यापारचक्रे _____ अर्थव्यवस्थेत दिसून येतात.

अ) समाजवादी

ब) भांडवलशाही

क) समाजवादी आणि भांडवलशाही

ड) यापैकी नाही

४) व्यापारशर्ती = $\frac{\text{निर्यातीचा किंमत निर्देशांक}}{\text{-----}} \times 100$

अ) आयातीचा किंमत निर्देशांक

ब) मूळ वर्षातील निर्देशांक

क) निर्यातीचा किंमत निर्देशांक

ड) यापैकी नाही

५) एका चलनाची अन्य चलनात व्यक्त केलेली किंमत म्हणजे _____ होय.

अ) विनिमय दर

ब) व्यवहारतोलाचा समतोल

क) व्यापारशर्ती

ड) यापैकी नाही

६) _____ हा अप्रत्यक्ष कर आहे.

अ) उत्पन्न कर

ब) संपत्ती कर

क) विक्री कर

ड) भांडवली नफ्यावरील कर

७) व्यवहारतोलतील असमतोलची कारणे _____ आहेत.

अ) व्यापारचक्र

ब) मोठा सरकारी खर्च

क) वाढती लेकसंख्या

ड) वरील सर्व

८) भारतात सर्व प्रथम _____ या राज्याने मूल्यवर्धित कराची (VAT) अमंलबजावणी केली.

अ) महाराष्ट्र

ब) हरियाणा

क) पंजाब

ड) गुजरात

- ९) जेव्हा कराघात आणि करभार एकाच व्यक्तित्वर पडतो तो म्हणजे _____ कर होय.
 अ) प्रत्यक्ष ब) अप्रत्यक्ष क) समप्रमाण ड) प्रतिगामी
- १०) _____ यांनी व्यापारचक्राचा 'नवोन्मेष सिद्धांत' मांडला.
 अ) हॉट्टे ब) शुंपिंटर क) हायेक ड) डॉ. मार्शल
- ११) विकसित देशांना व्यापारशर्ती या _____ असतात.
 अ) प्रतिकूल ब) अनुकूल क) समतोल ड) यापैकी नाही
- १२) कर संक्रमणाची संकल्पना _____ शी संबंधित आहे.
 अ) आयकर ब) मालमत्ता कर
 क) वस्तू व सेवांवरिल कर ड) देणगी कर
- १३) अल्पकालीन कर्जाला _____ कर्जे असेही म्हणतात.
 अ) निधिक कर्जे ब) अनिधिक कर्जे क) अंतर्गत कर्जे ड) यापैकी नाही
- १४) जी. एस. टी. (GST) म्हणजे
 अ) साधारण सेवा कर ब) साधारण सामाजिक कर
 क) वस्तू व सेवा कर ड) यापैकी नाही
२. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :
 अ) प्रत्यक्ष कराचे गुण स्पष्ट करा. ७
 ब) सार्वजनिक खर्चाच्या वाढीची कारणे स्पष्ट करा. ७
३. टिपा लिहा :
 अ) क्रयशक्ती समता सिद्धांत ७
 ब) तरता विनिमय दर. ७
४. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा : १४
 अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापार म्हणजे काय ? आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या फायद्यां, तोट्यांचे स्पष्टीकरण करा.
 ब) शुंपिंटरचा व्यापार चक्राचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा : १४
 अ) सार्वजनिक कर्जाचे प्रकार सांगा आणि सार्वजनिक कर्जाची कारणे सांगा.
 ब) असमतोल व्यवहारतोल म्हणजे काय ? व्यवहारतोलातील असमतोलाची कारणे सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

**B.Com. – II (Semester – IV) (CBCS Pattern) Examination, 2018
CORPORATE ACCOUNTING (New)**

Day and Date : Wednesday, 12-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Total Marks : 70

- Instructions :** 1) *All questions are compulsory.*
2) *Use of calculator is allowed.*
3) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternatives :

14

- 1) Increase in working capital is shown under _____ in fund flow statement.
 - a) Application of fund
 - b) Sources of fund
 - c) Profit and Loss adjusted A/c
 - d) Balance Sheet
- 2) Premium on redemption of Preference shares can be provided out of
 - a) Share Premium A/c
 - b) Forfeited Shares A/c
 - c) Depreciation Reserve
 - d) None of above
- 3) Net Asset value of the share is Rs. 20 and Yield value of share is Rs. 25 then fair value of share is Rs.
 - a) 25
 - b) 22.5
 - c) 30
 - d) 21
- 4) Debenture holders having a floating charge have priority in payment over
 - a) Preferential creditors
 - b) Secured creditors
 - c) Unsecured creditors
 - d) Liquidaton Expenses
- 5) Purchase of asset is _____ of the fund.
 - a) Source
 - b) Application
 - c) Profit
 - d) Depreciation
- 6) Profit for the last four years is Rs. 20,000; Rs. 80,000; Rs. 90,000 and Rs. 1,10,000; then the value of goodwill on the basis of 2 years purchase of the profit will be
 - a) 2,00,000
 - b) 1,50,000
 - c) 2,50,000
 - d) 75,000

2. Write short notes on :

14

- A) Use of cash flow statement.
- B) Need of valuation of shares.

3. A) The Balance sheet of Anand Ltd., as on 31st March 2004 revealed the following :

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Equity Share Capital of Rs. 10 each Rs. 8 paid	8,00,000	Fixed Assets 9,00,000 Less Depreciation 1,10,000	7,90,000
Reserves	2,00,000	Good will	80,000
Profit and Loss A/C	20,000	Current Assets	4,90,000
10% Debentures	1,00,000	Discount on Debentures	10,000
Current Liabilities	2,50,000		
Total	13,70,000	Total	13,70,000

- 1) Fixed Assets and Goodwill were revalued at Rs. 7,50,000 and Rs. 1,00,000 respectively.
- 2) The net profit after tax for the immediately preceding three years were ; Rs. 1,10,000, Rs. 1,05,000 and Rs. 1,45,000 of which 25% were transferred to reserves.
- 3) A fair return in the industry in which the company is engaged is considered to be 10%.

Compute the value of company's shares by

- 1) Net Assets Method.
- 2) Yield Value method.

7

B) Following particulars are available in respect of the business of Mahesh Co. Ltd.

1) Profit earned after tax	2000	Rs. 1,20,000
	2001	Rs. 1,00,000
	2002	Rs. 1,10,000

- 2) Normal rate of profit 20%.
- 3) Average capital employed Rs. 4,00,000.

Calculate the Value of Goodwill at five years purchase of Super Profit computed on the basis of past three years profit.

7

4. Following is the Balance Sheet of Reena Ltd. As on 30th June, 2004.

Balance Sheet

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
1500 8% Preference Shares of Rs. 100 each	1,50,000	Land and Building	75,000
4500 Equity Shares of Rs. 100 each Rs. 50 paid	2,25,000	Plant and Machinery	1,80,000
6% Debentures (having floating charge)	1,20,000	Furniture	30,000
Outstanding Debenture Interest	7,200	Fitting	15,000
Sundry Creditors (on mortgage of Plant and Machinery)	90,000	Loose Tools	1,50,000
Preferential Creditors	9,300	Stock	75,000
Unsecured Creditors	75,000	Debtors	37,500
		Cash in Hand	1,500
		Profit and Loss Account	1,12,500
Total	6,76,500	Total	6,76,500

The company went into voluntary liquidation as on 30th June 2004.

- 1) Preference Dividend was in arrears for one year and as per the Articles of the company it was to be paid.
- 2) The liquidator realised the assets as under :

Land and Building	Rs. 1,50,000	Loose Tools	Rs. 1,27,500
Plant and Machinery	Rs. 1,65,000	Furniture	Rs. 18,000
Stock	Rs. 63,000	Debtors	Rs. 31,500
- 3) The liquidation expenses amounted to Rs. 8,190.
- 4) The liquidator is entitled to remuneration at 2% on the assets realised; 2% on the amount distributed to unsecured creditors and 10% on the amount paid to equity shareholders.
- 5) In addition to the above liabilities; the liquidator has to pay Rs. 2,700 as repairs bill of plant and machinery.
- 6) Debentures were paid on 31st December 2004.

Prepare Liquidators Final Statement of Account.

OR

XYZ Ltd. issued on 1st January 2003 Rs. 5,00,000; 10% Debentures at 5% discount and repayable at the end of fifth year at a premium of 6%. The debenture Redemption fund was created by transferring Rs. 1,00,000 from profit each year and it was invested in 10% Govt. Securities. Every year the accounts were closed on 31st December.

You are require to prepare :

- 1) Debenture Redemption fund A/c
- 2) Debenture Redemption fund investment A/c, for the first three years. 14

5. Steel company Ltd., issued 50000 Redeemable Preference Shares of Rs. 10 each on 1st January 1998, Redeemable at the option of the company on or after 31st March 2001, in whole or in part. The following redemption was made out of profits.

On 31st March 2002 – Rs. 1,00,000

On 31st March 2003 – Rs. 1,50,000

On 31st March 2004 the company issued 40000, equity shares of Rs. 10 each at a premium Rs. 2 per share and redeemed the balance of the preference shares.

Pass Journal Entries to record the above transactions. 14

OR

From the following Balance Sheets of Asha Ltd. Prepare :

- 1) Statement of changes in Working Capital
- 2) Fund Flow statement 14

Balance Sheets

Liabilities	2009	2010	Assets	2009	2010
	Rs.	Rs.		Rs.	Rs.
Equity share capital	3,00,000	4,00,000	Goodwill	1,15,000	90,000
8% Preference Share capital	1,50,000	1,00,000	Land and Building	2,00,000	1,70,000
General Reserve	40,000	70,000	Plant	80,000	2,00,000
Profit and Loss Account	30,000	48,000	Debtors	1,60,000	2,00,000

Set P

SLR-CO – 36

-6-

Proposed Dividend	42,000	50,000	Stock	77,000	1,09,000
Creditors	55,000	83,000	Bills		
			Receivable	20,000	30,000
Bills payable	20,000	16,000	Cash in hand	15,000	10,000
Provision for			Cash at bank	10,000	8,000
Taxation	40,000	50,000			
Total	6,77,000	8,17,000	Total	6,77,000	8,17,000

Additional Information :

- 1) Depreciation of Rs. 10,000 and Rs. 20,000 have been charged on Plant and Buildings respectively in 2010.
 - 2) An Interim Dividend of Rs. 20,000 have been paid in 2010.
 - 3) Income tax Rs. 35,000 has been paid during the year 2010.
-

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Part – II) (CBCS) (New) (Semester – IV) Examination, 2018
FUNDAMENTALS OF ENTREPRENEURSHIP**

Day and Date : Thursday, 13-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Marks : 70

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Chose correct alternative and rewrite the answer : 14
- 1) Entrepreneurship development process has _____ number of stages.
a) Two b) Six c) Three d) Five
 - 2) Which of the following is the objective of Entrepreneurship Development Programme (EDP) ?
a) Five year plan
b) Project management
c) Creating the future entrepreneurs
d) Planning and development of Nation
 - 3) From 1992 management and control of district industrial center transferred to _____
a) United Nations b) Local Governing Body
c) Central Government d) State Government
 - 4) In _____ district MIDC has established its first industrial area.
a) Thane b) Solapur c) Satara d) Kolhapur
 - 5) According to the Micro, Small and Medium Enterprises Development Act, 2006 a manufacturing small scale industry means who has invested _____ amount in plant and machinery.
a) Rs. 10 lakhs to 2 crore b) Rs. 15 lakhs to 3 crore
c) Rs. 25 lakhs to 5 crore d) Rs. 30 lakhs to 7 crore
 - 6) Refinance to the banks and financial institution which are funding to the small industries this is the main objective of _____
a) Technical Consultancy Organisation (TCO's)
b) Reserve Bank of India (RBI)
c) Small Industries Development Organisation (SIDO)
d) Small Industries Development Bank of India (SIDBI)
 - 7) Transport subsidy is given only to the small scale industries which are situated in _____ area.
a) Coastal area b) Hilly area c) Rocky area d) Desert area

- 8) On 1st Nov. 2011 Central Government has made compulsory to various Central Ministries and Government Institutions to _____ percent of annual purchase should be made from small scale industries.
 a) 10% b) 50% c) 35% d) 20%
- 9) The industry which is facing cash loss from two years is known as _____
 a) Healthy industry b) Small scale industry
 c) Sick industry d) Normal industry
- 10) Which of the following is the corrective measure to cure industrial sickness ?
 a) Tax subsidy b) Finance with low interest rate
 c) Tanning to entrepreneur d) All of these
- 11) The industry which situated in less than twenty thousand populated areas and invested less than three crore in plant and machinery is known as _____
 a) Chemical industry b) Software industry
 c) Rural industry d) Social industry
- 12) Which of the following is agriculture business ?
 a) General store b) Software company
 c) Fisheries d) Chemical factory
- 13) Which of the following entrepreneur awarded with 'Bharatratna' ?
 a) Stive Jobs b) J.R.D. Tata
 c) Dhirubhai Ambani d) Narayan Murti
- 14) Who is the founder of 'Microsoft' company ?
 a) Stive Jobs b) J.R.D. Tata
 c) Dhirubhai Ambani d) Bill Gates
2. Write short answers : 14
 1) Explain the problems in entrepreneurship development ?
 2) Explain the functions of Small Industries Development Organisation (SIDO).
3. Write short answers : 14
 1) What are the reasons of industrial sickness ?
 2) Explain the need of rural entrepreneurship.
4. Answer **any one** : 14
 Explain the need of small scale industry in detail.
 OR
 Explain the problems of agri entrepreneurship and give its solutions ?
5. Answer **any one** : 14
 Explain in detail different types of intensives given to the small scale industries by the government.
 OR
 Explain in detail the success story of Bill gates.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खाली दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पुन्हा लिहा : १४
- १) उद्योजकता विकासाच्या प्रक्रियेमध्ये _____ अवस्था आहेत.
अ) दोन ब) सहा क) तीन ड) पाच
- २) _____ हे उद्योजकता विकास कार्यक्रमाचे मुख्य उद्दिष्ट्ये आहे.
अ) पंचवार्षिक योजना ब) प्रकल्प व्यवस्थापन
क) भविष्यकालीन उद्योजक तयार करणे ड) देशाचे नियोजन आणि विकास
- ३) १९९२ पासून जिल्हा उद्योग केंद्राचे नियंत्रण आणि व्यवस्थापन _____ कडे हस्तांतर झाले आहे.
अ) संयुक्त राष्ट्रसंघ ब) स्थानिक स्वराज्य संस्था
क) केंद्र सरकार ड) राज्य सरकार
- ४) महाराष्ट्र इंडस्ट्रियल डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन (MIDC) ने पहिले औद्योगिक वसाहत _____ ठिकाणी वसवली.
अ) ठाणे ब) सोलापुर क) सातारा ड) कोल्हापूर
- ५) सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग विकास कायदा, २००६ नुसार लघु उद्योग निर्मिती म्हणजे ज्यामध्ये सयंत्रासाठी _____ गुंतवणूक केलेली असते.
अ) १० लाख ते २ करोड ब) १५ लाख ते ३ करोड
क) २५ लाख ते ५ करोड ड) ३० लाख ते ७ करोड
- ६) देशातील लघुउद्योगांना कर्जपुरवठा करणाऱ्या विविध अर्थसंस्थाना फेरकर्जपुरवठा करणे हे _____ संस्थेचे मुख्यकार्य आहे.
अ) तांत्रिका सल्लागार संस्था (TCO's) ब) भारतीय रिजर्व बँक (RBI)
क) लघु उद्योग विकास संस्था (SIDO) ड) लघुउद्योग विकास बँक (SIDBI)
- ७) वाहतूक मदत (Transport Subsidy) _____ प्रदेशात वसलेल्या लघु उद्योगांना देण्यात येते.
अ) किनारपट्टी ब) डोंगराळ क) खडकाळ ड) माळरान
- ८) १ नोव्हेंबर २०११ रोजी केंद्र सरकारने, केंद्र सरकारची मंत्रालये व विविध संस्थानी लघु उद्योगांकडून आपल्या वार्षिक खरेदीपैकी _____ टक्के खरेदी करण्याचा दंडक समाविष्ट केला आहे.
अ) १०% ब) ५०% क) ३५% ड) २०%

- १) ज्या उद्योगास सतत दोन वर्षांपासून रोख नुकसान होत असेल तर अश्या उद्योगाला _____ उद्योग म्हणतात.
- अ) सशक्त उद्योग ब) लघु उद्योग क) आजारी उद्योग ड) साधारण उद्योग
- १०) खालीलपैकी कोणते लघुउद्योगांच्या आजारपणावरील उपाययोजना आहे.
- अ) करविषयक सवलती ब) कमी व्याजदराने कर्जपुरवठा
क) उद्योजकांना प्रशिक्षण ड) वरील सर्व
- ११) वीस हजारपेक्षा अधिक लोकसंख्या नसलेल्या ठिकाणी, संयंत्रासाठी ३ कोटी रुपयांपर्यंत गुंतवणूक असणाऱ्या उद्योगास _____ उद्योग म्हणतात.
- अ) रसायन उद्योग ब) सॉफ्टवेअर उद्योग क) ग्रामीण उद्योग ड) सामाजिक उद्योग
- १२) खालीलपैकी कोणते कृषी उद्योग आहे ?
- अ) किराणा दुकान ब) सॉफ्टवैर कंपनी क) मस्त्यउत्पादन ड) रसायन उद्योग
- १३) खालीलपैकी कोणत्या उद्योजकाला 'भारतरत्न' पुरस्कार मिळाला आहे ?
- अ) स्टीव्ह जॉब्स ब) जे. आर. डी. टाटा क) धीरूभाई अंबानी ड) नारायण मूर्ती
- १४) मायक्रोसॉफ्ट हि कंपनी कोणी स्थापन केली ?
- अ) स्टीव्ह जॉब्स ब) जे. आर. डी. टाटा क) धीरूभाई अंबानी ड) बिल गेट्स
२. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
- १) उद्योजकता विकासाच्या समस्या कोणत्या ?
- २) लघु उद्योग विकास संस्थेची (SIDO) कार्ये लिहा.
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
- १) औद्योगिक आजारपणाची कारणे कोणती ?
- २) ग्रामीण उद्योगाची गरज सविस्तर लिहा.
४. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- लघु उद्योगाची गरज सविस्तर लिहा.

किंवा

कृषी उद्योगासमोरील विविध समस्या कोणत्या आणि त्यावरील उपाययोजना लिहा.

५. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- लघुउद्योगांना सरकारकडून मिळणाऱ्या विविध प्रोत्साहनपर मदत कोणत्या त्या सविस्तर लिहा.

किंवा

उद्योजक बिल्स गेट्स्ची यशोगाथा सविस्तर लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. II (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2018
BUSINESS STATISTICS (New)**

Day and Date : Friday, 14-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory.**
 - 2) **Figures to right indicate full marks.**
 - 3) **Use of soundless calculator is allowed.**
 - 4) **Graph paper will be supplied on request.**

1. Choose the correct alternative.

14

- 1) For binomial distribution standard deviation is
a) np b) npq c) \sqrt{npq} d) none of these
- 2) The set of all possible outcomes of an experiment is called
a) event b) sample space
c) probability d) none of these
- 3) The square root of product of Laspeyre's and Paasche's Index Number is known as
a) Fisher's Index Number b) Kelly's Index Number
c) Walsh Index Number d) None of these
- 4) Random variation (chance) in the manufactured product is
a) controllable b) not controllable
c) both a and b d) none of these
- 5) In time series data arranged
a) geographically b) qualitatively
c) chronologically d) none of these
- 6) Use of an umbrella in rainy season is included in
a) secular trend b) seasonal variation
c) cyclic variation d) irregular variation
- 7) For normal distribution
a) mean > median b) median > mode
c) mean = median = mode d) none of these

P.T.O.

- 8) Control limits of p and np charts are based upon the concept of
- a) Binomial Distribution b) Normal Distribution
c) Poisson Distribution d) None of these
- 9) Upper control limits in Range control chart is given by
- a) $D_2\bar{R}$ b) $D_3\bar{R}$
c) $D_4\bar{R}$ d) none of these
- 10) If $\bar{c} = 9$ the upper control limits \bar{c} control charts is
- a) 9 b) 18 c) 27 d) none of these

11)

Years	1971	1972	1973	1974	1975
Values	20	24	25	30	40

The 3 yearly moving average for the year 1972 is

- a) 20 b) 24 c) 23 d) 25
- 12) Find the probability that there will be 53 Sunday in a leap year is
- a) $\frac{1}{7}$ b) $\frac{2}{7}$ c) $\frac{3}{7}$ d) $\frac{1}{6}$
- 13) A result of an experiment may be called
- a) trial b) sample space c) an outcome d) none of these
- 14) _____ takes into account the price and quantities for both current year and base year.
- a) Fishers Index Number b) Laspeyres Index Number
c) Paasche's Index Number d) None of these

2. A) Define Binomial Distribution. State mean and variance of Binomial Distribution. 7

B) Explain the following terms. 7

- i) Mutually Exclusive Events
ii) Sample Space
iii) Independent Events.

3. A) The first quartile (Q_1) and standard deviation (σ) of a normal distribution are 250 and 75. Find the mean and mean deviation. 7

B) The five-yearly moving average of the profits of LR and Company for the years 1942 – 1946, 1943 – 1947 and 1944 – 1948 are Rs. 2,400, Rs. 3,000 and Rs. 3,200 respectively. If profit for the year 1942 and 1943 are Rs. 500 and Rs. 700 respectively. Find the average profits for the year 1947 and 1948.

7

4. State the important properties of Normal curve.

14

OR

Calculate the progressive average from the following data and draw a graph paper trend values and actual values.

14

Years	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Values	230	250	200	230	250	240	260	280	290	300

5. Construct \bar{X} and R control charts on separate graph papers.

14

Sample Nos.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mean (\bar{X})	43	49	37	44	45	40	55	60	40	50
Range (R)	5	6	7	8	4	3	7	8	9	10

[Given that $n = 5, A_2 = 0.58, D_3 = 0, D_4 = 2.11$]

OR

What is Time Series ? Explain the components of Time series.

14

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – II (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2018
ECONOMICS (New)
Money and Financial System

Day and Date : Monday, 17-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternative and rewrite the sentences : 14
- 1) Overdraft facility is given only on _____ account.
a) Fixed b) Saving
c) Current d) All of the above
 - 2) Generally banks pay high rate of interest on _____
a) Time deposit b) Saving deposit
c) Current deposit d) None of the above
 - 3) _____ is the secondary function of Commercial Banks.
a) Current Account b) Money transfer
c) Saving Account d) All of the above
 - 4) _____ Account has not provide a Pass book.
a) Fixed b) Current
c) Saving d) All of the above
 - 5) No frill account is related to _____
a) Labour b) NRI
c) Bank Manager d) All of the above
 - 6) Society for World Interbank Financial Telecommunication (SWIFT) was established in the year _____
a) 1982 b) 1970 c) 1975 d) 1973
 - 7) Credit creation increases _____
a) Demand of money b) Supply of money
c) National income d) All of the above
 - 8) In India Electronic Fund Transfer (NEFT) is implemented by RBI in the year _____
a) 2000 b) 2001 c) 2004 d) 2005

- 9) _____ is not plastic money.
a) Debit card b) Credit card c) Gift card d) Cheque
- 10) Liquidity of a bank implies _____
a) Cash credit
b) Credit creation
c) Capacity to produce cash on demand
d) All of the above
- 11) _____ is the basic principle of the Commercial Banks.
a) ATM facility b) Issue of cheque
c) Profitability d) Lending money
- 12) _____ is used to withdraw cash from account.
a) Cheque b) Debit card
c) Withdraw slip d) All of the above
- 13) If the primary deposits are large in Merchant Bank, the credit creation power of the bank will be _____
a) Increases b) Decreases c) Narrow d) Smaller
- 14) _____ creates lending and lending creates deposits.
a) Money transfer b) Capital
c) Deposits d) Investment
2. Answer the following question : 14
a) Describe difference between NEFT and RTGS.
b) Types of an account holders.
3. Write short notes : 14
a) Debit card
b) KYC.
4. Write the answer to **any one** of the following : 14
a) Importance of technology in banking sector.
b) Explain the secondary function of commercial banks.
5. Write the answer to **any one** of the following : 14
a) Describe the procedure for opening bank account.
b) Explain the process of credit creation and its limitations.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा :

१४

- १) अधिकर्ष सवलत ही _____ खात्यावर दिली जाते.
अ) मुदत ब) बचत क) चालू ड) वरीलपैकी सर्व
- २) सामान्यतः बँका _____ या ठेवीवर जास्त व्याजदर देतात.
अ) मुदत ठेवी ब) बचत ठेवी क) चालू ठेवी ड) वरीलपैकी नाही
- ३) _____ हे व्यापारी बँकाचे दुय्यम कार्य आहे.
अ) चालू खाते ब) पैसे पाठवणे क) बचत खाते ड) वरीलपैकी सर्व
- ४) _____ खात्याला खातेपुस्तिका (पासबुक) सुविधा बँकेकडून दिली जात नाही.
अ) मुदत ब) चालू क) बचत ड) वरीलपैकी सर्व
- ५) 'नो फ्रिल खाते' (मुलामारहित खाते) हे _____ शी संबंधित आहे.
अ) कामगार ब) अनिवासी भारतीय
क) बँक व्यवस्थापक ड) वरीलपैकी सर्व
- ६) विश्वस्तरीय आंतर बँकिंग वित्तीय दूरसंचार संस्थेची स्थापना _____ या वर्षी झाली.
अ) १९८२ ब) १९७० क) १९७५ ड) १९७३
- ७) पतपैशाच्या निर्मितीमुळे _____ मध्ये वाढ होते.
अ) पैशाची मागणी ब) पैशाचा पुरवठा
क) राष्ट्रीय उत्पन्न ड) वरीलपैकी सर्व
- ८) भारतात राष्ट्रीय इलेक्ट्रॉनिक निधी हस्तांतरण प्रणाली रिझर्व्ह बँकेकडून _____ या वर्षी अंमलात आणली.
अ) २००० ब) २००१ क) २००४ ड) २००५
- ९) _____ हे प्लॅस्टिक पैसा म्हणून ओळखले जात नाही.
अ) डेबिट कार्ड ब) क्रेडिट कार्ड
क) भेट कार्ड ड) धनादेश

- १०) बँकेची रोखता म्हणजे _____ होय.
 अ) रोख कर्जे
 ब) पतनिर्मिती
 क) ग्राहकाच्या मागणीनुसार रोख पैसा देण्याची क्षमता
 ड) वरीलपैकी सर्व
- ११) _____ हे व्यापारी बँकाचे मुख्य तत्त्व आहे.
 अ) ए.टी.एम. सुविधा
 ब) धनादेश देणे
 क) लाभता
 ड) कर्जदेणे
- १२) खात्यातून पैसे काढण्यासाठी _____ या वापर केला जातो.
 अ) धनादेश (चेक)
 ब) डेबिट कार्ड
 क) पैसे काढण्याची स्लिप
 ड) वरीलपैकी सर्व
- १३) जर व्यापारी बँकेच्या प्राथमिक ठेवी जास्त असतील तर बँकांची पत निर्माण करण्याची क्षमता _____
 अ) वाढेल
 ब) घटेल
 क) संकुचित होईल
 ड) कमी होईल
- १४) _____ कर्जे निर्माण करतात आणि कर्जे ठेवी निर्माण करतात.
 अ) पैसे पाठविणे
 ब) भांडवल
 क) ठेवी
 ड) गुंतवणूक
२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : १४
 अ) राष्ट्रीय इलेक्ट्रॉनिक निधी हस्तांतरण व तात्काळ निधी निपटान पद्धती यातील फरक लिहा.
 ब) बँक खातेदाराचे प्रकार.
३. टिपा लिहा : १४
 अ) डेबिट कार्ड
 ब) ग्राहक परिचय (के.वाय.सी.).
४. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
 अ) बँकिंग क्षेत्रातील तंत्रज्ञानाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 ब) व्यापारी बँकांची दुय्यम कार्ये स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा : १४
 अ) बँकेत ग्राहकाचे खाते उघडण्याची कार्यपद्धती लिहा.
 ब) पतनिर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा आणि पतनिर्मितीच्या मर्यादा सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. – II (Semester – IV) (Old) (CGPA) Examination, 2018
ENGLISH (Compulsory)
“Staying Ahead”

Day and Date : Monday, 10-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Rewrite the following sentences by using the correct options : **14**
- 1) My words are like the _____ , they do not set.
a) Comets b) Black holes c) Stars d) Suns
 - 2) The money-box is a _____ of worldly wisdom.
a) Tomb b) Monument c) Mountain d) Gem
 - 3) Philip Stanhope was the fourth _____ of Chesterfield.
a) Duke b) knight c) Earl d) Soldier
 - 4) The white men must treat the _____ of this land as their brothers.
a) men b) beasts c) martyrs d) politicians
 - 5) _____ was a famous British artist.
a) Cruikshank b) Falstaff c) Murdstone d) Tantalus
 - 6) The father advised the son to devote the two years to the pursuit of
a) Friends b) Perfection c) Wealth d) Assets
 - 7) ‘Leave this chanting and singing and telling of _____ !’
a) Lies b) Stories c) Beads d) Tales
 - 8) H. W. Longfellow says that the sight couldn’t follow the _____ of the arrow.
a) Shadow b) Quiver c) Flight d) Flash
 - 9) Deliverance ? Where is this deliverance to be _____ ?
a) Ground b) Found c) Sown d) Grown

- 10) The song was found in the _____ of a friend.
 a) Handset b) Clothes c) Heart d) Hearth
- 11) They went _____
 a) upstairs b) up stairs c) up stair d) up stairs
- 12) He wore the goggles, after he bought _____ in Mumbai.
 a) it b) them c) that d) this
- 13) The bell rang _____
 a) three time b) third times c) three times d) three timely
- 14) Bread and butter _____ my favourite dish.
 a) were b) are c) is d) have
2. Answer the following questions in **two to three** sentences **each (any seven)** : **14**
- 1) What was the proposal of the Great Chief ?
 - 2) Why did Robert Lynd feel that money box was a waste of time and money ?
 - 3) Why did Philip Stanhope write a letter to his son ?
 - 4) How did the Native Americans interpret the earth ?
 - 5) How has Robert Lynd defined the *self* ?
 - 6) What would a dull father recommend to his son ?
 - 7) What is the common destiny of the people in America ?
 - 8) What do you mean by the proverb 'Take care of the pence and the pounds will take care of themselves' ?
3. A) Answer the following questions in **fifty** words **each (any two)** : **8**
- 1) Where is God found according to Tagore ?
 - 2) What is the difference between the arrow and the song ?
 - 3) How is deliverance achieved ?
- B) Edit and rewrite the following paragraphs. Make necessary corrections in spellings, punctuations and grammar **(any two)** : **6**
- 1) edmund Spenser was one of the great poet of the English Renaissance he is mostly known for his fantasy poem The Faerie Queen an allegory of Queen Elizabeths reign he is also known for his cycle of love sonnets

- 2) the first two editions of John Donne's poems were published posthumously in 1633 and 1635 after having circulated widely in manuscript copies. Readers continue to find stimulus in his fusion of witty argument with passion, his dramatic rendering of complex states of mind, and his ability to make common words yield up rich poetic meaning.
 - 3) William Blake was born in London on November 28, 1757, to James a hosier and Catherine Blake. Two of his six siblings died in infancy from early childhood. Blake spoke of having visions – at four he saw God put his head to the window; around age nine while walking through the countryside he saw a tree filled with angels.
4. Answer **any one** of the following questions : **14**
- 1) Imagine that you have conducted an interview of Virat Kohli, the famous cricketer. Write a script of the interview by using questions and answers.
 - 2) You underwent an interview for the post of a teacher in English. Write the script of the interview consisting 7 to 8 questions and their suitable answers.
5. Make a detailed list of directions required for conducting a formal meeting along with the tips for Chairperson's responsibilities. **14**
-

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Part – II) (Semester – IV) (Old CGPA) Examination, 2018
BUSINESS ECONOMICS – II**

Day and Date : Tuesday, 11-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose correct alternative.

14

- 1) In a business cycle terminal point of recession is called as
a) depression b) recovery c) prosperity d) none of these
- 2) Schumpeter's theory of business cycle is known as _____ theory of business cycle.
a) Monetary b) Innovation c) International d) None of these
- 3) Value Added Tax is implemented in Maharashtra from _____ year.
a) 2001 b) 2005 c) 2010 d) 2017
- 4) _____ are the scope of Public Finance.
a) Public Revenue b) Public Expenditure
c) Public Debt d) All above
- 5) Direct taxes are basically
a) progressive b) regressive c) proportional d) none of these
- 6) Purchasing power parity theory of exchange rate is propounded by
a) Recardo b) Malthus
c) Gustav Cassel d) None of these
- 7) _____ State implemented VAT firstly in India.
a) Maharashtra b) Hariyana c) Karnataka d) None of these
- 8) When current expenditure is less than current revenue is called _____ budget.
a) deficit b) surplus c) balanced d) none of these
- 9) Public Expenditure is related with _____ expenditure.
a) Private b) Personal c) Government d) None of these

P.T.O.

- 10) Comparative cost theory of International Trade is propounded by
 - a) Ohlin
 - b) Malthus
 - c) Recardo
 - d) None of these

- 11) “Business cycle is purely monetary phenomenon” this statement made by
 - a) Schumpeter
 - b) Hawtray
 - c) Keynes
 - d) None of these

- 12) Terms of Trade = $\frac{\text{Index of Export Price}}{\text{Index of import price}} \times 100$
 - a) Index of import price
 - b) Index of internal price
 - c) Index of external price
 - d) None of these

- 13) _____ debts are called as funded debt.
 - a) Long term
 - b) Short term
 - c) Medium term
 - d) None of these

- 14) Incidence of tax and burden of tax falls on different person is called _____ tax.
 - a) Direct
 - b) Indirect
 - c) Direct and indirect
 - d) None of these

- 2. Answer the following questions briefly.
- a) Explain the kinds of Public Debt. 7
- b) Explain the causes of growth of Public Expenditure. 7

- 3. Write short notes on.
- a) Balance of Payment. 7
- b) Scope of public finance. 7

- 4. Answer **any one** of the following. 14
- a) Explain the Hawtreys’ theory of business cycle.
- b) Explain advantages and disadvantages of International Trade.

- 5. Answer **any one** of the following. 14
- a) What is direct tax ? Explain its merits and demerits of direct tax.
- b) Explain Recardian theory of international trade.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा.

१४

- १) घसरणीच्या तळबिंदुला व्यापार चक्रात _____ असे म्हणतात.
अ) मंदी ब) पुनरुज्जीवन क) तेजी ड) यापैकी नाही
- २) शुम्पीटरचा व्यापारचक्राचा सिद्धांत _____ व्यापार चक्राचा सिद्धांत म्हणून ओळखला जातो.
अ) चलनजन्य ब) नवनिर्मितीचा क) आंतरराष्ट्रीय ड) यापैकी नाही
- ३) महाराष्ट्रात मुल्य वर्धित कर _____ साली अंमलात आणला.
अ) २००१ ब) २००५ क) २०१० ड) २०१७
- ४) _____ हे सार्वजनिक आयव्ययाचे व्याप्ती आहेत.
अ) सार्वजनिक उत्पन्न ब) सार्वजनिक खर्च
क) सार्वजनिक कर्ज ड) वरीलपैकी सर्व
- ५) प्रत्यक्ष कर हे मुलत: _____ असतात.
अ) प्रगतशील ब) प्रतिगामी क) प्रमाणशीर ड) यापैकी नाही
- ६) क्रयशक्ती समता सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
अ) रिकार्डो ब) माल्थस
क) गुस्ताव कॅसल ड) यापैकी नाही
- ७) _____ हे राज्य भारतात सर्व प्रथम व्हॅट कराची अंमलबजावणी केली.
अ) महाराष्ट्र ब) हरियाणा
क) कर्नाटक ड) यापैकी नाही
- ८) ज्योवेळी चालु खर्च चालु उत्पन्नापेक्षा कमी असते त्यास _____ अंदाजपत्रक असे म्हणतात.
अ) तुटीचा ब) आधिक्याचा
क) समतोल ड) यापैकी नाही
- ९) सार्वजनिक खर्च _____ खर्चाशी निगडित आहे.
अ) खाजगी ब) वैयक्तिक क) सरकारी ड) यापैकी नाही
- १०) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा तुलनात्मक खर्चाचा सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
अ) ओहलीन ब) माल्थस
क) रिकार्डो ड) यापैकी नाही
- ११) “व्यापार चक्र ही संपूर्ण चलनविषयक घटना आहे ” हे विधान _____ यांनी केले.
अ) शुम्पीटर ब) हॉट्टे क) केन्स ड) यापैकी नाही

- १२) व्यापार शर्ती = $\frac{\text{निर्यात मुल्याचा निर्देशांक}}{\text{आयात मुल्याचा निर्देशांक}} \times १००$
- अ) आयात मुल्याचा निर्देशांक ब) अंतर्गत मुल्याचा निर्देशांक
क) बहिर्गत मुल्याचा निर्देशांक ड) यापैकी नाही
- १३) _____ कर्जास निधीक कर्जे असे म्हणतात.
अ) दिर्घकालीन ब) अल्पकालीन
क) मध्यम कालीन ड) यापैकी नाही
- १४) करभार व कराघात दोन्ही भिन्न व्यक्तीवर पडत असतील तर त्यास _____ कर असे म्हणतात.
अ) प्रत्यक्ष ब) अप्रत्यक्ष
क) प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष ड) यापैकी नाही
२. खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
अ) सार्वजनिक कर्जाचे प्रकार सांगा. ७
ब) सार्वजनिक कर्ज वाढीची कारणे सांगा. ७
३. टिपा लिहा.
अ) व्यवहार तोल. ७
ब) सार्वजनिक आयव्ययाची व्याप्ती. ७
४. खालीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा. १४
अ) हॉट्ट्रेचा व्यापारचक्राचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे फायदे, तोटे सांगा.
५. खालीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा. १४
अ) प्रत्यक्ष कर म्हणजे काय ? प्रत्यक्ष कराचे गुण-दोष सांगा.
ब) रिकार्डोचा आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.Com. II (Semester – IV) (CGPA) Examination, 2018
CORPORATE ACCOUNTING (Old)**

Day and Date : Wednesday, 12-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- N.B. :** 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Use of calculator is allowed.*

1. Choose the correct alternative from the following :

14

- 1) Issue of debentures is a _____ of fund.
- a) Source b) Application
c) Transfer d) Reduction
- 2) Decrease in working capital is shown under _____ in fund flow statement.
- a) Source of fund b) Application of fund
c) Funds from operation d) Balance Sheet
- 3) Net working capital means _____
- a) Current assets – current liabilities
b) Assets – liabilities
c) Assets – current liabilities
d) Fixed assets – current liabilities
- 4) As per Section _____ of the Companies Act, all revenue taxes, ceases etc. payable within 12 months next before commencement of winding up are the preferential creditors.
- a) 530 b) 540
c) 561 d) 560

P.T.O.

13) In case of preference shares, rate of dividend is _____

- a) Fixed
- b) Unfixed
- c) Increasing
- d) Decreasing

14) Unless otherwise stated debentures are presumed to be _____

- a) Secured loan
- b) Unsecured loan
- c) Current liabilities
- d) Current assets

2. Write short note : 14

- a) Necessity of valuation of shares.
- b) Liquidator’s remuneration.

3. a) Following is the Balance Sheet of Asha Co. Ltd. as on 31-3-2016. 7

Balance Sheet

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
20000 shares of Rs. 10 each	2,00,000	Land and building	75,000
General reserves	50,000	Plant and machinery	80,000
Crs.	50,000	Trade marks	10,000
Workmen’s saving A/c	50,000	Stock	1,00,000
P and L A/c	25,000	Drs.	54,000
		Investment	20,000
		Cash at bank	20,000
		Preliminary exp.	16,000
	3,75,000		3,75,000

Find out intrinsic value after taking into account.

a) Market value of assets as follows :

Rs.

Land and building	1,50,000
Plant and machinery	1,00,000
Trade mark	8,000

- b) Interest payable to creditors Rs. 1,000/-
- c) Bad debts amounted to Rs. 2,000.
- d) Investment are worth Rs. 16,000.

- b) From the following information prepare a statement showing changes in working capital.

7

Liabilities	2015	2016	Assets	2015	2016
	(Rs.)	(Rs.)		(Rs.)	(Rs.)
Equity capital	1,40,000	1,40,000	Fixed asset	90,000	87,000
Reserves	74,000	1,05,000	Cash	75,000	97,000
Sundry Crs.	32,000	35,000	Sundry Drs.	43,000	40,000
Wages outstanding	3,000	4,000	Inventory	49,000	58,000
Bills payable	11,000	3,000	Prepaid rent	3,000	5,000
	2,60,000	2,87,000		2,60,000	2,87,000

4. Following are the Balance Sheets of Pune Ltd. as on 31st Dec. 2015 and 31st Dec. 2016.

14

Balance Sheets

Liabilities	2015	2016	Assets	2015	2016
	(Rs.)	(Rs.)		(Rs.)	(Rs.)
Share capital	1,00,000	1,50,000	Plant and Mach.	2,00,000	2,50,000
Preference share	1,00,000	1,20,000	Land and Bldg.	1,50,000	1,35,000
Capital			Furniture	50,000	40,000
General Reserve	50,000	70,000	Debtors	60,000	80,000
P and L A/c	70,000	90,000	Stock	55,000	1,23,000
Sundry Crs.	1,20,000	1,50,000	Cash	5,000	17,000
B.O.D.	50,000	30,000	Dis. on issue		
Provision for tax	30,000	40,000	of equity share	–	5,000
	5,20,000	6,50,000		5,20,000	6,50,000

Set P

Additional information :

- 1) All fixed assets are subject to depreciation at 10% on the opening balance.
- 2) Preference shares are issued in part consideration of the new machinery purchased. The balance of the amount due of the new machine is paid in cash.
- 3) Taxes paid during the year Rs. 35,000.
- 4) Interim dividend paid Rs. 15,000.
- 5) During the year furniture of Rs. 5,000 is destroyed by fire.

You are required to prepare :

- a) Fund flow statement.
- b) Schedule of changes in working capital.
- c) All other necessary accounts.

OR

Calculate the fair value of shares of Sunrise Ltd. on the basis of following balance sheet and additional information.

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
5000 equity shares of Rs. 100 each	5,00,000	Sundry assets	9,80,000
Reserve and surplus	3,50,000	Preliminary exp.	20,000
12% debentures	1,00,000		
Current liabilities	50,000		
	10,00,000		10,00,000

Additional information :

- a) Normal rate of return 20%.
- b) Average profit of the co. before tax – 3,00,000
- c) The rate of tax – 30%.
- d) Transfer to reserve is Rs. 25,000 per year.

5. XYZ Ltd. issued on 1st April 2005 Rs. 1,00,000 8% debentures at 5% discount and repayable at the end of 10th year at a premium of 4%. The sinking fund was created by transferring Rs. 10,000 from profit and it was invested in 10% Government Securities. Accounts are closed on 31st March show :

14

- a) Sinking Fund Account
- b) Sinking Fund Investment A/c.
- c) Int. on Sinking Fund Investment A/c for 1st three years.

OR

Star Ltd. went into voluntary liquidation on 31st March 2016 on which date its position was as follows.

Balance Sheet

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
2000 equity shares of 100 each	2,00,000	Cash at bank	1,700
Loans :		Machinery	40,000
Secured by machinery	30,000	Furniture	10,000
Secured by floating charge	20,000	Stock	1,00,000
Creditors		Debtors	1,80,000
(1000 preferential)	1,51,000	Investment	5,000
		P and L A/c	64,300
	4,01,000		4,01,000

Additional information :

- 1) The secured creditors holding charge over machinery realised it for Rs. 35,000.
- 2) Other assets realised at par except there were bad debts of Rs. 10,000.
- 3) Investment fetched nothing.
- 4) The liquidator's remuneration is 2% on assets realised by him.

Prepare liquidator's final statement of A/c.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – II (Semester – IV) (Old – CGPA) Examination, 2018
FUNDAMENTALS OF ENTREPRENEURSHIP

Day and Date : Thursday, 13-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternative from among the given alternatives. 14
- 1) The scheme of Starting District Industries centre was initiated by
 - a) State Government
 - b) Central Government
 - c) District Administration
 - d) None of these
 - 2) District Industries Centre functions for the development of _____ industries.
 - a) small and rural industries
 - b) large scale industries
 - c) medium scale industries
 - d) all types of industries
 - 3) Vocational training to unemployed people is given by District Industries Centres for
 - a) employment generation
 - b) starting large scale industry
 - c) self employment
 - d) none
 - 4) Developing industrial zones in the State is the function of
 - a) District Industries Centre [DIC]
 - b) Maharashtra Entrepreneurship Development Centre [MEDC]
 - c) Maharashtra Industrial Development Corporation
 - d) None of these
 - 5) As per 2006 Act, the investment limit in small scale industries, where manufacturing is undertaken, is more than _____ and upto _____.
 - a) 25 lakhs upto 5 crores
 - b) 10 lakhs upto 1 crore
 - c) 60 lakhs upto 75 lakhs
 - d) 10 lakhs upto 2 crores
 - 6) An Industry which is suffering loss for continuous _____ years and more is known as sick industry.
 - a) Four
 - b) Two
 - c) Five
 - d) Ten

- 7) _____ supply of capital is the main reason of industrial sickness.
a) Sufficient b) Insufficient c) More d) Less
- 8) The participation of _____ is prominent in self help groups.
a) Male members b) Prospective entrepreneurs
c) Female members d) Government
- 9) The National Small Industries Corporation is established in the year
a) 1999 b) 1960 c) 1978 d) 1955
- 10) Due to Small Scale Industries, the _____ economy gets a boost in development.
a) Rural b) Urban c) State d) Central
- 11) _____ is not the role of Government in promoting small scale industries.
a) Providing training b) Helping in marketing
c) Taking over the industry d) Electricity supply
- 12) The scheme of establishing district industries centre started in
a) 1960 b) 1965 c) 1975 d) 1978
- 13) J.R.D. Tata is the founder of _____ company.
a) Air India b) Reliance India
c) Infosys d) Microsoft
- 14) _____ is the founder of Reliance Industries.
a) Mukesh Ambani b) Dhirubhai Ambani
c) Anil Ambani d) Tina Ambani
2. Write short notes on. 14
a) The objectives of District Industries Centre.
b) Define Small Scale Industries.
3. Answer in brief. 14
a) Explain the major symptoms of sick industries.
b) Explain the objectives of Maharashtra industrial development corporation.
4. Answer **any one** of the following. 14
a) Explain in detail the functions of Maharashtra Industrial Development Corporation [MIDC].
b) Define Industrial sickness and explain in detail in reasons of industrial sickness.
5. Answer **any one** of the following. 14
a) Explain the need of Small Scale Industries in the economic and industrial development of the country.
b) Explain the contribution of J.R.D. Tata as a successful entrepreneur.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खाली दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा. १४
- १) जिल्हा उद्योग केंद्र स्थापन करण्याची योजना _____ सुरू केली.
अ) राज्य सरकारने ब) केंद्र सरकारने क) जिल्हा प्रशासनाने ड) यापैकी नाही
- २) जिल्हा उद्योग केंद्रे ही _____ उद्योगांच्या विकासासाठी कार्य करतात.
अ) लघु आणि ग्रामीण ब) मोठ्य आकाराच्या
क) मध्यम आकाराच्या ड) सर्व
- ३) जिल्हा उद्योग केंद्राद्वारे किमान कौशल्य प्रशिक्षण बेरोजगार व्यक्तींना _____ दिले जाते.
अ) रोजगार निर्मितीसाठी ब) मोठा उद्योग स्थापण्यासाठी
क) स्वयं रोजगारासाठी ड) यापैकी कोणतेही नाही
- ४) राज्यात औद्योगिक वसाहती स्थापन करणे हे _____ कार्य होय.
अ) जिल्हा उद्योग केंद्राचे
ब) महाराष्ट्र राज्य उद्योजकता विकास केंद्राचे
क) महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाचे
ड) यापैकी नाही
- ५) २००६ च्या कायदानुसार, ज्या लघु उद्योगात उत्पादनाचे कार्य चालते त्या उद्योगातील भांडवली गुंतवणूक _____ पेक्षा जास्त ते _____ पर्यंत असावी.
अ) २५ लक्ष ते ५ कोटी ब) १० लक्ष ते १ कोटी
क) ६० लक्ष ते ७५ लक्ष ड) १० लक्ष ते २ कोटी
- ६) एखाद्या उद्योगाला सतत _____ वर्षांपेक्षा अधिक काळ तोटा होत असेल, तर त्या उद्योगाला आजारी उद्योग म्हणतात.
अ) चार ब) दोन क) पाच ड) दहा
- ७) _____ वित्त पुरवठा हे उद्योगांच्या आजारपणाचे महत्वाचे कारण ठरते.
अ) पुरेसा ब) अपुरा क) अधिक ड) कमी
- ८) बचत गटामध्ये मुख्यतः _____ सहभाग असतो.
अ) पुरुष सदस्यांचा ब) संभाव्य उद्योजकांचा
क) महिला सदस्यांचा ड) शासनाचा
- ९) राष्ट्रीय लघु उद्योग महामंडळाची स्थापना _____ साली झाली.
अ) १९९९ ब) १९६० क) १९७८ ड) १९५५
- १०) लघु उद्योगांमुळे _____ अर्थव्यवस्थेच्या विकासाला चालना मिळते.
अ) ग्रामीण ब) शहरी क) राज्य ड) केंद्रीय

Seat No.	
-------------	--

Set

P

B.Com. – II (Semester – IV) (CGPA) Examination, 2018
BUSINESS STATISTICS (Old)

Day and Date : Friday, 14-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Total Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Each question carries equal marks.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**
4) **Use of soundless calculators is allowed.**
5) **Graph papers will be supplied on request.**

1. Choose the most appropriate alternative amongst the given for **each** question : **14**

- I) If two events A and B cannot occur simultaneously, then they are called as
a) Independent events b) Mutually exclusive events
c) Equally likely events d) None of these
- II) Probability of an impossible event is equal to
a) 0 b) 1 c) 0.5 d) None of these
- III) Variance of a Binomial distribution is given by
a) np b) nq c) npq d) None of these
- IV) ${}^n C_r = ?$
a) $\frac{n!}{r!(n-r)!}$ b) $\frac{r!}{n!(n-r)!}$ c) $\frac{(n-r)!}{r!n!}$ d) None of these
- V) Mean deviation in normal distribution with mean M and S.D. is given by
a) $\frac{5}{4}\sigma$ b) $\frac{4}{5}\sigma$ c) $\frac{4}{3}\sigma$ d) None of these
- VI) Normal curve is a
a) U shaped b) V shaped c) Bell shaped d) None of these
- VII) Variations due to use of substandard raw material is a _____ cause.
a) Natural b) Assignable c) Tolerable d) None of these

B) Explain in detail progressive averages method. Following are the infant mortality rates in a region from 1922 to 1931. Find the progressive averages from the following : 7

Year : 1922 23 24 25 26 27 28 29 30 31
Infant mortality : 77, 69, 75, 75, 70, 70, 65, 74, 60, 66

4. Attempt **any one** of the following : 14

A) What are the components of time series ? Explain each of these in brief.

Calculate 5-yearly moving averages for the following time series. Plot the actual and trend values on the same graph paper.

Year : 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Values : 78, 67, 107, 142, 152, 155, 160, 177, 155, 163

B) Define Laspeyre’s, Paache’s and Fisher’s index numbers. Calculate Laspeyre’s, Paache’s and Fisher’s price index numbers from the following data treating 1933 as a base year.

Commodity	1933		1934	
	Prize	Quantity	Prize	Quantity
Wheat	170	562	72	632
Rice	192	535	70	756
Sugar	195	639	95	926
Ghee	187	128	92	255
Fuel	185	542	92	632
Gold	150	217	180	314

5. Attempt **any one** of the following : 14

A) Define normal distribution. Also define standard normal variate. State mean and variance of SNV. State various properties of normal curve.

B) What is a control chart ? On what principle control limits of control chart are based. Give the construction of \bar{X} and R-charts.

For the following data construct \bar{X} and R-charts and comment on the findings.

Sample No. : 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Mean \bar{X} : 11.2, 11.8, 10.8, 11.6, 11.0, 9.6, 10.4, 9.6, 10.6, 10.0
Range R : 7, 4, 8, 5, 7, 4, 8, 4, 7, 9

(Given, for $n = 5$, $A_z = 0.58$, $D_3 = 0$, $D_4 = 2.11$)

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. II (Semester – IV) (CGPA) (Old) Examination, 2018
MONEY AND FINANCIAL SYSTEM

Day and Date : Monday, 17-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative and rewrite the sentences. 14

- 1) _____ are the demand deposits accepted by the banks.
a) Fixed deposits account b) Recurring deposits account
c) Saving account d) None of the above
- 2) _____ is the primary function of commercial banks.
a) Money transfer b) Investment
c) Promote to cashless economy d) Lending money
- 3) Overdraft facility is given only on _____ account.
a) current b) saving
c) fixed d) all of the above
- 4) Demand draft is always
a) cross b) open
c) bearer d) all of the above
- 5) _____ is the types of bank account holder.
a) Joint account b) Personal account
c) Minor's account d) All of the above
- 6) Liquidity of a bank implies
a) Credit creation
b) Cash credit
c) Capacity to produce cash on demand
d) None of these
- 7) ATM means
a) Automated Teller Machine b) Automated Teller Money
c) Automated Tailar Machine d) None of these

- 8) _____ banks are creates credit money.
a) RBI b) NABARD c) Commercial d) None of these
- 9) The objectives of KYC norms are
a) Risk management
b) Keeping of customer account transaction
c) Determination of customer acceptance policy
d) All of the above
- 10) _____ is the basic principle of the Commercial Banks.
a) Safety b) Liquidity
c) Profitability d) All of the above
- 11) Society for World Interbank Financial Telecommunication (SWIFT) was established in the year
a) 1971 b) 1972 c) 1973 d) 1974
- 12) SWIFT is a working of _____ Institute.
a) Commercial b) Industrial c) Co-operative d) Banking
- 13) No frills account opening to eligible are
a) farm labour b) self employed person
c) unorganised sector employee d) all of the above
- 14) Core banking concept is used for
a) Banking service
b) Bank service extension
c) Group of bank branch to connect through internet
d) None of these
2. Answer the following questions.
- A) Explain the process of opening bank account. 7
B) Explain the limitation of credit creation. 7
3. Write short notes.
- A) Types of bank account holders. 7
B) Methods of remittance. 7
4. Answer **any one** of the following. 14
A) Explain the lending principles of Commercial Banks.
B) Explain the importance of technology in banking.
5. Answer **any one** of the following. 14
A) Explain the function of Commercial Banks.
B) What is debit card ? Explain the merits and demerits of debit card.

- ९) ग्राहक परिचयाचे उद्देश म्हणजे
 अ) जोखीम प्रबंधन
 ब) ग्राहक व्यवहाराच्या नोंदी
 क) ग्राहक स्वीकृती धोरण ठरविणे
 ड) वरील सर्व
- १०) _____ हे व्यापारी बँकाचे मुख्य तत्व आहे.
 अ) सुरक्षितता ब) रोखता क) लाभता ड) वरील सर्व
- ११) विश्वस्तरीय आंतर बँकिंग वित्तीय दूरसंचार संस्थेची स्थापना _____ या वर्षी झाली.
 अ) १९७१ ब) १९७२ क) १९७३ ड) १९७४
- १२) स्विफ्ट ही एक _____ संस्था म्हणून कार्य करते.
 अ) व्यापारी ब) औद्योगिक क) सहकारी ड) बँकिंग
- १३) मुलामारहित खाते उघडण्यास _____ हे पात्र असतात.
 अ) शेत मजुर ब) स्वयंरोजगारीत व्यक्ती
 क) असंघटीत क्षेत्रातील कामगार ड) वरील सर्व
- १४) कोर बँकिंग ही संकल्पना _____ साठी वापरली जाते.
 अ) बँकिंग सेवेसाठी
 ब) बँक सेवा विस्तारासाठी
 क) इंटरनेटद्वारे जोडलेल्या बँक शाखा समूहासाठी
 ड) यापैकी नाही
२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :
 अ) बँक खाते उघडण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा. ७
 ब) पतनिर्मितीच्या मर्यादा स्पष्ट करा. ७
३. टिपा लिहा :
 अ) बँक खातेधारकांचे प्रकार. ७
 ब) निधी स्थानांतरणाच्या पद्धती. ७
४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
 अ) व्यापारी बँकांची कर्ज विषयक तत्वे स्पष्ट करा.
 ब) बँकिंग क्षेत्रातील तंत्रज्ञानाचे महत्व स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
 अ) व्यापारी बँकाची कार्ये स्पष्ट करा.
 ब) डेबीट कार्ड म्हणजे काय ? डेबीट कार्डचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. III (Semester – V) (CBCS) (New) Examination, 2018
BUSINESS REGULATORY FRAMEWORK

Day and Date : Monday, 3-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternatives.

14

- 1) Limited Liability Partnership Act was passed in the year
A) 2008 B) 2002 C) 2005 D) 1986
- 2) Set of rules governing human behaviour is
A) Law B) Contract C) Agreement D) Promise
- 3) Promises forming consideration for each other form
A) Contract B) Agreement C) Performance D) None of these
- 4) Proposal when accepted becomes
A) Contract B) Agreement C) Promise D) None of these
- 5) Contract becomes _____ due to mistake.
A) Valid B) Voidable C) Illegal D) Void
- 6) Agreement without consideration is
A) Valid B) Voidable C) Illegal D) Void
- 7) Consideration must be given at the desires of
A) Promisee B) Promisor C) Any person D) None of these
- 8) Breach of Contract before time of performance is called as
A) Actual breach B) Anticipatory breach
C) Breach of Promise D) None of these
- 9) Sale of Goods Act was passed in the year
A) 1872 B) 1986 C) 1956 D) 1930
- 10) Stipulation subsidiary for contract of sale is
A) Warranty B) Condition C) Guarantee D) None of these
- 11) Unpaid seller has right against
A) Buyer B) Goods
C) Buyer and Goods D) None of these

- 12) Auction sale is completed by
 A) Contract B) Agreement
 C) Fall of third hammer D) Fall of fifth hammer
- 13) Right to Information Act was passed in year
 A) 1872 B) 1930 C) 2000 D) 2005
- 14) Under Right to Information Act information relating to life and liberty of any person must be given in
 A) 30 days B) 48 hours C) 48 days D) 1 month

2. Write notes on. 14
 1) Limited Liability Partnership.
 2) Consideration.

3. Write notes on. 14
 1) Essentials of Contract of Sale.
 2) Right to Information.

4. Explain – “Every Contract is agreement, but every agreement is not contract.” 14
 OR

Who is Unpaid seller ? What are his rights ?

5. Explain Capacity of Parties for Contract. 14
 OR

Explain Constitution, powers and functions of State Information Commission.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा. १४
- १) मर्यादित जबाबदारीच्या भागीदारीचा कायदा _____ साली पारित झाला.
 अ) २००८ ब) २००२ क) २००५ ड) १९८६
- २) मानवी वर्तनाचे नियमन करणाऱ्या नियमांचा संच म्हणजे
 अ) कायदा ब) करार क) ठराव ड) वचन

- ३) एकमेकांची प्रतिफलं बनणाऱ्या वचनांनी _____ तयार होतो.
अ) करार ब) ठराव क) पुर्तता ड) यापैकी नाही
- ४) प्रस्तावाची स्विकृती केल्यास त्यापासून _____ तयार होतो.
अ) करार ब) ठराव क) वचन ड) यापैकी नाही
- ५) चूकीमुळे करार _____ बनतो.
अ) वैध ब) वर्जनीय क) बेकायदेशीर ड) व्यर्थ
- ६) प्रतिफलाशिवाय झालेले करार _____ असतात.
अ) वैध ब) वर्जनीय क) बेकायदेशीर ड) व्यर्थ
- ७) प्रतिफल _____ च्या इच्छेनुसार असावे लागते.
अ) प्रस्तावता ब) प्रस्तावक क) कोणताही व्यक्ती ड) यापैकी नाही
- ८) पूर्तवेच्या वेळेअगोदर झालेल्या करारभंगास _____ म्हणतात.
अ) प्रत्यक्ष करारभंग ब) मुदतपूर्व करारभंग
क) वचनभंग ड) यापैकी नाही
- ९) मालविक्रिया कायदा _____ साली पारित झाला.
अ) १८७२ ब) १९८६ क) १९५६ ड) १९३०
- १०) मालविक्रिया करारासाठी पूरक असणाऱ्या अटीस _____ म्हणतात.
अ) दुय्यम अट ब) प्रमुख अट क) हमी ड) यापैकी नाही
- ११) अदत विक्रेत्याला _____ विरुद्ध हक्क असतात.
अ) खरेदीदार ब) माल
क) खरेदीदार आणि माल ड) यापैकी नाही
- १२) लिलावाने मालाची विक्री _____ ने पूर्ण होते.
अ) करार ब) ठराव
क) हातोडीचा तिसरा टोल ड) हातोडीचा पाचवा टोल
- १३) माहितीच्या अधिकाराचा कायदा _____ साली पारित झाला.
अ) १८७२ ब) १९३० क) २००० ड) २००५
- १४) माहितीच्या अधिकाराच्या कायद्यानुसार व्यक्तीच्या जिवित अथवा स्वातंत्र्याची माहिती _____ मध्ये द्यावी लागते.
अ) ३० दिवस ब) ४८ तास क) ४८ दिवस ड) १ महिना

२. टिपा लिहा. १४
- १) मर्यादित जबाबदारीची भागीदारी.
- २) प्रतिफल.
३. टिपा लिहा. १४
- १) मालविक्रिच्या करारासाठी आवश्यक घटक.
- २) माहितीचा अधिकार.
४. “प्रत्येक करार हा ठराव असतो, परंतु प्रत्येक ठराव हा करार नसतो” – स्पष्ट करा. १४
- किंवा
- अदत विक्रेता म्हणजे कोण ? त्याचे हक्क स्पष्ट करा.
५. करार प्रात्रता म्हणजे काय ते स्पष्ट करा. १४
- किंवा
- राज्य माहिती आयोगाची रचना, अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
-

- 10) The formula to calculate economic growth from 2016 to 2017 is given by
- $[(GDP_{2017} + GDP_{2016})/GDP_{2016}] * 100$
 - $[(GDP_{2017} - GDP_{2016}) * GDP_{2016}] * 100$
 - $[(GDP_{2017} - GDP_{2016})/GDP_{2016}] * 100$
 - $[GDP_{2017} - GDP_{2016}] * 100$
- 11) _____ is below the income that secures the bare essentials of food, clothing and shelter.
- Income inequality
 - Absolute poverty
 - Sen's poverty index
 - Purchasing-power poverty
- 12) The unemployment rate is the
- Total unemployed persons divided by labor force
 - Total employment divided by population
 - Labor force divided by population
 - Unemployed divided by employed
- 13) Disguised unemployment refers to
- When marginal revenue productivity of labor is zero
 - The same as seasonal unemployment of LDC
 - The rigid factor proportions in agriculture and industry
 - The capital formation and the level of technology remaining constant
- 14) Lewis's theory of economic development refers to
- Unlimited supply of labour at subsistence wage level
 - Higher expected income in urban areas
 - Better infrastructure in urban areas
 - The availability of labor-intensive jobs in urban areas
2. Answer the following questions in short :
- Explain in brief, Rostow's stages of economic growth. 7
 - Discuss the causes of economic inequality in India. 7
3. Write short notes :
- Human Development Index. 7
 - Parallel Economy. 7
4. Answer **any one** of the following question : 14
- Explain the role of human resource in economic development.
- OR
- Define unemployment; discuss measures to increase employment opportunities in India.
5. Answer **any one** of the following question : 14
- Describe Malthusian theory of economic development.
- OR
- What is meant by economics development ? Discuss the factors affecting economic development.

- १०) २०१६ ते २०१७ या कालावधीतील आर्थिक वृद्धी _____ सूत्रानुसार मोजता येते.
- अ) $[(जीडीपी_{२०१७} + जीडीपी_{२०१६})/जीडीपी_{२०१६}] * १००$
 ब) $[(जीडीपी_{२०१७} - जीडीपी_{२०१६}) * जीडीपी_{२०१६}] * १००$
 क) $[(जीडीपी_{२०१७} - जीडीपी_{२०१६})/जीडीपी_{२०१६}] * १००$
 ड) $[जीडीपी_{२०१७} - जीडीपी_{२०१६}] * १००$
- ११) अन्न, वस्त्र आणि निवारा या मूलभूत गरजा पूर्ण करण्यासाठी आवश्यक उत्पन्न पातळी पेक्षा कमी उत्पन्न म्हणजे
- अ) उत्पन्न विषमता
 ब) निरपेक्ष दारिद्र्य
 क) सेन यांचा दारिद्र्य निर्देशांक
 ड) क्रय शक्ती दारिद्र्य
- १२) बेरोजगारीचा दर म्हणजे
- अ) एकूण बेरोजगार भागिले कामगार दल
 ब) एकूण रोजगार भागिले लोकसंख्या
 क) कामगार दल भागिले लोकसंख्या
 ड) एकूण बेरोजगार भागिले एकूण रोजगार
- १३) प्रच्छन्न (छुपी) बेरोजगारी म्हणजे
- अ) श्रामिकाची सीमांत उत्पादकता शून्य असणे
 ब) अल्प विकसित देशातील हंगामी बेरोजगारी
 क) कृषी व उद्योगातील ताठर घटक प्रमाण
 ड) स्थिर तंत्रज्ञान पातळी व भांडवल निर्मिती
- १४) लेविस यांचा आर्थिक विकासाचा सिद्धांत _____ शी संबंधित आहे.
- अ) निर्वाह वेतन दरावर श्रमिकांचा पुरवठा अमर्याद असतो
 ब) शहरात मिळणारे अधिकचे अपेक्षित उत्पन्न
 क) शहरातील उत्कृष्ट आधारभूत संरचना
 ड) शहरात उपलब्ध श्रमप्रधान नोकरीच्या संधी
२. खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा :
- अ) रोस्टोच्या आर्थिक वृद्धीच्या अवस्था स्पष्ट करा. ७
 ब) भारतातील आर्थिक विषमतेच्या कारणांची चर्चा करा. ७
३. टीपा लिहा :
- अ) मानव विकास निर्देशांक. ७
 ब) समांतर अर्थव्यवस्था. ७
४. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- अ) आर्थिक विकासातील मानव संसाधनाची भूमिका स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) बेरोजगारीची व्याख्या सांगून, भारतात रोजगार संधी वाढवण्यासाठी योजल्या जाणाऱ्या उपायांची चर्चा करा.
५. खालील पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- अ) माल्थसच्या आर्थिक विकास सिद्धांताचे विश्लेषण करा.
 किंवा
 ब) आर्थिक विकास म्हणजे काय ? आर्थिक विकासावर परिणाम करण्याच्या घटकांची चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. – III (Semester – V) (New – CBCS) Examination, 2018
CO-OPERATIVE DEVELOPMENT

Day and Date : Wednesday, 5-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Total Marks : 70

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Co-operation is _____ type of organisation.
a) Compulsory b) Voluntary c) Political d) None of these
- 2) _____ is known as father of Co-operative Movement.
a) Schulze b) Raiffeisen c) Robert Owen d) William King
- 3) England is famous for _____ co-operative societies.
a) Credit b) Consumer c) Dairy d) Agricultural
- 4) The directors of the co-operative society was selected from
a) Citizens b) Social workers
c) Members d) Government
- 5) Dairy co-operative societies have succeed in
a) Germany b) Israil c) India d) Denmark
- 6) The Rochdale equitable pioneers society is related with the _____ country.
a) Israil b) India c) England d) Germany
- 7) A first country to start Co-operative Credit Movement in a world is
a) India b) Germany c) England d) Denmark
- 8) National Bank for Agriculture and Rural Development (NABARD) was established in the year
a) 1960 b) 1947 c) 1982 d) 1975
- 9) The minimum number of members required for registration of co-operative society is
a) 8 b) 12 c) 10 d) 20

P.T.O.

- 10) Maharashtra State Co-operative Society Act was passed in the year
a) 1950 b) 1904 c) 1960 d) 1991
- 11) National Co-operative Development Corporation was established in the year
a) 1890 b) 1963 c) 1971 d) 1912
- 12) The first Co-operative Act was passed in India in the year
a) 1951 b) 1904 c) 1947 d) 1844
- 13) Vaikunthlal Mehta National Institute of Co-operative Management is located at
a) Pune b) Mumbai c) Kolhapur d) Chennai
- 14) _____ means importing knowledge about the principles, aims and practice of co-operation among people and developing co-operative ability to work together.
a) Co-operative Act, 1960 b) Co-operative Society
c) Co-operative Education d) None of these
2. Write short notes :
- a) Features of Co-operation **7**
b) Agricultural Co-operative in Israel. **7**
3. Write short answers :
- a) Explain in brief Credit Co-operative Movement in Germany. **7**
b) Discuss about National Co-operative Union of India. **7**
4. Answer **any one** of the following questions : **14**
1) Explain the role of Co-operation in Economic Development.
2) State the main provisions of Maharashtra Co-operative Societies Act, 1960.
5. Answer **any one** of the following questions : **14**
1) Discuss the functions of NABARD in detail.
2) What do you mean by co-operative education ? Explain in brief the importance and the problems faced in co-operative education and training.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) सहकार हे _____ प्रकारचे संघटन आहे.
अ) आवश्यक ब) ऐच्छिक क) राजकीय ड) यापैकी नाही
- 2) _____ यांना सहकार चळवळीचा जनक म्हणून ओळखले जाते.
अ) शुल्झ ब) रायफेझन क) रॉबर्ट ओवेन ड) विल्यम किंग
- 3) इंग्लंड हा देश _____ सहकारी संस्थासाठी प्रसिद्ध आहे.
अ) पतपुरवठा ब) ग्राहक क) दुग्ध ड) शेती
- 4) सहकारी संस्थेचे संचालक _____ मधून निवडले जातात.
अ) नागरिक ब) सामाजिक कार्यकर्ते
क) सभासद ड) सरकार
- 5) _____ येथे दुग्ध सहकारी संस्था यशस्वी झाल्या.
अ) जर्मनी ब) इस्रायल क) भारत ड) डेन्मार्क
- 6) 'दि रॉशडेल इक्विटेबल पायोनियर्स सोसायटी' ही _____ या देशाशी संबंधित आहे.
अ) इस्रायल ब) भारत क) इंग्लंड ड) जर्मनी
- 7) जगात सर्वात प्रथम सहकारी पतपुरवठा चळवळ सुरू करणारा देश _____ हे होय.
अ) भारत ब) जर्मनी क) इंग्लंड ड) डेन्मार्क
- 8) राष्ट्रीय कृषी व ग्रामीण विकास बँक (नाबार्ड) ची स्थापना _____ साली करण्यात आली.
अ) 1960 ब) 1947 क) 1982 ड) 1975
- 9) सहकारी संस्थेच्या नोंदणीसाठी किमान _____ सभासदांची आवश्यकता असते.
अ) 8 ब) 12 क) 10 ड) 20
- 10) महाराष्ट्र राज्य सहकारी संस्था कायदा _____ मध्ये संमत झाला.
अ) 1950 ब) 1904 क) 1960 ड) 1991
- 11) राष्ट्रीय सहकार विकास महामंडळ ची स्थापना _____ साली करण्यात आली.
अ) 1890 ब) 1963 क) 1971 ड) 1912

- 12) भारतात पहिला सहकार कायदा _____ साली संमत झाला.
 अ) 1951 ब) 1904 क) 1947 ड) 1844
- 13) वैकुंठलाल मेहता राष्ट्रीय सहकारी व्यवस्थापन संस्था _____ येथे आहे.
 अ) पुणे ब) मुंबई क) कोल्हापूर ड) चेन्नई
- 14) _____ मुळेसहकाराशी संबंधीत व्यक्तीत सहकाराची तत्वे, पद्धती, उद्दिष्टे यांची माहिती देऊन एकत्रीतपणे काम करण्याची कुवत निर्माण होते.
 अ) सहकारी कायदा, 1960 ब) सहकारी संस्था
 क) सहकार शिक्षण ड) यापैकी नाही
2. टीपा लिहा :
- अ) सहकाराची वैशिष्ट्ये 7
 ब) इस्त्रायल मधील सहकारी शेती. 7
3. थोडक्यात उत्तरे लिहा :
- अ) जर्मनीतील सहकारी पतपुरवठा चळवळ थोडक्यात स्पष्ट करा. 7
 ब) भारतीय राष्ट्रीय सहकारी संघ विषयी चर्चा करा. 7
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 14
- 1) आर्थिक विकासातील सहकाराची भूमिका स्पष्ट करा.
 2) महाराष्ट्र सहकारी संस्था कायदा, 1960 मधील महत्त्वाच्या तरतूदी स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 14
- 1) नाबार्डची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
 2) सहकार शिक्षण म्हणजे काय ? सहकार शिक्षण व प्रशिक्षणाचे महत्त्व व समस्या थोडक्यात स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set

P

B.Com. – III (Semester – V) (New – CBCS) Examination, 2018
MODERN MANAGEMENT PRACTICES

Day and Date : Thursday, 6-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions : 1) **All the questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative from given alternatives : **14**
- 1) _____ is a unified, comprehensive and integrated plan designed to assure that the basic objectives of the enterprise are achieved.
a) Strategy b) Process c) Structure d) System
 - 2) Benchmarking concept was introduced and developed in the year
a) 1969 b) 1989 c) 1979 d) 1998
 - 3) Human Resource Management objectives are of _____ types.
a) Organisational b) Functional c) Personal d) All
 - 4) Valuation of Human Resource is related to
a) Human Resource Management
b) Knowledge Management
c) Human Resource Accounting
d) Human Resource Development
 - 5) In the field of Management, Globalisation concept has often been used as
a) Internationalisation b) Nationalisation
c) Privatisation d) Liberalisation
 - 6) _____ is a competitive strategy.
a) Centralisation b) Differentiation
c) Diversification d) Vertical integration
 - 7) In Business _____ factors appreciation is done.
a) Building b) Machine
c) Raw Material d) Human
 - 8) _____ is a method of Human Resource Development Audit.
a) Interview b) Observation c) Workshop d) All
 - 9) The nature of multinational enterprise is
a) Large b) Medium c) Small d) Micro

- 10) Due to _____ strategy, company do not make any changes.
- a) Differentiation
 - b) Status quo
 - c) Diversification
 - d) Cost Leadership
- 11) _____ is the first and oldest type of Benchmarking.
- a) Product
 - b) Performance
 - c) Process
 - d) Internal
- 12) _____ is the component of quality consciousness.
- a) Policies
 - b) Processes
 - c) Product
 - d) All
- 13) For analysing internal and external environment of organisation _____ technique is used.
- a) SWOT
 - b) Benchmarking
 - c) Differentiation
 - d) Cost Leadership
- 14) _____ is the traditional concept.
- a) Human Resource Management
 - b) Personnel Management
 - c) Human Resource Development
 - d) Strategic Management
2. Write short notes : **14**
- a) SWOT analysis.
 - b) Process of Knowledge Management.
3. Write short answers : **14**
- a) Functions of Human Resources Management.
 - b) Methods of Global Involvement.
4. What is benchmarking ? Explain the process of benchmarking. **14**
- OR
- Explain the difference between Human Resource Management and personnel Management.
5. What is Human Capital ? Explain the elements of Human Capital. **14**
- OR
- Discuss the changing International scene in 21st Century.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) व्यवसायाची मूलभूत उद्दिष्टे साध्य होतील याची खात्री निर्माण करण्यासाठी तयार केलेली एक संघ, व्यापक व एकात्मिकृत योजना म्हणजे
अ) व्यूहत्रं ब) प्रक्रिया क) रचना ड) पद्धत
- २) _____ या वर्षी बेंचमार्किंग संकल्पना मांडली आणि विकासीत केली.
अ) १९६९ ब) १९८९ क) १९७९ ड) १९९८
- ३) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे _____ प्रकारची आहेत.
अ) संघटनात्मक ब) कार्यात्मक क) व्यक्तिगत ड) सर्व
- ४) मानव संसाधनाचे मूल्य हे _____ शी संबंधीत आहे.
अ) मानव संसाधन व्यवस्थापन ब) ज्ञान व्यवस्थापन
क) मानव संसाधन हिशेब ड) मानव संसाधन विकास
- ५) व्यवस्थापन क्षेत्रात जागतिकीकरण ही संज्ञा सातत्याने _____ म्हणून वापरली जाते.
अ) आंतरराष्ट्रीयीकरण ब) राष्ट्रीयीकरण
क) खाजगीकरण ड) उदारीकरण
- ६) _____ ही स्पर्धात्मक व्यूहरचना आहे.
अ) केंद्रीकरण ब) भेदकरण
क) वैविध्यता ड) उभे एकात्मिकरण
- ७) व्यवसायातील _____ घटकाचे अधिमूल्यन केले जाते.
अ) इमारत ब) यंत्र क) कच्चा माल ड) मानव
- ८) _____ ही मानव संसाधन विकास तपासणी पद्धत आहे.
अ) मुलाखत ब) निरीक्षण क) कार्यशाळा ड) सर्व
- ९) बहुराष्ट्रीय उद्योगसंस्थेचे स्वरूप _____ असते.
अ) मोठे ब) मध्यम क) लहान ड) सूक्ष्म

- १०) _____ या व्यूहरचनेमुळे व्यवसाय संस्था कुठलाही बदल करत नाही.
 अ) भेदकरण ब) जैसेथे क) वैविध्यता ड) खर्च नेतृत्व
- ११) _____ हा सर्वात पहिला आणि जुना बेंचमार्किंगचा प्रकार आहे.
 अ) वस्तू ब) कामगिरी क) प्रक्रिया ड) अंतर्गत
- १२) गुणवत्ता जाणीव विकासाचे घटक _____ आहे.
 अ) धोरणे ब) प्रक्रिया क) वस्तू ड) सर्व
- १३) अंतर्गत व बाह्य पर्यावरणाचे विश्लेषण करण्यासाठी संघटन तंत्र वापरते.
 अ) स्वॉट ब) बेंचमार्किंग क) भेदकरण ड) खर्चनेतृत्व
- १४) _____ ही पारंपारिक संकल्पना आहे.
 अ) मानव संसाधन व्यवस्थापन ब) कर्मचारी व्यवस्थापन
 क) मानव संसाधन विकास ड) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापन
२. टीपा लिहा : १४
 अ) स्वॉट विश्लेषण.
 ब) ज्ञान व्यवस्थापनाची प्रक्रिया.
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
 अ) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची कार्ये.
 ब) जागतिक व्यवसायात सहभागी होण्याच्या पद्धति.
४. बेंचमार्किंग म्हणजे काय ? बेंचमार्किंगची प्रक्रिया स्पष्ट करा. १४
किंवा
 मानव संसाधन व्यवस्थापन आणि कर्मचारी व्यवस्थापन यातील फरक स्पष्ट करा.
५. मानवी भांडवल म्हणजे काय ? मानवी भांडवलाचे घटक स्पष्ट करा. १४
किंवा
 २१च्या शतकातील बदलते आंतरराष्ट्रीय चित्राचे चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

Set

P

B.Com. – III (Semester – V) (New-CBCS) Examination, 2018
ADVANCED BANKING (Paper – I)
Law and Practice of Banking in India

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side marks indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative from the given alternatives : 14
- 1) In the year _____ the first company act was passed in India.
a) 1913 b) 1947 c) 1932 d) None of these
 - 2) The Banking Regulation Act was passed in the _____ year.
a) 1947 b) 1948 c) 1949 d) None of these
 - 3) The rate at which commercial banks take loans from the central bank is known as
a) Repo rate b) Bank rate c) Interest rate d) None of these
 - 4) The imperial bank of India was established in the year
a) 1921 b) 1931 c) 1949 d) None of these
 - 5) According to _____ Bank Act, Income tax officer is having to get information about any bank account.
a) 181 b) 172 c) 121 d) None of these
 - 6) _____ is the basic objective of saving account.
a) To increase bank habit b) To make more saving
c) Consumption d) None of these
 - 7) The NABARD Act was passed in the year
a) 1982 b) 1980 c) 1978 d) None of these
 - 8) The Indian Banking Act are formulated from the Banking Act of
a) England b) America c) France d) None of these
 - 9) In India Rural Banking Act was passed in the year
a) 1947 b) 1949 c) 1976 d) None of these
 - 10) Secrecy of Bank Account Act was passed in the year.
a) 1924 b) 1939 c) 1949 d) None of these
 - 11) Garnishi order consist _____ stages.
a) Four b) Five c) Two d) None of these
 - 12) _____ is the Nomination Facility Act in India.
a) 45-Z-A b) 46-Z-A c) 47-Z-A d) None of these

- 13) _____ is a ditto copy of customer's ledger a/c in the banker's book.
 a) Cheque b) Demand draft c) Pass-book d) None of these
- 14) Negotiable Instruments Act in India was passed in the year
 a) 1886 b) 1881 c) 1885 d) None of these
2. Write short answer : 14
 A) State the scope of banking laws in India.
 B) What is Garnishi order ?
3. Write short note : 14
 A) Types of bank customer.
 B) Statutory relation between bank and bank customer.
4. Write answer (**any one**) : 14
 A) What do you understand a negotiable instruments ? Explain the salient features of promissory note.
 B) What is crossing ? Explain the different kinds of crossing.
5. Write answer (**any one**) : 14
 A) Explain the nature and scheme of law in Indian banking.
 B) Explain causes for bank failures in India.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा : १४
- १) भारतात प्रथमतः _____ मध्ये कंपनी कायदा संमत झाला.
 अ) १९१३ ब) १९४७ क) १९३२ ड) यापैकी नाही
- २) भारतीय बँकींग नियमन कायदा _____ मध्ये संमत झाला.
 अ) १९४७ ब) १९४८ क) १९४९ ड) यापैकी नाही
- ३) व्यापारी बँका मध्यवर्ती बँके कडून ज्या ब्याज दराने कर्जे घेतात त्या ब्याज दरास _____ म्हणतात.
 अ) रेपोरेट ब) बँकरेट क) ब्याजदर ड) यापैकी नाही

- ४) इंपीरिअल बँकेची स्थापना _____ मध्ये झाली.
अ) १९२१ ब) १९३१ क) १९४९ ड) यापैकी नाही
- ५) भारतीय बँकींग _____ कायदानुसार प्राप्तीकर अधिकाऱ्यास कोणत्याही बँक खात्याची चौकशी करण्याचा अधिकार आहे.
अ) १८१ ब) १७२ क) १२१ ड) यापैकी नाही
- ६) _____ हे बचत खात्याचे मूळ उद्देश होय.
अ) बँकींग सवयीत वाढ करणे ब) बचत प्रवृत्ती वाढविणे
क) उपभोग ड) कोणतेही नाही
- ७) नाबार्ड बँकेचा कायदा _____ मध्ये करण्यात आला.
अ) १९८२ ब) १९८० क) १९७८ ड) यापैकी नाही
- ८) भारतीय बँकींग कायदे _____ देशाच्या बँकींग कायदानुसार निर्माण केले आहे.
अ) इंग्लंड ब) अमेरिका
क) फ्रान्स ड) यापैकी नाही
- ९) भारतात ग्रामीण बँकींग कायदा _____ मध्ये संमत झाला.
अ) १९४७ ब) १९४९ क) १९७६ ड) यापैकी नाही
- १०) बँक खात्याची गुप्तता राखण्याचा कायदा _____ मध्ये संमत झाला.
अ) १९२४ ब) १९३९ क) १९४९ ड) यापैकी नाही
- ११) गारनिशी आदेश मध्ये _____ टप्पे आहेत.
अ) चार ब) पाच क) दोन ड) यापैकी नाही
- १२) _____ हा नामनिर्देशनाचा कायदा होय.
अ) 45-Z-A ब) 46-Z-A
क) 47-Z-A ड) यापैकी नाही
- १३) बँक पुस्तकामध्ये _____ हा ग्राहक लेड्जर मधील उताऱ्याची हुबेहुब माहिती असते.
अ) धनादेश ब) डिमांड ड्राफ्ट
क) पासबुक ड) यापैकी नाही
- १४) भारतात चलनक्षम दस्तएवजाचा कायदा _____ मध्ये संमत झाला.
अ) १८८६ ब) १८८१ क) १८८५ ड) यापैकी नाही

२. थोडक्यात उत्तर लिहा : १४
- अ) भारतातील बँकींग कायद्याची व्याप्ती सांगा.
- ब) गारनिशि आदेश म्हणजे काय ?
३. टीपा लिहा : १४
- अ) बँक ग्राहकाचे प्रकार.
- ब) बँक व बँक ग्राहकाचे कायदेशीर संबंध.
४. उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १४
- अ) चलनक्षम दस्तऐवज म्हणजे काय ? वचनचिठ्ठीची ठळक वैशिष्टे सांगा.
- ब) रेखांकन म्हणजे काय ? रेखांकनाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
५. उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १४
- अ) भारतीय बँकींग कायद्याचे स्वरूप व योजना स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील बँक अधोगतीची कारणे स्पष्ट करा.
-

- 8) Loss of stock due to fire is Rs. 60,000. The policy of company is to insured the stock at 90%, then the value of insurance claim is Rs. _____
a) 60,000 b) 54,000 c) 66,000 d) 57,000
- 9) Gross Profit Ratio = $\frac{\text{Gross Profit}}{\text{Sales}} \times 100$
a) Purchase b) Net profit c) Capital profit d) Sales
- 10) A holding company is one which hold at least more than _____ of subsidiary company.
a) 50% of equity shares b) 50% of debentures
c) 50% of pref. shares d) None of the above
- 11) Excess value paid by holding company for cost of control is transfer to _____
a) Capital Reserve b) Goodwill
c) Capital Profit d) Profit and Loss A/c
- 12) Profit earned by the subsidiary company after the date of purchase of shares by holding company is _____ for holding company.
a) Capital profit b) Capital Reserve
c) Revenue profit d) None of the above
- 13) A consolidated financial statements of holding company is prepared as per _____
a) Accounting standard 2 b) Accounting standard 11
c) Accounting standard 21 d) Accounting standard 10
- 14) Reduction in sales during the indemnity period is termed as _____
a) Short sales b) Salvaged
c) Sum insured d) Loss of profit

2. Write short notes :

14

A) Distinguish between Financial Accounting and Management Accounting.

B) Capital Profits and Revenue Profits.

3. Attempt the following :

14

A) On 31st December, 2017, a fire damaged the building of Solapur Ltd. resulting in a disruption of the business until 31st March, 2018. The company is insured under a loss of profit policy for Rs. 3,15,000 with a six months period of indemnity.

The company’s accounts for its financial year ended on 31st March, 2017 showed :

Sales	Rs. 10,00,000
Net profit	Rs. 1,00,000
Insured standing charges	Rs. 3,00,000

Sales for the twelve months ended on 31st December, 2017 was Rs. 9,00,000. During the period of disruption of three months it was Rs. 90,000, where as during the corresponding three months in the previous year it was Rs. 1,80,000.

Find out the claim to be lodged with the insurance company for loss of profit.

B) H Ltd. acquired 4,000 shares of S Ltd. on 1st October, 2017. Their Balance Sheets as on 31st March, 2018 stood as follows :

Balance Sheet					
Liabilities	H Ltd.	S Ltd.	Assets	H Ltd.	S Ltd.
Share capital :			Fixed Assets	60,000	50,000
Equity shares of Rs. 10 each	1,00,000	50,000	Investments :		
			Shares in S Ltd.	48,000	–
General Reserve	25,000	15,000	Sundry Debtors	25,000	15,000
Profit and Loss A/c	10,000	5,000	Stock	17,000	10,000
Creditors	15,000	5,000			
	1,50,000	75,000		1,50,000	75,000

On 1st April, 2017 the Profit and Loss A/c and the general Reserve of S Ltd. showed the credit balance of Rs. 3,000 and Rs. 10,000 respectively.

Find out the amount of :

- i) Minority Interest
- ii) Goodwill/Capital Reserve (cost of control).

4. Attempt **any one** of the following :

14

A) From the following balances of M Bank Ltd. for the year ended 31st March, 2018. Prepare Profit and Loss Account and Balance Sheet with necessary schedules.

Particulars	Rs.
Paid up capital	5,00,000
Building	1,00,000
Profit and Loss Account balance on 1-4-2017	70,000
Advertising	1,000
Current Accounts	17,06,000
Cash with other Banks	8,02,500
Interest and discount	1,56,000
Investment	1,39,000
Statutory Reserve	1,50,000
Loans, cash credit and overdrafts	42,00,000
Postage and telegrams	375
Directors fees	3,450
Furniture and fixtures	21,000
Cash in hand	58,000
Cash with RBI	1,50,000
Salaries and allowances	11,000
Unexpired insurance	250
Printing and stationary	1,500
Stamps in hand	100
Rent	4,000
Branch Adjustment Account (Cr.)	25,175
Interim Dividend paid	17,500
Final Dividend of last year	50,000

Fixed deposits	25,00,000
Savings deposits	4,45,000
Interest on deposits	15,000
Liability for expenses	22,500

The authorised capital is Rs. 10,00,000 divided into 10,000 shares of Rs. 100 each, however, Rs. 50 per share called and paid up. Provide depreciation on Building Rs. 5,000 and Furniture Rs. 1,500. Also provide Rs. 12,500 for bad and doubtful debts, Rs. 2,500 for rebate on bills discounted and Rs. 13,175 for Taxation.

OR

B) The following is the Trial Balance of Mangesh Bank Ltd., Solapur as on 31st March, 2018.

Trial Balance

Particulars	Debit	Credit
	Rs.	Rs.
Subscribed capital :		
3,00,000 Equity shares of Rs. 10 each		
fully paid	–	30,00,000
Statutory Reserve	–	10,00,000
Loans, cash credit and overdraft	11,40,000	–
Premises	12,00,000	–
Government securities	6,00,000	–
Gold	2,00,000	–
Other approved securities	8,00,000	–
Current deposits	–	4,00,000
Fixed deposits	–	5,00,000
Payments to employees	1,12,000	–
Rent, Rates and Taxes	1,09,600	–

General Expenses	9,200	–
Savings Bank Deposits	–	2,00,000
Directors fees	7,200	–
Profit and Loss Account (1-4-2017)	–	64,000
Interest and discount	–	7,12,000
Stock of stationary	34,000	–
Bills purchased and discounted	3,84,000	–
Interim dividend paid	68,000	–
Recurring deposits	–	80,000
Shares	2,00,000	–
Cash in hand	2,72,000	–
Balance with RBI	5,00,000	–
Balance with other Bank	1,00,000	–
Money at call and short notice	2,20,000	–
	59,56,000	59,56,000

Adjustments :

- 1) The authorised share capital of the Bank is 6,00,000 equity shares of Rs. 10 each.
- 2) Provision for bad and doubtful debts is required to Rs. 20,000.
- 3) Rebate on bills discounted amounted to Rs. 2,000.
- 4) Interim dividend declared was 4% actual.
- 5) Endorsement made on behalf of customers total Rs. 1,80,000.
- 6) Rs. 2,40,000 were added to the premises during the year and depreciation is allowed at 5% p.a. on the opening balance.
- 7) Provision for taxation amounted to Rs. 2,00,000.

You are required to prepare the profit and Loss A/c for the year ended 31st March, 2018 and Balance Sheet as on that date in a prescribed form with necessary schedules.

5. Attempt **any one** of the following :

14

A) From the following particulars ascertain the value of claim for loss of stock.

Particulars	2015	2016	2017	Up to the date of fire
Opening Stock	30,000	–	–	–
Purchase less return	1,00,000	1,50,000	1,80,000	1,20,000
Sales less return	1,20,000	1,60,000	2,60,000	1,68,000
Wages	6,000	10,000	12,000	8,000
Closing stock	40,000	80,000	1,00,000	–

During the year 2017 closing stock included goods purchased but not recorded Rs. 10,000. The salvage is Rs. 22,000. It is the practice of the firm to insure the goods at 80% of cost.

OR

B) H Ltd. acquired shares in S Ltd. on 1-4-2017. Their Balance Sheets as on 31-3-2018 were :

Balance Sheet					
Liabilities	H Ltd.	S Ltd.	Assets	H Ltd.	S Ltd.
Share Capital :			Land and		
Shares of Rs. 100			Building	2,00,000	40,000
each fully paid	5,00,000	1,00,000	Plant and		
General Reserve			Machinery	3,00,000	60,000
(1-4-2017)	1,00,000	40,000	Investments :		
Profit and Loss A/c	1,40,000	50,000	800 shares in		
Creditors	60,000	10,000	S Ltd.	1,00,000	–
			Stock	80,000	50,000
			Debtors	60,000	30,000
			Cash	60,000	20,000
	8,00,000	2,00,000		8,00,000	2,00,000

Set P

Additional Information :

- 1) Sundry Debtors of H Ltd. include Rs. 10,000 due from S Ltd.
- 2) Stock of S Ltd. includes goods purchased from H Ltd. for Rs. 40,000 on which H Ltd. made a profit of 25% on sale.
- 3) On 1-4-2017 Profit and Loss A/c of S Ltd. showed a credit balance of Rs. 10,000.

Prepare a consolidated Balance Sheet of H Ltd. and its subsidiary S Ltd. in vertical format, working notes are the part of answer.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Part – III) (Semester – V) (CBCS) Examination, 2018
ADVANCED COST ACCOUNTING (Paper – I) (New)**

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**
3) **Use of calculator is allowed.**

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Factory cost is also known as
 - a) Works cost
 - b) Total cost
 - c) Fixed cost
 - d) Prime cost
- 2) _____ cost is remain constant at various level of Production.
 - a) Variable cost
 - b) Total cost
 - c) Fixed cost
 - d) None
- 3) _____ is prepared to ascertain total cost of Production and Cost per unit.
 - a) Cost sheet
 - b) Cost account
 - c) Cost budget
 - d) Production statement
- 4) Showroom rent, warehouse charges are the examples of
 - a) Works on cost
 - b) Selling and distribution overheads
 - c) Administrative overheads
 - d) Factory overheads
- 5) Request for purchase of materials in Particular Form to purchase department is termed as
 - a) Purchase order
 - b) Purchase requisition
 - c) Purchase receipt
 - d) Purchase budget
- 6) _____ aims at improving the efficiency by reducing and controlling cost.
 - a) Control cost
 - b) Ascertainment of cost
 - c) Office cost
 - d) Statement of cost
- 7) Remuneration paid to Physical and Mental efforts used in Production is known as
 - a) Wages
 - b) Commission
 - c) Profit
 - d) Dividend

3. Write short answer.

14

- A) Distinguish between Financial Accounting and Cost Accounting.
- B) From the following information of Modern Ltd., calculate the amount of material consumed and Prime cost during the month July 2017.

	Rs.
Stock of materials on 1-7-2017	1,25,000
Material purchased	1,65,000
Carriage Inward	5,000
Custom charges	2,500
Stock of materials on 31-7-2017	52,000
Direct wages	1,10,000
Direct expenses	65,000

4. The following expenditure incurred in Ajay Ltd. for manufacturing of Product 'X' for three month ended 31st March 2017

14

Particulars	Amount
Direct materials used	65,750
Expenses on purchases of materials	5,000
Productive wages payable	900
Materials used in Factory	2,100
Sale of scrap – raw materials	750
Salary to watch and ward staff	1,100
Warehouse rent	3,500
Factory supervision	1,800
Material used in office	600
Cost of special drawings	3,300
Advertising	1,500
Expenses of management	1,200

Delivery van expenses	1,000
Direct Labour	9,100
Hire of plant	1,700
Office supplies and expenses	2,200

Assuming that all products are sold, what should be selling price to obtain a profit of 20% on value of turnover ?

Prepare a Statement of cost showing Prime, Works cost, Cost of Production, Total cost and Profit during the period.

OR

The following is the record of receipts and issues of material 'A' , in 'Ashwini' Ltd. during the month April 2018

14

Date

- 1 Opening stock 200 kgs
- 3 Received from supplier 400 kgs (GRN 4)
- 5 Issued to Production department 240 kgs (S.R. No. 70)
- 10 Issued to production department 160 kgs (S.R. No. 72)
- 12 Received from supplier 500 kgs (GRN 5)
- 15 Issued to production department 400 kgs (S.R. No. 75)
- 16 Received from supplier 200 kgs (GRN 9)
- 18 Received from supplier 150 kgs (GRN 11)
- 21 Issued to Production department 200 kgs (S.R. No. 79)
- 24 Issued to Production department 150 kgs (S.R. No. 82)
- 28 Issued to Production department 100 kgs (S.R. No. 82)

(GRN denotes – Goods Record Note) and (S.R. No. – Store Requisition No.)

Minimum level of material stock is – 20, Re-order level is 35 and Re-order quantity is 50.

Prepare Bin card No. – 83 showing necessary details with all the transactions.

5. From the following information, calculate Gross wages and Net carry home wages of workers working in the 'Mohit' Ltd. for the month July 2017 14

Particulars	Workers		
	Mohan	Manoj	Rohit
a) Basic wages	18,000	18,000	18,000
b) Dearness allowance	62%	65%	70%
c) Provident fund (on basic wages)	10%	10%	10%
d) Employees State Insurance (on basic wages)	3%	3%	3%
e) Over time	18 hours	10 hours	15 hours

Over time is paid for at double the normal rate plus Dearness Allowance. The Normal Working hours are 200 for this month.

OR

Following details have been obtained from the record of 'Rachana' Ltd. Pune for the month ended 30-06-2016 14

Opening stock of raw materials	30,000	Show-room expenses	7,000
Direct wages	55,000	Establishment on cost	12,000
Purchase of raw materials	87,000	Testing lab expenses	4,000
Heating and lighting	6,000	Branch office expenses	8,000
Counting house salaries	20,000	After sale service expenses	8,000
Carriage inwards	3,000	Sales	2,50,000
Commission on sales	5,000		
Wages payable	5,000		
Technical Director's fees	10,000		
Closing stock of materials	40,000		

Prepare statement of cost showing :

- a) Prime cost
- b) Factory cost
- c) Cost of production
- d) Total cost
- e) Profits.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) _____ हे शास्त्रीय व्यवस्थापनाचे जनक होत.
अ) एफ्. डब्ल्यु. टेलर ब) हेन्‍री फेयॉल क) पिटर ड्रुकर ड) मॅक्स वेबर
- २) कारखाना कायदा _____ साली संमत करण्यात आला.
अ) १९४८ ब) १९८४ क) २००४ ड) १८४८
- ३) व्यवस्थापनाच्या झेड (Z) सिद्धांताची मांडणी _____ यांनी केली.
अ) पिटर ड्रुकर ब) विलियम औची क) मॅक्स वेबर ड) हेन्‍री फेयॉल
- ४) _____ हे संपूर्ण गुणवत्ता व्यवस्थापनाचे एक महत्वाचे साधन होय.
अ) बेंच मार्किंग ब) गुणवत्ता मंडळे क) कायझेन ड) यापैकी नाही
- ५) उद्दिष्टांद्वारे व्यवस्थापन ही संकल्पना _____ यांनी मांडली.
अ) सी. के. प्रल्हाद ब) पिटर ड्रुकर
क) हेन्‍री फेयॉल ड) विलियम औची
- ६) _____ ही कारखाना स्थान निवडतील पहिली अवस्था/टप्पा आहे.
अ) प्रदेशाची निवड ब) शहर/गावाची निवड
क) जागेची निवड ड) यापैकी नाही
- ७) _____ हे चांगल्या यंत्ररचनेचे उद्दिष्ट आहे.
अ) जागेचा पुरेपूर वापर ब) उत्पादनास गती
क) उत्पादन खर्चात बचत ड) वरील सर्व
- ८) प्रक्रिया यंत्ररचना _____ या नावनिही ओळखली जाते.
अ) कार्यात्मक यंत्ररचना ब) रेखा यंत्ररचना क) मिश्र यंत्ररचना ड) यापैकी नाही
- ९) _____ यंत्ररचनेमुळे माल हाताळणी खर्चात बचत होते.
अ) रेखा यंत्ररचना ब) प्रक्रिया यंत्ररचना
क) मिश्र यंत्ररचना ड) कार्यात्मक यंत्ररचना

- १०) कारखाना कायदा १९४८ च्या _____ कलमामध्ये कर्मचार्यांना पिण्याच्या पाण्या विषयी तरतूदी करण्यात आल्या आहेत.
- अ) १८ ब) २८ क) ८१ ड) १२
- ११) _____ हा दिवस 'जागतिक पर्यावरण दिन' म्हणून साजरा करण्यात येतो.
- अ) ५ जुलै ब) ५ जून क) १० मे ड) ११ जून
- १२) भारतीय व्यवस्थापन विचारवंत सी. के. प्रल्हाद यांनी _____ ही संकल्पना मांडली.
- अ) बेंच मार्किंग ब) गाभाभूत सक्षमता
क) स्वयंशिस्त ड) यापैकी नाही
- १३) हवाप्रदूषण प्रतिबंध व नियंत्रण कायदा _____ मध्ये संमत झाला.
- अ) १९९१ ब) १९८१ क) १९७२ ड) २००६
- १४) अवजड आणि मोठ्या यंत्रसामग्रीच्या दृष्टीने _____ यंत्ररचना उपयुक्त असते.
- अ) प्रक्रिया यंत्ररचना ब) मिश्र यंत्ररचना क) वस्तू यंत्ररचना ड) स्थिर यंत्ररचना
२. टीपा लिहा : १४
- अ) कारखाना स्थान निश्चितीतील टप्पे/अवस्था.
ब) प्रक्रिया यंत्ररचना.
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
- अ) औद्योगिक व्यवस्थापनाचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) वायुविज्ञानाचे प्रकार स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- अ) कारखाना स्थान निश्चिती करताना विचारात घ्यावयाचे घटक स्पष्ट करा.
ब) औद्योगिक प्रदूषण म्हणजे काय ? हवा प्रदूषण आणि पाणी प्रदूषणाची कारणे स्पष्ट करा.
५. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- अ) कार्यपरिस्थिती म्हणजे काय ? कार्यपरिस्थितीचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) कारखाना कायदा १९४८ मधील कर्मचारी स्वच्छता व आरोग्य सुविधा या विषयीच्या तरतूदी स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.Com. (Part – III) (Semester – V) (New CBCS) Examination, 2018
ADVANCED INSURANCE (Paper – I)**

Day and Date : Friday, 7-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

N. B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) The origin of Life Insurance is
a) India b) England c) America d) Italy
- 2) _____ principle is not applicable to Life Insurance.
a) Utmost good Faith b) Subrogation
c) Indemnity d) All the above
- 3) Life insurance contract is in between
a) Two Insurance companies b) Two Persons
c) Insurance Company only d) Insurer and Insurance Company
- 4) Principle of utmost and faith is applicable to
a) Insurance Agent
b) Insurer
c) Insurer and Insurance Company
d) None of these
- 5) After payment of first Insurance Premium the insured receipt is called as
a) Cover note b) Renewal receipt
c) Proposal form d) None of these
- 6) _____ is an instrument of distributing the loss of few among many.
a) Insurance Premium b) Insurance Co.
c) Insurers d) Insurance
- 7) After the death of Insurer, the amount of insurance claim is given to
a) Daughter b) Son
c) Father and Mother d) Nominee
- 8) The life insurance business was nationalised in the year
a) 1938 b) 1956 c) 1991 d) None of these

- 9) _____ form is necessary for claim of Life insurance policy amount.
 a) Registration b) Demand c) Discharge d) All of above
- 10) Following _____ proof of age provided to insurance company.
 a) Ration Card b) PAN card
 c) Adhar Card d) Birth registration certificate
- 11) _____ is the first step for taking Life Insurance Policy.
 a) Medical Examination b) Proposal Form
 c) Payment of Premium d) Confidential Report
- 12) The head office of Life Insurance Corporation of India is situated at
 a) Mumbai b) Kolkatta c) Chennai d) Delhi
- 13) The Executive Committee of Life Insurance Corporation of India are appointed by
 a) State Government b) Central Government
 c) Public d) None of these
- 14) Insurance Act was passed in
 a) 1938 b) 1947 c) 1956 d) 1965
2. Write a short notes : 14
 A) Need of Insurance.
 B) Principle of Insurable Interest.
3. Write short answer : 14
 A) Nature of Insurance.
 B) Features of Life Insurance.
4. Write **any one** : 14
 What is Life Insurance ? Explain principles of Life Insurance.
 OR
 Explain social and economical significance of Insurance.
5. Write **any one** : 14
 What is Life Insurance contract ? Procedure of taking Life Insurance Policy.
 OR
 Role of LIC in – Social and Economical Development.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) आयुर्विम्याचे उगमस्थान _____ हे आहे.
अ) भारत ब) इंग्लंड क) अमेरिका ड) इटली
- २) _____ हे तत्त्व आयुर्विम्यास लागू पडत नाही.
अ) परमोच्च विश्वास ब) मालकी हक्क बदल
क) नुकसान भरपाई ड) वरील सर्व
- ३) आयुर्विमा हा _____ मधील करार आहे.
अ) दोन विमा कंपन्या ब) दोन व्यक्ती
क) फक्त विमा कंपनी ड) विमेदार व विमा कंपनी
- ४) परमोच्च विश्वास तत्त्व _____ स लागू होते.
अ) विमा एजंट/प्रतिनीधी ब) विमेदार
क) विमेदार व विमा कंपनी ड) यापैकी नाही
- ५) पहिला विमा हप्ता भरल्यानंतर विमेदाराला मिळणारी पावती _____ म्हणून ओळखली जाते.
अ) कच्चे विमापत्र ब) नूतनीकरण पावती
क) प्रस्ताव अर्ज ड) यापैकी नाही
- ६) मोजक्या लोकांना होणारा तोटा अनेकामध्ये विभागण्याचे साधन म्हणजे _____ होय.
अ) विमा हप्ता ब) विमा कंपनी क) विमेदार ड) विमा
- ७) विमेदाराच्या मृत्युनंतर विम्याची रक्कम _____ दिली जाते.
अ) मुलगी ब) मुलगा
क) वडील आणि आई ड) वारसास
- ८) आयुर्विमा व्यावसायाचे राष्ट्रीयीकरण _____ साली करणेत आले.
अ) १९३८ ब) १९५६ क) १९९१ ड) यापैकी नाही
- ९) आयुर्विमा रकयेचा दावा करणेसाठी _____ फॉर्म भरणे आवश्यक आहे.
अ) नोंदणी ब) मागणी क) डिस्चार्ज ड) वरील सर्व

- १०) वयाचा पुरावा म्हणून खालीलपैकी _____ विमा कंपनीला सादर केले जाते.
 अ) रेशन कार्ड ब) पॅन कार्ड क) आधार कार्ड ड) जन्म नोंद दाखला
- ११) आयुर्विमा उतरविण्याची _____ ही पहिली पायरी आहे.
 अ) वैद्यकीय तपासणी ब) प्रस्ताव अर्ज
 क) विमा हप्ता भरणे ड) गोपनीय अहवाल
- १२) भारतीय आयुर्विमा महामंडळाचे मुख्यालय _____ येथे आहे.
 अ) मुंबई ब) कोलकता क) चेन्नई ड) दिल्ली
- १३) भारतीय आयुर्विमा महामंडळाच्या संचालक मंडळाची नेमणूक _____ मार्फत केली जाते.
 अ) राज्य सरकार ब) केंद्र सरकार क) जनता ड) यापैकी नाही
- १४) विमा कायदा _____ साली संमत करण्यात आला.
 अ) १९३८ ब) १९४७ क) १९५६ ड) १९६५

२. टीपा लिहा : १४
 अ) विम्याची गरज
 ब) विमेय हित तत्त्व.
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
 अ) विम्याचे स्वरूप
 ब) आयुर्विम्याची वैशिष्ट्ये
४. कोणताही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १४
 आयुर्विमा म्हणजे कया ? आयुर्विम्याची तत्त्वे स्पष्ट करा.
किंवा
 विम्याचे सामाजिक व आर्थिक महत्त्व स्पष्ट करा.
५. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १४
 आयुर्विमा करार म्हणजे कया ? आयुर्विमा उतरविण्याची कार्यपद्धती स्पष्ट करा.
किंवा
 आर्थिक आणी सामाजिक विकासातील एल्. आय. सी. ची भूमिका/योगदान स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Part – III) (Semester – V) (CBCS) Examination, 2018
ADVANCED STATISTICS (Paper – I) (New)**

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Each question carries equal marks.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**
4) **Use of calculators is allowed.**

1. Choose the most appropriate alternative amongst the given for **each** question. **14**
- From a group of given number, selecting some number of things without considering their order is called a
a) Permutation b) Combination c) Both a and b d) None of these
 - $nP_r = ?$
a) $\frac{n!}{r!}$ b) $\frac{n!}{r!(n-r)!}$ c) $\frac{n!}{(n-r)!}$ d) none of these
 - $8C_2 = ?$
a) 10 b) 28 c) 16 d) none of these
 - Number of terms in the expansion of $(x + y)^5$ is
a) 4 b) 5 c) 6 d) none of these
 - All possible outcomes of a random experiment forms the
a) Event b) Sample space
c) Both a and b d) None of these
 - When the event A is an impossible event then $P(A)$ is
a) 1 b) 0.5 c) 0 d) none of these
 - The probability of any event is always less than
a) 0 b) 1 c) ∞ d) none of these
 - If A and B are independent then
a) $P(A \cap B) = P(A)P(B)$ b) $P(A/B) = P(A)$
c) $P(B/A) = P(B)$ d) All of the above

- 9) If $E(X) = 8$ then $E(2X + 6)$ is
 a) 16 b) 22 c) 12 d) none of these
- 10) The parameters in Poisson distribution are
 a) One b) Two c) Three d) None of these
- 11) Which of the following is not a probability distribution ?
 a) (0.2, 0.4, 0.4) b) (0.4, 0.6)
 c) (0.2, 0.8) d) (1.2, 0.4)

- 12) Find the constant k, if the probability mass function of x is

X	0	1	2
P(X)	K	2K	5K

- a) 0 b) 1/4 c) 1/8 d) 1
- 13) Probability of getting a king card, when a card is drawn from a pack of cards.
 a) 1/2 b) 4/32 c) 13/52 d) 4/52
- 14) If A is an event and \bar{A} is its complementary event then
 a) $P(A) = P(\bar{A}) - 1$ b) $P(A) = 1 + P(\bar{A})$
 c) $P(A) = 1 - P(\bar{A})$ d) None of these

2. A) State and prove the relation between Permutation and Combination. 7
- B) A random variable X has the following probability functions as 7

X	1	2	3	4	5	6	7
P(X)	0	2K	3K	K^2	K^2	$2K^2$	$2K^2$

Find i) K ii) $P(X > 5)$ iii) $P(1 < X < 4)$

3. A) State and prove additive law of probability. 7
- B) Define Poisson distribution. State its mean and variance. Give two real life situations where Poisson distribution is useful. 7
4. Attempt **any one** of the following.
- A) Define probability mass function of discrete random variate X. 14
 Suppose two dice are thrown and sum of numbers on the upper faces of the two dice are noted. Find its probability distribution.

B) The joint pmf of (X, Y).

14

x \ y	0	1	2	3
0	0	c	4c	9c
1	c	2c	5c	10c

Find :

- i) c
- ii) $P(X + Y < 2)$
- iii) Conditional distribution of X given $Y = 2$
- iv) Conditional distribution of Y given $X = 0$.

5. Attempt **any one**.

A) Define mathematical expectation of r.v.X. Prove that

$$E(X + Y) = E(X) + E(Y)$$

14

The pmf of X is

X	0	1	2	3
P(X)	0.3	0.4	0.2	0.1

Find mean and variance of X.

14

B) Let (X, Y) be bivariate discrete r.v. Define

- i) Marginal pmf of X
- ii) Marginal pmf of Y

The joint probability of X and Y is

x \ y	1	2
1	0	1/3
2	1/3	0
3	0	1/3

Find

- i) Marginal distribution of X and Y
- ii) Are X and Y are independent
- iii) Find $E(X + Y)$
- iv) Find $E(XY)$.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. III (Semester – V) (New – CBCS) Examination, 2018
ADVANCED BANKING (Paper – II)
Banks and Financial Institutions

Day and Date : Saturday, 8-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side marks indicates full marks.**

1. Choose the correct alternative from the given alternatives : **14**

- 1) Delay and red tapism is an important feature of _____ banking system.
A) Branch
B) Unit
C) Mixed
D) None of these
- 2) Accepting deposits and lending loans are _____ functions of commercial banks.
A) Secondary
B) Primary
C) Other
D) None of these
- 3) Monetary policy is implemented by _____ bank.
A) Central
B) Commercial
C) Co-operative
D) None of these
- 4) Presently _____ is the governor of R.B.I.
A) Urjit Patel
B) Dr. Bimal Jalan
C) Raghuram Ranjan
D) Dr. Rama Reddy
- 5) _____ is the first development bank in India.
A) ICICI
B) UTI
C) IFCI
D) None of these
- 6) In the _____ year fourteen commercial banks are nationalized in India.
A) 1979
B) 1969
C) 1989
D) None of these
- 7) All the activities of the agricultural credit department are transferred to
A) IDBI
B) R.R.B.
C) NABARD
D) None of these
- 8) In the _____ year Regional Rural Banks are established in India.
A) 1969
B) 1982
C) 1991
D) 1975

- 9) Industrial Development Bank of India was established in the year
A) 1955 B) 1950 C) 1964 D) 1948
- 10) _____ is the home of branch banking system.
A) America B) England
C) India D) None of these
- 11) In India _____ bank is known as banker's bank.
A) S.B.I. B) Land development
C) R.B.I. D) None of these
- 12) S.B.I. is established in _____ in India.
A) 1969 B) 1955 C) 1948 D) None of these
- 13) Commercial banks maintain worth liquidity and
A) Profitability B) Reserve ratio
C) Special fund D) None of these
- 14) _____ bank provides loans to the small scale industries in India.
A) I.D.B.I. B) S.B.I.
C) S.I.D.B.I. D) None of these
2. Write short answer : 14
A) State the functions of Regional Rural Banks.
B) State the capital adequacy ratio.
3. Write short note : 14
A) Profitability and efficiency of private banks.
B) Structure and organization of SBI.
4. Write answer (**any one**) : 14
A) Explain the role of Indian Commercial Banks in the process of economic development.
B) Explain the role of Co-operative banks in agricultural sector in India.
5. Write answer (**any one**) : 14
A) State the functions of S.B.I.
B) State the monetary policy of R.B.I.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक ।
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात ।

१. योग्य पर्याय लिहा :

१४

- १) दप्तर दिरंगाई हे _____ बँक पद्धतीचे महत्वाचे वैशिष्ट्य होय.
अ) शाखा ब) एकावयनी क) मिश्र ड) यापैकी नाही
- २) ठेवी स्विकारणे व कर्जे देणे हे व्यापारी बँकांची _____ कार्ये आहेत.
अ) दुय्यम ब) प्राथमिक क) इतर ड) यापैकी नाही
- ३) _____ बँक चलनविषयक धोरणाची अंमलबजावणी करते.
अ) मध्यवर्ती ब) व्यापारी क) सहकारी ड) यापैकी नाही
- ४) सध्या रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाचे गव्हर्नर _____ हे आहेत.
अ) उर्जित पटेल ब) डॉ. बिमल जालन
क) रघुराम रंजन ड) डॉ. राम रेड्डी
- ५) _____ ही भारतातील पहिली विकास बँक आहे.
अ) आय.सी.आय.सी.आय. ब) यु.टी.आय.
क) आय.एफ.सी.आय. ड) यापैकी नाही
- ६) भारतात _____ मध्ये चौदा व्यापारी बँकांचे राष्ट्रीयीकरण करण्यात आले.
अ) १९७९ ब) १९६९ क) १९८९ ड) यापैकी नाही
- ७) कृषी पतपुरवठ्याचे सर्व व्यवहार सध्या _____ या बँकेच्या विभागामार्फत केले जातात.
अ) IDBI ब) R.R.B. क) NABARD ड) यापैकी नाही
- ८) भारतात _____ मध्ये प्रादेशिक ग्रामीण बँकेची स्थापना झाली.
अ) १९६९ ब) १९८२ क) १९९१ ड) १९७५
- ९) भारतीय औद्योगिक विकास बँकेची स्थापना सन _____ मध्ये झाली.
अ) १९५५ ब) १९५० क) १९६४ ड) १९४८

- १०) _____ हे शाखा बँक पद्धतीचे माहेरघर आहे.
 अ) अमेरिका ब) इंग्लंड क) भारत ड) यापैकी नाही
- ११) भारतात _____ या बँकेला बाँकांची बँक म्हणून ओळखली जाते.
 अ) एस्.बी.आय. ब) भू. विकास क) रिझर्व्ह बँक ड) यापैकी नाही
- १२) भारतात स्टेट बँक ऑफ इंडियाची स्थापना _____ मध्ये झाली.
 अ) १९६९ ब) १९५५ क) १९४८ ड) यापैकी नाही
- १३) व्यापारी बँका रोखता व _____ या मध्ये योग्य समन्वय साधतात.
 अ) लाभता ब) राखीव प्रमाण क) विशेष निधी ड) यापैकी नाही
- १४) भारतात _____ हे बँक लघुउद्योगाना कर्ज पुरवठा करते.
 अ) आय.डी.बी.आय. ब) एस्.बी.आय.
 क) एस्.आय.डी.बी.आय ड) यापैकी नाही
२. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
 अ) प्रादेशिक ग्रामिण बँकांची कार्ये सांगा.
 ब) भांडवल पर्याप्तता निकष सांगा.
३. टीपा लिहा : १४
 अ) खाजगी बँकांची लाभक्षमता व कार्यक्षमता.
 ब) स्टेट बँक ऑफ इंडियाची रचना व संघटन.
४. उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १४
 अ) भारतीय व्यापारी बँकांची आर्थिक विकासाच्या प्रक्रियेतील भूमिका स्पष्ट करा.
 ब) भारतातील कृषी क्षेत्रात सहकारी बँकाची भूमिका स्पष्ट करा.
५. उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १४
 अ) स्टेट बँक ऑफ इंडियाची कार्ये सांगा.
 ब) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाचे चलनविषयक धोरण सांगा.

SLR-CO – 59

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – III (Semester – V) (New CBCS) Examination, 2018
ADVANCED ACCOUNTANCY (Paper – II)
Auditing

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose correct alternative : 14
- 1) Balance sheet audit is different from _____ audit.
A) Continuous
B) Interim
C) Final
D) All of above
 - 2) The error which is counter balanced by the other error is called as _____
A) Compensating error
B) Errors of commission
C) Errors of duplication
D) Misappropriation of goods
 - 3) Under _____ section of Companies Act, auditor has right to visit the branches of the company.
A) U/S – 221
B) U/S – 226
C) U/S – 228
D) U/S – 231
 - 4) “An auditor is a watch dog and not a blood hound” such a remark was passed by the learned judge in _____ case.
A) The Blue Band Navigation Co.
B) Hindusthan Rings Co.
C) Kingston Cotton Mills Co. Ltd.
D) B.P.L. Ltd.
 - 5) A _____ is one where the auditors staff is engaged continuously on the accounts the whole year round or where the auditors attends at intervals fixed or other wise during the financial year.
A) Continuous
B) Interim
C) Partial
D) Special

P.T.O.

- 6) Cash received from a certain debtor is neither recorded in the cash book nor to that debtors account but it is misappropriated by the cashier is known as _____
- A) Errors of omission B) Errors of commission
C) Compensating errors D) Teaming and lading
- 7) _____ means systematic recording of day to day business transactions in the books of account.
- A) Book-keeping B) Accountancy
C) Auditing D) Vouching
- 8) The main object of auditing is detection and prevention of _____ in earlier days.
- A) Vouching B) Recording
C) Errors and frauds D) None of above
- 9) The _____ of assets implies enquiry of the value, ownership and title existence and possession, the presence of any charge on the assets.
- A) Valuation B) Verification
C) Vouching D) All of above
- 10) Voucher is _____ evidence by which the entries in the books of accounts may be proved.
- A) Registered
B) Without documentary
C) Documentary
D) None of above
- 11) In _____ division of labour principle is applied.
- A) Internal audit B) Interim audit
C) Continuous audit D) None of above
- 12) _____ audit report should be presented in Form No. 3CA.
- A) Tax
B) Cost
C) Management
D) None of above

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) ताळेबंद लेखापरीक्षण हे _____ लेखापरीक्षणा पासून वेगळे आहे.
 अ) सतत ब) मध्यवधी क) अंतिम ड) वरीलपैकी सर्व
- 2) एका चुकीची भरपाई दुसऱ्या झालेल्या चुकीमुळे होते त्याला _____ चुका म्हणतात.
 अ) भरपाईच्या चुका ब) नजर चुका
 क) पुनरावृत्तीच्या चुका ड) मालाचे अपहरण
- 3) कंपनी कायद्याच्या _____ कलमान्वये कंपनीच्या शाखांना भेटी देण्याचा अधिकार लेखापरीक्षकाला आहे.
 अ) कलम 221 ब) कलम 226 क) कलम 228 ड) कलम 231
- 4) _____ कंपनीच्या खटल्याच्या निकाला संदर्भात न्यायाधीशांनी असा शेर दिला की "An auditor is a watch dog and not a blood hound".
 अ) दि ब्ल्यू बँड नेव्हीगेशन कंपनी ब) हिंदुस्थान रींगस् कं. लि.
 क) किंगस्टन् कॉटन मिल्स कं. लि. ड) बी. पी. एल. लि.
- 5) ज्या लेखापरीक्षणामध्ये लेखापरीक्षक अथवा त्याचा सेवकवर्ग संपुर्ण वर्षभर सातत्याने किंवा वर्षभरात दर ठराविक मध्यंतराने नियमितपणे हिशेबतपासणी करीत असतो अशा लेखापरीक्षणास _____ असे म्हणतात.
 अ) सतत ब) मध्यावधी क) अंशतः ड) खास
- 6) रोख रक्कमेचे अपहरण करण्यासाठी रोखपाल शाखाद्या ऋणकोकडून मिळालेली रोख रक्कम रेकड कीर्दीत अथवा त्या ऋणकोच्या खात्यामध्ये न नोंदविता तिचे अपहरण करतो त्यास _____ असे म्हणतात.
 अ) विसर चुका ब) नजर चुका
 क) भरपाईच्या चुका ड) टीमिंग अँड लेंडिंग
- 7) _____ म्हणजे छंदाची दैनंदिन व्यवहाराची शास्त्रशुद्ध पद्धतीने हिशेब पुस्तकांमध्ये नोंद करणे.
 अ) पुस्तकपालन ब) लेखाकर्म क) लेखापरीक्षण ड) प्रमाणन

- 8) _____ शोधून काढणे व त्यांना प्रतिबंध करणे हा लेखापरीक्षणाचा अलीकडच्या काळातला मुख्य उद्देश आहे.
- अ) प्रमाणन
ब) नोंदणी
क) चुका व अफरातफर
ड) वरीलपैकी नाही
- 9) मालमत्तेचे _____ म्हणजे मालमत्तेचे मुल्य, मालकी हक्क अस्तीत्व, ताबा आणि त्यावरील एखादा बोजा याची चौकाशी करणे.
- अ) मुल्यांकन
ब) सत्यापन
क) प्रमाणन
ड) वरीलपैकी सर्व
- 10) प्रमाणक हा _____ पुरावा आहे ज्यामुळे पुस्तकातील नोंदी अधीकृत आहेत याची खात्री होते.
- अ) नोंदलेला
ब) बिगर कागदोपत्री
क) कागदोपत्री
ड) वरीलपैकी नाही
- 11) _____ पद्धतीमध्ये श्रमविभागणी तत्वाचा वापर केला जातो.
- अ) अंतर्गत लेखापरीक्षण
ब) मध्यावधी लेखापरीक्षण
क) सतत लेखापरीक्षण
ड) वरीलपैकी नाही
- 12) _____ लेखापरीक्षण अंकेक्षणाचा अहवाल फार्म न. 3CA मध्ये सादर करावा लागतो.
- अ) कर
ब) परीव्यय
क) व्यवस्थापन
ड) वरीलपैकी नाही
- 13) व्यवस्थापन कौशल्याचा विकास करण्यासाठी, व्यवस्थापनाची कार्यकुशलता आजमावण्यासाठी व्यावसाय संस्था _____ लेखापरीक्षण करून घेऊ शकतात.
- अ) परिव्यय लेखापरीक्षण
ब) सामाजिक लेखापरीक्षण
क) व्यवस्थापन लेखापरीक्षण
ड) ताळेबंद लेखापरीक्षण
- 14) सर्व खरेदी व्यवहारांची नोंद झाली आहे किंवा नाही हे तपासण्यासाठी लेखापरीक्षकाने खालीलपैकी कशातून नमुना घ्यावयात हवा.
- अ) खरेदी बिलाची फाईल
ब) विक्री बिलाची फाईल
क) बँकेचे स्टेटमेंट
ड) ब) व क) दोन्ही

2. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : 14
 अ) लेखापरीक्षणाचे फायदे स्पष्ट करा.
 ब) अंतर्गत लेखापरीक्षण व मध्यावधी लेखापरीक्षण यातील फरक स्पष्ट करा.
 क) कॉस्ट ऑडीट.
3. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : 14
 अ) सत्यापन व प्रमाणन यातील फरक स्पष्ट करा.
 ब) लेखापरीक्षकाला काढून टाकणे व मोबदला या संबंधी तरतूदी स्पष्ट करा.
 क) शैक्षणिक संस्थांचे लेखापरीक्षण (विश्वस्त).
4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा : 14
 i) टॅक्स अॅडीट करीता आवश्यक आसणाऱ्या तरतूदी स्पष्ट करा.
किंवा
 ii) बँकिंग कंपनी कायदानुसार ; (१९४९) बँकिंग व्यवसाय निरोगी राहण्यासाठी कोणते निर्बंध घालण्यात आले ते सांगा.
5. कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा : 14
 i) अंतर्गत नियंत्रण पद्धती म्हणजे काय ? अंतर्गत नियंत्रणाचे उद्देश व चांगल्या अंतर्गत नियंत्रण पद्धतीच्या गरजा विशद करा.
किंवा
 ii) खालील बाबींचे प्रमाणन कसे कराल :
 अ) गुंतवणुकीच्या विक्रीपासून प्राप्ती
 ब) बुडीत कर्जाची वसुली
 क) धनकोचे देणे
 ड) आयकर व विक्रीकर.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. III (Semester – V) (New CBCS) Examination, 2018
ADVANCED COST ACCOUNTING (Paper – II)**

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**
3) **Use of calculator is allowed.**

1. Choose correct alternatives.

14

- 1) Inter firm comparison is not possible without _____ costing.
A) Uniform B) Batch C) Operating D) Marginal
- 2) _____ costing is a practice of using same costing principles in the number of firms in same industry.
A) Process B) Uniform C) Contract D) Standard
- 3) _____ costing eliminates unhealthy competition.
A) Differential B) Service C) Uniform D) Job
- 4) In Job costing method every _____ is charged with its own cost.
A) process B) services C) income D) job
- 5) Where production is done on the basis of customers own specification method is used for ascertaining cost is called as _____ costing.
A) Job B) Uniform
C) Contract D) Production
- 6) A product which has practically no sales or utility value is called
A) Scrap B) Wastage
C) Defectives D) Finished product
- 7) Under process costing output of the process becomes _____ of the next process.
A) Production B) Finished goods
C) Input D) Normal loss
- 8) Losses due to machine breakdown and accidents are called _____ loss.
A) Natural B) Normal C) Capital D) Abnormal

Budgetted overheads for the year based on normal capacity –

Variable overheads –

Department – X Rs. 54,000 for 9,000 direct labour hours

Department – Y Rs. 75,000 for 10,000 direct labour hours

Fixed overheads –

Total budgetted fixed expenditure Rs. 1,54,000

Total budgetted direct labour hours for whole factory 22,000 hrs.

Calculate the cost of Job No. 555.

7

B) The cost records show the following expenses of manufacturing 200 units of product in a process.

Materials Rs. 4,000

Labour Rs. 1,500

Overheads Rs. 500

The standard normal wastage in production is 10% and it can be sold in the market at Rs. 15 per unit. The actual production is 150 units due to gross carelessness of the workers. Prepare process account.

7

4. The following balances were extracted from the books of a building contractors at 31st March 2018.

Material issued to site	Rs. 62,720
Wages paid	Rs. 73,755
Wages outstanding on 31-3-2018	Rs. 720
Plant issued at site	Rs. 6,000
Direct charges paid	Rs. 2,515
Direct charges outstanding	Rs. 210
Establishment charges	Rs. 5,650
Stock of material at site on 31-3-2018	Rs. 1,200
Value of work certified on 31-3-2018	Rs. 1,65,000
Cost of work not yet certified	Rs. 3,500
Cash received from contractee	Rs. 1,41,075

The work was commenced on 1st April 2017 and the contract price agreed at Rs. 2,45,000.

Prepare Contract Account for the year providing for depreciation of plant at 25%. Calculate profit or loss on the contract.

14

OR

Set P

Product ABC requires three distinct processes and after the third process, the product is transferred to finished stock. You are required to prepare process I, II and III accounts from the following information.

Particular	Total Rs.	Process I Rs.	Process II Rs.	Process III Rs.
Direct Material	5,000	4,000	600	400
Direct Labour	4,000	1,500	1,600	900
Direct Expenses	800	500	300	–
Production overheads	6,000			

Production overheads to be allocated to different processes on the basis of 150% of direct wages. Production during the period was 200 units. Assume there is no opening and closing stock.

14

5. Maharaja Transport Service Company is running 4 buses between two towns which are 50 kms apart. Seating capacity of each bus is 40 passengers. The following particulars were obtained from the company's books for the month of August 2018.

	Rs.
Wages of drivers, conductors and cleaners	2,400
Salary of office and supervisory staff	1,000
Diesel oil and other oil	4,000
Repairs and maintenance	800
Taxation Insurance etc.	1,600
Depreciation	2,600
Interest and other charges	2,000

Calculate cost per passenger kilometer.

14

OR

From the following data for the year prepare cost sheet showing the cost of electricity generated per Kwh by the power station.

Total units generated	10,00,000 Kwh
Operating labour	Rs. 50,000
Repairs and maintenance	Rs. 50,000
Lubricants, spares and stores	Rs. 40,000
Plant supervision	Rs. 30,000
Administration overheads	Rs. 20,000

Coal consumed per Kwh for the year is 2.5 kg.

- Re. 0.02 per kg charge depreciation
- 10% on capital cost of Rs. 2,00,000.

14

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. – III (Semester – V) (CBCS) Examination, 2018
INDUSTRIAL MANAGEMENT (Paper – II) (New)**

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) **All the questions are compulsory.**
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Planning, directing, co-ordination are the _____ functions of Human Resource Management.
a) Operative
b) Managerial
c) General
d) Welfare
- 2) _____ refers all the functions from recruitment to retirement of human resource.
a) Bench Marking
b) Human Resource Management
c) Human Resource Development
d) None of these
- 3) _____ is an important method of job analysis.
a) Questionnaire method
b) Interview method
c) Observation method
d) All of these
- 4) _____ source of recruitment gives good opportunities to management in Human Resource selection.
a) Advertisement
b) Contractor
c) Employment exchange
d) All of these
- 5) In the year _____ daily working of employment exchange is handover to the State Government.
a) 1980
b) 1956
c) 1985
d) 1965
- 6) _____ organises employment development programmes for unemployed youth.
a) Industrial Development Corporations
b) District Industrial Centre
c) Employment Exchange
d) None of these
- 7) _____ is the aim of training.
a) Reducing Production Cost
b) Increase in Production
c) Reducing Accidents
d) All of these

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा.

१४

- १) नियोजन, संचालन, समन्वय ही मानव संसाधन व्यवस्थापनाची _____ कार्ये आहेत.
अ) कार्यात्मक ब) व्यवस्थापकिय क) सर्वसाधारण ड) कल्याणकारी
- २) मानव संसाधन भरती ते निवृत्तीपर्यंतची सर्व कार्ये म्हणजे _____ होय.
अ) बेंच मार्किंग ब) मानव संसाधन व्यवस्थापन
क) मानव संसाधन विकास ड) यापैकी नाही
- ३) _____ ही कार्ये विश्लेषणाची महत्वाची पद्धती आहे.
अ) प्रश्नावली पद्धती ब) मुलाखत पद्धती
क) निरीक्षण पद्धती ड) वरील सर्व
- ४) _____ भरती मार्गामुळे व्यवस्थापनास मानव संसाधन निवडीमध्ये चांगल्या संधी उपलब्ध होतात.
अ) जाहिरात ब) ठेकेदार
क) रोजगार विनिमय केंद्र ड) वरील सर्व
- ५) रोजगार विनिमय केंद्राचे दैनंदिन कामकाज _____ मध्ये राज्य सरकारकडे देण्यात आले.
अ) १९८० ब) १९५६ क) १९८५ ड) १९६५
- ६) _____ द्वारे बेरोजगार तरूणांसाठी रोजगार विकास कार्यक्रम आयोजित केले जातात.
अ) औद्योगिक विकास महामंडळ ब) जिल्हा उद्योग केंद्र
क) रोजगार विनिमय केंद्र ड) यापैकी नाही
- ७) _____ हे प्रशिक्षणाचे ध्येय असते.
अ) उत्पादन खर्चात कपात ब) उत्पादन वाढ
क) अपघात कमी करणे ड) वरील सर्व
- ८) शास्त्रीय निवड प्रक्रियेमध्ये अंतिम निवड करण्यापूर्वी _____ हा टप्पा/अवस्था महत्वाचा असतो.
अ) वैद्यकिय तपासणी ब) भरती मार्गाची निवड
क) पात्रता मूल्यमापन ड) ज्ञान विश्लेषण

- ९) कामगारांचे ज्ञान व कौशल्य अद्यावत करण्यासाठी _____ प्रकारचे प्रशिक्षण उपयुक्त ठरते.
 अ) प्राथमिक प्रशिक्षण ब) उजळणी प्रशिक्षण
 क) कार्य प्रशिक्षण ड) वरील सर्व
- १०) _____ हा प्रशिक्षण कार्यपद्धती मधील पहिला टप्पा आहे.
 अ) उद्दिष्टे निश्चिती ब) प्रशिक्षणार्थी निवड
 क) प्रशिक्षण पद्धती निश्चिती ड) अभ्यासक्रम तयार करणे
- ११) कृती मूल्यांकनासाठी उद्दिष्टांद्वारे व्यवस्थापन (MBO) हे संकल्पना _____ यांनी मांडली.
 अ) एफ.डब्ल्यु टेलर ब) पिटर ड्रुकर क) हेन्री फेरॉल ड) सी. के. प्रल्हाद
- १२) अधिकारी व पर्यवेक्षकांना प्रशिक्षण देण्यासाठी _____ पद्धतीचा अवलंब केला जातो.
 अ) चर्चासत्र पद्धती ब) भूमिका वढविणे पद्धती
 क) समस्या अभ्यास पद्धती ड) व्याख्याने पद्धती
- १३) _____ ही कृती मूल्यांकनाची परंपरागत पद्धती आहे.
 अ) श्रेणी पद्धती ब) तपासणी यादी पद्धती
 क) सरळ श्रेणी पद्धती ड) वरील सर्व
- १४) १९३० मध्ये जर्मन सैन्यात कृती मूल्यांकनासाठी _____ पद्धतीचा अवलंब करण्यात आला.
 अ) श्रेणी पद्धती ब) उद्दिष्टांद्वारे व्यवस्थापन (M.B.O.)
 क) सरळ श्रेणी पद्धती ड) केंद्र तपासणी पद्धती
२. टीपा लिहा.
 अ) प्रशिक्षणाचे प्रकार ७
 ब) कृती मूल्यांकनाचे उद्देश/हेतू. ७
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा.
 अ) मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे महत्व स्पष्ट करा. ७
 ब) प्रशिक्षणाची ध्येये स्पष्ट करा. ७
४. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १४
 अ) कृती मूल्यांकन म्हणजे काय ? कृती मूल्यांकनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
 ब) मानव संसाधन शास्त्रीय निवडीची कार्य पद्धती स्पष्ट करा.
५. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १४
 अ) प्रशिक्षण म्हणजे काय ? प्रशिक्षणाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
 ब) मानव संसाधन भरतीचे बाह्य मार्ग स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.Com. (Part – III) (Semester – V) (New – CBCS Pattern) Examination, 2018
ADVANCED INSURANCE (Paper – II)**

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks :70

N. B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Principle of _____ is newly introduced in Fire Insurance.
a) Insurable interest b) Indemnity
c) Subrogation d) Contribution
- 2) The insurance which is taken for the benefit of employees is known as _____
a) Public insurance b) Employer's liability insurance
c) Third party insurance d) Group insurance
- 3) Fire insurance is a contract of _____
a) Profit b) Loss c) Indemnity d) All the above
- 4) Public Liability Act was passed in the year _____
a) 1985 b) 2005 c) 1999 d) 1991
- 5) Cattle Insurance Scheme was mainly started from _____ for rural farmers for their Cattles.
a) 1974 b) 1971 c) 1956 d) 1991
- 6) All _____ Contract are contract of indemnity.
a) Life Insurance b) Fire Insurance
c) Social Insurance d) None of these
- 7) Re-instatement value policy is a type of _____ Insurance.
a) Crop b) Life c) Marine d) Fire
- 8) _____ is the first step in the procedure of taking fire insurance policy.
a) Selection of Insurance Co. b) Information of fire
c) Payment of premium d) Valuation of loss
- 9) Comprehensive policy is the type of _____ Insurance
a) Crop b) Cattle
c) Marine d) Motor accident

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.Com. III (Semester – V) (CBCS) Examination, 2018
STATISTICS (Paper – II) (New)
Advanced Statistics

Day and Date : Saturday, 8-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- Instructions :** 1) **All** questions are **compulsory** and carry **equal** marks.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) Use of soundless calculators is **allowed**.

1. Choose the most appropriate alternatives of the following question. **14**
- 1) The linear function of variables which is to be maximized or minimized is called
 - a) constraints
 - b) basic requirements
 - c) an objective function
 - d) none of them
 - 2) A constraint in an LP model restricts
 - a) value of the objective function
 - b) use of the available resources
 - c) values of the decision variables
 - d) all of the above
 - 3) The feasible solution to an L.P.P.
 - a) Must satisfy all the constraints simultaneously
 - b) Need not satisfy all the constraints, only some of them
 - c) Must be a corner point of the feasible region
 - d) All of the above
 - 4) The objective function for a L.P. model is $3x_1 + 2x_2$, if $x_1 = 20$ and $x_2 = 30$, what is the value of the objective function ?
 - a) 0
 - b) 6
 - c) 50
 - d) 120
 - 5) Linear programming problem involving only two variables only can be solved by
 - a) big M method
 - b) simplex method
 - c) graphical method
 - d) none of the these

- 6) If the value of an objective function Z can be increased or decreased indefinitely, such solution is called
- a) bounded solution b) feasible solution
c) unbounded solution d) none of these
- 7) In the optimal simplex table $c_j - z_j = 0$ value indicates an existence of
- a) an unbounded solution b) cycling
c) alternative solution d) none of these
- 8) In a non-degenerate solution to T.P. with m rows and n columns, number of allocated cell is
- a) equal to $m + n - 1$ b) equal to $m + n + 1$
c) not equal to $m + n + 1$ d) none of these
- 9) An Assignment Problem is considered as a particular case of a Transportation Problem because
- a) the number of rows equals the number of columns
b) all $x_{ij} = 0$ or 1
c) all rim conditions are 1
d) all of the above
- 10) In a sequencing, if smallest time for a job on two machines M_1 and M_2 belongs to M_2 then that job has to be placed
- a) in the middle b) in the starting
c) at the end d) none of these
- 11) Processing time M_{ij} 's and order of processing the jobs are
- a) dependent b) negligible
c) independent d) none of these
- 12) In a sequencing the time involved in moving jobs from one machine to another is
- a) negligible b) positive number
c) significant d) none of them
- 13) If there are n jobs to be performed, one at a time, on each of m machines, the possible sequences would be
- a) $(n!)^m$ b) $(n)^m$ c) $(m!)^n$ d) $(m)^n$
- 14) The method used for solving an assignment problem is called
- a) reduced matrix method b) Hungarian method
c) MODI method d) None of the above

2. A) A manufacturer has two machines A and B. He manufactures two products P and Q on these two machines. For manufacturing product P he has to use machine A for 3 hours and machine B for 6 hours and for manufacturing product Q he has to use machine A for 6 hours and machine B for 5 hours. On each unit of P he earns Rs. 14 and on each unit of Q he earns Rs. 10. How many units of P and Q should be manufactured to get the maximum profit ? Each machine cannot be used for more than 2100 hours. Formulate this as an L.P.P. 7

B) Write a procedure of matrix minima method. 7

3. A) Solve the following L.P.P graphically 7

Maximize $Z = 2x_1 + 3x_2$

Such that $x_1 + x_2 \leq 1$

$3x_1 + x_2 \leq 4$

$x_1, x_2 \geq 0.$

B) Explain the standard form of an L.P.P. 7

4. Attempt **any one** of the following : 14

A) Solve the following assignment problem so as to minimize the time (in days) required to complete all the task.

Task \ Person	1	2	3	4	5
A	6	5	8	11	16
B	1	13	16	1	10
C	16	11	8	8	8
D	9	14	12	10	1

B) Write the steps of the algorithm for solving LPP by the Simplex method.

5. Attempt **any one** of the following :

14

A) A machine operator has to perform three operations : turning, threading and knurling on a number of different jobs. The time required to perform these operations (in minutes) for each job is known. Determine the order in which the jobs should be processed in order to minimize the total time required to perform all the jobs. Also find idle times for all operations. Also find idle time for all operations.

Job	Time for turning (minutes)	Time for threading (minutes)	Time for knurling (minutes)
1	3	8	13
2	12	6	14
3	5	4	9
4	2	6	12
5	9	3	8
6	11	1	13

B) Solve the following L.P.P., by simplex method

$$\text{Max } Z = 5x_1 + 3x_2$$

$$\text{Subject to the constraints } 3x_1 + 5x_2 \leq 15,$$

$$5x_1 + 2x_2 \leq 10,$$

$$\text{where } x_1, x_2 > 0.$$

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – III (Semester – V) (Old) (CGPA) Examination, 2018
BUSINESS REGULATORY FRAMEWORK

Day and Date : Monday, 3-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternatives :

14

- 1) Indian Contract Act, 1872 is derived from _____ source of business law.
A) Statutes B) Judicial Decisions
C) Customs D) None of these
- 2) Consideration may be given by
A) Promisee B) Promisee or any other person
C) Any person D) Contracting party
- 3) Due to fraud contract becomes
A) Valid B) Illegal C) Void D) Voidable
- 4) Due to misrepresentation contract becomes
A) Valid B) Illegal C) Void D) Voidable
- 5) Due to mistake contract becomes
A) Valid B) Illegal C) Void D) Voidable
- 6) Breach of contract before time of performance is called as _____
breach.
A) Anticipatory B) Actual
C) Present D) None of these
- 7) Agreement enforceable by law is
A) Void B) Voidable
C) Contract D) Illegal
- 8) Sale of Goods Act was passed in the year
A) 1872 B) 1972 C) 1930 D) 2003

- 9) Property in the goods is passed immediately in
A) Contract of sale B) Agreement to sell
C) Contract and agreement D) None of these
- 10) Sale of Goods Act is applicable to _____ property.
A) Movable B) Immovable
C) Movable and Immovable D) Intellectual
- 11) Stipulation subsidiary for contract of sale of goods is
A) Guarantee B) Condition
C) Warranty D) Secondary
- 12) Right to Information Act was passed in the year
A) 1872 B) 1930 C) 2003 D) 2005
- 13) Chief Commissioner of State Information Commissioner is appointed by
A) Chief Minister B) Governor
C) Prime Minister D) President
- 14) Under right to Information Act demanded information should be given in
A) 1 month B) 30 days C) 31 days D) 2 months

2. Write notes on : 14

- 1) Objectives of Legal Environment of business.
- 2) Acceptance of Proposal.

3. Write notes on : 14

- 1) Essentials of Contract sale of goods.
- 2) Procedure of getting information.

4. Explain what is free consent. 14

OR

Who is unpaid seller ? Explain his rights.

5. Explain what are void agreements. 14

OR

Explain constitution, functions and powers of State Information Commission.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक .
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्यायाची निवडा करा :

१४

- १) भारतीय करार कायदा, १८७२ हा व्यावसायिन कायद्याच्या _____ या स्त्रोतामधून तयार झाला आहे.
अ) संमत कायदे ब) न्यायालयिन निवाडे
क) प्रथाप्रघात ड) यापैकी नाही
- २) प्रतिफल _____ ने देणे आवश्यक असते.
अ) प्रस्तावता ब) प्रस्तावता किंवा दुसरी व्यक्ती
क) कोणतीही व्यक्ती ड) करारातील व्यक्ती
- ३) फसवणुकीमुळे करार _____ बनतो.
अ) वैध ब) बेकायदेशीर क) व्यर्थ ड) वर्जनीय
- ४) असत्य विधानामुळे करार _____ बनतो.
अ) वैध ब) बेकायदेशीर क) व्यर्थ ड) वर्जनीय
- ५) चूकीमुळे करार _____ बनतो.
अ) वैध ब) बेकायदेशीर क) व्यर्थ ड) वर्जनीय
- ६) करारपूर्वतेच्या वेळेअगोदर झालेल्या करारभंगास _____ करारभंग म्हणतात.
अ) मुदतपूर्व ब) प्रत्यक्ष क) वर्तमान ड) यापैकी नाही
- ७) ज्या ठरावाची कायद्याने अमलबजावणी करता येते तो _____ असतो.
अ) व्यर्थ ब) वर्जनीय क) करार ड) बेकायदेशीर
- ८) मालविक्रिच्या कराराचा कायदा _____ साली पारीत झाला.
अ) १८७२ ब) १९७२ क) १९३० ड) २००३
- ९) मालाचा मालकी हक्क लगेच _____ मध्ये हस्तांतरीत होतो.
अ) मालविक्रिचा करार ब) मालविक्रिचा ठराव
क) मालविक्रिचा करार आणि ठराव ड) यापैकी नाही

- १०) मालविक्रिच्या कराराचा कायदा _____ संपत्तीला लागू होतो.
 अ) चल ब) अचल
 क) चल आणि अचल ड) बौद्धिक संपदा
- ११) मालविक्रिच्या करारासाठी गौण असणाऱ्या अटीस _____ म्हणतात.
 अ) हमी ब) प्रमुख अट क) खात्री ड) दुय्यम अट
- १२) माहितीच्या अधिकाराचा कायदा _____ साली पारीत झाला.
 अ) १८७२ ब) १९३० क) २००३ ड) २००५
- १३) राज्य माहिती आयोगाच्या मुख्य आयुक्ताची नेमणुक _____ द्वारे होते.
 अ) मुख्यमंत्री ब) राज्यपाल क) पंतप्रधान ड) राष्ट्रपती
- १४) माहितीच्या अधिकाराच्या कायद्यानुसार मागितलेली माहिती _____ मध्ये द्यावी लागते.
 अ) १ महिना ब) ३० दिवस क) ३१ दिवस ड) २ महिने

२. टिपा लिहा : १४

- १) व्यवसायाच्या कायदेशीर पर्यावरणाची उद्दिष्टे.
 २) प्रस्तावाची स्वीकृती.

३. टिपा लिहा : १४

- १) मालविक्रिच्या करारासाठी आवश्यक घटक.
 २) माहिती मिळविण्याची कार्यपद्धती.

४. मुक्त संमती म्हणजे काय ते स्पष्ट करा. १४

किंवा

अदत्त विक्रेता म्हणजे कोण ? त्याचे हक्क स्पष्ट करा.

५. व्यर्थ करार कोणते ते स्पष्ट करा. १४

किंवा

राज्य माहिती आयोगाची रचना, कार्ये आणि अधिकार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.Com. – III (Semester – V) (Old C.G.P.A.) Examination, 2018
ECONOMICS
Business Economics (Paper – III)

Day and Date : Tuesday, 4-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative given below : 14
- 1) W. W. Rostw's Theory of Economic Growth published in _____ year.
a) 1950 b) 1955 c) 1960 d) 1965
 - 2) The book 'Managerial Economics – Theory and perspectives' is written by
a) Pigou b) Keynes c) Ricardo d) Malhotra
 - 3) _____ explain the Time Preference Theory of Interest ?
a) Adam Smith b) Marshall c) Fisher d) Keynes
 - 4) The strategy of India's first five year plan _____ model was used.
a) Harrod – Domar b) W. W. Rostow
c) Mahatma Gandhi d) Pandit Nehru
 - 5) According to Dr. Marshall, the price of commodities regarding short period means
a) Market price b) Supply price
c) Demand price d) Administered price
 - 6) _____ cause for Indian Unemployment.
a) Rise in population
b) Seasonal Agricultural Nature
c) Use of Capital Intensive Production Technique
d) All the above
 - 7) _____ is the objective of the Government policy.
a) Balanced development
b) Imbalanced development
c) Developed Regions developing
d) Selective Regions development

- 8) The scheme 'TRYSEM' is start in _____ year.
 a) 1971 b) 1975 c) 1977 d) 1979
- 9) Income inequality is increased by _____ cause.
 a) Unemployment b) Rise in population
 c) Poverty d) All of the above
- 10) _____ introduced the theory of division of labour.
 a) Thomas Malthus b) Adam Smith
 c) Ricardo d) Marshall
- 11) Business economics deals primarily with _____ making firms.
 a) Investment b) Saving c) Income d) Profit
- 12) In 2009, the Government of India _____ Act passed.
 a) Right to food b) Right to Education
 c) Right to Black Money d) Right to Employment
- 13) In 1993, under the presidentship of _____ Government of India was setup the 'Disinvestment Commission'.
 a) C.Rangarajan b) P. Chidambaram
 c) Raghuram Rajan d) D. Subbarao
- 14) Government of India accepted New Economic Policy in _____ year.
 a) 1985 b) 1991 c) 1994 d) 2001
2. Give short answers :
- a) Explain the principles of Business Economics. 7
 b) Explain the types of Unemployment. 7
3. Write short notes :
- a) Concept of Globalization. 7
 b) Concept of parallel economy. 7
4. Answer **any one** : 14
 a) Explain the Malthusian theory of economic development.
 b) Discuss on the impact of liberalization on Indian economy.
5. Answer **any one** : 14
 a) Describe on the W. W. Rostow's stages of economic growth theory.
 b) Discuss on the causes and measures of poverty in Indian economy.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) डब्ल्यू.डब्ल्यू. रोस्टोचा आर्थिक वृद्धीचा सिद्धांत _____ या वर्षी प्रसिद्ध जाला.
अ) १९५० ब) १९५५ क) १९६० ड) १९६५
- २) 'व्यावसायिक अर्थशास्त्र _____ सिद्धांत आणि दृष्टीकोन' हे पुस्तक _____ यांनी लिहीले.
अ) पिगु ब) केन्स क) रिकार्डो ड) मल्होत्रा
- ३) व्याजाचा समय पसंती सिद्धांत _____ नी मांडला.
अ) अँडम स्मिथ ब) मार्शल क) फिशर ड) केन्स
- ४) भारताच्या पहिल्या पंचवार्षिक नियोजनासाठी व्यूहरचनेचा _____ प्रतिमानाचा वापर करण्यात आला होता.
अ) हॅरॉड-डोमर ब) डब्ल्यू. डब्ल्यू. रोस्टो
क) महात्मा गाँधी ड) पंडित नेहरू
- ५) डॉ. मार्शल यांच्यामते वस्तुची अतिअल्पकाळात ठरणारी किंमत म्हणजे _____ होय.
अ) बाजार किंमत ब) पुरवठा किंमत
क) मागणी किंमत ड) प्रशासकीय किंमत
- ६) _____ भारतीय बेकारीचे कारण आहे.
अ) वाढती लोकसंख्या ब) शेतीचे हंगामी स्वरूप
क) भंडवलप्रधान तंत्राचा वापर ड) यापैकी सर्व
- ७) _____ हे सरकारी धोरणाचे उद्दिष्ट्य असते.
अ) समतोल विकास ब) असमतोल विकास
क) विकसीत प्रदेशाचा विकास ड) निवडक प्रदेशांचा विकास
- ८) 'ट्रायसेम' (TRYSEM) ही योजना _____ वर्षी सुरु केली.
अ) १९७१ ब) १९७५ क) १९७७ ड) १९७९
- ९) आर्थिक विषमता वाढण्यापाठीमागे _____ कारण आहे.
अ) बेकारी ब) वाढती लोकसंख्या
क) दारिद्र्य ड) यापैकी सर्व

- १०) _____ यांनी श्रमविभागणीचा सिद्धांत मांडला.
 अ) थॉमस माल्थस ब) अँडम स्मिथ क) रिकार्डो ड) मार्शल
- ११) व्यावसायिक अर्थशास्त्राचा संबंध प्रामुख्याने _____ मिळनाच्या संस्थाशी आहे.
 अ) गुंतवणुक ब) बचत क) उत्पन्न ड) नफा
- १२) २००९ मध्ये भारत सरकारने _____ कायदा पास केला.
 अ) अन्नाचा हक्क ब) शिक्षणाचा हक्क
 क) काळ्या पैशाचा हक्क ड) रोजगाराचा हक्क
- १३) सन १९९३ मध्ये भारत सरकारने _____ यांच्या अध्यक्षनेखाली निर्गुंतवणूक आयोगाची स्थापना केली.
 अ) सी. रंगराजन ब) पी. चिदंबरम् क) रघुरामराजन ड) डी. सुब्बाराव
- १४) भारत सरकारने _____ या वर्षी नवीन आर्थिक धोरणाचा स्वीकार केला.
 अ) १९८५ ब) १९९१ क) १९९४ ड) २००१
२. थोडक्यात उत्तरे द्या :
- अ) व्यावसायिक अर्थशास्त्राची तत्त्वे स्पष्ट करा. ७
 ब) बेकारीचे प्रकार स्पष्ट करा. ७
३. टीपा लिहा :
- अ) जागतिकीकरणाची संकल्पना. ७
 ब) समांतर अर्थव्यवस्थेची संकल्पना. ७
४. खालीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा : १४
 अ) माल्थसचा आर्थिक विकासाबाबतचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेची उदारीकरणामुळे झालेल्या परिणामांची चर्चा करा.
५. खालीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा : १४
 अ) डब्ल्यू. डब्ल्यू. रोस्टो यांच्या 'आर्थिक वाढीचे टप्पे' या सिद्धांताचे वर्णन करा.
 ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील दारिद्र्यांच्या कारणांची आणि उपायांची चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – III (Semester – V) (Old CGPA) Examination, 2018
CO-OPERATIVE DEVELOPMENT

Day and Date : Wednesday, 5-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative from given alternatives. 14
- 1) _____ is known as the origin country of co-operative movement.
a) England b) Germany c) Denmark d) China
 - 2) _____ is known as father of co-operative movement.
a) William King b) Robert Owen
c) Vaikunthlal Mehata d) Prof. D. G. Karve
 - 3) Co-operative sugar factory is an example of _____ co-operative.
a) Processing b) Consumer c) Credit d) Marketing
 - 4) The first co-operative pro-processing society was started at _____ city in India.
a) Mumbai b) Thiruvananthapuram
c) Mysore d) Delhi
 - 5) The National Agricultural Co-operative Marketing Federation (NAFED) was established in _____ as the apex body of co-operative marketing.
a) 1982 b) 1964 c) 1959 d) 1958
 - 6) First co-operative sugar factory started working in 1933 at _____
a) Pune b) Pravaranagar c) Solapur d) Hyderabad
 - 7) Land Development Bank provides _____ term loan.
a) Short b) Medium c) Very short d) Long
 - 8) The structure of Indian Dairy co-operatives is _____ in nature.
a) Two tier b) Three tier c) Branch d) Four tier
 - 9) _____ co-operative farming is a co-operative society established by landless labourers.
a) Collective b) Joint c) Tenant d) None of these

- 10) District Central Co-operative Bank is working as a bridge between _____ and Primary Agricultural Credit Society.
- a) Commercial Banks b) State Government
c) Central Government d) State Co-operative Bank
- 11) Operation Flood is related with _____ revolution in India.
- a) Sugar b) Milk c) Water d) Credit
- 12) Vaidyanathan Committee, 2004, is related to _____ sector.
- a) Private bank b) International trade
c) Service sector d) Co-operative
- 13) _____ is known as 'Apex Bank' in co-operative sector.
- a) NABARD b) State Co-operative Bank
c) DCC Bank d) SBI
- 14) National Dairy Development Board was established in the _____ year.
- a) 1965 b) 1905 c) 1972 d) 1991
2. Write short notes :
- a) Importance of co-operative farming. 7
b) Functions of service co-operative. 7
3. Write answers in short :
- a) What are the problems of dairy co-operative ? 7
b) Write the principles of co-operation. 7
4. Answer **any one** of the following questions : 14
- 1) What is co-operation ? Explain the role of co-operation in Economic Development.
- 2) What do you mean by co-operative marketing ? Explain the problems and remedies of co-operative marketing society.
5. Answer **any one** of the following questions : 14
- 1) Explain the functions and problems of District Central Co-operative Bank.
- 2) Explain the recommendations of Vaidyanathan Committee in detail.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजव्या बाजूस आकडे पूर्ण गुण दाखवतात.

1. दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडा.

14

- 1) _____ देश सहकारी चळवळीचा उत्पत्तिस्थान म्हणून ओळखला जातो.
a) इंग्लंड b) जर्मनी c) डेन्मार्क d) चीन
- 2) _____ यांना सहकारी चळवळीचा पिता म्हणून ओळखले जाते.
a) विलियम किंग b) रॉबर्ट ओवेन c) वैकुंठलाल मेहता d) प्रो. डी. जी. कर्वे
- 3) सहकारी साखर कारखाना _____ सहकारी संस्थेचे एक उदाहरण आहे.
a) प्रक्रिया b) ग्राहक c) वित्त d) विपणन
- 4) _____ येथे भारतातील पहिली को-ऑपरेटिव्ह प्रो प्रोसेसिंग सोसायटीची सुरुवात झाली.
a) मुंबई b) तिरुवनंतपुरम c) मैसूर d) दिल्ली
- 5) राष्ट्रीय कृषी सहकारी विपणन महासंघ (नाफेड) ची सहकारी मार्केटिंगच्या सर्वोच्च संस्थेच्या रूपात _____ मध्ये स्थापना करण्यात आली.
a) 1982 b) 1964 c) 1959 d) 1958
- 6) पहिल्या सहकारी साखर कारखान्याने 1933 साली _____ येथे काम करण्यास सुरुवात केली.
a) पुणे b) प्रवारानगर c) सोलापूर d) हैदराबाद
- 7) भू विकास बँक _____ मुदत कर्ज देते.
a) अल्प b) मध्यम c) अति अल्प d) दीर्घ
- 8) भारतीय दुग्ध सहकारी संस्थेचे स्वरूप _____ आहे.
a) द्वि स्तरीय b) त्री स्तरीय c) शाखा d) चतुर्थ स्तरीय
- 9) _____ सहकारी शेती ही भूमिहीन शेतमजुरांनी स्थापन केलेली सहकारी संस्था आहे.
a) सामूहिक b) संयुक्त c) कुळ d) यापैकी नाही

- 10) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक ही _____ आणि प्राथमिक कृषी पतसंस्था यांच्यात एक दुवा म्हणून काम करत आहे.
- a) व्यापारी बँका b) राज्य सरकार c) केंद्र सरकार d) राज्य सहकारी बँक
- 11) 'ऑपरेशन फ्लड' भारतात _____ क्रांती संबंधित आहे.
- a) साखर b) दुग्ध c) पाणी d) वित्त
- 12) वैद्यनाथन् समिती, 2004 _____ क्षेत्राशी संबंधित आहे.
- a) खाजगी बँक b) आंतरराष्ट्रीय व्यापार
c) सेवा क्षेत्र d) सहकार
- 13) _____ यास सहकारी क्षेत्रामध्ये 'शिखर बँक' म्हणून ओळखले जाते.
- a) नाबार्ड b) स्टेट को-ऑपरेटिव्ह बँक
c) डी.सी.सी. बँक d) एस.बी.आय. बँक
- 14) राष्ट्रीय दुग्ध विकास मंडळाची स्थापना _____ मध्ये करण्यात आली.
- a) 1965 b) 1905 c) 1972 d) 1991
2. टीपा लिहा.
- a) सहकारी शेतीचे महत्त्व. 7
b) सेवा सहकारी संस्थेचे कार्ये. 7
3. थोडक्यात उत्तरे लिहा.
- a) दुग्ध सहकारी संस्थेच्या समस्या काय आहेत ? 7
b) सहकाराची तत्त्वे लिहा. 7
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या. 14
- 1) सहकाराचा अर्थ सांगून आर्थिक विकासातील सहकाराची भूमिका स्पष्ट करा.
2) सहकारी विपणन म्हणजे काय ? सहकारी विपणनाच्या समस्या आणि उपाय स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या. 14
- 1) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेची कार्ये आणि समस्या सांगा.
2) वैद्यनाथन् समितीच्या शिफारशी सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. III (Semester – V) (Old CGPA) Examination, 2018
MODERN MANAGEMENT PRACTICES

Day and Date : Thursday, 6-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks of question.**

1. Choose the correct alternative from given alternatives : 14
- 1) _____ is the set of managerial decisions and actions that determines the long term performance of organisation.
a) Personnel management b) Marketing management
c) Financial management d) Strategic management
 - 2) The size of the multinational enterprise is
a) Small b) Large c) Medium d) Micro
 - 3) Important steps in going global
a) Licensing b) Exporting
c) Global strategic partnership d) All of these
 - 4) Human Resource Management is concerned with the obtaining and the maintaining of a satisfactory and satisfied
a) Directors b) Administrators
c) Managers d) Work force
 - 5) Obtaining competitive advantage on the basis of special features in the products or services means
a) Diversification b) Differentiation
c) Centralisation d) Integration
 - 6) _____ is a techniques of analysis and evaluation of organisational environment.
a) Benchmarking b) SWOT
c) Cost leadership d) None of these
 - 7) The concept of 'quality consciousness' is came into use in _____ year.
a) 1947 b) 1949 c) 1957 d) 1959
 - 8) _____ has developed and analysed the concept of 'knowledge management' at first time.
a) Hubert Saint b) Prof. Ikujiro
c) Prof. Devenport d) None of the above

- 9) Human Resource Management is a _____ process.
 - a) Traditional
 - b) Dynamic
 - c) Economical
 - d) None of the above
- 10) Continuing the existing policy without making any change is known as _____ strategy.
 - a) Growth
 - b) Retrenchment
 - c) Statuesque
 - d) Grand
- 11) _____ is the first and important function of 'Human Resource Management'.
 - a) Performance Management
 - b) Manpower planning
 - c) Health and safety
 - d) None of these
- 12) The concept of 'Human Resource Accounting' is given by
 - a) Deming
 - b) Rensis Likert
 - c) C.K. Pralhad
 - d) Thomas Port
- 13) Natural environment is a factor of
 - a) Internal environment
 - b) Micro environment
 - c) Macro environment
 - d) None of the above
- 14) The element of 'Knowledge Management' consists
 - a) Employee
 - b) Process
 - c) Technology
 - d) All of the above

- 2. Write short note on :
 - 1) Types of Benchmarking. 7
 - 2) SWOT Technique. 7

- 3. Write short answers :
 - 1) Explain the process of knowledge management. 7
 - 2) Explain the advantages and disadvantages of focused strategy. 7

- 4. Answer **any one** of the following : 14
 - 1) Define strategic management. Explain the steps in the process of strategic management.

OR

 - 2) Explain in brief the changing international scene in globalization.

- 5. Answer **any one** of the following : 14
 - 1) What is global business ? Explain the objectives and steps in going global business.

OR

 - 2) Explain in brief the role of Human Resource Manager.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा :

१४

१) संघटनेची दिर्घकालीन कामगिरी ठरविणाऱ्या व्यवस्थापकीय निर्णयाच्या व कृतीच्या संचास _____ म्हणतात.

अ) कर्मचारी व्यवस्थापन

ब) विपणन व्यवस्थापन

क) वित्तीय व्यवस्थापन

ड) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापन

२) बहुराष्ट्रीय उद्योगसंस्थेचा आकार _____ असतो.

अ) लहान

ब) मोठा

क) मध्यम

ड) सूक्ष्म

३) जागतिकीकरण प्रवेश प्रक्रियेतील महत्त्वाचे टप्पे/पायऱ्या _____ आहेत.

अ) परवाना

ब) निर्यात

क) आंतरराष्ट्रीय व्यूहरचनात्मक भागीदारी

ड) वरीलपैकी सर्व

४) मानव संसाधन व्यवस्थापनाचा संबंध उद्योग संस्थेत कार्य करण्यासाठी योग्य व समाधानी _____ भरती करून तेथे टिकवून ठेवण्याशी असतो.

अ) संचालक

ब) प्रशासक

क) व्यवस्थापक

ड) कर्मचारी

५) उत्पादन आणि सेवेत समावलेल्या खास वैशिष्ट्यांच्या आधारावर स्पर्धात्मक फायदा मिळविणे म्हणजे _____ होय.

अ) वैविध्यता

ब) भेदकरण

क) केंद्रीकरण

ड) एकात्मिकरण

६) _____ हे संघटनात्मक पर्यावरणाचे विश्लेषण व मूल्यमापन करण्याचे तंत्र आहे.

अ) बेंचमार्कींग

ब) स्वाॅट (SWOT)

क) खर्च नेतृत्व

ड) यापैकी नाही

७) गुणवत्ता जाणीव ही संकल्पना _____ या वर्षी वापरात आली.

अ) 1947

ब) 1949

क) 1957

ड) 1959

८) _____ यांनी सर्वप्रथम 'ज्ञान व्यवस्थापन' संकल्पना विकसित करून विश्लेषण केले.

अ) ह्युबर्ट सेंट

ब) प्रा. इकुजीरो

क) प्रा. डवेनपोर्ट

ड) वरीलपैकी नाही

९) मानव संसाधन व्यवस्थापन ही _____ प्रक्रिया आहे.

अ) पारंपारिक

ब) गतिमान

क) आर्थिक

ड) वरीलपैकी नाही

१०) आहे तेच धोरण कोणताही बदल न करता पुढे चालू ठेवणे म्हणजे _____ व्यूहरचना होय.

अ) विस्तार

ब) कपात

क) स्थिर/बदल नको

ड) भव्य

- ११) _____ हे मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे पहिले आणि महत्त्वाचे कार्य आहे.
 अ) कामगिरी व्यवस्थापन ब) मनुष्यबळ नियोजन
 क) आरोग्य आणि सुरक्षितता ड) यापैकी नाही
- १२) मानव संसाधन हिशोब ही संकल्पना _____ यांनी मांडली.
 अ) डेमिंग ब) रेनसिस लिक्ट क) सी.के. प्रल्हाद ड) थॉमस पोर्ट
- १३) नैसर्गिक पर्यावरण हा _____ या पर्यावरणाचा घटक नाही.
 अ) अंतर्गत पर्यावरण ब) सूक्ष्म पर्यावरण क) स्थूल पर्यावरण ड) वरीलपैकी नाही
- १४) ज्ञान व्यवस्थापनाचे घटक _____ हे आहेत.
 अ) कर्मचारी ब) प्रक्रिया क) तंत्रज्ञान ड) वरीलपैकी सर्व

२. टिपा लिहा :

१) बेंचमार्कींगचे प्रकार. ७

२) स्वॉट (SWOT) तंत्र. ७

३. थोडक्यात उत्तरे लिहा.

१) ज्ञान व्यवस्थापनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा. ७

२) लक्ष्यकेंद्रीत व्यूहरचनेचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. ७

४. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा. १४

१) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापनाची व्याख्या द्या. व्यूहरचनात्मक प्रक्रियेतील टप्पे स्पष्ट करा.

किंवा

२) जागतिकीकरणातील बदलते आंतरराष्ट्रीय चित्र थोडक्यात स्पष्ट करा.

५. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १४

१) जागतिक व्यवसाय म्हणजे काय ? जागतिक व्यवसायामध्ये प्रवेश करण्याच्या उद्देश आणि अवस्था/टप्पे स्पष्ट करा.

किंवा

२) मानव संसाधन व्यवस्थापकाची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set

P

B.Com. – III (Semester – V) (Old-CGPA) Examination, 2018
ADVANCED BANKING
(Law and Practice of Banking in India) (Paper – I)

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Total Marks : 70

Instructions : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.

1. Choose correct alternatives :

14

- 1) The Imperial Bank of India Act is passed in the year _____
a) 1921 b) 1920 c) 1940 d) 1935
- 2) In the year _____ the first Company Act was passed in India.
a) 1913 b) 1947 c) 1932 d) None of these
- 3) Banker's Lien is _____
a) A special type of mortgage b) An implied pledge
c) A hypothecation d) A type of assignment
- 4) Rule of Clayton's case pertains to
a) Payment of cheques in clearing
b) Settlement of duties between the bank and guarantor
c) Banker's general lien
d) Appropriation of payments in a running account
- 5) The relationship between a banker and a customer is
a) That of a debtor and creditor
b) That of a creditor and debtor
c) Primarily that of a debtor and creditor
d) Both a) and b)
- 6) An order cheque can be converted in to a bearer cheque by means of
a) Sans recourse endorsement b) Special endorsement
c) Blank endorsement d) Sansfrais endorsement
- 7) A cheque which is not crossed is called
a) Uncrossed cheque b) Open cheque
c) Order cheque d) Bearer cheque

- 8) The banker has a statutory obligation to
- a) Honour customer's cheque
 - b) Exercise lien
 - c) Maintaining secrecy of customers account
 - d) Honour customers bill
- 9) The best suited deposit for a trading community
- a) Savings deposit
 - b) Fixed deposit
 - c) Current deposit
 - d) Recurring deposit
- 10) The bank account opened more than one names is called _____ account.
- a) Joint
 - b) Single
 - c) Saving
 - d) None of these
- 11) Bank of England was established in the year
- a) 1794
 - b) 1894
 - c) 1694
 - d) None of these
- 12) According to _____ order bank can stop account operations.
- a) Garnishi
 - b) Kleton
 - c) Holly
 - d) None of these
- 13) The Nabard Bank Act was passed in the year
- a) 1982
 - b) 1980
 - c) 1978
 - d) None of these
- 14) _____ is the name of first Commercial Bank of India.
- a) SBI
 - b) RBI
 - c) Indian Bank
 - d) Hindustan Bank
2. Write short notes : 14
- a) Origin of the banking.
 - b) Bank customers.
3. Write short answer : 14
- a) Explain the different types of negotiable instruments.
 - b) What are important types of crossing of cheque ?
4. Answer **any one** : 14
- a) Explain the nature and scope of banking laws in India.
 - b) Define the terms 'Banker' and 'Bank Customer' and bring about the special relationship between them.
5. Answer **any one** : 14
- a) What is MICR cheque ? Explain its nature.
 - b) What do you understand by a 'Crossing of a cheque' ? Explain the different kinds of a cheque.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

वस्तुनिष्ठ प्रश्न :

1. योग्य पर्यायांची निवड करून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

14

- 1) इम्पीरिअल बँक ऑफ इंडिया कायदा हा _____ या वर्षी झाला.
अ) 1921 ब) 1920 क) 1940 ड) 1935
- 2) पहिला कंपनी कायदा _____ या वर्षी करण्यात आला.
अ) 1913 ब) 1947 क) 1932 ड) यापैकी नाही
- 3) बँकर्स तारण म्हणजे _____ असते.
अ) विशेष प्रकारची गहाण स्विकारणारा
ब) तारण स्विकारणारा
क) कर्जाच्या मोबदल्यात गहाण ठेवलेली मालमत्ता
ड) एक प्रकारचे ठरवलेले काम
- 4) क्लेटन नियमा संबंधीत _____ हे आहे.
अ) धनादेशाचे प्रदान पूर्ण करणे
ब) बँक व हमीदार यांच्यामधील अधिकाराची समजूत
क) बँकर्सचे सामान्य तारण
ड) सुरू असलेल्या खात्यामधुन योग्य प्रकारे प्रदान विनियोग
- 5) बँकर आणि ग्राहकांमधील संबंध _____ अशा स्वरूपाचा असतो.
अ) ऋणको आणि धनको ब) धनको आणि ऋणको
क) सुरूवातीला ऋणको नंतर धनको ड) अ) आणि ब)
- 6) ऑर्डर (आदेशदेय) धनादेश धारक धनादेशामध्ये रूपांतरित करण्याच्या प्रक्रियेस _____ म्हणतात.
अ) सॅन्स रेकोर्स पृष्ठकांक (प्राप्त होऊ शकणारा)
ब) विशेष पृष्ठकांक
क) रिकामा पृष्ठकांक
ड) सॅन्स फ्राईस पृष्ठकांक
- 7) ज्या धनादेशाचे रेखांकन केले जात नाही त्याला _____ असे म्हणतात.
अ) अरेखांकित धनादेश ब) मुक्त धनादेश
क) आदेशदेय धनादेश ड) धारक धनादेश

- 8) बँकर्स चा संविधानिक _____ संबंध असतो.
 अ) ग्राहक धनादेश ब) संबंधितांचे उत्तरदायित्व
 क) ग्राहकांच्या खात्याची गुप्तता पाळणे ड) ग्राहकांचे बिल
- 9) खालीलपैकी _____ खाते व्यापारी समुदायाशी संबंधित आहे.
 अ) बचत ठेव ब) मुदत ठेव क) चालू ठेव ड) आवर्ती ठेव
- 10) एकापेक्षा जास्त व्यक्तींच्या नावे उघडलेल्या बँक खात्याला _____ असे म्हणतात.
 अ) संयुक्त खाते ब) एकक खाते क) बचत खाते ड) यापैकी नाही
- 11) बँक ऑफ इंग्लंडची स्थापना _____ या वर्षी झाली.
 अ) 1794 ब) 1894 क) 1694 ड) यापैकी नाही
- 12) _____ आदेशाने बँकेला खात्याचे व्यवहार थांबविण्याचा अधिकार असतो.
 अ) गारनिशी ब) क्लेटन क) हॉली ड) यापैकी नाही
- 13) नाबार्ड बँकेचा कायदा _____ मध्ये करण्यात आला.
 अ) 1982 ब) 1980 क) 1978 ड) यापैकी नाही
- 14) _____ ही बँक वाणिज्य क्षेत्रातील पहिली बँक म्हणून ओळखली जाते.
 अ) स्टेट बँक ऑफ इंडिया ब) आर.बी.आय.
 क) इंडियन बँक ड) हिन्दुस्तान बँक
2. थोडक्यात टीपा लिहा : 14
 अ) बँकेचा उगम व इतिहास
 ब) बँक ग्राहक.
3. थोडक्यात उत्तरे लिहा : 14
 अ) चलनक्षम दस्तावेजाचे वेगवेगळे प्रकार स्पष्ट करा.
 ब) धनादेश रेखांकनाचे महत्त्वाचे प्रकार विशद करा.
4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 14
 अ) भारतीय बँकींग कायद्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
 ब) बँकर व बँक ग्राहक ही संकल्पना स्पष्ट करून त्यामधील संबंध स्पष्ट करा.
5. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 14
 अ) MICR धनादेश म्हणजे काय ? त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 ब) 'धनादेशाचे रेखांकन' म्हणजे काय ते विशद करा व धनादेशाचे वेगवेगळे प्रकार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.Com. – III (Semester – V) (Old) (CGPA) Examination, 2018
ADVANCED ACCOUNTANCY (Paper No. – I)**

Day and Date : Friday, 7-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Notes : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) An Asset which does not generate income to the bank is _____
 - a) Fixed asset
 - b) Performing asset
 - c) Non-performing asset
 - d) None
- 2) Loan repayable within 24 hours are termed as _____
 - a) Money at call
 - b) Branch adjustment
 - c) Short notice
 - d) None
- 3) Accounting standard _____ related to consolidated financial statement.
 - a) 19
 - b) 20
 - c) 21
 - d) 22
- 4) The profit included in stock which is not actually realized, hence it is termed as _____
 - a) Gross profit
 - b) Net profit
 - c) Unrealized profit
 - d) Notional profit
- 5) Out of 10,000 shares, holding Co. acquired 8,000 shares what will be the minority ratio ?
 - a) 1/2
 - b) 1/5
 - c) 1/4
 - d) 3/4
- 6) Profit earned by the subsidiary company before to the date of purchase of shares by holding company is _____
 - a) Capital profit
 - b) Revenue profit
 - c) Unrealized profit
 - d) None of the above

2. Write short notes **(7 marks each)** : **14**

A) Explain the advantages and limitations of Cost Accounting.

B) Explain the term capital profit and revenue profit.

3. Solve short answer problems. **(7 Marks each)** : **14**

A) The following particulars are available in respect of the business carried on by Mohan.

Sr. No.	Particulars	Rs.
1	Capital Invested	2,75,000
2	Trading Results : Year 2014	67,100
	2015	82,500
	2016	11,000 (Loss)
	2017	1,15,500
3	Market rate of Interest on investment	8%
4	Rate of risk return on capital invested in business	2%
5	Remuneration of the proprietor from alternative employment (If not engaged in business) per annum	19,800

You are required to compute the value of goodwill on the basis of three years' purchase of the super profits of the business calculated on the average profit of the last four years.

B) A Ltd. acquired shares in B Ltd. on 1st April, 2017. Their Balance Sheets as on 31st, March 2018 were :

Balance Sheets As on 31st March, 2018

Liabilities	A Ltd.	B Ltd	Assets	A Ltd.	B Ltd.
Share capital :			Land and Building	80,000	30,000
Shares of Rs. 100 each fully paid	2,50,000	50,000	Plant and Machinery	1,70,000	10,000
General reserve (as on 1-4-2017)	60,000	20,000	Investment :		
			400 shares in B Ltd.	50,000	—
Profit and Loss A/c	80,000	25,000	Stock	30,000	30,000
Creditors	10,000	5,000	Debtors	50,000	20,000
			Cash	20,000	10,000
	4,00,000	1,00,000		4,00,000	1,00,000

Additional information :

- 1) Sundry debtors of A Ltd. includes Rs. 5,000 due from B Ltd.
 - 2) Stock of B Ltd. includes goods purchased from A Ltd. for Rs. 10,000 on which A Ltd. made profit of 25% on sales.
 - 3) On 1-4-2017 Profit and Loss A/c of B Ltd. showed a credit balance of Rs. 5,000. Calculate the minority interest, capital profit, revenue profit and cost of control.
4. Following is the Trial balance of Solapur Bank Ltd. as on 31st March, 2018

Trial Balance

Debit balances	Rs.	Credit balances	Rs.
Printing and stationary	40,000	Share capital	6,00,000
Establishment expenses	3,90,000	Statutory reserve fund	3,60,000
Interest paid	25,50,000	Current deposits	40,00,000
Salaries and allowances	13,00,000	Savings deposits	51,00,000
Dividend (Last year)	60,000	Fixed deposits	26,50,000
Premises	12,00,000	Discount	15,00,000
Cash in hand	1,00,000	P and L A/c (Last year)	8,00,000

Investment in shares	2,50,000	Interest received	36,00,000
Investment in Govt. securities	3,60,000	Commission and	8,00,000
Cash with other banks	7,50,000	Exchange	
Term loans	30,00,000	Dividend received	25,000
Cash credit	60,00,000	Bills payable	11,85,000
Bills purchased and Dis.	46,20,000		
Total	2,06,20,000	Total	2,06,20,000

Additional Information :

- Authorized share capital of the bank is Rs. 8,00,000, divided into share of Rs. 10 each.
- Rebate on bills discounted as at 31-3-2018 amounted Rs. 60,000.
- Provision for doubtful loans to be made at Rs. 20,000.
- Make necessary appropriation for statutory reserve.

Prepare Profit and Loss A/c and Balance Sheet in the prescribed form with necessary schedules.

14

OR

Following are the Balance Sheets of H Ltd. and S Ltd. as on 31st March, 2018.

Liabilities	H Ltd.	S Ltd.	Assets	H Ltd.	S Ltd.
Share capital :			Land and building	2,00,000	1,00,000
Shares of	5,00,000	3,00,000	Plant and Mach.	1,50,000	2,00,000
Rs. 100 each					
General reserve	40,000	10,000	Investment :		
Profit and Loss A/c	70,000	5,000	2,700 shares in	2,97,000	–
			S Ltd.		
Bills payable	50,000	25,000	Stock	40,000	30,000
Creditors	1,40,000	60,000	Debtors	50,000	60,000
			Bills receivable	63,000	10,000
Total	8,00,000	4,00,000	Total	8,00,000	4,00,000

Set P

Additional Information :

- 1) On the date of purchase of shares there was a credit balance of Rs. 6,000 in General reserve and Profit and Loss A/c showed a debit balance of Rs. 10,000 in the books of S. Ltd.
- 2) Sundry debtors of S Ltd. includes Rs. 40,000 due from H Ltd.
- 3) Bills payable of S Ltd. includes Rs. 18,000 in favour of H Ltd. which has discounted Rs. 3,000 of them.
- 4) Stock of S Ltd. includes Rs. 4,000 being purchased from H Ltd. on which the latter company made a profit of $33\frac{1}{3}\%$ on cost.

Prepare consolidated Balance Sheet of H Ltd. and its subsidiary S. Ltd with necessary working notes.

14

5. M/s Amar Traders is insured under a loss of profit policy for Rs. 1,24,000. Their books of accounts are closed on 31st December every year. The fire occurred on 1-7-2017.

The records saved disclosed the following information :

	Rs.
Turnover during the year ended 30-6-2017	14,40,000
Turnover during the year ended 31-12-2016	12,00,000
Turnover from 1-7-2017 to 30-9-2017	60,000
Turnover in the corresponding period of 2016	3,60,000
Standing charges for the year ending 31-12-2016	72,000
Net profit during the year ending 31-12-2016	48,000

It has been ascertained that the business has consistently shown an increase of 25% in turnover in the months preceding the fire over corresponding period of the previous year. Calculate the amount of claim for loss of profit.

14

OR

Set P

The following balances extracted from the books of XYZ Bank Ltd. Solapur, prepare the Profit and Loss account for the year ended 31st March, 2018 and Balance Sheet as on that date with necessary schedules.

Particulars	Rs.
Share capital (Authorized and issued)	
10,000 shares of Rs. 50 each Rs. 30 paid	3,00,000
Statutory reserve fund	1,00,000
Money at call and short notice	1,25,000
Investment at cost	10,00,000
Interest paid on deposits and borrowings	70,000
Law charges	3,000
Postage and Telegrams	2,000
Salaries	45,000
Rent, Taxes and Insurance	4,000
General expenses	7,000
Auditor's fees	3,000
Deposits : a) fixed	5,00,000
b) Savings	2,00,000
c) Current	23,00,000
Premises (after depreciation upto 31-3-2017 Rs. 25,000)	1,75,000
Furniture (after depreciation upto 31-3-2017 Rs. 5,000)	15,000
Cash in hand	35,000
Cash with RBI	2,00,000
Cash with other banks	3,00,000
Borrowings from other banks	3,50,000
Interest and discount	2,23,250
Profit and Loss A/c (Credit balance on 1-4-2017)	50,000
Dividend for the year 2016-17	30,000
Loans, Cash Credit and Overdrafts	16,14,250
Bills payable	25,000

Bills discounted and purchased	3,50,000
Unclaimed dividend	5,000
Branch adjustment (Credit)	12,500
Commission and Exchange	22,500
Library books	6,000
Repairs to bank property	4,000
Non-Banking assets	25,000
Gold Bullion	75,000

Adjustments :

- 1) Provide depreciation at 5% on premises and at 10% furniture (on original cost)
- 2) Provide Rs. 20,000 for Bad and doubtful debts.
- 3) Provide Rs. 25,000 for taxation.
- 4) Rebate on bills discounted for unexpired period amounted to Rs. 750.
- 5) The bank has accepted on behalf of customer's bills worth Rs. 2,00,000 and his bills for collection being bills receivable, worth Rs. 1,00,000.

14

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. III (Semester – V) (Old-CGPA) Examination, 2018
ADVANCED COST ACCOUNTING (Paper – I)

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures to the right indicate full marks.**
iii) **Use of calculator is allowed.**

1. Choose the correct alternative.

14

- 1) High material turnover ratio indicate _____ material.
 - a) Slow moving
 - b) Fast moving
 - c) Out of fashion
 - d) Average moving
- 2) _____ is maintained by Store-keeper.
 - a) Bin Card
 - b) Store Ledger
 - c) Cost Accounts
 - d) Financial Accounts
- 3) Annual consumption is 60,000 kg and no. of orders to placed are 5 then E.O.Q. is _____ kg.
 - a) 30,000
 - b) 12,000
 - c) 10,000
 - d) 24,000
- 4) The techniques and process of ascertaining the cost is called
 - a) cost accounting
 - b) cost
 - c) costing
 - d) cost sheet
- 5) Under ABC Analysis of material control 'A' stands for _____ items.
 - a) High value
 - b) Low value
 - c) Minimum value
 - d) Middle value
- 6) _____ cost per unit remain constant.
 - a) Fixed
 - b) Variable
 - c) Direct
 - d) Period
- 7) _____ is the size of the order at which cost of placing an order and cost of carrying stock are minimum.
 - a) ABC Analysis
 - b) Bin Card
 - c) E.O.Q.
 - d) Store Ledger
- 8) Period cost is also called as _____ cost.
 - a) Fixed
 - b) Variable
 - c) Marginal
 - d) Total

- 9) _____ method is suitable in situation of rising prices of material.
 a) FIFO b) HIFO c) LIFO d) EOQ
- 10) Maximum consumption \times maximum period = _____
 a) Maximum stock level b) Minimum stock level
 c) Re-ordering level d) Average level
- 11) The purpose of cost accounting is
 a) Cost ascertainment b) Cost control
 c) Avoiding wastage d) All of the above
- 12) Cost unit of Tea powder is
 a) Liter b) Kg c) Metre d) Sq.ft.
- 13) _____ level is that level of material at which a new order of material is placed.
 a) Average b) Minimum c) Maximum d) Reorder
- 14) Factory cost + office overheads = _____
 a) Factory cost b) Cost of production
 c) Cost of sale d) Sales
2. Write short notes **any two**. **14**
- 1) ABC Analysis.
 - 2) Difference between Bin card and Store ledger.
 - 3) Material Turnover Ratio.
3. A) Compute EOQ from the following information. **14**
- Annual consumption – 8000 kg.
 Cost of placing one order – Rs. 50
 Cost per unit – Rs. 40
 Storage and carrying cost 8% on average inventory.
- B) Calculate material turnover ratio for material X and Y.
Particulars	Material X	Material Y
i) Opening stock (Rs.)	40,000	80,000
ii) Purchase during the years (Rs.)	1,92,000	2,60,000
iii) Closing stock (Rs.)	24,000	40,000

4. Two components A and B are used as under

14

- Normal usage – 100 units per week each
- Minimum usage – 50 units per week each
- Reorder quantity – A – 600 units per week each
B – 500 units
- Reorder period – A – 8 to 12 weeks
B – 4 to 8 weeks

Calculate for each component A & B –

- a) Reorder level
- b) Maximum level
- c) Minimum level
- d) Average level.

OR

Prepare a Store Ledger Account under FIFO method.

14

Date	Particulars	Quantity	Rate Per unit (Rs.)
1-3-2016	Purchase	2000	10
6-3-2016	Purchase	300	12
9-3-2016	Issued	1200	–
10-3-2016	Purchase	200	14
13-3-2016	Issued	1000	–
15-3-2016	Purchase	300	13
17-3-2016	Issued	200	–
31-3-2016	Purchase	200	10

5. Prepare a cost sheet from the following information

14

- Material consumed – Rs. 50,000
- Direct wages – Rs. 30,000
- Works overheads – 100% of Direct wages
- Office overheads – 20% on Factory cost

Selling overheads	– Re. 1 per unit sold
Units produced	– 20,000 units
Opening stock of finished goods	– Nil
Sale 18,000 units at Rs. 10 per unit.	

OR

Prepare a cost sheet from the following information.

14

		Rs.
Opening stock –	Raw material	10,000
	WIP	15,000
	Finished Goods	12,000
Closing stock –	Raw material	20,000
	WIP	5,000
	Finished Goods	8,000
Material purchase		90,000
Factory overheads		50,000
Office overheads		30,000
Direct wages		40,000
Selling overheads		20,000
Profit		20% on sales

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. (Part – III) (Semester – V) (Old-CGPA) Examination, 2018
INDUSTRIAL MANAGEMENT (Paper – I)

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) **All the questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative.

14

- 1) _____ management thinker is known as father of scientific management.
A) Max Weber B) F. W. Taylor C) Peter Drucker D) Henry Fayol
- 2) Common man can bears noise intensity maximum upto _____ decible.
A) 70-80 B) 120-130 C) 110-115 D) 90-100
- 3) Under _____ Section of Factory Act 1948 provisions about ventilation are given.
A) U/S 13 B) U/S 16 C) U/S 20 D) U/S 9
- 4) _____ is the science of safeguarding health of industrial workers.
A) Industrial sanitation B) Industrial location
C) Plant layout D) None of these
- 5) Indian industries started to use Air-conditioning since
A) 1947 B) 1930 C) 1950 D) 1951
- 6) _____ is the first step in selection of factory location.
A) Selection region B) Selection of locality
C) Selection of site D) Preparation of charts
- 7) _____ is the famous for his 'Z' theory for management of industries.
A) Peter Drucker B) Henry Fayol C) C. K. Pralhad D) William Ouchi
- 8) Product layout is also known as
A) Line layout B) Combine layout
C) Mixed layout D) Fixed layout

- 9) Section 12 of Factory Act 1948 given provisions for
A) Disposal of waste
B) Relayout
C) Factory location
D) None of these
- 10) _____ is the father of industrial social science.
A) C. K. Pralhad B) William Ouchi C) Peter Drucker D) Elton Mayo
- 11) _____ type of layout is used for huge and bulcky machinery.
A) Product layout B) Mixed layout
C) Stationary layout D) Line layout
- 12) _____ important chart is prepared in procedure of plant layout.
A) Operation process chart B) Flow process chart
C) Assembly chart D) All of these
- 13) _____ management thinker contributed eight important objectives of scientific management.
A) Peter Drucker B) Max Weber C) Adam Smith D) None of these
- 14) Existing rules followed in business organisation means
A) Good planning B) An effective decision
C) Discipline D) Authority
2. Write short note on :
- A) Importance of industrial management. 7
B) Air-conditioning. 7
3. Answer the following :
- A) Explain steps in selection of factory location. 7
B) Explain the importance of plant layout. 7
4. Answer **any one** of the following :
- A) What is work environment ? Explain the importance of work environment. 14
B) Explain principles of scientific management. 14
5. Answer **any one** of the following :
- A) What is plant layout ? Explain the procedure of plant layout. 14
B) Explain factor determinings the factory location. 14

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा.

१४

- १) _____ व्यवस्थापन विचारवंतास शास्त्रीय व्यवस्थापनाचे जनक म्हणून ओळखले जाते.
अ) मॅक्स वेबर ब) एफ. डब्ल्यु. टेलर क) पीटर ड्रकर ड) हेन्री फेयॉल
- २) सामान्य व्यक्ती जास्तील जास्त _____ डेसीबल पर्यंत ध्वनी सहन करू शकते.
अ) ७०-८० ब) १२०-१३० क) ११०-११५ ड) ९०-१००
- ३) कारखाना कायदा १९४८ च्या _____ कलमामध्ये वायुवीजना विषयीच्या तरतूदी देण्यात आल्या आहेत.
अ) कलम १३ ब) कलम १६ क) कलम २० ड) कलम ९
- ४) _____ हे औद्योगिक कामगारांच्या आरोग्य संरक्षणाचे शास्त्र होय.
अ) औद्योगिक आरोग्यरक्षण ब) औद्योगिक स्थान
क) यंत्र रचना ड) यापैकी नाही
- ५) भारतीय उद्योगांनी वातानुकूलनाचा अवलंब करण्यास _____ पासून प्रारंभ केला.
अ) १९४७ ब) १९३० क) १९५० ड) १९५१
- ६) _____ ही कारखाना स्थान निवडीतील प्रथम अवस्था होय.
अ) प्रदेशाची निवड ब) स्थानाची निवड क) जागेची निवड ड) तक्ते तयार करणे
- ७) _____ हे उद्योग व्यवस्थापनासाठीच्या 'झेड' सिद्धांतासाठी प्रसिद्ध आहेत.
अ) पीटर ड्रकर ब) हेन्री फेयॉल क) सी. के. प्रल्हाद ड) विलियम औची
- ८) वस्तूनुसार यंत्ररचना _____ नावानेही ओळखली जाते.
अ) रेखा यंत्ररचना ब) संयोगी यंत्ररचना क) मिश्र यंत्ररचना ड) स्थिर यंत्ररचना
- ९) कारखाना कायदा १९४८ च्या कलम १२ मध्ये _____ संबंधी तरतूदी देण्यात आल्या आहेत.
अ) कचरा विल्हेवाट ब) पूर्णयंत्ररचना क) कारखाना स्थान ड) यापैकी नाही
- १०) _____ यांना औद्योगिक समाजशास्त्राचे जनक असे संबोधले जाते.
अ) सी. के. प्रल्हाद ब) विलियम औची
क) पीटर ड्रकर ड) एल्टन मेयो

SLR-CO – 72

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – III (Semester – V) (Old – CGPA) Examination, 2018
ADVANCED INSURANCE (Paper – I)

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Principles of indemnity is not applicable to _____ insurance.
a) Fire b) Marine c) Life d) All of these
- 2) Head office of Life Insurance Corporation of India is at _____
a) Delhi b) Pune c) Mumbai d) Kolkata
- 3) In India, _____ Act was passed in the year 1938.
a) Company b) Income Tax c) Insurance d) Wealth Tax
- 4) _____ is a social co-operative device.
a) Agent b) Investment c) Insurance d) Security
- 5) First step of taking life insurance policy is _____
a) to prepare insurance agent report
b) payment of insurance premium
c) to fill proposal form
d) medical examination
- 6) Life Insurance Corporation has divisional offices at _____
a) Delhi, Kanpur, Kolkata, Chennai and Mumbai
b) Pune, Mumbai, Chennai, Bhopal and Hyderabad
c) Nagpur, Pune, Bhopal and Hyderabad
d) Bhopal, Delhi, Pune and Mumbai
- 7) _____ is accepted as a proof of age by Life Insurance Corporation.
a) Birth certificate b) Caste certificate
c) Mobile card d) Ration card
- 8) As per the principle of _____, the policy holder must give true and fair information to insurance company.
a) Utmost good faith b) Insurable interest
c) Indemnity d) Investment

P.T.O.

- 9) The amount received by _____ from the insured is called premium.
 a) Insurance company b) Nominee
 c) Insurer d) Agent
- 10) _____ days of grace are allowed for half yearly premium of life insurance policy.
 a) 30 b) 60 c) 90 d) 15
- 11) The insurance policy is the contract between insurance company and _____
 a) Policy holder b) Surety c) Nominee d) Insurance agent
- 12) Life insurance contract begins when _____
 a) Selection of company
 b) Proposal submitted to company
 c) Proposal accepted by company
 d) Insurance premium paid to insurance company
- 13) On early death of policy holder, the life insurance policy amount is payable to _____
 a) Nominee or legal heirs b) Agent
 c) Policy holder d) Government
- 14) The main purpose of protection and investment is in _____ insurance contract.
 a) Marine b) Fire c) General d) Life
2. Write short notes : **14**
 A) Nature of insurance.
 B) Principles of protection and investment.
3. Write short answer : **14**
 A) Explain the settlement of life insurance claim after death of policy holder.
 B) Explain the settlement of life insurance claim on the date of maturity.
4. Explain the role of Life Insurance Corporation of India in social and economical development. **14**

OR

Explain the fundamentals of insurance.

5. Explain the procedure of taking a life insurance policy. **14**

OR

Discuss marketing and promotion policy of LIC.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्यायाची निवड करा :

१४

- १) हानीभरण हे तत्त्व _____ विमेष लागू होत नाही.
अ) अग्नी ब) सागरी क) जीवन ड) यापैकी सर्व
- २) भारतीय आयुर्विमा महामंडळाचे मुख्य कार्यालय _____ येथे आहे.
अ) दिल्ली ब) पुणे क) मुंबई ड) कोलकत्ता
- ३) भारतामध्ये _____ कायदा १९३८ मध्ये संमत करण्यात आला.
अ) कंपनी ब) उत्पन्न कर क) विमा ड) संपत्ती कर
- ४) _____ हे एक सामाजिक सहकारी साधन आहे.
अ) प्रतिनिधि ब) गुंतवणूक क) विमा ड) सुरक्षा
- ५) आयुर्विमापत्र घेण्याच्या कार्यपद्धतीत _____ ही पहिली पायरी/अवस्था आहे.
अ) विमाप्रतिनिधीचा अहवाल तयार करणे ब) विमा हप्ता भरणे
क) प्रस्ताव अर्ज भरणे ड) वैद्यकीय तपासणी
- ६) आयुर्विमा महामंडळाची विभागीय कार्यालये _____ येथे आहेत.
अ) दिल्ली, कानपुर, कोलकत्ता, चेन्नई आणि मुंबई ब) पुणे, मुंबई, चेन्नई, भोपाल आणि हैद्राबाद
क) नागपुर, पुणे, भोपाल आणि हैद्राबाद ड) भोपाल, दिल्ली, पुणे आणि मुंबई
- ७) _____ हे वयाचा पुरावा म्हणून आयुर्विमा महामंडळ स्विकारते.
अ) जन्म दाखला ब) जातीचा दाखला क) मोबाईल कार्ड ड) रेशन कार्ड
- ८) _____ तत्त्वानुसार विमेदाराने वस्तुनिष्ठ व सत्य माहिती विमा कंपनीला देणे बंधनकारक असते.
अ) परमोच्च विश्वास ब) विमेय हित क) नुकसान भरपाई ड) गुंतवणूक
- ९) विमेदाराकडून _____ घेतलेल्या रकमेस विमा हप्ता असे म्हणतात.
अ) विमा कंपनीने ब) वारसाने क) विमेकरीने ड) प्रतिनिधीने
- १०) आयुर्विमा हप्ता भरण्याचा कालावधी अर्धवार्षिक असेल तर हप्ता भरण्यासाठी _____ दिवस सवलत दिली जाते.
अ) ३० ब) ६० क) ९० ड) १५

- ११) विमापत्र हे विमा कंपनी आणि _____ यांच्यामधील करार आहे.
 अ) विमेदार ब) हमीदार क) वारसदार ड) विमा प्रतिनिधी
- १२) आयुर्विमाचा करार _____ सुरु होतो.
 अ) कंपनीची निवड केल्यानंतर ब) प्रस्ताव अर्ज कंपनीकडे सादर केल्यानंतर
 क) प्रस्ताव अर्ज कंपनीने स्विकारल्यानंतर ड) विमा हप्ता विमा कंपनीकडे भरल्यानंतर
- १३) आयुर्विमा मुदत संपण्यापूर्वी विमेदाराचा मृत्यू झाल्यास आयुर्विमा पत्राची रक्कम _____ यांना दिली जाते.
 अ) वारसदार किंवा कायदेशीर वारसदार ब) प्रतिनिधी
 क) विमा धारकास ड) सरकार
- १४) _____ विमा करारात संरक्षण व गुंतवणूक हा मुख्य हेतू असतो.
 अ) सागरी ब) अग्नी क) सर्वसाधारण ड) जीवन
२. टीपा लिहा : १४
 अ) विम्याचे स्वरूप
 ब) संरक्षण व गुंतवणूक तत्त्व.
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
 अ) विमेदाराच्या मृत्युनंतर आयुर्विमा पत्राची रक्कम मिळविण्याची कार्यपद्धती सांगा.
 ब) आयुर्विमा पत्राची मुदत संपल्यानंतर आयुर्विमा पत्राची रक्कम मिळविण्याची कार्यपद्धती सांगा.
४. भारतीय आयुर्विमा महामंडळाचे सामाजिक व आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा. १४
किंवा
 विम्याची मूलतत्त्वे स्पष्ट करा.
५. आयुर्विमापत्र घेण्याची कार्यपद्धती स्पष्ट करा. १४
किंवा
 आयुर्विमा महामंडळाच्या विमापत्राचे विपणन व वृद्धि धोरण स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

**B.Com. (Part – III) (Semester – V) (Old CGPA) Examination, 2018
ADVANCED STATISTICS (Paper – I)**

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) *All questions are compulsory.*
2) *Each question carries equal marks.*
3) *Figures to the right indicate full marks.*
4) *Use of calculators is allowed.*

1. Choose the most appropriate alternative amongst the given for **each** question. **14**

- 1) A group of some or all of given number, selecting number of things without considering their order is called a
 - a) Permutation
 - b) Combination
 - c) Both a and b
 - d) None of these
- 2) ${}^n P_r = ?$
 - a) $\frac{n!}{r!}$
 - b) $\frac{n!}{r!(n-r)!}$
 - c) $\frac{n!}{(n-r)!}$
 - d) None of these
- 3) ${}^5 C_2 = ?$
 - a) 10
 - b) 20
 - c) 16
 - d) None of these
- 4) Number of terms in the expansion of $(x + y)^n$ is
 - a) $n - 1$
 - b) n
 - c) $n + 1$
 - d) None of these
- 5) All possible outcomes of a random experiment forms the
 - a) Event
 - b) Sample space
 - c) Both a and b
 - d) None of these
- 6) When the events are mutually exclusive then $p(A \cap B)$ is
 - a) 1
 - b) 0.5
 - c) 0
 - d) None of these

- 7) The probability of any event is always less than
 a) 0 b) 1 c) ∞ d) None of these
- 8) If A and B are independent then
 a) $P(A \cap B) = P(A)P(B)$ b) $P(A/B) = P(A)$
 c) $P(B/A) = P(B)$ d) All of the above
- 9) If $E(X) = 3$ then $E(2X + 6)$ is
 a) 6 b) 20 c) 12 d) None of these
- 10) If k is a constant then variance of k is
 a) k^2 b) \sqrt{k} c) 0 d) None of these
- 11) Which of the following is probability distribution ?
 a) (0.2, 0.4, 0.5) b) (0.4, 0.6)
 c) (-0.2, 0.8) d) (1.2, 0.4)
- 12) Find the constant K, if the probability mass function of X is
X	0	1	2
P(X)	K	2K	2K
- a) 0 b) 1/4 c) 1/5 d) 1
- 13) Probability of getting a red card, when a card is drawn from a pack of cards.
 a) 1/4 b) 4/32 c) 13/52 d) 26/52
- 14) If A is an even and \bar{A} is its complementary event then
 a) $P(A) = P(\bar{A}) - 1$ b) $P(A) = 1 + P(\bar{A})$
 c) $P(A) = 1 - P(\bar{A})$ d) None of these
2. A) State and prove the relation between permutation and combination. 7
- B) A random variable X has the following probability function as 7

X	1	2	3	4	5	6	7
P(X)	K	2K	3K	K^2	$K^2 + K$	$2K^2$	$4K^2$

Find i) K ii) $P(X > 5)$ iii) $P(0 < X < 4)$.

3. A) State and prove additive law of probability. 7

B) Expand $\left(x + \frac{4}{x^3}\right)^6$. 7

4. Attempt **any one** of the following.

A) Define probability mass function of discrete random variate X. 14

Suppose three unbiased coins are tossed simultaneously and number of heads is noted. Find its probability distribution and mean.

B) The joint pmf of (X, Y). 14

	Y	0	1	2	3
X					
0		c	2c	3c	4c
1		2c	4c	6c	8c
2		3c	6c	9c	12c

Find

- i) c
- ii) $P(X + Y < 3)$
- iii) conditional distribution of X given $Y = 2$
- iv) conditional distribution of Y given $X = 0$.

5. Attempt **any one**.

A) Define mathematical expectation of r.v. X. Prove that if r.v. (X, Y) are independent then $E(XY) = E(X) E(Y)$. 14

The pmf of X is

X	0	1	2	3
P(X)	1/6	1/3	1/3	1/6

Find mean and variance of X.

B) Let (X, Y) be bivariate discrete r.v. Define :

14

- i) Marginal pmf of X
- ii) Marginal pmf of Y.

The joint probability of X and Y is

X \ Y	1	2
1	0	$1/3$
2	$1/3$	0
3	0	$1/3$

Find :

- i) Marginal distributions of X and Y
 - ii) Are X and Y are independent ?
 - iii) Find $E(X + Y)$
 - iv) Find $E(XY)$.
-

SLR-CO – 74

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – III (Semester – V) (Old-CGPA) Examination, 2018
ADVANCED BANKING
(Bank and Financial Institutions) (Paper – II)

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.

1. Choose correct alternatives :

14

- 1) From 1st January _____, the RBI began functioning as Nationalised Bank.
A) 1950 B) 1949 C) 1939 D) 1955
- 2) Which one is not quantitative measurement of Reserve Bank of India ?
A) Bank rate B) CRR C) SLR D) PLR
- 3) The apex organisation of industrial finance in India is
A) IDBI B) RBI C) ICICI D) HDFC
- 4) American Money Market is also known as _____ Money Market.
A) New York B) Mumbai C) Chicago D) San francisco
- 5) _____ Committee has submitted their recommendations on financial reformation in 1991.
A) Dr. Gadgil B) M. Narasimham
C) Dr. Natrajan D) None of these
- 6) Which is not the Indian Money Market ?
A) BSE B) NSE C) Chicago D) All the above
- 7) Which of the following Pair is not correct ?
A) NABARD – Agriculture and Rural Finance
B) RBI – Banker's Bank
C) IDBI – Industrial Finance
D) SBI – Private Bank
- 8) SBI groups included
A) State Bank of Hyderabad B) State Bank of Mysore
C) State Bank of Patiala D) All the above

P.T.O.

- 9) SBI capital markets undertakes _____ banking services.
A) Co-operative B) Private C) Merchant D) Public
- 10) What are the functions of Reserve Bank of India ?
A) Issue of notes B) Banker of the Government
C) Controller of credit D) All the above
- 11) _____ sector has high supremacy in Indian Money Market.
A) Organised B) Unorganised C) Government D) None of these
- 12) The Narasimham Committee submitted its report in _____ 1991.
A) December B) March C) April D) November
- 13) IFCI was the first development bank established in India in
A) 1945 B) 1946 C) 1947 D) 1948
- 14) Money market where debt and stocks are traded and maturity period is more than a year is classified as
A) Shorter term markets B) Capital markets
C) Counter markets D) Long-term markets
2. Write short notes : 14
A) London Money Market.
B) Commercial Banks after Nationalisation.
3. Write short answer : 14
A) Discuss on the productivity, profitability and efficiency of Foreign Banks in India.
B) Discuss about the RRBs.
4. Answer **any one** : 14
A) Explain the main features of Indian Money Market.
B) Explain the role of Commercial Banks in development of Indian economy.
5. Answer **any one** : 14
A) What are the important functions of SBI ? Explain the role of State Bank of India in the development of Indian economy.
B) Write an essay on the Indian Banking System.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) RBI ने राष्ट्रीयकृत बँक म्हणून 1 जानेवारी _____ पासून कार्य करण्यास सुरुवात केली.
अ) 1950 ब) 1949 क) 1939 ड) 1955
- 2) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे कोणते एक संख्यात्मक मापन नाही ?
अ) बँक दर ब) CRR क) SLR ड) PLR
- 3) औद्योगिक क्षेत्रात वित्तपुरवठा करणारी भारतातील शिखर संस्था _____ ही आहे.
अ) IDBI ब) RBI क) ICICI ड) HDFC
- 4) अमेरिकेच्या नाणेबाजारास _____ नाणेबाजार म्हणून ओळखले जाते.
अ) न्यूयार्क ब) मुंबई क) शिकागो ड) सॅन फ्रॅन्सिस्को
- 5) _____ समितीने वित्तीय सुधारणेसंदर्भात 1991 मध्ये तरतुदीचे सादरीकरण केले.
अ) डॉ. गाडगीळ ब) एम. नरसिंहम क) डॉ. नटराजन ड) यापैकी नाही
- 6) भारतीय नाणे बाजारात कोणत्या बाजाराचा समावेश नाही ?
अ) BSE ब) NSE क) शिकागो ड) वरील सर्व
- 7) खालीलपैकी कोणती जोडी चूकीची आहे ?
अ) नाबार्ड-कृषि व ग्रामीण वित्त ब) RBI-बँकांची बँक
क) IDBI-औद्योगिक वित्त ड) SBI-खाजगी बँक
- 8) SBI गटामध्ये _____ चा समावेश होतो.
अ) स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद ब) स्टेट बँक ऑफ मैसूर
क) स्टेट बँक ऑफ पटियाला ड) वरील सर्व
- 9) SBI भांडवली बाजारात _____ बँक सेवेचा समावेश होतो.
अ) सहकारी ब) खाजगी क) व्यापारी ड) सार्वजनिक

- 10) भारतीय रिजर्व्ह बँकेचे कार्य काय आहे ?
 अ) चलन निर्मिती
 ब) सरकारची बँक
 क) पत नियंत्रण
 ड) वरील सर्व
- 11) भारतीय नाणे बाजारावर अधिक प्रभुत्व _____ क्षेत्राचे आहे.
 अ) संघटित
 ब) असंघटित
 क) सरकार
 ड) यापैकी नाही
- 12) नरसिंहम समितीने त्यांचा अहवाल 1991 मध्ये _____ महिन्यात सादर केला.
 अ) डिसेंबर
 ब) मार्च
 क) एप्रिल
 ड) नोव्हेंबर
- 13) IFCI या भारतातील पहिल्या विकास बँकेची स्थापना _____ साली झाली.
 अ) 1945
 ब) 1946
 क) 1947
 ड) 1948
- 14) एका वर्षापेक्षा जास्त कालावधीचा नाणेबाजार ज्यामध्ये कर्ज आणि शिल्लक यांचा व्यापार होतो त्याचे वर्गीकरण _____ बाजारात केले जाते.
 अ) अल्प कालावधीचा बाजार
 ब) भांडवली बाजार
 क) काऊंटर बाजार
 ड) दिर्घ कालावधीसाठीचा बाजार
2. थोडक्यात टीपा लिहा : 14
 अ) लंडन नाणे बाजार
 ब) राष्ट्रीयीकरणानंतरच्या वाणिज्य बँका.
3. थोडक्यात उत्तरे लिहा : 14
 अ) भारतातील विदेशी बँकांची उत्पादकता, लाभता व कार्यक्षमता स्पष्ट करा.
 ब) RBI विषयी चर्चा करा.
4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 14
 अ) भारतीय नाणेबाजाराचे मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 ब) वाणिज्य बँकेची भारताच्या आर्थिक विकासासाठीची भूमिका स्पष्ट करा.
5. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 14
 अ) SBI ची महत्त्वाची कार्ये कोणती ? SBI ची भारताच्या आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
 ब) भारतीय बँक पद्धतीवर निबंध लिहा.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.Com. III (Semester – V) (Old – CGPA) Examination, 2018
ADVANCED ACCOUNTANCY (Paper – II)
Auditing

Day and Date : Saturday, 8-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Such errors arise where any entry in the book of original entry is made _____ it is called duplication of errors.
A) Four times B) Three times C) Two times D) None of above
- 2) _____ is done in the manufacturing and processing organization only.
A) Management Audit B) Cost Audit
C) Internal Check D) All of above
- 3) Management audit is also known as an _____ and it is conducted by management only.
A) Efficiency Audit B) Balance Sheet Audit
C) Interim Audit D) All of above
- 4) A Chartered Accountant means a person who is a _____ of institute of Chartered Accountants of India.
A) Shareholder B) Member C) Partner D) All of above
- 5) A _____ is any documentary evidence in supports of transaction in the book of accounts.
A) Verification B) Valuation C) Auditing D) Vouchers
- 6) From cash book cash deposited in bank, should be shown on _____ side-in Cash Book.
A) Credit B) Debit
C) Credit and Debit D) All of above
- 7) If Trademark is _____ to Govt. then it should not be used by another and it is an Intangible Asset.
A) Registered B) Scrutiny C) Verification D) All of above
- 8) If there is loss in business and _____ is shown in Balance Sheet objection should be taken by auditor.
A) Floating Assets B) Depreciation
C) Goodwill D) None of above

- 9) When appointment of auditor is made by Board of Directors; then remuneration of auditor is also decided by
 A) Member B) Trustee
 C) Board of Directors D) All of above
- 10) As per Companies Act, the audit of a company is
 A) Compulsory B) Illegally
 C) As per choice D) None of above
- 11) Under _____ Section of Companies Act, auditor has right to visit the branches of the company.
 A) U/S – 221 B) U/S – 226 C) U/S – 228 D) U/S – 231
- 12) The audit of the Co-operative Society is conducted at least _____ in the year.
 A) Twice B) Three times C) Four times D) Once
- 13) The principles of _____ is applied in internal control system.
 A) Division of Labour B) Unity of Command
 C) Authority and responsibility D) None of the above
- 14) Before starting the audit of _____ the auditor should have ask about Internal Control System and should take information about it and to see how much it is impressive.
 A) Bank B) Dairy
 C) Insurance Company D) All of above
2. Write short notes (**any two**) : 14
 A) Teaming and Lading.
 B) Special Audit.
 C) Removal of Auditor.
3. Write short notes (**any two**) : 14
 A) How would you vouch the following :
 i) Rent received
 ii) Sale of fixed assets.
 B) Objectives of auditing.
 C) How would you conduct the audit of charitable trusts ?
4. What do you mean by auditing ? State difference between Book-Keeping Accountancy and Auditing. 14
 OR
 What do you mean by Verification ? State objectives of verification and state difference between verification and vouching.
5. Explain 'Internal Check System' . Show the difference between internal check and internal audit. 14
 OR

Explain scope and duties of auditors role under conducting Tax Audit U/S 44 – AB.

मराठी रूपांतर

1. खाली दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) मूल पुस्तकात एखाद्या व्यवहाराची नोंद चुकून _____ वेळा केली जाते. त्या चुकेला पुनरावहतीच्या चुका असे म्हणतात.
अ) चार वेळा ब) तीन वेळा क) दोन वेळा ड) वरीलपैकी नाही
- 2) _____ हे आशा ठिकाणी केले जाते की जेथे फक्त मालाचे उत्पादन किंवा प्रक्रिया केली जाते.
अ) मॅनेजमेंट ऑडीट ब) कॉस्ट ऑडीट क) अंतर्गत तापासणी ड) वरीलपैकी सर्व
- 3) मॅनेजमेंट ऑडीटला _____ असे सुद्धा म्हटले जाते व त्याचे आयोजन मॅनेजमेंटने केलेले असते.
अ) कार्यक्षम ऑडीट ब) ताळेबंद ऑडीट
क) मध्यावधी ऑडीट ड) वरीलपैकी सर्व
- 4) लेखापरीक्षक म्हणजे असा व्यक्ती की जो Institute of Chartered Accountant of India चा _____ असला पाहिजे.
अ) भागधारक ब) सदस्य क) भागीदार ड) वरीलपैकी सर्व
- 5) लेखापुस्तकातील नोंदीची सत्यता पटवून देण्याकरीता वापरण्यात येणाऱ्या लेखी कागदपत्राला; प्रपत्राला, दस्तऐवजाला अगर लेखी पुराव्याला _____ असे म्हणतात.
अ) सत्यापन ब) मुल्यांकन क) लेखापरीक्षण ड) प्रमाणन
- 6) बँकेत भरणा केल्याच्या नोंदी रोखपुस्तकात _____ बाजूस केलेल्या असतात.
अ) जमा ब) नावे क) जमा व नावे ड) वरीलपैकी सर्व
- 7) बोधचिन्हांची (Trademark) शासनाकडे _____ करून घेतल्यानंतर ते इतरांना वापरता येत नाही.
अ) नोंदणी ब) छाननी क) पडताळणी ड) वरीलपैकी सर्व
- 8) तोटा होणाऱ्या व्यावसायाच्या ताळेबंदात _____ दाखविले तर लेखापरीक्षकाने त्यावर आक्षेप घ्यावा.
अ) अस्थिर संपत्ती ब) घसारा
क) लौकिक मुल्य/नाव लौकिक ड) वरीलपैकी नाही
- 9) ज्या वेळी लेखापरीक्षकाची नेमणूक संचालक मंडळाद्वारे केली जाते त्यावेळी लेखापरीक्षकाचा मोबदला _____ ठरविते.
अ) सभासद ब) विश्वस्त क) संचालक मंडळ ड) वरीलपैकी सर्व
- 10) कंपनीचे लेखापरीक्षण कंपनी कायदानुसार _____ आहे.
अ) अनिवार्य ब) बेकायदेशीर क) पसंतीनुसार ड) वरीलपैकी नाही

- 11) कंपनी कायद्याच्या _____ कलमान्वये कंपनीच्या शाखांना भेटी देण्याचा अधिकार लेखापरीक्षकाला आहे.
 अ) कलम - २२१ ब) कलम - २२६ क) कलम - २२८ ड) कलम २३१
- 12) सहकारी संस्थांचे लेखापरीक्षण वर्षातून कमीत कमी _____ वेळा केले जाते.
 अ) दोन ब) तीन क) चार ड) एक
- 13) अंतर्गत नियंत्रण पद्धतीमध्ये _____ तत्वाचा वापर केला जातो.
 अ) श्रमविभागणी ब) आदेशातील एकवाक्यता
 क) अधिकार व जबाबदारी ड) कोणतेही नाही
- 14) _____ लेखापरीक्षणाच्या कामाला प्रत्यक्ष सुरवात करण्यापुर्वी लेखापरीक्षकाने अंतर्गत नियंत्रण पद्धती बदल विचारणा करावी व या पद्धतीची माहिती घेऊन ती कितपत प्रभावी आहे हे पहावे.
 अ) बँकेच्या ब) दूधडेअरीच्या क) विमा कंपनीच्या ड) वरील सर्व
2. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 14
 अ) टीमिंग अँड लेडिंग.
 ब) खास-लेखापरीक्षण.
 क) लेखापरीक्षकाला काढून टाकणे.
3. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 14
 अ) खालील बाबींचे प्रमाणन कसे कराल ?
 i) भाडे प्राप्ती
 ii) स्थिर मालमत्ता विक्री.
 ब) लेखापरीक्षणाचे उद्देश.
 क) धर्मदाय विश्वस्त संस्थेचे लेखापरीक्षण कसे कराल ?
4. लेखापरीक्षण म्हणजे काय ? पुस्तकपालन; लेखाकर्म व लेखापरीक्षण यातील फरक स्पष्ट करा. 14
किंवा
 सत्यापन म्हणजे काय ? सत्यापनाचे उद्देश स्पष्ट करा आणि सत्यापन व प्रमाणन यातील फरक स्पष्ट करा.
5. अंतर्गत नियंत्रण पद्धती म्हणजे काय ? अंतर्गत नियंत्रण पद्धती व अंतर्गत लेखापरीक्षण यातील फरक स्पष्ट करा. 14
किंवा
 U/S 44 – AB नुसार Tax Audit करताना लेखापरीक्षकाचे महत्व व कर्तव्य स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set

P

B.Com. – III (Semester – V) (Old CGPA) Examination, 2018
ADVANCED COST ACCOUNTING (Paper – II)

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Use of calculator is allowed.**

1. Choose correct alternatives :

14

- 1) In _____ costing work is performed in accordance with customer's orders and specification.
A) Marginal B) Process C) Job D) Operating
- 2) When it is difficult to estimate the cost contract or when the contract is absolutely new to the contractor the _____ contract is useful.
A) Sub contract B) Escalation clause
C) Cost plus D) None of these
- 3) If the value of work certified is $\frac{1}{2}$ or more than $\frac{1}{2}$ of the contract value, then _____ of the notional profit as reduced to the percentage of cash received is credited to profit and loss account.
A) $\frac{1}{3}$ rd B) $\frac{3}{4}$ th C) $\frac{2}{3}$ rd D) $\frac{4}{5}$ th
- 4) The contractee may impose _____ on the contractor when there is a delay in completion of the contract or there are defects in execution.
A) Interest B) Dividend C) Penalties D) Bonus
- 5) _____ is that form of operation costing where standardised goods are produced.
A) Operating costing B) Uniform costing
C) Process costing D) Service costing
- 6) _____ loss cannot be avoided and it is also non controllable.
A) Normal B) Specific C) Abnormal D) Revenue
- 7) _____ arises due to rise in the efficiency of production department.
A) Abnormal gain B) Abnormal loss
C) Normal loss D) Normal profit
- 8) Under job costing system, each job is assigned one identifying job
A) Number B) Specification C) Costs D) Order
- 9) In contract costing, cost of the work of sub-contract is debited to _____ account.
A) Contract B) Contractor C) Contractee D) Normal loss

- 10) The method of costing used in undertakings like electricity, gas supply, cinema house etc. is known as _____ costing.
 A) Operating B) Process C) Uniform D) Batch
- 11) The example of a composite cost unit in _____ costing is a passenger km.
 A) Operating B) Transport C) Batch D) Standard
- 12) _____ loss may arise due to reasons like power failure or inefficiency.
 A) Normal B) Abnormal process
 C) Actual D) Abnormal gain
- 13) _____ is that portion of a basic raw material lost in processing, having no recovery value.
 A) Scrap B) Waste C) Abnormal loss D) Idle time
- 14) The use of several undertakings of the same costing principles and/or practices is called
 A) Standard costing B) Uniform costing
 C) Methods of costing D) Marginal costing
2. Write short notes on **any two** : 14
- A) Features and areas of uniform costing.
 B) Process loss.
 C) Advantages of uniform costing.
3. A) From the following particulars prepare the cost sheet for Job No. 789 and find out the value of the job.
 Material issued for the job Rs. 6,000
 Productive wages Rs. 4,600
 Direct expenses Rs. 500
 Provide 60% on productive wages for works on cost and 12½% on works cost for office on cost. Profit to be realised on the selling price 15%. 7
- B) City Bus Service Ltd. run the following fleet of buses within the limits of Delhi city.
- Carrying capacity**
- 10 Buses 50 passengers
 15 Buses 40 passengers
- On an average, each bus makes 10 trips a day covering distance of 8 kms. In each trip and 75% of the seats are occupied. The annual record shows that 5 buses are generally required to kept away from road each day for repairs.
- Calculate effective passenger km. for the month of March 2017. 7

4. Submit quotation for a job which requires direct materials cost of Rs. 20,000, Direct labour Rs. 25,000 and Direct factory expenses Rs. 5,000.

The job passes through three machines :

Machine X for 10 hrs.

Machine Y for 20 hrs.

Machine Z for 5 hrs.

The machine hour rate for the three machine is Rs. 50, Rs. 60 and Rs. 100 per hour respectively. Office overheads are 20% of prime cost, selling overheads are 10% of cost of production. The producer intends to earn a profit of 20% on the quotation price, prepare Job cost sheet.

14

OR

From the following data, find out in an appropriate cost sheet, from the generating cost of electricity per unit in an iron and steel works during the month of April 2017.

- 1) Fuel :

Cost at the beginning of the month –500 tonnes. Supply during the month 1,100 tonnes. Balance at the end of month 400 tonnes. Annual contract for supply of coal at Rs. 10 per tonne. Add 10% to cover freight and handling charges.

- 2) Oil – 10 tonnes at Rs. 250 per tonne.

- 3) Water – 50,000 liters, pumping charges at 25 paise per 100 liters.

- 4) Depreciation of steam boiler – capital value Rs. 24,000 and rate of depreciation 12½ % p.a.

- 5) Salaries and wages of the boiler house – 10 men at Rs. 100 per month each. 40 coolies at Rs. 20 per month each.

- 6) Recovery on account of sale of ashes –100 tonnes at Re.1 per tonne.

- 7) Salaries and wages of the generating station 50 men at Rs. 100 per month each. 20 coolies at Rs. 20 per month each.

- 8) Repairs and maintenance of the generating equipment Rs. 2,600. Depreciation of Generating equipment-capital value Rs. 1,20,000 and the rate of depreciation 12½% per annum.

- 9) Share of administration charges Rs. 1,750.

- 10) Number of units generated 1,46,000.

- 11) Loss in process 2000 units generated.

Set P

5. The following are the figures relating to process A and process B. Prepare process cost accounts showing cost per ton of each process. There was no stock of work in progress in any process. It is ascertained that in each process normally 5% of the total weight is lost and 10% is scrap which from process A and B realises Rs. 80 per ton and Rs. 200 per ton respectively.

14

Particular	Process A	Process B
Materials in tons	1000	70
Cost of materials in rupees per ton	125	200
Wages in Rs.	28,000	10,000
Manufacturing Expenses Rs.	8,000	5,250
Output in tons	830	780

OR

The following is the summarised information relating to Contract No. 123.

	Rs.
Contract price	6,00,000
Wages	1,64,000
General expenses	8,600
Raw material	1,20,000
Plant	20,000

As on date, cash received was Rs. 2,40,000 being 80% of work certified. The value of materials remaining at site was Rs. 10,000. Depreciate plant by 10%. Included in the above summarised information are wages Rs. 3,500 and other expenses Rs. 2,500 incurred since certification. Value of material used since certification is Rs. 4,000.

Prepare the Contract Account.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	----------

**B.Com. (Part – III) (Semester – V) (CGPA) Examination, 2018
INDUSTRIAL MANAGEMENT (Paper – II) (Old)**

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Human resource human capital consisting of _____ capital.
A) Emotional capital B) Social capital
C) Intellectual capital D) All of these
- 2) _____ techniques are used in human resource management.
A) General techniques B) Strategic techniques
C) Traditional techniques D) None of these
- 3) _____ is the first step in training process.
A) selection of place B) determining the objectives
C) fixing the syllabus D) collection of training material
- 4) _____ is the art of increasing knowledge and skill of an employees for doing particular job.
A) training B) promotion
C) transfer D) motivation
- 5) Placement of employees and their development is _____ objective of human resource management.
A) Organisational B) Functional
C) Personal D) Societal
- 6) _____ is the popular external source for recruiting the employees.
A) Advertisement
B) Through the contractor
C) By recommendation of political leader
D) All of these
- 7) To create awareness of duties and responsibilities among the executives _____ training method is useful.
A) Role playing B) Intership training
C) Apprenticeship training D) None of these
- 8) _____ is the first stage in performance appraisal.
A) Establishment of standard B) Remedial action
C) Measurement of performance D) Comparison actual with standard

- 9) Man to man comparison method of performance appraisal was used in first world war by
A) American Army
B) British Army
C) Japanese Army
D) None of these
- 10) Central government forwarded the working employment exchange to state governments in _____ year.
A) 1963
B) 1956
C) 1985
D) 1965
- 11) _____ training is useful for technical and mechanical nature of work.
A) Apprenticeship
B) Intership
C) Induction
D) Seminar
- 12) Concept of 'Management By Objective' (MBO) is introduced by
A) Peter Drucker
B) F.W. Taylor
C) C.K. Pralhad
D) Edwin Flippo
- 13) Employment exchanges working in India to remove _____ problem.
A) Economic
B) Unemployment
C) Financial
D) None of these
- 14) _____ is modern method performance appraisal.
A) Assessment centre method
B) Grading method
C) Check list method
D) All of these
2. Write short note :
- A) Importance of training. 7
B) Ethics of performance appraisal. 7
3. Answer the following questions :
- A) Explain the steps in scientific selection procedure of employees. 7
B) Explain the external sources of recruiting employees. 7
4. Answer **any one** of the following :
- A) What is Human Resource Management ? Explain operative functions of HRM. 14
B) What is training ? Explain the methods of training. 14
5. Answer **any one** of the following :
- A) Define performance appraisal. Explain techniques of performance appraisal in brief. 14
B) What is human resource development ? Explain difference between Human Resource Management (HRM) and Human Resource Development (HRD). 14

- १०) रोजगार विनिमय केंद्राचे कामकाज केंद्र सरकारने राज्य सरकारांकडे _____ मध्ये सोपविले.
 अ) १९६३ ब) १९५६ क) १९८५ ड) १९६५
- ११) तांत्रिक व यांत्रिकी स्वरूपाच्या कार्याचे प्रशिक्षण देण्यासाठी _____ प्रशिक्षण पद्धती उपयुक्त ठरते.
 अ) उमेद्वारी प्रशिक्षण ब) प्रात्यक्षिक प्रशिक्षण
 क) प्राथमिक प्रशिक्षण ड) चर्चासत्र प्रशिक्षण
- १२) 'उद्दिष्टाधिष्ठीत व्यवस्थापन' ही संकल्पना _____ यांनी मांडली.
 अ) पिटर ड्रकर ब) एफ. डब्ल्यू. टेलर
 क) सी.के. प्रल्हाद ड) एडविन फ्लीप्पो
- १३) भारतामध्ये रोजगार विनिमय केंद्रे _____ समस्या सोडविण्यासाठी कार्यरत आहेत.
 अ) आर्थिक ब) बेरोजगारी क) वित्तीय ड) यापैकी नाही
- १४) _____ ही कृती मूल्यांकनाची आधुनिक पद्धत आहे.
 अ) केंद्र तपासणी पद्धती ब) श्रेणी पद्धती
 क) तपासणी यादी पद्धती ड) वरील सर्व
२. टीपा लिहा :
- अ) प्रशिक्षणाचे महत्त्व. ७
 ब) कृती मूल्यांकनाचे निती शास्त्र/निती तत्त्वे. ७
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :
- अ) कर्मचाऱ्यांच्या शास्त्रीय निवड कार्यपद्धतीचे टप्पे स्पष्ट करा. ७
 ब) कर्मचारी भरतीचे बाह्य मार्ग स्पष्ट करा. ७
४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापन म्हणजे काय ? मानव संसाधन व्यवस्थापनाची कार्यकारी कार्ये स्पष्ट करा.
 ब) प्रशिक्षण म्हणजे काय ? प्रशिक्षणाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. १४
- अ) कृती मूल्यांकनाची व्याख्या द्या. कृती मूल्यांकनाची तंत्रे स्पष्ट करा.
 ब) मानव संसाधन विकास म्हणजे काय ? मानव संसाधन व्यवस्थापन व मानव संसाधन विकास यांतील फरक स्पष्ट करा.

मराठी भाषांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्यायाची निवड करा.

१४

- १) _____ हा सर्वात जुना विमा प्रकार आहे.
अ) सागरी विमा ब) पीक विमा क) अग्नी विमा ड) आयुर्विमा
- २) पुनर्विमा हा _____ मधील करार असतो.
अ) दोन विमा कंपण्या ब) दोन व्यक्ती
क) विमेदार आणि सरकार ड) कोणतेही नाही
- ३) मोटर विम्यात _____ विमापत्र घेणे बंधनकारक असते.
अ) चोरीचा ब) तृतीय पक्ष जबाबदारीचे
क) अग्नी ड) सागरी
- ४) ग्रामीण शेतकारांसाठी भारत सरकारने पीक विमा योजना _____ मध्ये शुरू केली.
अ) १९९० ब) १९८५ क) १९९५ ड) २०००
- ५) तरते विमापत्र, पुनर्स्थापना मूल्य विमापत्र, घोषित विमापत्र हे _____ विम्याचे प्रकार आहेत.
अ) जीवन ब) सागरी क) अग्नी ड) अपघात
- ६) भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळाने पशुधन विमा _____ सालापासून सुरू केला.
अ) १९८५ ब) १९५८ क) १९४७ ड) १९७४
- ७) अग्नी विम्यात विमेदाराने परमोच्च विश्वास तत्वानुसार _____ देणे अपेक्षित असते.
अ) वस्तुनिष्ठ/सत्य माहिती ब) वैयक्तिक माहिती
क) सामाजिक माहिती ड) आर्थिक माहिती
- ८) जर विमेदाराने एक सारख्या धोक्याचा विमा एकापेक्षा जास्त विमा कंपन्याकडे उतरविल्यास त्यास _____ विमा असे म्हणतात.
अ) विशेष ब) खाजागी क) स्वतंत्र ड) दुहेरी
- ९) आपल्या कर्मचाऱ्यांच्या हितासाठी मालक जो विमापत्र घेतात त्यास _____ विमा म्हणतात.
अ) सार्वजनिक जबाबदारीचा ब) समूह/गट
क) तृतीय पक्ष ड) जबाबदारीचा

- १०) अग्नी विमा प्रकारात विमा घेताना _____ असले पाहिजे.
 अ) नुकसान भरपाई ब) विमेय हित क) अग्नी ड) सहकार्य
- ११) _____ विमा कायदा, १९९१ साली संमत करण्यात आला.
 अ) पीक ब) सार्वजनिक जबाबदारीचा
 क) पशुधन ड) समूह
- १२) अपघाती अग्निपासून होणाऱ्या नुकसानीची भरपाई कोणत्या विम्याद्वारे मिळते ?
 अ) अग्नि विमा ब) पशुधन विमा
 क) प्रामाणिक पणाची हमी विमा ड) पीक विमा
- १३) अग्नी विमा घेण्याच्या कार्यपद्धतीत _____ ही पहिली अवस्था/टप्पा आहे.
 अ) नुकसानीचे मुल्यांकन ब) अग्नीची माहिती
 क) विमा कंपनीची निवड करणे ड) विमा हप्ता भरणे
- १४) अग्नी विम्या मध्ये पहिला हप्ता भरल्यानंतर विमा कंपनीकडून मिळणाऱ्या पावतीला _____
 असे म्हणतात.
 अ) अहवाल ब) कच्चे विमापत्र क) प्रस्ताव ड) बोनस
२. टीपा लिहा : १४
 अ) पीक विमा
 ब) पशुधन विमा
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
 अ) अग्नी विमा पत्र घेण्याची कार्यपद्धती स्पष्ट करा.
 ब) मोटर विमा स्पष्ट करा.
४. अग्नी विमा पत्राचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. १४
किंवा
 अग्नी विमा पत्रा अंतर्गत असलेल्या अटी स्पष्ट करा.
५. अग्नी विम्याचे महत्त्व व तत्त्वे स्पष्ट करा. १४
किंवा
 मालकाच्या जबाबदारीच्या विम्याची व्याप्ती व त्या अंतर्गत दिले जाणारे संरक्षण स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – III (Semester – V) (CGPA) Examination, 2018
STATISTICS (Paper – II) (Old)
Advanced Statistics

Day and Date : Saturday, 8-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory and carry equal marks.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the most appropriate alternative amongst the given for **each** question. **14**

- 1) Critical region is
 - a) region of rejecting H_0
 - b) region of accepting H_0
 - c) region of no decision
 - d) none of these
- 2) The type – I error is
 - a) rejecting H_0 when H_0 is true
 - b) accepting H_0 when H_0 is true
 - c) rejecting H_1 when H_1 is true
 - d) accepting H_1 when H_1 is true
- 3) When the null hypothesis is $\mu = \mu_0$, which of the following is one sided alternative ?
 - a) $\mu < \mu_0$
 - b) $\mu \geq \mu_0$
 - c) $\mu \leq \mu_0$
 - d) $\mu \neq \mu_0$
- 4) Level of significance is always the probability of
 - a) type – I error
 - b) type – II error
 - c) not committing error
 - d) none of these
- 5) For testing goodness of fit the test used is
 - a) Z – test
 - b) t – test
 - c) F – test
 - d) Chi-square test
- 6) If the test statistic Z is $N(0, 1)$, then for testing against two sided alternative at $\alpha = 5\%$, reject H_0 if
 - a) $|Z| > 1.96$
 - b) $|Z| > 1.64$
 - c) $|Z| < 1.96$
 - d) $Z > 1.96$

- 7) Equality of two population variances can be tested by
 - a) Z – test
 - b) Chi-square test
 - c) t – test
 - d) F – test

- 8) Range of F variate is
 - a) $-\infty$ to ∞
 - b) 0 to 1
 - c) 0 to ∞
 - d) $-\infty$ to 0

- 9) To test equality of means of several normal populations, the test to be used is
 - a) t – test
 - b) Chi-square-test
 - c) F – test
 - d) Z – test

- 10) Degrees of freedom for Chi-square statistic in case of contingency table of order $r \times s$ is
 - a) $(r - 1)(s - 1)$
 - b) rs
 - c) $rs - 1$
 - d) $(r - 1)(s - 1) - 1$

- 11) A set of all possible individuals under study is called
 - a) a population
 - b) a sample
 - c) a group
 - d) none of these

- 12) Paired t-test is applicable when the observations in the two samples are
 - a) paired
 - b) correlated
 - c) equal in number
 - d) all of these

- 13) Whether a test is one sided or two sided, depends on
 - a) alternative hypothesis
 - b) composite hypothesis
 - c) null hypothesis
 - d) simple hypothesis

- 14) Any hypothesis which is complementary to the null hypothesis is
 - a) Simple hypothesis
 - b) Composite hypothesis
 - c) Alternative hypothesis
 - d) None of these

- 2. A) Explain the procedure to test the hypothesis $H_0 : \mu_1 = \mu_2$ versus $H_1 : \mu_1 \neq \mu_2$ for large samples, at $\alpha\%$ level of significance. 7
- B) Define t variate. Explain the applications of t distribution. 7

- 3. A) Explain the paired t-test for testing the significance of difference between two means. 7
- B) Define the terms parameter, statistic, simple hypothesis and composite hypothesis. 7

4. Attempt **any one** of the following : **14**

- A) Define F variate. State its p.d.f. and various applications of F distribution. Also explain one of these in detail.
- B) Daily sales figures of 40 shopkeepers showed that their average sales and standard deviation were Rs. 528 and Rs. 600 respectively. Is the assertion that daily sale on the average is Rs. 400 contradicted at 5% level of significance by the sample ?

5. Attempt **any one** of the following : **14**

- A) Define Chi-square variate. State its p.d.f. and explain the test procedure to test the goodness of fit.
 - B) The machine producing ball bearing is operating properly if the variance of the diameter is 1.44 square cm. A random sample of 14 ball bearings showed variance of 2.08 square cm. Will you conclude that the machine is operating properly based on these data ? Given $\chi^2_{14;0.05} = 23.685$.
-

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – III (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
BUSINESS REGULATORY FRAMEWORK

Day and Date : Monday, 3-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternatives :

14

- 1) A company has a _____ entity.
A) Legal B) Illegal C) Natural D) All of the above
- 2) The Consumer Protection Act _____
A) 1985 B) 1986 C) 1987 D) 1988
- 3) The establishment of Securities and Exchange Board of India is made by _____ Government.
A) State B) Company C) Central D) All of the above
- 4) The Information and Technology Act _____
A) 2000 B) 2001 C) 2002 D) 2003
- 5) The stage of conceiving an idea and its implementation is called _____
A) Incorporation B) Floatation C) Promotion D) All of the above
- 6) The Securities and Exchange Board of India Act _____
A) 1991 B) 1992 C) 1993 D) 1994
- 7) A public company needs to raise the capital by the issue of _____
A) Memorandum of Association B) Prospectus
C) Articles of Association D) All of the above
- 8) The Consumer Protection Act seeks to provide for better protection of interest of the _____
A) Consumer B) Traders C) Sellers D) Manufacturers
- 9) _____ means the capital raised by a sale of company shares.
A) Share capital B) Share warrant
C) Share D) All of the above

- 10) _____ are the rules, regulations and by-laws for the internal management of the company.
- A) Prospectus B) Memorandum of Association
C) Articles of Association D) All of the above
- 11) _____ dispute means a dispute where the person against whom a complaint has been made, denies or disputes the allegations contained in the complaint.
- A) Consumer B) Member C) Traders D) Sellers
- 12) _____ is the first meeting of the shareholders of a public company.
- A) Annual general meeting B) Statutory meeting
C) Extra-ordinary general meeting D) Board meeting
- 13) A company is an _____ person created by law.
- A) Natural B) Artificial C) Illegal D) All of the above
- 14) The SEBI shall be a corporate body, having _____ succession.
- A) Perpetual B) Artificial C) Temporary D) All of the above
2. Write short notes on : 14
- 1) Rights of consumers
2) Resolutions.
3. Write short notes on : 14
- 1) Cyber crimes
2) Characteristics of a company.
4. Define Memorandum of Association and state its clauses and explain alteration of Memorandum of Association. 14
- OR
- Explain powers and functions of SEBI.
5. Explain kinds of companies. 14
- OR
- Explain consumer disputes redressal agencies.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) कंपनीला _____ अस्तित्व असते.
अ) कायदेशीर ब) बेकायदेशीर क) नैसर्गिक ड) वरीलपैकी सर्व
- २) ग्राहक संरक्षण कायदा _____
अ) १९८५ ब) १९८६ क) १९८७ ड) १९८८
- ३) सेबीची स्थापना _____ सरकार करते.
अ) राज्य ब) कंपनी क) केंद्र ड) वरीलपैकी सर्व
- ४) माहिती आणि तंत्रज्ञान कायदा _____
अ) २००० ब) २००१ क) २००२ ड) २००३
- ५) कल्पनांवर विचार करून त्या अंमलात आणण्याच्या स्थितिस _____ म्हणतात.
अ) एकीकरण ब) भांडवल उभारणी क) संवर्धन ड) वरीलपैकी सर्व
- ६) भारतीय रोखे आणि विनिमय मंडळ अधिनियम _____
अ) १९९१ ब) १९९२ क) १९९३ ड) १९९४
- ७) सार्वजनिक कंपनीला _____ प्रसिद्ध करून भांडवल गोळा करावे लागते.
अ) घटनापत्रक ब) माहितीपत्रक क) नियमावली ड) वरीलपैकी सर्व
- ८) ग्राहक संरक्षण कायदा हा _____ च्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी आहे.
अ) ग्राहक ब) व्यापारी क) विक्रेता ड) उत्पादक
- ९) कंपनीच्या भागांची विक्री करून उभे केलेले भांडवल म्हणजे _____ होय.
अ) भाग भांडवल ब) भाग अधिपत्र क) भाग ड) वरीलपैकी सर्व
- १०) कंपनीच्या अंतर्गत व्यवस्थापनासाठी असलेले नियम, कायदे आणि उप-कायदे म्हणजे _____ होय.
अ) माहितीपत्रक ब) घटनापत्रक क) नियमावली ड) वरीलपैकी सर्व

- ११) ज्या व्यक्तीविरुद्ध तक्रार केलेली आहे अशा व्यक्तीने तक्रार अर्जातील नमूद केलेल्या विधानांचा इन्कार केला असेल किंवा त्या विधानांच्या बाबतीत वाद उपस्थित केला असेल तर त्यास _____ विवाद असे म्हणतात.
- अ) ग्राहक ब) सभासद क) व्यापारी ड) विक्रेता
- १२) _____ ही सार्वजनिक कंपनीच्या भागधारकांची पहिली सभा होय.
- अ) वार्षिक सर्वसाधारण सभा ब) नियामक सभा
क) विशेष सर्वसाधारण सभा ड) संचालकांच्या सभा
- १३) कंपनी ही कायदानुसार स्थापन झालेली _____ व्यक्ती होय.
- अ) नैसर्गिक ब) कृत्रिम क) बेकायदेशीर ड) वरीलपैकी सर्व
- १४) सेबी म्हणजे _____ अस्तित्व/वारसाहक्क असलेले संयुक्त मंडळ होय.
- अ) चिरंतन/कायमस्वरूपी ब) कृत्रिम
क) तात्पुरते ड) वरीलपैकी सर्व
२. टीपा लिहा : १४
- १) ग्राहकांचे हक्क.
- २) ठराव.
३. टीपा लिहा : १४
- १) सायबर गुन्हेगारी
- २) कंपनीची वैशिष्ट्ये.
४. घटनापत्रकाची व्याख्या सांगून त्यातील कलमे सांगा व घटनापत्रकातील दुरुस्ती स्पष्ट करा. १४
- किंवा**
- सेबीचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
५. कंपनीचे प्रकार स्पष्ट करा. १४
- किंवा**
- ग्राहक तक्रार निवारण माध्यमे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. III (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
BUSINESS ECONOMICS (Paper – III)**

Day and Date : Tuesday, 4-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternatives and rewrite the sentences. 14
- 1) The main achievement of Indian Planning is
 - a) Increase GDP
 - b) Increase per capita income
 - c) Agriculture development
 - d) All of the above
 - 2) The implementation period of 12th five year plan was
 - a) 2007 – 12
 - b) 2012 – 17
 - c) 2008 – 12
 - d) 2011 – 17
 - 3) _____ has explained “Hindu Rate of Growth” Indian economic growth under the planning period.
 - a) Prof. V.M. Dandekar
 - b) Prof. V.K.R.V. Rao
 - c) K.C. Pant
 - d) Prof. Rajkrishna
 - 4) Human Development Report published by
 - a) UNO
 - b) WHO
 - c) UNICEF
 - d) All of the above
 - 5) The basic Human Development component are
 - a) life expectancy
 - b) education
 - c) standard of living
 - d) all of the above
 - 6) According to 2010 Human Development Report of India rank index is
 - a) 119
 - b) 132
 - c) 181
 - d) 100
 - 7) The foreign capital inflows in _____ form.
 - a) Foreign direct investment
 - b) External commercial borrowings
 - c) Borrowing from international institutions
 - d) All of the above

- 8) World Trade Organization (WTO) was established in the year
a) 1996 b) 1991 c) 1995 d) None of these
- 9) GAAT was established in the year
a) 1990 b) 1991 c) 1947 d) 1955
- 10) _____ country in July 2002 has recent member of IMF.
a) India b) Finland c) East Timor d) Iran
- 11) _____ country is a member of SAARC.
a) China b) Indonesia c) Malaysia d) Maldives
- 12) At present the number of member of IBRD is
a) 180 b) 181 c) 184 d) 189
- 13) Govt. of India liberalized its policy towards foreign investment in the year
a) 1990 b) 1991 c) 1995 d) 2000
- 14) SAARC was established in the year
a) 1981 b) 1985 c) 1995 d) 2001
2. Write the short answers. 14
a) Importance of foreign capital.
b) Objectives of SAARC.
3. Write the short notes. 14
a) Explain the objectives of World Bank.
b) Human poverty index.
4. Answer **any one** of the following. 14
a) Explain the achievements and failure of Indian Planning.
b) Explain the role of human resources in Economic Development of India.
5. Answer **any one** of the following. 14
a) Explain the objectives and performance of IMF.
b) Explain the objectives and provisions of WTO.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालील प्रश्नांची उत्तरे योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

१४

१) भारतीय नियोजनाचे प्रामुख्याने आलेले यश म्हणजे _____ आहे.

अ) राष्ट्रीय उत्पन्नातील वाढ

ब) दरडोई उत्पन्नात वाढ

क) कृषी विकास

ड) वरीलपैकी सर्व

२) १२ व्या पंचवार्षिक योजनेच्या अंमलबजावणीचा कालखंड होता

अ) २००७-१२

ब) २०१२-१७

क) २००८-१२

ड) २०११-१७

३) _____ यांनी भारतीय आर्थिक नियोजना अंतर्गत विकास दराला “हिंदू विकास दर” असे वर्णन केले आहे.

अ) प्रा.व्ही.एम. दांडेकर

ब) प्रा.व्ही.के.आर.व्ही. राव

क) के.सी.पंत

ड) प्रा. राजकृष्ण

४) मानवी विकास अहवाल _____ यांच्या द्वारे प्रकाशित केला जातो.

अ) संयुक्त राष्ट्र संघ (युनो)

ब) जागतिक आरोग्य संघटना

क) युनिसेफ

ड) वरीलपैकी सर्व

५) मानवी विकासाचे हे मूलभूत घटक आहेत _____

अ) आर्युमान

ब) शिक्षण

क) राहणीमान दर्जा

ड) वरीलपैकी सर्व

६) २०१० च्या मानवी विकास अहवालानुसार भारताच्या निर्देशांक क्रमांक आहे

अ) ११९

ब) १३२

क) १८१

ड) १००

७) विदेशी भांडंवालाचा ओध _____ या स्वरूपात प्राप्त होतो.

अ) थेट विदेशी गुंतवणूक

ब) बाह्य व्यापारी कर्जे

क) आंतरराष्ट्रीय संस्थाकडील कर्जे

ड) वरीलपैकी सर्व

८) जागतिक व्यापार संघटनेची (WTO) स्थापना _____ या वर्षी झाली.

अ) १९९६

ब) १९९१

क) १९९५

ड) यापैकी नाही

९) गॅटची स्थापना _____ वर्षी झाली.

अ) १९९०

ब) १९९१

क) १९४७

ड) १९५५

- १०) जुलै २००२ मध्ये _____ हा देश आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीचा अलिकडचा सभासद आहे.
 अ) भारत ब) फिनलँड क) पूर्व तिमुर् ड) इराण
- ११) _____ हा देश सार्कचा सदस्य राष्ट्र आहे.
 अ) चिन ब) इंडोनेशिया क) मलेशिया ड) मालदीव
- १२) जागतिक बँकेची सध्या सभासद संख्या _____ आहे.
 अ) १८० ब) १८१ क) १८४ ड) १८९
- १३) _____ या वर्षी भारत सरकारने परकीय गुंतवणूकी बाबतचे उदारीकरणाचे धोरण स्वीकारले.
 अ) १९९० ब) १९९१ क) १९९५ ड) २०००
- १४) सार्कची स्थापना _____ या वर्षी झाली.
 अ) १९८१ ब) १९८५ क) १९९५ ड) २००१
२. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
 अ) परकीय भांडवलाचे महत्व.
 ब) सार्कची उद्दिष्ट्ये.
३. टीपा लीहा. १४
 अ) जागतिक बँकेची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 ब) मानवी दारिद्र्य निर्देशांक.
४. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १४
 अ) भारतीय नियोजनाचे यश आणि अपयशाची चर्चा करा.
 ब) भारताच्या आर्थिक विकासातील मानवी संसाधनाची भूमिका स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १४
 अ) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची उद्दिष्ट्ये आणि कामगिरी स्पष्ट करा.
 ब) जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिष्ट्ये आणि तरतूदी स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. III (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
CO-OPERATIVE DEVELOPMENT

Day and Date : Wednesday, 5-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternative from given alternatives. 14
- 1) National Bank for Agriculture and Rural Development was established in the year
a) 1998 b) 1982 c) 1882 d) 1898
 - 2) National Co-operative Development Corporation was established in the year
a) 1863 b) 1963 c) 1763 d) 2003
 - 3) Indian Co-operative Movement started in the year
a) 1904 b) 2004 c) 1914 d) 2014
 - 4) Vaikunthlal Mehta National Institute of Co-operative Management is located at
a) Pune b) Mumbai c) Satara d) Sangli
 - 5) Maharashtra State Co-operative Society Act was passed in the year
a) 1962 b) 1961 c) 1960 d) 1959
 - 6) _____ are the causes of failure of Co-operative Movement.
a) Lack of funds
b) Defective Management
c) Competition from Private Agencies
d) All of the above
 - 7) The first Co-operative Society Act in England came into existence in the year
a) 1552 b) 1652 c) 1752 d) 1852
 - 8) The minimum number of members required for registration of Co-operative Society is
a) 10 b) 5 c) 15 d) 50

- 9) _____ means to develop economic transactions beyond Nations Political border.
 a) Globalisation b) Privatisation c) Co-operation d) None of these
- 10) Rochdale Equitable Pioneers Society was formed in
 a) 1844 b) 1944 c) 1644 d) 1744
- 11) The First Moshav Society was established in
 a) 1931 b) 1921 c) 1920 d) 1821
- 12) The birth place of World's Credit Co-operative Movement is
 a) Germany b) Japan c) India d) Denmark
- 13) Gulabrao Patil Co-operative Training Centre is located at
 a) Sangli b) Amravati c) Akola d) Chandrapur
- 14) _____ is the birth place of Co-operative Movement.
 a) England b) India c) China d) Pune
2. Write short notes :
 a) Achievements of Indian Co-operative Movement. **7**
 b) Dairy Co-operatives in Denmark. **7**
3. Write short answers :
 a) Discuss the developmental functions of NABARD. **7**
 b) State the functions of National Co-operative Development Corporation. **7**
4. Answer **any one** of the following questions : **14**
 1) What do you mean by Globalisation ? Discuss the effects of globalisation on Co-operative Movement.
 2) Review the Credit Co-operative Movement in Germany.
5. Answer **any one** of the following questions : **14**
 1) State the main provisions of Maharashtra Co-operative Act, 1960.
 2) Explain the need and importance of Co-operative Education and Training .

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. दिलेल्या पर्यायपैकी योग्य पर्याय निवडा. **१४**
 १) राष्ट्रीय कृषी आणि ग्रामीण विकास बँकेची स्थापना _____ साली झाली.
 अ) १९९८ ब) १९८२ क) १८८२ ड) १८९८

- २) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळाची स्थापना _____ साली झाली.
अ) १८६३ ब) १९६३ क) १७६३ ड) २००३
- ३) भारतीय सहकारी चळवळीची सुरुवात _____ मध्ये झाली.
अ) १९०४ ब) २००४ क) १९१४ ड) २०१४
- ४) वैकुंठलाल मेहता राष्ट्रीय सहकारी व्यवस्थापन संस्था _____ येथे आहे.
अ) पुणे ब) मुंबई क) सातारा ड) सांगली
- ५) महाराष्ट्र राज्य सहकारी कायदा _____ मध्ये संमत झाला.
अ) १९६२ ब) १९६१ क) १९६० ड) १९५९
- ६) _____ हे सहकारी चळवळीच्या अपयशाची कारणे आहेत.
अ) निधीचा अभाव ब) दोषास्पद व्यवस्थापन
क) खाजगी क्षेत्राकडून स्पर्धा ड) वरील सर्व
- ७) इंग्लंडमध्ये पहिला सहकारी कायदा _____ मध्ये अस्तित्वात आला
अ) १५५२ ब) १६५२ क) १७५२ ड) १८५२
- ८) सहकारी संस्थांच्या नोदणीसाठी किमान _____ सभासदांची आवश्यकता असते.
अ) १० ब) ५ क) १५ ड) ५०
- ९) राष्ट्राच्या राजकीय सिमेबाहेर आर्थिक व्यवहाराचा विस्तार करणे म्हणजे _____ होय.
अ) जागतिकीकरण ब) खाजगीकरण क) सहकार ड) यापैकी नाही
- १०) रॉशडेल इक्वीटेबल पायोनिअर्स सोसायटी _____ मध्ये स्थापन केली.
अ) १८४४ ब) १९४४ क) १६४४ ड) १७४४
- ११) पहिली मोशाव् संस्था _____ साली निघाली.
अ) १९३१ ब) १९२१ क) १९२० ड) १८२१
- १२) जगातील सहकारी पतपुरवठा चळवळीचे _____ हे जन्मस्थान आहे.
अ) जर्मनी ब) जपान क) भारत ड) डेन्मार्क
- १३) गुलाबराव पाटील सहकार प्रशिक्षण केंद्र _____ येथे आहे.
अ) सांगली ब) अमरावती क) अकोला ड) चंद्रपूर
- १४) _____ हे सहकारी चळवळीचे जन्मस्थान आहे.
अ) इंग्लंड ब) भारत क) चीन ड) पुणे

२. टीपा लिहा :-

- अ) भारतीय सहकारी चळवळीचे यश. ७
ब) डेन्मार्कमधील दुग्ध सहकारी संस्था. ७

३. थोडक्यात उत्तरे लिहा :-

अ) नाबार्डची विकास विषयक कार्ये स्पष्ट करा.

७

ब) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.

७

४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा :-

१४

१) जागतिकीकरण म्हणजे काय ? जागतिकीकरणाचे सहकारी चळवळी वरील परिणाम स्पष्ट करा.

२) जर्मनी मधील सहकारी पतपुरवठा चळवळीचा आढावा घ्या.

५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा :-

१४

१) महाराष्ट्र सहकारी कायदा, १९६० मधील महत्वाच्या तरतुदी स्पष्ट करा.

२) सहकारी शिक्षण व प्रशिक्षणाची आवश्यकता व महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. III (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
MODERN MANAGEMENT PRACTICES

Day and Date : Thursday, 6-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternatives from given below. 14
- 1) Errors in work increasing absenteeism and disobey of orders of seniors are the _____ symptoms of stress.
a) physical
b) psychological
c) behavioural
d) none of the above
 - 2) _____ is the directive principle of philosophy of 5 – S system. (Five – S system)
a) work in time
b) cost reduction
c) co-operation
d) none of the above
 - 3) Kaizen means
a) improvement
b) implement
c) continuous improvement
d) continuous measurement
 - 4) _____ is used to describe a standard deviation.
a) six sigma
b) quality circle
c) SWOT technique
d) ISO standard
 - 5) Six sigma is _____ concept.
a) statistical
b) managerial
c) technical
d) historical
 - 6) “International Organisation for Standardisation’ is established in _____ year.
a) 1947
b) 1990
c) 2005
d) 1984
 - 7) Customers contact services centre is the _____ type of outsourcing.
a) knowledge process
b) legal process
c) front office
d) third party centre
 - 8) _____ is the important feature of Japanese Management.
a) part time employment
b) full time employment
c) contract basis employment
d) life time employment

- 9) ISO means
a) Indian Standard Organisation
b) Internal Standard Organisation
c) International Standard Organisation
d) None of these
- 10) Ringi system is used in _____ process in Japanese Management.
a) planning b) production
c) decision making d) organisation
- 11) Disaster management is a _____ process.
a) temporary b) short term c) long term d) incidental
- 12) The most effective and additional media of two way communication is known as
a) stress management b) event management
c) time management d) disaster management
- 13) _____ are the characteristics of event.
a) uniqueness b) service
c) perishability d) all of the above
- 14) “_____ is a methodology for the prevention of identified errors and their causes.”
a) Six sigma b) Kaizen c) Poka-Yoke d) 5 – S system
2. Write short notes : 14
A) Types of functional outsourcing
B) Micro level Techniques of 5 – S system.
3. Write short answer : 14
A) Explain micro-level techniques of Kaizen.
B) Individual causes of stress.
4. Explain the meaning and importance of International Organisation for Standardization (ISO). 14
OR
Explain the meaning and types of event management.
5. What is Waste Reduction System ? Explain the advantages and disadvantages of Waste Reduction System. 14
OR
What is ‘Disaster management’ ? Explain the various types of disasters.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्यायाचे निवड करा.

१४

१) कामातील चुका, वाढती गैरहजेरी आणि वरीष्ठाच्या आदेशाचा अनादर ही तणावाची लक्षणे आहेत.

अ) शारीरिक ब) मानसिक क) वर्तणुकीय ड) वरीलपैकी नाही

२) _____ हे फाईव्ह-एस कार्यपद्धतीच्या तत्वज्ञानाचे मार्गदर्शक तत्व आहे.

अ) वेळेवर कृती करणे ब) खर्च कपात क) सहकार्य ड) वरीलपैकी नाही

३) कायझेन म्हणजे

अ) सुधारणा ब) अमलबजावणी क) सतत सुधारणा ड) सतत मोजमाप

४) प्रमाण विचलनाचे वर्णन करण्यासाठी _____ चा उपयोग होतो.

अ) सिक्स सिग्मा ब) गुणवत्ता मंडळ क) स्वॉट तंत्र ड) अंतरराष्ट्रीय मानके

५) सिक्स सिग्मा ही _____ संकल्पना आहे.

अ) सांख्यायकिय ब) व्यवस्थापकीय क) तांत्रिक ड) ऐतीहासिक

६) 'अंतरराष्ट्रीय मानक संघटनेची' स्थापना _____ वर्षी झाली.

अ) १९४७ ब) १९९० क) २००५ ड) १९८४

७) 'ग्राहक संपर्क सेवा केंद्र' हा _____ बाह्यस्रोते प्रकार आहे.

अ) ज्ञान प्रक्रिया ब) कायद्येविषयक प्रक्रिया

क) अग्रकार्यालयीन कामासाठी ड) त्रयस्थ केंद्र

८) _____ हे जपनी व्यवस्थापन पद्धतीचे महत्वाचे वैशिष्ट्य आहे.

अ) अर्धवेळ रोजगार ब) पूर्णवेळ रोजगार क) कंत्राटी रोजगार ड) आजीवन रोजगार

९) आय.एस.ओ.म्हणजे

अ) इंडियन स्टॉडर्ड ऑर्गनायझेशन ब) इंटरनल स्टॉडर्ड ऑर्गनायझेशन

क) इंटरनॅशनल स्टॉडर्ड ऑर्गनायझेशन ड) यापैकी नाही

१०) जपानी व्यवस्थापनामध्ये _____ प्रक्रियेत रिंगी पद्धती वापरली जाते.

अ) नियोजन ब) उत्पादन क) निर्णय घेणे ड) संघटन

११) आपत्ती व्यवस्थापन ही _____ प्रक्रिया आहे.

अ) तात्पुरती ब) अल्पकालीन क) दीर्घकालीन ड) प्रासंगिक

१२) _____ हे दुहेरी संदेशवहनाचे अत्यंत परिणामकारक व अतिरिक्त साधना म्हणून ओळखले जाते.

- अ) ताण व्यवस्थापन ब) समारंभ व्यवस्थापन
क) समय व्यवस्थापन ड) आपत्ती व्यवस्थापना

१३) _____ ही समारंभाची वैशिष्ट्ये आहेत.

- अ) वेगळेपणा ब) सेवा क) नाशवंतपणा ड) वरील सर्व

१४) “ _____ ही शोधलेल्या चूका व त्याची कारणे प्रतिबंधित करणारी एक कार्यपद्धती होय.”

- अ) सिक्स सिग्मा ब) कायझेन क) पोका-योके ड) फाईव्ह-एस पद्धती

२. टीपा लिहा :

१४

- अ) कार्यात्मक बाह्यस्रोताचे प्रकार.
ब) 'फाईव्ह-एस' ची सूक्ष्मपातळीवरील तंत्रे.

३. थोडक्यात उत्तरे लिहा.

१४

- अ) 'कायझेन' चे सूक्ष्म पातळी तंत्रे स्पष्ट करा.
ब) ताणाची व्यक्तिगत कारणे.

४. आंतरराष्ट्रीय मानक संघटनेचा अर्थ व महत्व स्पष्ट करा (आय.एस.ओ.).

१४

किंवा

समारंभ व्यवस्थापनाचा अर्थ व प्रकार स्पष्ट करा.

५. अपव्यय कपात पद्धती म्हणजे काय ? अपव्यय कपात पद्धतीचे फायदे-तोटे स्पष्ट करा.

१४

किंवा

आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय ? आपत्ती व्यवस्थापनाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) सार्वजनिक बँकांच्या संचालकांची नियुक्ती _____ सरकार करते.
अ) राज्य ब) केंद्र क) स्थानिक ड) यापैकी नाही
- २) ऋण फेडण्यासाठी किंवा वचनपूर्तीसाठी प्रतिभूती म्हणून वस्तुंचा निक्षेप करण्याच्या पद्धतीस _____ म्हणतात.
अ) तारण ब) गहाण क) अभिहस्तांकन ड) कोणतेही नाही
- ३) _____ या भारतीय बँकींग नियमन कायद्यान्वये सहकारी बँका व्यवसायात आल्या.
अ) १९६० ब) १९७० क) १९६५ ड) यापैकी नाही
- ४) खाजगी बँकांच्या संचालकांची नियुक्ती _____ कडून केळी जाते.
अ) केंद्र सरकार ब) राज्य सरकार क) भागधारक ड) यापैकी नाही
- ५) ठेवीदारांची रोख पैशाची मागणी पूर्ण करण्याची बँकेची क्षमता म्हणजे _____ होय.
अ) सुरक्षितता ब) लाभता क) रोखता ड) यापैकी नाही
- ६) अधिकर्ष सवलत _____ खातेदारास दिले जाते.
अ) मुदतबंद ब) चालू क) आवर्ती ड) यापैकी नाही
- ७) स्थानिक पातळीवर बँका स्थापन होण्यासाठी किमान _____ भांडवलाची आवश्यकता असते.
अ) ५ कोटी रु. ब) १० कोटी रु. क) १ कोटी रु. ड) २० कोटी रु.
- ८) _____ चेकचे प्रदान करणे हे नेहमी प्रदायी बँकेच्या दृष्टीने जोखमीचे असते.
अ) पूर्वादिनांकीत ब) उत्तरदिनांकीत क) रेखांकित ड) मुक्त
- ९) वसूली बँके ने वसूलीसाठी _____ धनादेश स्विकारले तरच कायदेशीर संरक्षण मिळते.
अ) रेखांकित ब) आदेशदेय क) साधाधनादेश ड) निरुपयोगी
- १०) भारतात बँकींग नियमन कायदा _____ मध्ये संमत झाला.
अ) १९५० ब) १९५५ क) १९६० ड) १९४९
- ११) धनादेशाचे प्रदान करणे ही बँकेची _____ जबाबदारी आहे.
अ) करारात्मक ब) कायदेशीर क) सर्वसाधारण ड) बँकींग

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	----------

**B.Com. – III (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
ADVANCED ACCOUNTANCY (Paper – I)**

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks :70

N. B. : All questions are compulsory.

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) _____ Methods is purchase-consideration method.
 - a) Lump-Sum
 - b) Net-asset method
 - c) Net Payment method
 - d) All of above
- 2) Under Amalgamation absorption and re-construction purchasing company or taking over business is termed as _____ company.
 - a) Vendor
 - b) Vendee
 - c) Private
 - d) None of above
- 3) _____ takes place when a new company is formed to take over the business of an existing company.
 - a) External reconstruction
 - b) Amalgamation
 - c) Absorption
 - d) All of above
- 4) Liquid-Assets include all current assets except _____ and a prepaid expenses.
 - a) Bank-overdraft
 - b) Preliminary expenses
 - c) Inventory
 - d) None of above
- 5) To show financial position better than it actually exists is called _____.
 - a) Windo dressing
 - b) Expo dressing
 - c) Liabo-dressing
 - d) All of above
- 6) A low inventory ratio indicates _____ investment in inventory.
 - a) over
 - b) under
 - c) equal
 - d) all of above

P.T.O.

2. Write short notes (**any two**) :

14

- 1) Advantages or uses of Cost-Accounting
- 2) Limitations of Cost-Accounting
- 3) Cum-Interest and Ex-Interest.

3. A) 'A' Ltd. purchased a machinery on hire-purchase system on 1-1-2001 from 'B'. The cash price of the machinery was Rs. 80,000. 'A' paid Rs. 20,000 on signing of an agreement and the balance in three annual instalment of Rs. 20,000 – plus extra interest @ 12% p. annum on balance outstanding of cash price. Every year the books of accounts were closed on 31st December. Depreciation was to be written-off @ 15% P. annum on written down value method.

Calculate Interest Table and Depreciation Table for each year.

7

B) On 30th Sept. 2012, the Balance Sheet of Dull-Past was as follows :

7

Liabilities	Amount	Assets	Amount
Authorised and Issued		Free-hold and building	1,00,000
Capital :		Plant and Machinery	
a) 6000, Equity shares		at cost	80,000
of Rs. 100 each fully paid	60,000	Less : Dep.	<u>30,000</u>
			50,000
b) 600, 6% Cumulative		Tools and Patents	10,000
Preference shares of		Stock	70,000
Rs 100 each fully paid	60,000	Trade Debtors	30,000
c) 8% Debentures	30,000	Cash-in-hand	1,000
d) Trade Creditors	1,30,000	Profit and Loss A/c	80,000
e) Bank overdraft	61,000		
	3,41,000		3,41,000

It was decided to re-construct the company; Named Bright-Future Ltd. as follows :

- 1) The debenture holders, of Dull-Past Ltd; agreed to accept 7%. Pref. Shares in the new company in exchange for their debentures. (Each 7% Pref. Shares @ Rs. 100 each)
- 2) The Preference shareholders were to receive one Preference share in the new company for every three Preference shares held by them in the old company.
(Each 7% Pref. Share @ Rs. 100 each)
- 3) Equity shareholders were to be receive/allotted one equity share of Rs. 10, each – Rs. 8 called up per share in the new company for every four shares held by them in the old company.
- 4) The cost of Realisation expenses of Dull-Past Ltd. Rs. 250 was paid by the new company.

Calculate Purchase-consideration and show-Mode-of Payment.

4. A) M/S Datta Investment Trust Ltd. Submit the following details regarding one of their investments for the year 2002 :

14

- 1) 1-1-2002, opening balance face value Rs. 1,00,000 at cost Rs. 95,000.
- 2) 1-3-2002, purchased worth Rs. 40,000 cum-interest at 5% discount.
- 3) 1-7-2002, sold worth Rs. 50,000 cum-interest at 2% premium.
- 4) 1-10-2002, sold worth Rs. 40,000 ex-interest at par;
- 5) 1-12-2002, purchased worth Rs. 20,000 Ex-interest at 3% discount.
- 6) Investment carries interest at 6% p.a. Payable on every 31st March and 30th September.
- 7) The market price of the investment on 31-12-2002 was at 2% discount.

You, are required to prepare Investment Account.

OR

Set P

B) On 1st January, 1984 Shri. Thorat purchased one motor. Truck from Premier Trading Co, for a cash price of Rs. 1,68,000. The purchase is to be made on higher-purchase basis Rs. 45,000 being paid on signing of an agreement and the balance amount is paid as under : 14

- I) 31-12-84 – Rs. 60,000
- II) 31-12-85 – Rs. 30,000
- III) 31-12-86 – Rs. 45,000.

Depreciation is to be written off at the rate of 20% p. annum, on reducing balance method.

Prepare; Motor-Truck Account; Premier Trading Co; Account and Interest Account.

5. A) Following are the Balance Sheets of Arun Ltd. and Shashi Ltd. as on 31st March 2002, together with supplementary information for the year ended on that date : 14

Particulars	Arun Ltd.	Shashi Ltd.
1) Sales for the year	8,40,000	10,50,000
2) Average stock-in-hand	63,000	1,00,000
3) Gross profit	2,10,000	2,50,000
4) Net-profit	1,20,000	1,35,000

Balance sheets as follows – as on 31-3-2002.

Liabilities	Arun Ltd.	Sheela Ltd.	Assets	Arun Ltd.	Sheela Ltd.
	Rs.	Rs.		Rs.	Rs.
Shares holders			Fixed Assets :		
Equity :			a) Goodwill	30,000	50,000
a) Issued and			b) Buildings	1,20,000	2,40,000
paid up capital	2,00,000	3,50,000	c) Plant and		
b) Reserves	50,000	60,000	Mch.	29,000	42,000
c) Profit and Loss A/c	12,750	1,02,200			
	2,62,750	5,12,200		1,79,000	3,32,000
Current Liabilities :			Current Assets :		
a) Bank overdraft	11,250	14,800	Stock	66,000	93,000
b) Sundry creditors	36,000	58,000	Debtors	85,000	1,75,000
c) Provision for					
taxation	20,000	15,000			
	67,250	87,800		1,51,000	2,68,000
	3,30,000	6,00,000		3,30,000	6,00,000

Compute the following Accounting ratio's of two companies as follows :

- 1) Current ratio
- 2) Liquid ratio
- 3) Proprietary ratio
- 4) Stock-Turn-over ratio
- 5) Debtors Turn-over-ratio
- 6) Gross-Profit Ratio
- 7) Net-Profit Ratio.

OR

B) Following is the balance sheet of Govind Ltd. as on 31-3-2002.

14

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Share Capital :		Good will	4,00,000
20,000; Equity shares of		Land and Building	15,60,000
Rs. 100 each fully paid	20,00,000	Plant and Machinery	14,00,000
Reserve Fund	5,00,000	Patents Rights	3,50,000
Sinking Fund	1,00,000	Stock	2,00,000
Workmen's Accident		Sundry Debtors	4,00,000
Compensation Fund	50,000	Investments against	
(Estimated Liability Rs. 9,000)		Sinking fund	1,00,000
Employees Profit		Cash at Bank	30,000
Sharing fund	1,00,000		
Staff Provident Fund	1,50,000		
Sundry Creditors	1,40,000		
'A' – Debentures	4,00,000		
'B' – Debentures	10,00,000		
Total	44,40,000	Total	44,40,000

Set P

Ramkrishna Ltd. absorbed Govind Ltd. on the date of its above Balance-Sheet. The consideration being :

- 1) The taking over of the liabilities.
- 2) The payment of cost of absorption/liquidation expenses/realisation expenses amounted Rs. 10,000 paid by Ramkrishna Ltd. (as Part of P.C.).
- 3) The repayment of the “B” debentures at a Premium of 5% in cash.
- 4) The discharge of “A” Debentures at a premium of 10% by the issue of 6% Debentures in Ramkrishna Ltd. at Par.
- 5) Payment of Rs. 15 per Equity share in cash in Govind Ltd.
- 6) Allotment of one; 7% Preference Share of Rs. 100 each fully paid and 5 Equity shares of Rs. 100 each fully paid in New Company for every – 4; Equity share in Govind Ltd.

You are required to prepare following Ledger Accounts in the books of Govind Ltd.

- a) Realisation Account
- b) Ramkrishna Ltd. Account
- c) Equity Shareholders Account and Calculation of Purchase Consideration and Mode of Payment.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. III (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
ADVANCED COST ACCOUNTING (Paper – I)**

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** I) **All questions are compulsory.**
II) **Figures to the right indicate full marks.**
III) **Use of calculator is allowed.**

1. Choose the correct alternatives.

14

- 1) Differential piece rate system was introduced by
a) Rowan b) Halsey c) F.W. Taylor d) Gantt
- 2) Overtime is an extra time over and above _____ working hours.
a) abnormal b) normal c) idle time d) overtime
- 3) Canteen expenses are allocated on the basis of
a) capital value b) sales
c) no. of employees d) area
- 4) Who suggested payment bonus equal to 50% of the time saved ?
a) Halsey b) Rowan c) Taylor d) Gantt
- 5) Usually outworkers are paid wages on _____ basis.
a) Time b) Piece c) Merit d) None of these
- 6) Which of the following item is not included in cost accounting ?
a) Interest received on Bank Deposits
b) Dividend paid on share capital
c) Income Tax paid
d) All of these
- 7) Overhead is also called as
a) aboveheads b) underheads c) on cost d) over cost
- 8) _____ is the loss of employment in an organisation.
a) Labour placement b) Labour turnover
c) Labour absenteeism d) All of these
- 9) When actual overheads are less than the estimated they are known as
a) under absorption b) over absorption
c) under valuation d) over valuation

4. Calculate the earning of three workers under Rowan Plan.

14

Particulars	Workers		
	A	B	C
i) Standard time (Hours) –	160	120	80
ii) Actual time (Hours) –	120	80	60
iii) Rate per Hour (Rs.) –	8	10	12

OR

From the following particulars, compute Machine Hour Rate.

14

- i) Cost of machine – Rs. 1,10,000
- ii) Estimated scrap value – Rs. 10,000
- iii) Life of machine – 10 years
- iv) Rent and rates of the shop per month – Rs. 9,000
- v) General lighting per month of the shop – Rs. 4,000
- vi) Insurance of machine per month – Rs. 3,000
- vii) Supervisors salary per month – Rs. 5,000
- viii) Power consumption per hour 10 units and rate of power per unit is Rs. 2.
- ix) The working hour per year – 2000 hours.

The machine occupied $\frac{1}{4}$ area of the shop. The supervisor devotes $\frac{1}{5}$ of his time for this machine.

5. From the following information, you are required to prepare a reconciliation statement.

14

Profit and Loss A/c

For the year ended 31-3-2017

To Opening stock	4,94,358	By Sales	6,93,000
To Purchase	1,64,308	By Closing stock	1,50,242
To D. wages	46,266		
To Factory OH	41,652		
To G.P. c/d	96,658		
	8,43,242		8,43,242

Set P

To Administrative Expense	19,690	By G.P. B/D	96,658
To Selling Expense	44,352	By Sundry income	632
To Net Profit	33,248		
	97,290		97,290

The costing records shows

- i) Net profit Rs. 46,126.
- ii) Value of closing stock Rs. 1,56,394.
- iii) Factory overhead absorbed Rs. 39,428.
- iv) Admi. Exp. charged 3% of sales.
- v) Selling Exp. charged – 5% of sales.
- vi) Direct wages charged to production Rs. 49,734.
- vii) No mention of sundry income.

OR

Rahul Modern Company Ltd. is having 4 Dept. A, B and C are production and D is service department.

14

The Expense for the year 2017 are as under

- i) Rent = Rs. 20,000.
- ii) Repairs to plant = Rs. 12,000.
- iii) Lighting = Rs. 8,000.
- iv) Depreciation of Plant = Rs. 18,000.
- v) Fire insurance of stock = Rs. 2,000.
- vi) Supervision expense = Rs. 20,000.
- vii) Canteen expense = Rs. 4,000.

Other information in respect of 4 department are as under

Particulars	A	B	C	D
i) Area (sq.ft.)	– 1500	1100	900	500
ii) Value of plant (Rs.)	– 12,000	9,000	6,000	3,000
iii) Value of stock (Rs.)	– 15,000	9,000	6,000	–
iv) No. of workers	– 40	30	20	10

Apportion the above expenses to various departments by preparing the overhead distribution charts.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Part – III) (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
INDUSTRIAL MANAGEMENT (Paper – I)

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative : 14

- 1) ABC techniques is useful for _____ control.
a) Productivity b) Profitability c) Sales d) Inventory
- 2) _____ comprises the planning, routine, scheduling and dipatching functions.
a) Management b) Production planning and control
c) Sales promotion d) None of these
- 3) _____ technique is used for inventory control in modern days.
a) Ratio analysis b) Job analysis
c) Job specification d) Quality control
- 4) A new purchase order is made for maintenance of stock level is known as _____ stock level.
a) Maximum b) Re-order c) Danger d) Minimum
- 5) National Productivity Council is formed by the Central Government in
a) 1958 b) 1995 c) 1985 d) 2005
- 6) $\text{Output} \div \text{Input}$ is a formula for measuring
a) Organisational productivity b) Organisational behaviour
c) Organisational efficiency d) Organisational environment
- 7) _____ scheduling is significant in job production system.
a) Order scheduling b) Machine scheduling
c) Operation scheduling d) None of these
- 8) The Head Office of National Productivity Council is in _____ city of India.
a) Mumbai b) Chennai c) Pune d) New Delhi

- 9) _____ control is known as control over the materials lying in the store.
 a) Purchase b) Production c) Inventory d) Sales
- 10) Generally human being bears noise upto _____ decibel.
 a) 70 b) 100 c) 450 d) 200
- 11) _____ is known as actual permission for pre-planned production function.
 a) Despatching b) Routing c) Scheduling d) Forecasting
- 12) The 'World Environment Day' is celebrated on _____ every year.
 a) 5th June b) 15th August c) 10th July d) 5th March
- 13) _____ is the technique of production control.
 a) Routing b) Depatching c) Scheduling d) All of these
- 14) Productivity of capital is measured by _____ formula.
 a) $\frac{\text{Total production}}{\text{Net capital invested}}$ b) $\frac{\text{Total production}}{\text{Cost of land}}$
 c) $\frac{\text{Total production}}{\text{Total expenditures}}$ d) $\frac{\text{Total production}}{\text{Total labour hours}}$
2. Write short notes :
- a) Objectives of production planning and control. 7
- b) Factors affecting the productivity. 7
3. Write short answer :
- a) Explain the methods of improving productivity. 7
- b) Explain the effects of industrial pollution. 7
4. Answer **any one** of the following : 14
- a) What is production planning and control ? Explain the techniques of production control in brief.
- b) Define productivity. Explain the importance of productivity.
5. Answer **any one** of the following : 14
- a) What is industrial pollution ? Explain the various causes of industrial pollution.
- b) Explain the different techniques of inventory control.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

१४

- १) अबक हे तंत्र _____ नियंत्रणासाठी उपयुक्त आहे.
अ) उत्पादकता ब) लाभता क) विक्री ड) मालसाठा
- २) नियोजन, मार्गनिर्धारण कार्यवेळापत्रक, कार्यारंभ आदेश ही _____ संबंधीची कार्ये होत.
अ) व्यवस्थापन ब) उत्पादन नियोजन व नियंत्रण
क) विक्रयवृद्धी ड) यापैकी नाही
- ३) आधुनिक युगात मालसाठा नियंत्रणासाठी _____ तंत्राचा अवलंब केला जातो.
अ) गुणोत्तर विश्लेषण ब) कार्यविश्लेषण
क) कार्यविशेषीकरण ड) गुणवत्ता नियंत्रण
- ४) ज्या पातळीला नवीन मालाच्या खरेदीचा आदेश देवून मालसाठा नियंत्रण केले जाते, त्या पातळीस _____ पातळी म्हणून ओळखले जाते.
अ) महत्तम ब) पूनःदेश क) धोका ड) न्यूनतम
- ५) केंद्र सरकार द्वारा राष्ट्रीय उत्पादकता मंडळाची स्थापना _____ मध्ये करण्यात आली.
अ) १९५८ ब) १९९५ क) १९८५ ड) २००५
- ६) एकूण उत्पादन ÷ वापरलेली एकूण सामग्री या सूत्राचा उपयोग _____ मोजमापासाठी करण्यात येतो.
अ) संघटनात्मक उत्पादकता ब) संघटनात्मक वर्तनपद्धती
क) संघटनात्मक कार्यक्षमता ड) संघटनात्मक पर्यावरण
- ७) _____ हे कार्यवेळापत्रक कृत्यक उत्पादन पद्धती मध्ये महत्वपूर्ण असते.
अ) आदेश वेळापत्रक ब) यंत्र वेळापत्रक
क) क्रिया वेळापत्रक ड) यापैकी नाही
- ८) राष्ट्रीय उत्पादकता मंडळाचे मुख्य कार्यालय भारतातील _____ या शहरामध्ये आहे.
अ) मुंबई ब) चेन्नई क) पुणे ड) नवी दिल्ली
- ९) _____ नियंत्रण म्हणजे गुदामामध्ये असलेल्या विविध प्रकारच्या मालावर नियंत्रण करणे होय.
अ) खरेदी ब) उत्पादन क) मालसाठा ड) विक्री

- १०) साधरणपणे मानव _____ डेसिबल पर्यंत आवाज सहन करु शकतो.
 अ) ७० ब) १०० क) ४५० ड) २००
- ११) पूर्वनियोजित उत्पादन कार्य सुरु करण्यास प्रत्यक्ष परवनगी देणे म्हणजे _____ होय.
 अ) कार्यारंभ आदेश ब) मार्गनिर्धारण
 क) कार्यवेळापत्रक ड) पूर्वानुमान
- १२) जागतिक पर्यावरण दिन _____ रोजी साजरा करण्यात येतो.
 अ) ५ जुन ब) १५ ऑगस्ट क) १० जुलै ड) ५ मार्च
- १३) _____ हे उत्पादन नियंत्रणाचे तंत्र आहे.
 अ) मार्गनिर्धारण ब) कार्यारंभ आदेश
 क) कार्यवेळापत्रक ड) वरीलसर्व
- १४) भांडवलाची उत्पादकता _____ या सूत्राद्वारे मोजली जाते.
 अ) $\frac{\text{एकूण उत्पादन}}{\text{निव्वळ भांडवल गुंतवणूक}}$ ब) $\frac{\text{एकूण उत्पादन}}{\text{भूमिघटकाचा खर्च}}$
 क) $\frac{\text{एकूण उत्पादन}}{\text{झालेला एकूण खर्च}}$ ड) $\frac{\text{एकूण उत्पादन}}{\text{एकूण श्रमिक तास}}$
२. टीपा लिहा :
- अ) उत्पादन नियोजन व नियंत्रणाची उद्दिष्टे. ७
 ब) उत्पादकतेवर परिणाम करणारे घटक. ७
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा :
- अ) उत्पादकता वाढविण्याच्या पद्धती स्पष्ट करा. ७
 ब) औद्योगिक प्रदूषणाचे परिणाम स्पष्ट करा. ७
४. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
 अ) उत्पादन नियोजन व नियंत्रण म्हणजे काय ? उत्पादन नियंत्रणाची तंत्रे थोडक्यात स्पष्ट करा.
 ब) उत्पादकतेची व्याख्या द्या. उत्पादकतेचे महत्व स्पष्ट करा.
५. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १४
 अ) औद्योगिक प्रदूषण म्हणजे काय ? औद्योगिक प्रदूषणाची विविध कारणे स्पष्ट करा.
 ब) मालसाठा नियंत्रणाची विविध तंत्रे स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – III (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
ADVANCED INSURANCE (Paper – I)

Day and Date : Friday, 7-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose correct alternatives :

14

- 1) Head office of the Insurance Regulatory and Development Authority (IRDA) is situated at _____
A) Delhi B) Mumbai C) Chennai D) Pune
- 2) For yearly premium policy _____ days of grace are allowed.
A) 60 B) 45 C) 30 D) 90
- 3) A licence for insurance _____ is granted for three years.
A) Company B) Development Officer
C) Agent D) Policy Holder
- 4) _____ Insurance means reimbursement of hospital expenses.
A) Life B) Whole life policy
C) Group D) Health
- 5) The IRDA Act was passed in the year _____
A) 1956 B) 1938 C) 1961 D) 1999
- 6) The employer can take the insurance for the benefit of his employees is called _____ insurance.
A) Group B) Travel
C) Accident D) Life
- 7) Life insurance is the exception to the _____
A) Principles of indemnity B) Principles of co-operation
C) Principles of utmost good faith D) Principles of insurable interest
- 8) For taking life insurance policy _____ is essential.
A) Renewal notice B) Cover note
C) Nomination form D) Proposal form
- 9) After payment of first premium insured receives receipt is called as _____
A) Proposal form B) Insurance policy
C) Premium notice D) Cover note

- 10) Insurance agent is ready to carry an insurance business in consideration of _____
 A) Discount B) Profit
 C) Commission D) Fees
- 11) Accident Insurance, Group Insurance, Travel Insurance, Unit Linked Insurance are _____ of Insurance.
 A) Types B) Principles
 C) Purposes D) Conditions
- 12) The amount paid by Insurance company when the policy holder decided to discontinue the policy is called _____
 A) Insurance premium B) Loan amount
 C) Surrender value D) Amount of policy
- 13) The committee was formed in 1993 under the Chairmanship of R. N. Malhotra for the study of _____
 A) Insurance agent B) Insurance sector
 C) Principles of Insurance D) Conditions of Insurance
- 14) Endowment policy is also called as _____
 A) Group Insurance policy B) Term policy
 C) Ordinary whole life policy D) Whole life policy
2. Write short notes : 14
 A) Functions of Insurance agent.
 B) Health Insurance.
3. Write short answer : 14
 A) Explain the cover given under Accident Insurance.
 B) Explain the procedure of appointment of Insurance agent.
4. State the various conditions of Life Insurance policy. 14
- OR
- Explain the functions of Insurance Regulatory and Development Authority of India.
5. Explain the code of conduct for insurance agent. 14
- OR
- Explain the merits and demerits of privatisation of insurance business.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्यायाची निवड करा :

१४

- १) विमा नियमन व विकास प्राधिकरणाचे कार्यालय _____ येथे आहे.
अ) दिल्ली ब) मुंबई क) चेन्नई ड) पुणे
- २) वार्षिक विमाहप्ता असणाऱ्या विमापत्रासाठी _____ दिवस हप्ता भरण्यासाठी सवलतीचे दिवस म्हणून दिले जातात.
अ) ६० ब) ४५ क) ३० ड) ९०
- ३) _____ विमा व्यवसाय परवाना तीन वर्षासाठी मंजूर केला जातो.
अ) कंपनीला ब) विकास अधिकाऱ्याला
क) विमा प्रतिनिधीला ड) विमेदारास
- ४) _____ म्हणजे इस्पितळात (hospital) होणारा खर्च परत मिळवून देणारा विमा होय.
अ) आयुर्विमा ब) ह्यातीचा विमा क) समूह विमा ड) आरोग्य विमा
- ५) विमा नियमन व विकास प्राधिकरण कायदा _____ साली अस्तित्वात आला.
अ) १९५६ ब) १९३८ क) १९६१ ड) १९९९
- ६) कर्मचाऱ्यांच्या हितासाठी मालक जो विमा घेतात त्यास _____ विमा म्हणतात.
अ) समूह ब) प्रवासी क) अपघात ड) आयुर्विमा
- ७) आयुर्विमा हा _____ तत्त्वाला अपवाद आहे.
अ) हाजीभरण तत्त्व ब) सहकाराचे तत्त्व
क) परस्पर विश्वासाचे तत्त्व ड) विमेय हित तत्त्व
- ८) आयुर्विमा पत्र घेण्यासाठी _____ आवश्यक आहे.
अ) नूतनीकरण नोटीस ब) तात्पुरते विमापत्र
क) वारसनॉद फॉर्म ड) प्रस्ताव ऊर्ज
- ९) पहिला विमाहप्ता भरल्यानंतर विमेदाराला मिळणारी पावती _____ या नावाने ओळखली जाते.
अ) प्रस्ताव ऊर्ज ब) विमापत्र
क) विमाहप्ता मागणी ड) तात्पुरते/कच्चे विमापत्र
- १०) विमाप्रतिनिधी _____ मोबदल्यात विमा व्यवसाय करण्याचे मान्य करते.
अ) सुट ब) नफा क) दलाली ड) फी

- ११) अपघात विमा, समूह विमा, प्रवासी विमा, युनिट लिंक विमा पत्र हे विम्याचे _____ आहेत.
 अ) प्रकार ब) तत्त्वे क) हेतू ड) अटी
- १२) जेव्हा विमेदार विमापत्र बंद करण्याचा निर्णय घेतो तेव्हा विमा कंपनीकडून दिल्या जाण्याच्या रकमेय _____ म्हणतात.
 अ) विमाहप्ता ब) कर्जाची रक्कम
 क) समर्पणमूल्य/सोड किंमत ड) विमा रक्कम
- १३) _____ चा अभ्यास करण्यासाठी १९९३ मध्ये आर. एम. मलहोत्रा यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती घेतली.
 अ) विमा प्रतिनिधी ब) विमाक्षेत्र क) विमा तत्त्वे ड) विमापत्रातील अटी
- १४) हयातीतील विम्यास _____ असेही म्हणतात.
 अ) समूह विमापत्र ब) मुदती विमापत्र
 क) सामान्य आजीवन विमापत्र ड) आजीवन विमापत्र
२. टीपा लिहा : १४
 अ) विमाप्रतिनिधीची कार्ये
 ब) आरोग्य विमा
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
 अ) अपघात विमाअंतर्गत दिले जाणारे विमा संरक्षण स्पष्ट करा.
 ब) विमाप्रतिनिधीच्या नेमणुकीची कार्यपद्धती स्पष्ट करा.
४. विमापत्रातील विविध अटी सांगा. १४
किंवा
 विमानियमन व विकास प्राधीकरणाची कार्ये स्पष्ट करा.
५. विमाप्रतिनिधीसाठीची आचारसंहिता स्पष्ट करा. १४
किंवा
 विमाव्यवसायाच्या खाजगीकरणाचे गुण दोष स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. (Part – III) (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
ADVANCED STATISTICS (Paper – I)

Day and Date : Friday, 7-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Each question carries equal marks.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**
4) **Use of calculators is allowed.**

1. Choose the most appropriate alternative amongst the given for each question.

14

- 1) In binomial distribution “p” denotes probability of
 - a) Success
 - b) Failure
 - c) Both a and b
 - d) None of these
- 2) Mean is equal to variance in case of
 - a) Binomial distribution
 - b) Poisson distribution
 - c) Normal distribution
 - d) None of these
- 3) Binomial distribution is
 - a) Discrete
 - b) Continuous
 - c) Both a and b
 - d) None of these
- 4) The parameters in Poisson distribution are
 - a) One
 - b) Two
 - c) Three
 - d) None of these
- 5) Mean of binomial distribution is
 - a) pq
 - b) nq
 - c) np
 - d) npq
- 6) Normal distribution was discovered by
 - a) Guass
 - b) Karl Pearson
 - c) Fisher
 - d) Spearman
- 7) Normal curve is
 - a) J shaped
 - b) S shaped
 - c) Bell shaped
 - d) Q shaped

P.T.O.

4. Attempt **any one** of the following :

- A) State various properties of normal distribution and sketch $X \sim N(5, 4)$. **14**
- B) Define STDR, compute CDR and STDR of two populations A and B regarding A as standard population from the data given below. **14**

Age group	A		B	
	Population	Deaths	Population	Death
Under 10	20000	600	12000	372
10 – 20	12000	240	3000	660
20 – 40	50000	1250	62000	1612
40 – 60	3000	1050	15000	525
Above 60	10000	500	3000	180

5. Attempt **any one** :

- A) Define binomial distribution stating a real life situation. Obtain its mean and variance. **14**
- B) The incomes of a group of 10,000 persons were found to be normally distributed with mean Rs. 520 and SD Rs. 60. **14**

Find :

- i) The number of persons having income between Rs. 400 and Rs. 550.
- ii) The number of persons having income less than Rs. 421.
- iii) The number of persons having income greater than Rs. 619.

(Given for S.N.V.Z. area between 0 and 2 is 0.4772, between 0 and 0.5 is 0.1915 and between 0 and 1.645 is 0.45)

SLR-CO – 90

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. – III (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
ADVANCED BANKING
Banks and Financial Institutions (Paper – II)

Day and Date : Saturday, 8-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side marks indicate full marks.**

1. Choose the correct alternative from the given alternatives :

14

- 1) Bank of England is established in
a) 1964 b) 1980 c) 1694 d) 1946
- 2) _____ is the basic objective of Commercial Banks.
a) Service b) Welfare c) Credit d) Profit
- 3) _____ is the first development bank established in India.
a) IFCI b) IDBI c) LIC d) ICICI
- 4) _____ is the only private development bank in India.
a) IDBI b) IFCI c) LIC d) ICICI
- 5) IDBI is established in
a) 1965 b) 1964 c) 1970 d) 1980
- 6) Bank of England is nationalised in
a) 1950 b) 1946 c) 1955 d) 1960
- 7) In the _____ year American Federal Deposit Insurance Corporation is established.
a) 1934 b) 1930 c) 1940 d) 1945
- 8) ATM means
a) All Time Money
b) Any Time Money
c) Automated Trussing Machine
d) Automated Teller Machine

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. खाली दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) बँक ऑफ इंग्लंडची स्थापना _____ मध्ये करण्यात आली.
अ) 1964 ब) 1980 क) 1694 ड) 1946
- २) _____ हा व्यापारी बँकांचा महत्त्वाचा उद्देश होय.
अ) सेवा ब) कल्याण क) कर्ज ड) नफा
- ३) भारतात _____ ही पहिली विकास बँक स्थापन करण्यात आली.
अ) IFCI ब) IDBI क) LIC ड) ICICI
- ४) _____ ही भारतातील एकमेव खाजगी विकास बँक आहे.
अ) IDBI ब) IFCI क) LIC ड) ICICI
- ५) IDBI ची स्थापना _____ मध्ये झाली आहे.
अ) 1965 ब) 1964 क) 1970 ड) 1980
- ६) _____ मध्ये बँक ऑफ इंग्लंडचे राष्ट्रीयीकरण करण्यात आले.
अ) 1950 ब) 1946 क) 1955 ड) 1960
- ७) अमेरिकेमध्ये _____ मध्ये संघ ठेवी विमा महामंडळाची स्थापना झाली.
अ) 1934 ब) 1930 क) 1940 ड) 1945
- ८) ATM म्हणजे _____
अ) ऑल टाईम मनी ब) एनी टाईम मनी
क) ऑटोमेटेड ट्रेसिंग मशीन ड) ऑटोमेटेड टेलर मशीन
- ९) अमेरिका हे _____ बँक पद्धतीचे माहेरघर आहे.
अ) शाखा ब) मिश्र
क) एकावयवी ड) यापैकी नाही
- १०) दप्तर दिरंगाई हे _____ बँक पद्धतीचे वैशिष्ट्य होय.
अ) शाखा ब) मिश्र
क) एकावयवी ड) कोणतेही नाही
- ११) _____ बँक ही इंग्लंडमध्ये बँकांची बँक म्हणून कार्य करते.
अ) बँक ऑफ इंग्लंड ब) बँक ऑफ फ्रिंह
क) इंग्लंड बँक ड) यापैकी नाही

- १२) ऑफ-शेयर बँकींगलाच _____ असे म्हणतात.
 अ) युरो पौंड मार्केट ब) युरो डॉलर मार्केट
 क) डॉलर मार्केट ड) यापैकी नाही
- १३) 'इ' बँकींगची कार्यप्रणाली प्रामुख्याने _____ वर अवलंबून आहे.
 अ) मोबाईल ब) स्मार्ट फोन क) इंटरनेट ड) कोणतेही नाही
- १४) _____ ही बँक भारतातील लघु उद्योगास कर्जपुरवठा करते.
 अ) SIDBI ब) IDBI क) ICICI ड) IFCI
२. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १४
 अ) बँक ऑफ इंग्लंडची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
 ब) युरो-करेन्सी बाजारपेठ म्हणजे काय ?
३. टीपा लिहा : १४
 अ) इ-बँकींगचे फायदे.
 ब) राज्य वित्तीय महामंडळाची कार्ये.
४. उत्तर लिहा (कोणतेही एक): १४
 अ) भारतातील औद्योगिक विकास बँकेची सद्यस्थिती व कार्ये स्पष्ट करा.
 ब) अमेरिकेतील व्यापारी बँकांची सद्यस्थिती स्पष्ट करा.
५. उत्तर लिहा (कोणतेही एक): १४
 अ) इ-बँकींग कार्यप्रणालीतील सुरक्षित उपायांची चर्चा करा.
 ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेत विकास बँकेची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	----------

B.Com. III (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
ADVANCED ACCOUNTANCY (Paper – II)
(Income Tax)

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**
3) **Attempt any one Q. 4 (A) and Q. 4 (B).**
4) **Attempt any one from Q. 5 (A) and Q. 5 (B).**

1. Choose the correct alternative.

14

- 1) Assessment year means the period of twelve months commencing on 1st day of _____ every year.
 - a) January
 - b) April
 - c) July
 - d) September
- 2) Transport allowance to physically handicapped person is exempt up to _____ per month.
 - a) Rs. 800/-
 - b) Rs. 1,500/-
 - c) Rs. 1,600/-
 - d) Rs. 1,000/-
- 3) Income tax rates are determined by the following law
 - a) Annual Finance bill
 - b) Income Tax Act, 1961
 - c) Ordinance of the president
 - d) None of the above
- 4) In order to be resident in India the minimum stay in India should be _____ days.
 - a) 182
 - b) 115
 - c) 90
 - d) 60
- 5) The deduction allowable from the Annual value of self-occupied house is
 - a) Standard Deduction
 - b) Unrealised Rent
 - c) Vacancy Allowance
 - d) Interest on housing loan
- 6) Income from lottery is taxable under
 - a) Income from other sources
 - b) Business Income
 - c) Exempt
 - d) Exempt upto Rs. 10,000/-

- 7) Capital Assets includes
- a) Car incase of car dealer
 - b) Rural agricultural land
 - c) Jewellery
 - d) None of the above
- 8) Under income from business _____ is allowable expenditure.
- a) Interest on capital
 - b) Salary to staff
 - c) Repairs to house property
 - d) Drawings
- 9) The maximum amount of deduction U/S 80DD for severe disability of a person
- a) Rs. 40,000/-
 - b) Rs. 50,000/-
 - c) Rs. 60,000/-
 - d) Rs. 1,00,000/-
- 10) Refreshment provided by an employer to all employees during working hours in office premises is
- a) Exempt from tax
 - b) Chargeable to tax
 - c) Exempt from tax upto Rs. 50 per day
 - d) None of the above
- 11) In case of Government employee the maximum deduction for entertainment allowance is Rs.
- a) Rs. 5,000/-
 - b) Rs. 7,000/-
 - c) Rs. 9,000/-
 - d) Nil
- 12) Donations are eligible for deduction U/S
- a) 80C
 - b) 80D
 - c) 80G
 - d) 80DD
- 13) Free education allowance given to employee is exempt upto Rs. _____ per child for 2 children p.m.
- a) Rs. 100/-
 - b) Rs. 200/-
 - c) Rs. 300/-
 - d) Rs. 150/-
- 14) City compensatory allowance is
- a) 50 % taxable
 - b) Fully taxable
 - c) Non-taxable
 - d) None of the above

2. Write short notes (**any 2**) :

14

- 1) Person
- 2) Income from Other Sources
- 3) House Rent Allowance.

3. A) Mr. Udaya has a house property situated in Delhi. From the following particulars compute income from house property for the Assessment Year 2017 – 2018. 7

Municipal valuation	Rs. 90,000
Fair Rent	Rs. 1,10,000
Standard Rent	Rs. 1,00,000

The house property was let out for Rs. 8,000 per month. It was vacated by the tenant on 30-9-2016 from 1st Dec. 2016, it was let out to another tenant for Rs. 11,0000 per month.

Municipal taxes paid 20 % of municipal value. Interest on loan taken for purchase of this house is Rs. 30,000/-.

B) Shri Raj owns a house in Delhi. During the previous year, $\frac{3}{4}$ th (Three fourth) portion of the house was self-occupied for full year and $\frac{1}{4}$ th (One fourth) portion was let out for residential purposes from 1st April 2016 to 31st Dec. 2016 on a rent of Rs. 700 per month.

Municipal valuation of the house is Rs. 20,000/-. Municipal taxes due but not paid Rs. 6,000/-

A loan of Rs. 1,00,000 was taken on 1st April 2012 @ 9 % p.a. for the construction of the house which was completed on 28th March 2016.

Find out income from property for the A.Y. 2017 – 2018. 7

4. A) From the following particulars of Mrs. Gouri. Compute her Income from business for the A.Y. 2017 – 2018. 14

Profit and Loss A/c

Particulars	Rs.	Particulars	Rs.
To Salary	35,000	By Gross Profit	1,40,000
To Office rent	4,800	By Rent from house property	18,000
To General Expenses	12,200	By Interest on Debentures	3,600
To Advertisement	1,800	By Dividend from Indian company	5,000
To Interest on borrowed capital	3,000		

To Interest on Bank loan	4,500	
To Fire Insurance	400	
To Life Insurance premium	8,250	
To Income Tax	3,000	
To Drawings	10,000	
To Repairs on house property	1,200	
To Household expenses	12,000	
To Stationery	1,500	
To Postage	600	
To Legal Expenses	3,750	
To Car Expenses	12,400	
To Depreciation	4,200	
To Net Profit	48,000	
	1,66,600	1,66,600

Adjustments :

- 1) ½ (half) of car expenses are pertaining to personal use.
- 2) General expenses included Rs. 1,000 being donations.
- 3) Stationery included Rs. 900 being cost of book for her son.
- 4) Depreciation allowable as per rules Rs. 3,000/-

OR

B) Mr. Ramchandra is a leading advocate at Solapur. Following is the summary of cash book for the year ending 31-3-2017. Compute his income from profession for the A.Y. 2017 – 18.

14

Receipts	Rs.	Payments	Rs.
To Opening Balance	25,000	By Salary to Assistants	25,000
To Professional Fees	1,60,000	By Rent of Chamber	18,000
To Arbitration Fees	40,000	By Household Expenses	1,20,000

Set P

To Gifts	25,000	By Membership Fees	6,000
To LIC policy amount received	2,00,000	By Car Expenses	20,000
To Interest on Bank Deposits	20,000	By Fixed Deposits in SBI	2,50,000
To Agricultural Income	70,000	By Books for profession	10,000
		By Advance Income Tax	5,000
		By Donations	4,000
		By Bonus and Gifts to staff	20,000
		By Purchase of type-writing machine	10,000
		By Telephone Expenses	13,000
		By Closing Balance	39,000
	5,40,000		5,40,000

Additional Information :

- 1) Gifts included Rs. 7,000 received from friends and relatives on family function and balance from clients.
 - 2) Depreciation allowable on assets as per income tax rules amounted to Rs. 16,000, including Rs. 5,000 on car but excluding that on cost of books purchased.
 - 3) $\frac{1}{5}$ th (one-fifth) of the car expenses are related to personal use.
 - 4) Membership fees included Rs. 2,000 to bar council and balance to private club.
5. A) Shri Harsh is a manager in a company in Bangalore. He gives the following information for the previous year 2016 – 17.
- 1) Basic salary Rs. 4,000 per month.
 - 2) Dearness allowance Rs. 1,000 p.m. (Rs. 500 p.m. of this enters into retirement)
 - 3) Family allowance Rs. 300 p.m.
 - 4) City compensatory allowance Rs. 200 p.m.

14

Set P

- 5) Education allowance for 2 children at Rs. 400 p.m. per child.
- 6) Company has provided a new telephone at his residence and paid the telephone bills Rs. 5,000 during the year.
- 7) House Rent Allowance Rs. 1,200 p.m.
- 8) He is allowed to use one motor car of 16 H.P. only for office purpose.
- 9) Reimbursement of medical expenses Rs. 8,000 for his treatment in a private nursing home.
- 10) The company has paid his Income Tax Rs. 3,400 during the year.
- 11) Conveyance allowance Rs. 5,000 per annum. (p.a.)
- 12) Provision of the following domestic servants and they are paid by the company.
Watchman Rs. 100 p.m.
Sweeper Rs. 60 p.m.
- 13) Entertainment allowance Rs. 700 p.m.
- 14) Company has contributed to his RPF at 14 % of his salary.
- 15) During the year he paid Rs. 50 p.m. as professional tax.
- 16) Rs. 1,000 p.m. paid as rent for his residential house.

Compute income from salary for A.Y. 2017 – 18.

OR

- B) Mrs. Madhavi is employed as Sales Executive in Kinetic Spark Ltd. Chennai. Following are the particulars of her income for the year ending 31-3-2017.
- 1) Net salary per month Rs. 9,200
 - 2) Income tax deducted at source p.m. Rs. 800
 - 3) Profession tax deducted at source p.m. Rs. 200
 - 4) Provident fund contribution p.m. deducted from salary Rs. 600
 - 5) LIC premium deducted from salary p.m. Rs. 1,200
 - 6) Employer's contribution to RPF p.m. Rs. 2,000
 - 7) Interest credited to RPF @ 15 % p.a. Rs. 3,000

- 8) Allowance for travelling on transfer received from employer Rs. 3,500
- 9) Commission on sales @ 1 % on turnover achieved at Rs. 5,00,000.
- 10) High cost of living allowance during the year (D.A.) Rs. 6,000. (Which enters the retirement benefits).
- 11) She was abroad on company's work during January Expenses incurred by her abroad reimbursed to her Rs. 86,500.
- 12) Entertainment allowance received Rs. 5,000 p.a.
- 13) Domestic servants – Gardener @Rs. 200 p.m.
Watchman @ Rs. 250 p.m.

Compute Taxable income from salary of Mrs. Madhavi for A.Y. 2017 – 2018.

Seat No.	
-------------	--

Set

P

B.Com. (Part – III) (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
ADVANCED COST ACCOUNTING (Paper – II)

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**
3) **Use of calculator is allowed.**

1. Choose correct alternatives from the given below : 14

- 1) _____ is the difference between the selling price and variable cost.
A) Contribution B) Fixed cost C) Profit D) Margin of Safety
- 2) _____ is the volume of sales at which there is neither profit nor loss.
A) Break Even Point B) Standard Cost
C) Estimated Cost D) Contribution
- 3) Which of the following is the cost control technique ?
A) Standard costing B) Cost sheet
C) Reconciliation Statement D) None of the above
- 4) _____ variance is always unfavorable variance.
A) Idle Time B) Material Cost
C) Labour Cost D) Labour Efficiency
- 5) Cash, purchase, expenses, sales budgets etc. are the type of _____ budget.
A) Functional B) Capital C) Master D) Long term
- 6) _____ budget is the most suitable for fixed expenses.
A) Fixed B) Flexible C) Cash D) Expenses
- 7) The cost of product as determined under standard cost system is a
A) Pre-determined Cost B) Marginal Cost
C) Total Cost D) Estimated Cost
- 8) _____ cost is pre-determined cost and relates to each element of cost.
A) Standard B) Marginal C) Historical D) Actual

4. The Budgeted expenses for production of 5,000 units in a factory are furnished below :

Particulars	Cost Per unit
Materials	Rs. 70
Labour	Rs. 25
Overheads	Rs. 20
Fixed overheads (Rs. 50,000)	Rs. 10
Variables expenses (Direct)	Rs. 05
Selling expenses (10% fixed)	Rs.13
Distribution expenses (20% fixed)	Rs. 07
Administration expenses (Rs. 25,000)	Rs. 05
Total cost of per unit (to make and sell)	Rs. 155

Prepare Budget for production of 4,000 units and 3,000 units. Assume that administration expenses are rigid for all levels of production. **14**

OR

Prepare Cash Budget for the three months ending 31st July 2018 from the information given below : **14**

Month	Credit Sales	Purchases	Wages	Overheads
March	1,40,000	96,000	30,000	17,000
April	1,50,000	90,000	30,000	19,000
May	1,60,000	92,000	32,000	20,000
June	1,70,000	1,00,000	36,000	22,000
July	1,80,000	1,00,000	40,000	23,000

Other Information :

- 1) 50% of the credit sales are collected in the next month and 50% in the following month.
- 2) Period of credit allowed by suppliers two months.
- 3) Lag in the payment of wages and overheads one month.
- 4) Cash and Bank balance on 1st May is Rs. 60,000.

5. The following details relating to Product 'X' during the month of April 2017 are available. You are required to calculate :

- 1) Material Price Variance
- 2) Material Usage Variance
- 3) Labour Rate Variance
- 4) Labour Efficiency Variance.

Standard Cost Per Unit :

Material 500 Kgs. @ Rs. 40 per Kg.

Labour 400 Hours @ Re. 1.00 per hour.

Actual cost for the month :

Material 4,90,000 Kgs. @ Rs. 42 per Kg.

Labour 3,96,000 Hours @ Rs. 1.10 per hour.

Actual production – 1000 units.

14

OR

From the following particulars calculate :

- 1) Contribution
- 2) Profit Volume Ratio
- 3) Break Even Point
- 4) Margin of Safety

Sales	Rs. 1,00,000
-------	--------------

Fixed Cost	Rs. 20,000
------------	------------

Variable Cost	Rs. 60,000
---------------	------------

14

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Part – III) (Sem. – VI) (CGPA) Examination, 2018
INDUSTRIAL MANAGEMENT (Paper – II)

Day and Date : Saturday, 8-12-2018
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Choose the correct alternative from given below : 14
- 1) _____ method is more beneficial to the efficient workers for wage payment.
 - a) Time rate
 - b) Piece rate
 - c) Rowan wage plan
 - d) Taylor's differential wage plan
 - 2) Economic and non-economic benefits given to the employee other than wages and salary is known as _____.
 - a) Loan
 - b) Dividend
 - c) Fringe benefits
 - d) All the above
 - 3) F. W. Taylor is the father of _____ wage plan.
 - a) Time rate
 - b) Differential
 - c) Piece rate
 - d) None of these
 - 4) Feeding, medical, housing, creches, educational facilities are included in the _____ practices in India.
 - a) Labour welfare
 - b) Employee morale
 - c) Industrial relations
 - d) None of these
 - 5) _____ affects in increasing labour turnover and decreasing productivity.
 - a) High morale
 - b) Low morale
 - c) Industrial relations
 - d) Employer
 - 6) Halsey wage plan and Rowan wage plan are _____ wage plans.
 - a) Time rate
 - b) Piece rate
 - c) Minimum rate
 - d) Incentive rate

3. Write short answers : 14
A) State fringe benefits.
B) State types of employee welfare facilities.
4. Define industrial relation and explain objectives and importance of industrial relations. 14

OR

Explain factors influencing wage and salary structure and administration.

5. What is meant by workers participation in management ? Explain advantages and disadvantages of workers participation in management. 14

OR

Explain need of employment welfare.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा : १४
- १) कार्यक्षम कामगारांना मजूरीची _____ ही पद्धत जास्त फायदेशीर आहे.
अ) काल/समय वेतन ब) कार्य/काम वेतन
क) रोवन वेतन योजना ड) टेलरची भेदात्मक वेतन योजना
- २) कर्मचाऱ्यांना वेतन आणि मजूरी व्यतिरिक्त जे आर्थिक आणि आर्थिकेतर लाभ दिले जातात, त्यास _____ असे म्हणतात.
अ) कर्ज ब) लाभांश
क) अनुषंगिक हितलाभ ड) वरील सर्व
- ३) एफ्. डब्ल्यु. टेलर हे _____ वेतन योजनेचे जनक आहेत.
अ) समय ब) भेदात्मक
क) कार्य ड) यापैकी नाही

१२) प्रश्नावली, निरीक्षण, मुलाखत या _____ मोजण्याच्या पद्धती आहेत.

अ) कार्यक्षमता ब) कल्याण क) उत्पादकता ड) मनोधैर्य

१३) १९४८ साली _____ कायदा अस्तित्वात आला.

अ) कारखाना ब) औद्योगिक कलह

क) वतेन ड) कंपनी

१४) कार्याकडे, कार्य समूहाकडे व वरीष्ठांकडे सकारात्मक दृष्टीने पहाणे ही कामगारांच्या _____ चे उदाहरण आहे.

अ) उच्च मनोधैर्या ब) निम्न मनोधैर्या

क) शून्य मनोधैर्या ड) यापैकी नाही

२. टीपा लिहा :

१४

अ) कर्मचाऱ्यांच्या मनोबलावर परिणाम करणारे घटक.

ब) कार्य/काम वेतन पद्धतीचे गुण दोष.

३. थोडक्यात उत्तरे लिहा :

१४

अ) अनुषंगिक हितलाभ सांगा.

ब) कर्मचारी कल्याणकारी सुविधांचे प्रकार सांगा.

४. औद्योगिक संबंधांची व्याख्या द्या व औद्योगिक संबंधांची उद्दिष्ट्ये व महत्त्व स्पष्ट करा.

१४

किंवा

मजूरी व वेतन रचना व प्रशासनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

५. कामगारांचा व्यवस्थापनातील सहभाग म्हणजे काय ? कामगारांच्या व्यवस्थापनातील सहभागाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

१४

किंवा

कर्मचारी कल्याणाची आवश्यकता/गरज स्पष्ट करा.

- 9) In _____ Insurance third party liability insurance is compulsory.
A) Motor B) Fire C) Marine D) General
- 10) Marine Insurance is useful for _____ business.
A) small scale B) Internal
C) Import-Export D) Wholesale
- 11) Valued policy, floating policy, Hull policy are the types of _____ Insurance.
A) Fire B) Marine C) Health D) Accident
- 12) _____ Act was passed in the year 1963.
A) Insurance B) Marine Insurance
C) Life Insurance D) General Insurance
- 13) For transfer of Marine Insurance policy _____ is necessary in Insurance policy.
A) Assignment Clause B) Attention Clause
C) Valuation Clause D) Hull Clause
- 14) Physical disability means unable to
A) Work B) Get medical benefit
C) Get salary D) Get fringe benefit
2. Write short notes on **any two** : 14
A) Importance of Marine Insurance.
B) Personal Accident Insurance
C) Nature of Marine Insurance
3. Write answer in brief on **any two**. 14
A) Explain fidelity Guarantee Insurance.
B) Explain types of Marine losses.
C) Explain main clauses of Marine Insurance.
4. State the procedure of taking Marine Insurance policy. 14
- OR
- Explain in detail the organisation structure of GIC of India.
5. Explain the important types of Marine Insurance Policy. 14
- OR
- Explain the various principles of Marine Insurance .

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खाली दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्यायाची निवड करा.

१४

१) _____ धोक्यांना प्रत्यक्ष धोके असेही म्हणतात.

अ) शारीरिक ब) फसवणुक क) निष्काळजीपणा ड) वरील सर्व

२) घरफोडीचा विमा हा _____ विम्याचा महत्वाचा प्रकार समजला जातो.

अ) अपघात ब) सागरी क) अग्नी ड) आयुर्विमा

३) सागरी विम्यात मुदत आणि प्रवास या दोन्ही घटकाचा समावेश _____ या विमापत्रात असतो.

अ) प्रवास विमा ब) निश्चितमूल्य विमा

क) मुदती विमा ड) मिश्र विमा

४) जेटिसन (मालाचा त्याग) यामुळे होणारी हानी _____ विम्याद्वारे भरपाई करून मिळते.

अ) आयुर्विमा ब) अग्नी विमा क) समूह विमा ड) सागरी विमा

५) केंद्र सरकारने सर्वसाधारण विमा व्यवसायाचे राष्ट्रीकरण _____ साली केले.

अ) १९७७ ब) १९७९ क) १९४७ ड) १९५०

६) सर्वसाधारण विमा महामंडळाचे मुख्य कार्यालय _____ येथे आहे.

अ) दिल्ली ब) मुंबई क) चेन्नई ड) पुणे

७) सागरी विम्यामध्ये मुदतीविमा _____ साठी अधिक उपयुक्त आहे.

अ) जहाज ब) गुदाम क) माल ड) अग्नी

८) सागरी विम्यामध्ये _____ विमेय हित अस्तित्वात असावे.

अ) नुकसान भरपाईची मागणी करताना ब) विमा करार करताना

क) वरील दोन्ही वेळा ड) वरीलपैकी नाही

९) _____ विम्यामध्ये तृतीयपक्ष जबाबदारीचा विमा सक्तीचा असतो.

अ) मोटार ब) अग्नी क) सागरी ड) सर्वसाधारण

१०) सागरी विमा हा _____ व्यवसायासाठी उपयुक्त आहे.

अ) लघु उद्योग ब) अंतर्गत

क) आयात निर्यात ड) घाऊक

- ११) निश्चित मूल्य विमापत्र, तरते विमापत्र, जहाज विमापत्र हे _____ विम्याचे प्रकार आहेत.
- अ) अग्नी ब) सागरी क) आरोग्य ड) अपघात
- १२) _____ कायदा १९६३ मध्ये संमत करण्यात आला.
- अ) विमा ब) सागरी विमा क) आयुर्विमा ड) सर्वसाधारण
- १३) सागरी विमा पत्राचे हस्तांतर करण्यासाठी विमा पत्रात _____ असावे लागते.
- अ) अभिहस्तांकन कलम ब) साक्षांकन कलम
क) मूल्यांकन कलम ड) जहाज कलम
- १४) शारीरिक विकलांगता म्हणजे _____ असमर्थ होय.
- अ) काम करण्यास ब) वैद्यकीय फायदा मिळविण्यास
क) पगार मिळविण्यास ड) अणुषंगीक लाभ मिळविण्यास
२. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन). १४
- अ) सागरी विम्याचे महत्व
ब) वैयक्तिक अपघात विमा
क) सागरी विम्याचे स्वरूप
३. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन). १४
- अ) प्रामाणिकपणाची हमीयोजना स्पष्ट करा.
ब) सागरी हानीचे प्रकार स्पष्ट करा.
क) सागरी विम्यातील मुख्य कलमे स्पष्ट करा.
४. सागरी विमापत्र घेण्याची कार्य पद्धती सांगा. १४
- किंवा**
- भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळाची संघटन रचना सविस्तर स्पष्ट करा.
५. सागरी विम्यातील महत्वाचे प्रकार स्पष्ट करा. १४
- किंवा**
- सागरी विम्याची विविध तत्वे स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. – III (Semester – VI) (CGPA) Examination, 2018
STATISTICS (Paper – II)
Advanced Statistics

Day and Date : Saturday, 8-12-2018

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory and carry equal marks.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

1. Choose the most appropriate alternative amongst the given for each question. **14**
- 1) To find the optimum solution we apply
 - a) L.P.P.
 - b) V.A.M.
 - c) MODI method
 - d) None of these
 - 2) The graphical method of L.P.P. uses
 - a) Objective function equation
 - b) Constraint equations
 - c) Linear equations
 - d) All of the above
 - 3) Assignment Problem (A.P.) is a particular case of
 - a) L.L.P.
 - b) T.P.
 - c) Both a) and b)
 - d) None of these
 - 4) If the total requirement and total availability are not equal then T.P. is
 - a) Balanced
 - b) Unbalanced
 - c) Degenerate
 - d) None of these
 - 5) To solve an assignment problem the method used is
 - a) Hungarian
 - b) Hamilton
 - c) Elurian
 - d) None of these
 - 6) Any set of non negative allocations ($X_{ij} > 0$) which satisfies the row and column sums (rim requirements) is called as
 - a) Basic feasible solution
 - b) Feasible solution
 - c) No solution
 - d) None of these
 - 7) Which of the following is a valid objective function for an L.P.P. ?
 - a) max. $5xy$
 - b) min. $Z = 4x + 3y$
 - c) max. $5x^2 + 6y^2$
 - d) None of these

- 8) The maximisation or minimisation of a quantity is the
- Constraint of the L.P.P
 - Objective of the L.P.P.
 - Goal of the management science
 - None of these
- 9) An A. P. with cost matrix of m rows and columns is said to be unbalanced if
- $m > n$
 - $m < n$
 - $m = n$
 - Both a) and b)
- 10) An unbalanced A. P. with m rows $<$ n columns can be converted into balanced A. P. by
- Adding $(n - m)$ number of rows
 - Adding $(n - m)$ number of columns
 - Increasing each cost in matrix
 - None of these
- 11) A basic feasible solution to the T. P. is said to be degenerate if number of non-negative allocations is
- $m + n - 1$
 - $< m + n - 1$
 - $> m + n - 1$
 - None of these
- 12) A.T.P. with m origins and n destinations and if a_i is availability of ith origin and b_j is requirement of jth destination is said to be balanced T. P. if
- $\sum a_i > \sum b_j$
 - $\sum a_i < \sum b_j$
 - $\sum a_i = \sum b_j$
 - None of these
- 13) In an A. P. if number of columns is equal to number of rows then
- Dummy column is added
 - Dummy row is added
 - Any column is deleted
 - None of these
- 14) Processing n jobs through three machines A, B and C in the order ABC is possible only when
- $\min\{A_i\} \geq \max\{B_i\}$
 - $\min\{C_i\} \geq \max\{B_i\}$
 - $\max\{A_i\} \leq \min\{B_i\}$
 - Both a) and b)

2. A) Solve the following L.P.P. by graphical method.

7

$$\text{Maximum : } Z = 6x_1 + 11x_2$$

$$\text{Subject to } 2x_1 + 11x_2 \leq 104$$

$$x_1 + 2x_2 \leq 76$$

$$x_1 \geq 0, x_2 \geq 0$$

B) Define transportation problem and assignment problem.

7

Set P

3. A) Four professors are capable of teaching any one of four different courses. The average weekly preparation time (in hours) for each subject by each professor is given below. 7

	I	II	III	IV
A	2	10	9	7
B	15	4	14	8
C	13	14	16	11
D	4	15	13	9

How to assign each professor, one and only one course so as to minimize the total course preparation time for all four courses ?

- B) Explain the procedure of finding an optimum sequencing of n jobs processed through m machines. 7
4. Attempt **any one** of the following : 14

- A) There are seven jobs, each of which has to go through the Machines A and B in the order AB. Processing times in hours are given :

Job :	1	2	3	4	5	6	7
Machine A :	3	12	15	6	10	11	9
Machine B :	8	10	10	6	12	1	3

Determine a sequence of these jobs that will minimize the total elapsed time T.

- B) Describe Hungarian algorithm. 14
5. Attempt **any one** of the following :

- A) Find I.B.F.S. by V.A.M. and optimum solution by MODI.

	I	II	III	IV	a_j
A	15	10	17	18	2
B	16	13	12	13	6
C	12	17	20	11	7
b_j	3	3	4	5	15

- B) A firm manufactures two types of Products A and B and sells them at a profit of Rs. 2 on type A and Rs. 3 on type B. Each product is processed on two machines G and H. Type A requires 2 minutes of processing on G and 3 minutes on H. Type B requires one minute on G and one minute on H. The machine G is available for 6 hours 40 minutes, while machine H is available for 10 hours during any working day. Formulate this problem as an L.P.P.